

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเรื่องอนาคตภาพการจัดการศึกษาโรงเรียนเอกชนระดับอาชีวศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2 ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยนำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. การจัดการศึกษาตามเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพของโรงเรียนเอกชน
2. โรงเรียนเอกชน
3. กระแสอาชีวศึกษา
4. ภาวะปัจจุบันด้านเศรษฐกิจของประเทศไทย
5. ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการศึกษาเอกชน
6. ความเชื่อมโยงระหว่างสถานศึกษากับตลาดแรงงาน กับคุณภาพผู้สำเร็จการศึกษา

และการขาดแคลนแรงงาน

7. สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย
8. กฎหมายและเอกสารสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา
9. ผลการจัดการศึกษาที่ผ่านมา คุณภาพการจัดการศึกษา
10. การจัดการศึกษาตามเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเอกชน
11. นโยบายและยุทธศาสตร์ของการจัดการอาชีวศึกษาและเทคนิคศึกษา
12. มาตรฐานการอาชีวศึกษา
13. การวิจัยเชิงอนาคต
14. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การจัดการศึกษาตามเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเอกชน

1. การบริหารโรงเรียนเอกชน

จากคู่มือการดำเนินงานเกี่ยวกับโรงเรียนเอกชน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน. 2541 : 1-7) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานโรงเรียนเอกชนไว้ 6 ประการ คือ

1.1 ความหมายของการบริหารโรงเรียนคือการทำงานที่ผู้บริหารใช้วิธีการต่าง ๆ จัดสรรทรัพยากรซึ่งได้แก่คน เงิน วัสดุอุปกรณ์และการจัดการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่หลักสูตร

กำหนดผลผลิตที่ได้จากการบริหารงานโรงเรียนคือประสิทธิภาพของนักเรียนมีคุณสมบัติที่พึงประสงค์ของสังคม

1.2 การบริหารโรงเรียนให้บรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตรนั้นผู้บริหารจะต้องจัดการโรงเรียนให้ครอบคลุมงาน 6 งาน คือ งานวิชาการงานบุคคลงานกิจการนักเรียนงานธุรการและการเงินงานอาคารสถานที่และงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนซึ่งจะต้องดำเนินงานทั้ง 6 งานให้สอดคล้องสัมพันธ์กัน

1.3 การบริหารโรงเรียนทั้ง 6 งานสามารถแบ่งได้เป็นงานหลักและงานสนับสนุนงานวิชาการนับว่าเป็นงานหลักส่วนงานอื่นๆเป็นงานสนับสนุนงานวิชาการ

1.4 ผู้บริหารควรจัดสัดส่วนเกี่ยวกับเวลาในการบริหารงานโรงเรียนแต่ละงานให้เหมาะสม

1.5 ผู้บริหารโรงเรียนมีหน้าที่รับผิดชอบในการปฏิบัติการสอนการวางแผนการควบคุมกำกับติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานและดำเนินงานทุกอย่างตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชนกฎกระทรวงและระเบียบที่เกี่ยวข้อง

1.6 ภารกิจที่ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนจะต้องปฏิบัตินั้นจะต้องอาศัยทักษะที่จำเป็น เช่นทักษะเกี่ยวกับความรู้ทักษะในด้านเทคนิคต่างๆและทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์

2. แนวทางในการปฏิบัติงานในการบริหารโรงเรียนนั้นคณะกรรมการการศึกษา

เอกชนได้วางหลักการเพื่อให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพไว้ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน. 2541 : 8-17)

2.1 การบริหารโรงเรียนทุกงานจะต้องเป็นไปตามขั้นตอนกระบวนการบริหารอย่างน้อย 4 ขั้นตอน ได้แก่

2.1.1 การศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการ

2.1.2 การวางแผน

2.1.3 การดำเนินการตามแผน

2.1.4 การประเมินผล

2.2 ต้องยึดเป้าหมายหลักของการบริหารโรงเรียนซึ่งมีผู้บริหารกำหนดไว้นั้นคือการปฏิบัติงานโรงเรียนทุกงานให้บรรลุจุดหมายของหลักสูตรและคุณภาพอันพึงประสงค์ของนักเรียน

2.3 ใช้บุคลากรในโรงเรียนให้เป็นประโยชน์มากที่สุดและควรให้บุคลากรในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ ให้มากที่สุดควรให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นและรับผิดชอบในการปฏิบัติงานร่วมกัน

2.4 ทำการควบคุมดูแลติดตามการปฏิบัติงานของบุคลากรในโรงเรียนให้ปฏิบัติงานทุกงานอย่างสม่ำเสมอแนวคิดและหลักการที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าการบริหารงานโรงเรียนเอกชนมีภารกิจที่จะต้องทำมากมายต้องร่วมมือจากบุคลากรทุกฝ่ายการดำเนินงานจึงจะประสบความสำเร็จสามารถบรรลุเป้าหมายการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพโรงเรียนเอกชนมีภารกิจที่จะต้องทำมากมายต้องร่วมมือจากบุคลากรทุกฝ่ายการดำเนินงานจึงจะประสบความสำเร็จสามารถบรรลุเป้าหมายการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ

3. การบริหารโรงเรียนอาชีวศึกษา

ฮาริส (Hariss. 1981 : 155 ; อ้างอิงมาจาก เมธี ปิรันธานนท์. 2543 : 47) ให้ความหมายของการอาชีวศึกษาว่าเป็นการศึกษาเพื่อการทำงานทุกชนิดซึ่งบุคคลถูกใจในงานนั้นและเป็นการศึกษาเพื่อการทำงานทุกชนิดซึ่งบุคคลถูกใจในงานนั้นและเป็นความต้องการของสังคมการอาชีวศึกษาเป็นพิเศษเฉพาะซึ่งแตกต่างกับการศึกษาทั่วไปที่จัดเพื่อพัฒนาทักษะความสามารถความเข้าใจเจตคติอุปนิสัยที่ดีในการทำงานและความทรนทนซึ่งอันเป็นความต้องการจำเป็นที่คนทำงานอาชีพต้องมีเพื่อจะได้เจริญก้าวหน้าและสร้างผลผลิตได้ดีเมื่อรับการบรรจุเข้าทำงานหรือประกอบอาชีพแล้ว

เมธี ปิรันธานนท์ (2543 : 48) ได้กล่าวถึงการอาชีวศึกษาว่าเป็นการศึกษาเพื่อเตรียมบุคลากรด้านฝีมือระดับคุณวุฒิที่ต่ำกว่าปริญญาสำหรับอาชีพหนึ่งหรือกลุ่มอาชีพต่างและงานต่าง ๆ การอาชีวศึกษาตามปกติจัดขึ้นในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจะต้องจัดให้มีการศึกษาพื้นฐานทั่วไปวิชาทฤษฎีสัมพันธ์และฝึกภาคปฏิบัติเพื่อพัฒนาฝีมือที่ต้องการสำหรับอาชีพหนึ่ง ๆ สัดส่วนของวิชาต่าง ๆ จะแตกต่างกันแต่ตามปกติแล้วจะต้องเน้นการฝึกภาคปฏิบัติจากความหมายข้างต้นพอจะสรุปได้ว่าการบริหารงานโรงเรียนอาชีวศึกษามีลักษณะพิเศษเฉพาะดังนี้

1. เป็นการศึกษาในระดับต่ำกว่าปริญญาตรี (อนาคตอาจจะขยายถึงระดับปริญญาตรี)
2. เป็นการศึกษาสำหรับอาชีพใดอาชีพหนึ่งหรือกลุ่มอาชีพใดโดยเฉพาะ
3. มุ่งศึกษาเพื่อนำความรู้ไปประกอบอาชีพ
4. มีทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ

4. การบริหารงานตามเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเอกชน

มาตรฐานคุณภาพของโรงเรียนหมายถึงขอบข่ายความสำเร็จในการดำเนินงานแต่ละเรื่องเพื่อให้บรรลุเป้าหมายหลักของการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพในโรงเรียน (จรัส นองมาก. 2540 : 18)

คณะกรรมการการศึกษาเอกชนได้นิยามมาตรฐานคุณภาพการศึกษาเอกชนให้ครอบคลุมการจัดการศึกษาเป็นระบบคือทั้งสภาพแวดล้อมปัจจัยป้อนกระบวนการและผลผลิต

ทางการศึกษาโดยกำหนดว่าโรงเรียนเอกชนที่ดีมีคุณภาพได้แก่โรงเรียนที่มีจุดมุ่งหมาย
วัตถุประสงค์เป้าหมายและทิศทางการดำเนินงานที่ชัดเจนสามารถจัดการเรียนการสอนกิจการ
นักเรียนและการบริหารด้านอื่นๆในโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพมีผลการดำเนินงานที่สอดคล้อง
กับความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ที่กำหนดเป็นอย่างดี (กรรณิการ์ ภิญญาคง. 2541 : 12)
จากนิยามดังกล่าวสรุปได้ว่ามาตรฐานคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเอกชนคือข้อกำหนด
ลักษณะของโรงเรียนที่ดีซึ่งมองเห็นได้จากปัจจัยป้อนกระบวนการและผลผลิตของโรงเรียนตาม
เกณฑ์มาตรฐานคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเอกชนที่คณะกรรมการการศึกษาเอกชนกำหนดไว้

5. ขอบข่ายของมาตรฐานคุณภาพการศึกษาโรงเรียนเอกชน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2543) ได้จัดทำเอกสารประกอบอบรม
หลักสูตรการพัฒนาบุคลากรเพื่อประกันคุณภาพและการรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของ
โรงเรียนเอกชน (ปมศ.) และเป็นคู่มือการปฏิบัติงานของโรงเรียนเอกชนได้อธิบายถึงขอบข่ายของ
คุณภาพโรงเรียนไว้ว่าการกำหนดคุณลักษณะของคุณภาพของโรงเรียนเอกชนที่พึงประสงค์ตั้งอยู่
บนพื้นฐานแนวความคิดดังต่อไปนี้

5.1 โรงเรียนเอกชนเป็นองค์กรทางสังคมองค์กรหนึ่งที่มีภาระหน้าที่ให้บริการทาง
การศึกษาซึ่งควรจะต้องรับผิดชอบทั้งด้านคุณภาพและประสิทธิภาพของบริการดังกล่าวที่ตนจัด
เพราะการศึกษาถือว่าเป็นบริการ/สินค้าสาธารณะ (Public Goods) ที่มีผลทั้งโดยตรงและโดย
อ้อมต่อผู้บริการและสังคมโดยรวมดังนั้นโรงเรียนเอกชนที่ดีควรจะเป็นโรงเรียนที่สามารถ
ให้บริการทางการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างมีประสิทธิภาพ

5.2 การศึกษาที่มีคุณภาพหรือคุณภาพการศึกษามีการบรรลุผลการในการ
สร้างหรือพัฒนาพฤติกรรมความเป็นคนที่สมบูรณ์ทุกด้านให้แก่บุคคลทั้งนี้สืบเนื่องมาจากความ
เชื่อว่าการศึกษาคือการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์คุณภาพของโรงเรียนจึงควรจะต้องครอบคลุมภารกิจ
ของโรงเรียนทุกด้านที่สามารถทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพลักษณะหรือคุณสมบัติตามที่หลักสูตรนั้น ๆ
กำหนดไว้รวมทั้งมีความสอดคล้องกับความต้องการของสังคม (โดยข้อแม้คือหลักสูตรของ
การศึกษานั้น ๆ และความต้องการของสังคมต้องเป็นสิ่งที่ดีที่สามารถสะท้อนให้เห็นพฤติกรรม
ความเป็นคนที่สมบูรณ์ทุกด้าน)

5.3 การทำภารกิจจัดการศึกษาของโรงเรียนเป็นการทำงานเชิงระบบคือมีตัวป้อน
เช่นผู้เรียนบุคลากรและวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ มีกระบวนการที่เป็นการประสานสัมพันธ์ระหว่างตัว
ป้อนต่าง ๆ ให้เกิดการดำเนินงานที่เรียกว่าการจัดการเรียนการสอนและการบริหารงานอื่น ๆ ใน
โรงเรียนเพื่อไปสู่เป้าหมายขององค์กรและมีผลผลิตเช่นการเรียนรู้หรือพัฒนาการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น
แก่ผู้เรียนเป็นต้นฉะนั้นคุณภาพของโรงเรียนจึงน่าจะต้องขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหรือปัจจัยต่าง ๆ

ที่เกี่ยวข้องดังกล่าวข้างต้นซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนได้คัดสรรมาให้เป็นการรอบหรือแนวทางพัฒนาสำหรับโรงเรียนเอกชน หลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน

โดยมีความหมายและขอบข่ายความสำเร็จที่ต้องการและจะบ่งบอกความสำเร็จได้อย่างไรเพียงใดจึงได้นำมากำหนดรายละเอียดเป็นเกณฑ์คุณภาพและตัวชี้คุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเอกชนรวมทั้งหมด 18 เกณฑ์ 57 ตัวชี้คุณภาพในระดับก่อนประถมศึกษา 20 เกณฑ์ 62 ตัวชี้คุณภาพในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา 20 เกณฑ์ 61 ตัวชี้คุณภาพในระดับอาชีวศึกษาและการศึกษานอกระบบโดยเกณฑ์คุณภาพหมายถึงขอบข่ายความสำเร็จของข้อกำหนดของลักษณะคุณภาพที่พึงประสงค์ส่วนตัวชี้คุณภาพหมายถึงตัวแปรหรือปรากฏการณ์ที่บ่งบอกถึงสิ่งที่จะทำการวัดในแต่ละเกณฑ์คุณภาพกำหนดเกณฑ์และตัวชี้คุณภาพของโรงเรียนเอกชนจึงอาศัยหลักการดังนี้

1. โรงเรียนซึ่งแม้จะแตกต่างหลากหลายแต่ละโรงเรียนต่างก็สามารถดีได้เท่า ๆ กัน ฉะนั้นในการตัดสินใจจะต้องดูว่าโรงเรียนพยายามจะให้สำเร็จอะไร (Striving Achieve) และขอบเขตที่สนองความต้องการของผู้เรียนและชุมชนสังคมซึ่งนั่นคือขอบข่าย (Extent) และความพอเพียง (Adequacy) ของการทำหน้าที่และประโยชน์ของเรื่องนั้น ๆ

2. คุณภาพเป็นสิ่งที่สร้างและพัฒนาได้ ฉะนั้นเกณฑ์และตัวชี้คุณภาพต้องมีลักษณะเป็นพลวัตรและมีความเป็นกลางที่ทุกโรงเรียนสามารถนำไปใช้ได้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนได้กำหนดรายละเอียดของปัจจัยเกณฑ์และตัวชี้คุณภาพพร้อมคำอธิบายเพื่อพัฒนาโรงเรียนเอกชนเข้าสู่กระบวนการรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษาผู้วิจัยได้ศึกษารายละเอียดเฉพาะส่วนที่โรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชนพึงประสงค์ ในด้านหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน

หลักสูตรหมายถึงประมวลประสบการณ์ที่โรงเรียนจัดให้แก่ผู้เรียนทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนเพื่อให้บรรลุตามจุดหมายของหลักสูตรองค์ประกอบของหลักสูตรประกอบด้วยจุดหมายกระบวนการเรียนการสอนและการวัดผลประเมินผล

กระบวนการเรียนการสอนหมายถึงกระบวนการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดหมายของหลักสูตร

เกณฑ์ที่ 1 ศึกษาและพัฒนาหลักสูตรให้มีความยืดหยุ่นและทันสมัยสอดคล้องกับความต้องการของสังคมท้องถิ่นและผู้เรียน

ตัวชี้คุณภาพ

1. มีการวิเคราะห์หลักสูตรและวางแผนการสอนให้สอดคล้องกับสภาพของชุมชนโรงเรียนและผู้เรียน

2. มีการเตรียมการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตร

3. มีการประเมินผลการใช้หลักสูตรที่สร้างหรือปรับปรุงและนำผลการประเมินไป

ใช้ในหลักสูตรรายวิชาที่ครูผู้สอนได้รับมอบหมายให้ทำการสอนนั้นจะบอกเพียงจุดมุ่งหมายและคำอธิบายรายวิชาซึ่งขาดองค์ประกอบที่สำคัญของหลักสูตรอีก 2 องค์ประกอบคือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกับการวัดและประเมินผลดังนั้นครูผู้สอนจึงต้องศึกษาและวิเคราะห์หลักสูตรรายวิชาที่จะสอนเพื่อสร้างองค์ประกอบที่ยังขาดอยู่ให้ครบและให้สอดคล้องกับหลักสูตรโดยสร้างอยู่ในรูปของแผนการสอนแผนการสอนจึงถือว่าเป็นหลักสูตรระดับห้องเรียนที่ครูผู้สอนเป็นผู้สร้างผู้ใช้และเป็นผู้ปรับปรุงพัฒนาให้มีความยืดหยุ่นทันสมัยและสอดคล้องกับความต้องการของสังคมท้องถิ่นและผู้เรียน

เกณฑ์ที่ 2 จัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นไปตามหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ

ตัวชี้คุณภาพ

1. มีการวิเคราะห์สภาพผู้เรียนเป็นรายบุคคลและรายกลุ่ม
2. มีการใช้เทคนิคการสอนอย่างหลากหลายโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
3. มีการใช้เครื่องมืออุปกรณ์สื่อและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสมเพียงพอและปลอดภัย
4. มีการนิเทศการสอนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

โดยทั่วไปหลักสูตรอาชีพและเทคนิคศึกษาจะเน้นการฝึกทักษะทางวิชาชีพเป็นสำคัญการจัดกิจกรรมการเรียนจึงควรฝึกให้ผู้เรียนทำงานเป็นระบบทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะรู้จักใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุดฝึกให้ผู้เรียนทำผลงานที่มีคุณภาพและแสดงถึงความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ดังนั้นการจัดกิจกรรมการเรียนครูผู้สอนจึงต้องใช้เทคนิคการสอนอย่างหลากหลายโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางต้องมีการใช้เครื่องมืออุปกรณ์สื่อและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสมและเพียงพอมีการวิเคราะห์สภาพผู้เรียนเป็นรายบุคคลและรายกลุ่มเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เกณฑ์ที่ 3 ดำเนินการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนถูกต้องตามระเบียบและหรือหลักการวัดและประเมินผล

ตัวชี้คุณภาพ

1. มีเอกสารหลักฐานการวัดและประเมินผลที่ถูกต้องครบถ้วนและเป็นปัจจุบัน
2. มีการประเมินผลในสภาพจริงของผู้เรียนเพื่อให้เห็นความก้าวหน้าและพัฒนาการของผู้เรียน
3. มีการวัดผลประเมินผลเป็นระยะๆและนำผลการประเมินไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาและปรับปรุงการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่องมีการวัดและประเมินผลในสภาพจริงของ

ผู้เรียนเป็นระยะ ๆ โดยใช้เครื่องมือวัดผลหลากหลายและสอดคล้องกับสิ่งที่วัดได้แก่จุดมุ่งหมายของหลักสูตรเนื้อหาวิชาและวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทั้งนี้ เพื่อให้เห็นความก้าวหน้าและพัฒนาการของผู้เรียนโดยนำผลการประเมินทุกด้านไปใช้พัฒนาและปรับปรุงการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่องเมื่อมีการจัดทำเอกสารหลักฐานการวัดและประเมินผลที่ถูกต้องครบถ้วนตามระเบียบของสถานศึกษาและเป็นปัจจุบัน

สรุปได้ว่าหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนจะต้องมีความยืดหยุ่นและทันสมัยสอดคล้องกับความต้องการของสังคมท้องถิ่นและผู้เรียนมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ เป็นไปตามหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพใช้เทคนิคการสอนอย่างหลากหลายโดยเน้นผู้เรียนเป็น ศูนย์กลางมีการใช้เครื่องมืออุปกรณ์สื่อและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสมและเพียงพอวิเคราะห์สภาพ ผู้เรียนเป็นรายบุคคลตลอดจนมีการวัดผลและประเมินผลผู้เรียนตามสภาพความเป็นจริงโดยใช้ เครื่องมือวัดผลที่หลากหลายและนำผลการประเมินทุกด้านไปใช้พัฒนาและปรับปรุงการเรียน การสอนอย่างต่อเนื่อง

4. แผนพัฒนาการศึกษาเอกชน

แผนยุทธศาสตร์ส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษา เอกชน) การศึกษาเอกชนมีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาประเทศ เนื่องจากการจัดการศึกษาเป็น กระบวนการสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของคนในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นการแข่งขันทาง เศรษฐกิจ การแก้ปัญหาสังคม เศรษฐกิจ การเอง หรือการพัฒนาในด้านต่าง ๆ และภาคเอกชนที่ เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ได้ช่วยเสริมในส่วนที่ภาครัฐดำเนินการไม่ทั่วถึง ช่วยสร้าง ความหลากหลายในด้านรูปแบบและวิธีการจัดการศึกษา ทำให้เกิดการศึกษาด้านต่าง ๆ ที่ ภาคเอกชน ช่วยเติมเต็มการเรียนรู้ให้กับเด็กและเยาวชน ดังนั้นการพัฒนาเอกชน จึงเป็นสิ่งสำ คัญของการพัฒนาประเทศให้เข้มแข็งและแข่งขันในเวทีโลก

ด้วยแนวคิดที่จะส่งเสริมภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้มากขึ้น และหลากหลายรูปแบบมากขึ้น สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช) ใน สังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ในฐานะที่เป็นหน่วยงานหลักในการส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาการศึกษาของเอกชน จึงได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์ส่งเสริมการศึกษาเอกชน พ.ศ. 2556-2560 โดยมีกรอบแนวคิดจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 แผนบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2545-2558 แผนการศึกษา แห่งชาติ ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2552-2559 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2545-2559 และแผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการที่ประกาศในปี 2556

เป็นปีแห่ง “การร่วมพลังยกระดับคุณภาพการศึกษา” และนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ประกอบกับทิศทางการพัฒนาประเทศ ทิศทางการพัฒนาการศึกษา กฎหมายแม่บท แผนแม่บท นโยบายที่เกี่ยวข้องตามกรอบแนวคิดที่กำหนด รวมทั้งให้ความสำคัญกับการจัดทำแผนยุทธศาสตร์แบบมีส่วนร่วม โดยในลำดับแรกได้จัดตั้งคณะกรรมการและคณะจัดทำแผนยุทธศาสตร์ส่งเสริมการศึกษาเอกชน พ.ศ. 2556-2560 ต่อมาได้จัดประชุมสัมมนาเพื่อรับฟังความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้มีประสบการณ์ นักวิชาการ ผู้แทนผู้ประกอบการ ผู้แทนนักเรียน ระดมความคิดเห็นทั้งภาครัฐและเอกชน ชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อให้แผนยุทธศาสตร์ฉบับนี้ สามารถนำไปเป็นแนวทางการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งเป็นประโยชน์ในการบริหารจัดการ และสุดท้ายได้เสนอแผนยุทธศาสตร์ต่อคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการเป็นประธานได้ให้ความเห็นชอบแผนยุทธศาสตร์ฉบับนี้ โดยมีสาระสำคัญดังนี้

4.1 วิสัยทัศน์

“การศึกษาเอกชนมีคุณภาพได้มาตรฐานสากล”

4.2 พันธกิจ

4.2.1 เร่งปฏิรูปการศึกษาทั้งระบบให้สัมพันธ์เชื่อมโยงกัน

4.2.2 เสริมสร้างโอกาสทางการศึกษาเอกชนให้แก่ประชาชน อย่างกว้างขวาง

4.2.3 พัฒนาระบบการบริหารจัดการศึกษาเอกชนตามหลักธรรมาภิบาล และส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน

4.2.4 ส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาเอกชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้สู่สังคม

สันติสุข

4.3 วัตถุประสงค์

4.3.1 เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาเอกชนให้ได้มาตรฐาน

4.3.2 เพื่อเพิ่มโอกาสทางการศึกษาที่มีคุณภาพให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ได้พัฒนาตาม

ศักยภาพ

4.3.3 เพื่อพัฒนาระบบบริหารจัดการการศึกษาเอกชนให้มีประสิทธิภาพโดย

ส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน

4.3.4 เพื่อร่วมสร้างสันติสุขโดยใช้กลไกการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่สอดคล้อง

กับอัตลักษณ์วิถีชีวิต อาชีพ

4.4 เป้าหมายหลัก

4.4.1 ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ มาตรฐานและมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นจากการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับชาติ (O-NET, PISA)

4.4.2 สถานศึกษาเอกชนทุกระดับทุกประเภทผ่านการรับรองมาตรฐานทางการศึกษา

4.4.3 ผู้บริหาร ครู ผู้สอน และบุคลากรทางการศึกษาเอกชน ได้รับการพัฒนา

4.4.4 สัดส่วนผู้เรียนในระบบระหว่างเอกชนต่อรัฐเพิ่มขึ้น

4.4.5 สัดส่วนผู้เรียนในระบบระหว่างเอกชนต่อรัฐเพิ่มขึ้น

4.4.6 การบริหารจัดการการศึกษาเอกชนมีประสิทธิภาพ

4.4.7 ภาคีเครือข่ายมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเอกชนและส่งเสริมการ

สนับสนุนการศึกษาเอกชน

4.4.8 ผู้เรียนในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

4.4.9 ผู้บริหาร ครู ผู้สอน และบุคลากรทางการศึกษาเอกชนสามารถพัฒนา

คุณภาพทางการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

4.4.10 สถานศึกษาเอกชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ใช้การศึกษาสร้างสันติสุข

4.5 ยุทธศาสตร์

เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุตามวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายหลักที่กำหนดไว้ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนได้กำหนดยุทธศาสตร์การดำเนินงานดังนี้

4.5.1 ยกระดับคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาเอกชน

4.5.2 ขยายโอกาสเข้าถึงบริการทางการศึกษาเอกชน

4.5.3 พัฒนาระบบบริหารจัดการศึกษาเอกชนและส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเอกชน

4.5.4 ส่งเสริมการจัดการศึกษาเอกชนเพื่อเสริมสร้างสันติสุขในจังหวัดชายแดนภาคใต้

โรงเรียนเอกชน

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนเป็นหน่วยงานของกระทรวงศึกษาธิการ ที่มีมาตรฐานเทียบเท่ากรม ทำหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการศึกษาในภาคเอกชน ซึ่งโรงเรียนที่มีการจัดการศึกษาได้ครบถ้วนได้มาตรฐานคุณภาพการศึกษาที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด และสอดคล้องกับความต้องการของผู้ปกครอง ของสังคมอย่างมีคุณภาพ โดยปกติหลักสูตรเป็น

ตัวกำหนด เป็นแนวทางให้นักเรียนได้ปฏิบัติเพื่อมุ่งสู่มาตรฐาน (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน. 2546 : 29-31)

จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเอกชนในประเทศไทย เชื่อว่าการศึกษาประเภทนี้ได้ดำเนินการมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาแล้ว โดยเริ่มในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช (พ.ศ. 2199 ถึง พ.ศ. 2231) จดหมายเหตุของมองซิเออซานิเยร์ กล่าวว่า เจ้าพระยาวิชาเยนทร์ได้ทรงสร้างโรงเรียนราชฎีไว้หลายโรงเรียน และจากจดหมายเหตุของบาทหลวงเดอซัวลี ซึ่งเข้ามาอยู่ในประเทศไทย เมื่อปี พ.ศ. 2228 ได้กล่าวถึงโรงเรียนราชฎี 3 โรงเรียน คือ โรงเรียนศรีอยุธยา โรงเรียนนวมัสพรันด์ และโรงเรียนสามเณรต่อมาในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ผู้ที่บุกเบิกการก่อตั้งโรงเรียนราชฎีไม่ใช่คนไทย แต่เป็นมิชชันนารีซึ่งเดินทางเข้ามาเผยแพร่ศาสนาในประเทศไทย โรงเรียนราชฎีซึ่งได้รับการจัดตั้งและสนับสนุนโดยมิชชันนารี ได้แก่ โรงเรียนของนางมัททูน (Mrs. Mattoon) มิชชันนารีชาวอเมริกัน จึงเปิดสอนในปี พ.ศ. 2395 ซึ่งถือเป็นโรงเรียนราชฎีแห่งแรกในสมัยนั้น โรงเรียนคริสเตียนไฮสกูล (The Christian High School) ปัจจุบันคือ โรงเรียนกรุงเทพคริสเตียนวิทยาลัย) ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2431 เปิดสอนเฉพาะเด็กผู้ชาย สำหรับโรงเรียนกุลสตรีวังหลัง (Kunsatree Wang Lang School) ปัจจุบันคือ โรงเรียนวัฒนาวิทยาลัย เปิดสอนเฉพาะเด็กผู้หญิง ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2417 และโรงเรียนไทย - ฝรั่งเศส (Thai Farang School) ปัจจุบันคือ โรงเรียนอัสสัมชัญ (Assumption School) ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2420

โรงเรียนราชฎีทั้ง 3 แห่ง ดังกล่าว ในระยะเริ่มแรกดำเนินงานเป็นเอกเทศ มิได้ถูกควบคุมโดยหน่วยงานของรัฐแต่อย่างใด จนกระทั่งปี พ.ศ. 2448 กระทรวงศึกษาธิการ (กระทรวงธรรมการ) จึงเข้ามามีบทบาทในการดูแลโรงเรียนราชฎีทั้ง 3 แห่ง และในช่วงระยะเวลานี้เอง โรงเรียนราชฎีซึ่งมีคนไทยเป็นเจ้าของ ก็ได้รับการจัดตั้งขึ้นชื่อโรงเรียนบำรุงวิทยา (Bamrung Wittaya School) และลงทะเบียขึ้นกับกระทรวงศึกษาธิการเช่นเดียวกันการศึกษาเอกชนของประเทศขยายตัวมากขึ้นในปี พ.ศ. 2461 รัฐบาลจึงได้ประกาศพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชนครั้งแรก โดยมีจุดประสงค์เพื่อจะตรวจนิเทศโรงเรียนเอกชนทั่วราชอาณาจักร และเพื่อปรับปรุงแก้ไขกฎ และระเบียบโรงเรียนเอกชนในปี พ.ศ. 2436 รัฐบาลจึงได้ประกาศพระราชบัญญัติกระทรวงศึกษาธิการ ขึ้น โดยจัดตั้งกองโรงเรียนราชฎี สังกัดกรมวิสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ เพื่อควบคุมดูแลโรงเรียนราชฎีทั้งหมด

1. การจัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน

นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2476 เป็นต้นมา การจัดการศึกษาของเอกชนที่ดำเนินควบคู่มากับการจัดการศึกษาของรัฐบาล และอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลและช่วยเหลือส่งเสริมของกอง

โรงเรียนราษฎร์ กรมวิสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการนั้น มีการขยายตัวอย่างกว้างขวาง จึงทำให้กองโรงเรียนราษฎร์ไม่สามารถบริหารงานได้รวดเร็วทันความต้องการของประชาชน สมาคมครูโรงเรียนราษฎร์แห่งประเทศไทย จึงเสนอความเห็นว่าการโรงเรียนราษฎร์ควรได้รับการยกวิทยฐานะเป็นกรมโรงเรียนราษฎร์ หรือ กรมการศึกษาเอกชน เพื่อเพิ่มอำนาจในการส่งเสริมและช่วยเหลือโรงเรียนเอกชน อันจะเป็นประโยชน์ต่อการบริหารการศึกษามากขึ้น และเป็นการส่งเสริมกำลังใจให้เอกชนจัดการศึกษาได้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น

ความต้องการของสมาคมครูโรงเรียนราษฎร์แห่งประเทศไทยนอกจากจะสอดคล้องกับความต้องการของ นายเกรียง เอี่ยมสกุล (อดีตหัวหน้ากองโรงเรียนราษฎร์คนแรก) ที่จะแยกโรงเรียนเอกชนออกจากกรมวิสามัญ ให้มีหน่วยบริหารของตนเองแล้ว ยังสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลในเวลานั้นที่ต้องการปรับปรุงระบบราชการ ดังนั้น สถานการศึกษาแห่งชาติจึงได้จัดตั้งคณะกรรมการปรับปรุงโรงเรียนราษฎร์ขึ้นเพื่อพิจารณาให้ความช่วยเหลือกระทรวงศึกษาธิการ และโรงเรียนเอกชน เพื่อปรับปรุงคุณภาพทางการศึกษาทั้งด้านวิชาการ และด้านบริการ คณะกรรมการนี้ประกอบด้วย ดร.อึ้ง บัวศรี เป็นประธานกรรมการ นายถนอม แก้วกำเนิด ซึ่งดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการกองโรงเรียนราษฎร์ในขณะนั้น จึงได้มอบแผนงานกรมโรงเรียนราษฎร์เพื่อเสนอกระทรวงศึกษาธิการ และผลปรากฏว่ากองโรงเรียนราษฎร์ได้รับการปรับปรุงเป็นสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน โดยใช้ชื่อย่อว่า สข. มีฐานะเทียบเท่ากรมหนึ่งของกระทรวงศึกษาธิการ ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2515 ตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 217 ลงวันที่ 29 กันยายน พ.ศ. 2515 โดยโอนอำนาจหน้าที่ กิจการ ทรัพย์สิน หนี้สิน ข้าราชการ ลูกจ้าง และเงินงบประมาณของกรมวิสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกองโรงเรียนราษฎร์ แลโอนงานวิทยาลัยเอกชน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี ไปเป็นของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน และผู้ดำรงตำแหน่งเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาเอกชนคนแรก คือ ดร.อึ้ง บัวศรี (อึ้ง บัวศรี. 2535 : 4)

2. บทบาทและหน้าที่ของโรงเรียนเอกชน

การจัดการศึกษาของประเทศไทยตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาเอกชนได้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประชากรควบคู่กับรัฐอย่างต่อเนื่องในส่วนของภารกิจกับดูแลการจัดการศึกษาของเอกชนให้มีคุณภาพนั้นรัฐได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์เพื่อใช้ในการควบคุมและดูแลและในพ.ศ. 2476 ได้มีการประกาศจัดตั้งเป็นกองโรงเรียนราษฎร์สังกัดกรมวิสามัญศึกษากระทรวงศึกษาธิการขึ้นมีหน้าที่ควบคุมดูแลกำกับติดตาม และพัฒนาโรงเรียนราษฎร์ทั่วประเทศและในปีพ.ศ. 2518 ได้ปรับปรุงกองโรงเรียนราษฎร์ขึ้นเป็นหน่วยงานระดับกรมคือสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนโดยให้โรงเรียนดำเนินดำเนินการตาม

พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2525 ซึ่งได้แก่สถานศึกษาหรือสถานที่ที่บุคคลจัดการให้ การศึกษาในระดับต่ำกว่าชั้นปริญญาตรีแก่นักเรียนทุกพลัดรวมกันเกินเจ็ดคนขึ้นไปโดยผู้จัดตั้ง โรงเรียนอาจจะเป็นบุคคลทั่วไปหรือนิติบุคคล (บริษัทจำกัดหรือห้างหุ้นส่วนมูลนิธิสมาคมหรือ สหกรณ์) ก็ได้แต่ทั้งนี้ต้องมีคุณสมบัติตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2525 และมาตรา 15 แห่งพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2525 จำแนกลักษณะของโรงเรียน เอกชนไว้ดังนี้ 1) การศึกษาในระบบโรงเรียนแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ประเภทสามัญและ ประเภทอาชีวศึกษา 2) การศึกษานอกระบบโรงเรียนและ 3) รูปแบบการศึกษาพิเศษและ การศึกษาสงเคราะห์สำหรับในเอกสารการวิจัยฉบับนี้จะนำเสนอการศึกษา ในระบบโรงเรียน ประเภทสามัญศึกษาเท่านั้น (ราชกิจจานุเบกษา 125. 2551 : 23-25)

โรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษาเป็นการจัดการเรียนการสอนวิชาสามัญในระดับ การศึกษาต่าง ๆ ตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการหรือได้รับอนุมัติจากกระทรวงศึกษาธิการ โรงเรียนที่จัดการศึกษาประเภทนี้ได้แก่โรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนชั้นอนุบาลระดับ ประถมศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลายซึ่งจัดโดยเอกชนทั่วไปมูลนิธิ สำนักพระราชวังเป็นผู้รับใบอนุญาตโรงเรียนสงเคราะห์เด็กยากจนตามพระราชประสงค์โรงเรียน ในพระบรมราชูปถัมภ์โรงเรียนที่จัดการศึกษาเพื่อการกุศลและโรงเรียนของวัดในพระพุทธศาสนา ซึ่งโรงเรียนเหล่านี้ที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในระบบโรงเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา เอกชน. 2542 : 1) โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนทำหน้าที่กำหนดนโยบายกำกับ ดูแลโรงเรียนเอกชนทุกระดับทุกประเภทให้สอดคล้องกับการจัดการศึกษาของรัฐและกระทรวง ศึกษาธิการ

กล่าวได้ว่าเอกชนเป็นผู้มีบทบาทในการจัดการศึกษาควบคู่กับการจัดการศึกษาของ รัฐมาโดยตลอดและเพื่อเป็นการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนได้อย่างทั่วถึงจึงเปิดโอกาสและ ส่งเสริมให้เอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อแบ่งเบาภาระของรัฐบาลโดยสนับสนุน ให้จัดตั้งโรงเรียนเอกชนทุกระดับและทุกประเภทตั้งนั้นการศึกษาเอกชนจึงได้มีบทบาทสร้างสรรค์ และพัฒนาประชากรส่วนหนึ่งของประเทศให้มีความรู้ความสามารถผลผลิตด้านทรัพยากรบุคคล ที่สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนเอกชนจำนวนมากได้เป็นกำลังที่สำคัญในการพัฒนาสร้างความ ก้าวหน้าให้แก่ประเทศทั้งทางด้านเศรษฐกิจสังคมวัฒนธรรมวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการเมื่อ การปกครองเป็นที่ประจักษ์อย่างชัดเจนในการมีส่วนร่วมพัฒนาประเทศชาติตลอดมาจนกระทั่ง ในปัจจุบันรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้ให้ความสำคัญแก่โรงเรียนเอกชน อย่างชัดเจนโดยได้ระบุไว้ในมาตรา 81 ให้รัฐต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัด การศึกษาและพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้ระบุไว้เช่นกันในมาตรา 12 ให้

เอกชนมีสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและมาตรา 45 ระบุให้รัฐกำหนดนโยบายและมาตรการที่ชัดเจนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของเอกชนในการจัดการศึกษา (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ. 2542 : 8, 23)

สำหรับการจัดการศึกษาของเอกชนจะมีลักษณะพิเศษแตกต่างไปจากการจัดการศึกษาของภาครัฐหลายประการเช่นการลงทุนลักษณะการจัดตั้งการดำรงตำแหน่งของผู้บริหารระดับชั้นที่เปิดสอน เป็นต้น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน. 2542 : 21)

กระแสอาชีวศึกษาไทย

ปรากฏการณ์นักเรียนที่สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น หรือ ม.3 แห่งสมัครเข้าเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ในรอบแรก ที่เปิดรับสมัครพร้อมกับการรับสมัครเข้าเรียนชั้นมัธยมศึกษาที่ 4 สายสามัญ ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ประจำปีการศึกษา 2554 นั้นยอดผู้สมัครสูงมากถึง 1.6 แสนคน คิดเป็นร้อยละ 65-70 ของเป้าหมายที่ตั้งไว้ จำนวน 204,850 คน นับว่าเกินความคาดหมาย อาจจะมีเด็กมาสมัครเรียนอาชีวะไม่ถึง 5 หมื่นคน หรือประมาณร้อยละ 30 ของเป้าหมายที่ตั้งไว้เท่านั้น แต่ปรากฏว่าปีการศึกษา 2554 มีเด็กมาสมัครเรียนสายอาชีพจำนวนมากถึง 1.6 แสนคน หรือร้อยละ 65-70 ของเป้าหมาย ทำให้เห็นว่าค่านิยมในการเรียนต่อสายอาชีวศึกษาของเด็กไทยเริ่มมีมากขึ้น ต่างจากปีที่ผ่านมาที่เด็กมักจะหันมาเรียนสายอาชีพก็ต่อเมื่อพลาดจากการสอบคัดเลือกเข้าเรียนต่อชั้น ม.4 ในสายสามัญศึกษาแล้วเท่านั้น ทั้งนี้ สาขาที่เด็ก ม.3 สนใจสมัครมากที่สุดมี 5 สาขา ได้แก่ สาขาพาณิชยน์าวี สาขาโลจิสติกส์ สาขามาตรวิททยา สาขาช่างเชื่อม/ช่างยนต์ และสาขาอาหารและการเกษตร จากสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) ประมาณ 200 แห่งที่มีนักเรียนมาสมัครเกินเป้าหมายที่ตั้งไว้มาก 10 อันดับแรกที่มีนักเรียนมาสมัครมากที่สุด ได้แก่ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี (วชท.) บุรีรัมย์ มีนักเรียนมาสมัครเกินเป้าหมายที่ตั้งไว้ 330% วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีอุทัยธานี 308% วิทยาลัยสารพัดช่างอุดรธานี 297% วิทยาลัยการอาชีพวารินชำราบ 255% วิทยาลัยการอาชีพสตึก จ.บุรีรัมย์ 232% วิทยาลัยเทคนิคหาดใหญ่ 195% วิทยาลัยพณิชยการบางนา 194% วิทยาลัยอาชีวศึกษา นครศรีธรรมราช 194% วิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่ 193% และวิทยาลัยเทคนิคสระบุรี 187%

ขณะนี้มึนักเรียนสนใจสมัครเข้าเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) 2.3 แสนคน ซึ่งยังมีเด็กส่วนหนึ่งยังไม่มีที่เรียน ทำให้ สอศ.ต้องขยายจำนวนการรับนักเรียน ปวช.เพิ่มขึ้นจากเดิม 204,000 คน เป็น 265,000 คน จึงจำเป็นต้องเสนอคณะรัฐมนตรี (ครม.) เพื่อของบประมาณกลางจำนวน 550 ล้านบาท เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาตามโครงการเรียนฟรี เรียนดี

15 ปีอย่างมีคุณภาพ และเป็นค่าจ้างครูช่างเพิ่มอีก 1,000 อัตรา โดยขณะนี้ สอศ.ได้ประสานกับสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ก.ค.ศ.) เพื่อขออัตราบรรจุดังกล่าว พร้อมประสานให้สำนักงานเลขาธิการคุรุสภายึดหยุ่นในเรื่องใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูช่าง เพื่อให้สามารถเปิดสอบบรรจุได้ทันในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2554 นี้

น.ส.ศศิธรา พิชัยชาญณรงค์ เลขาธิการคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (กอศ.) กล่าวว่า เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนมีคุณภาพและมาตรฐาน ดังนั้นสถานศึกษาที่มีนักเรียนมาสมัครเกินเป้าหมายที่ตั้งไว้ จะต้องปรับแนวทางการเรียนการสอน โดยการเพิ่มห้องเรียนในสาขาวิชาชีพที่มีความต้องการสูง อาทิ พาณิชยน์าวี โลจิสติกส์ ช่างเชื่อม อาหารและเกษตร ฯลฯ หรือเปิดสาขาวิชาใหม่ที่เป็นความต้องการของตลาดแรงงาน และจัดหาทรัพยากรเพิ่มเติมให้แก่สถานศึกษา ประกอบด้วยครูและบุคลากร วัสดุ เครื่องมืออุปกรณ์ ห้องเรียนห้องปฏิบัติการ

ปี 2554 ถือเป็นยุคทองของการอาชีวศึกษา ภายใต้การทำงานอย่างเสียสละทุ่มเทและต่อเนื่องของ น.ส.นริศรา ขวาลตันพิพัทธ์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งกำกับดูแลสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา หรือสอศ. จนนำไปสู่กระแสอาชีวศึกษาฟีเวอร์ สอดคล้องกับแนวทางการดำเนินการตามนโยบายและยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง ด้านการพัฒนาอาชีวศึกษาตามพระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา 2551 มาตรา 4 การอาชีวศึกษา หมายความว่า กระบวนการศึกษาเพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนในด้านวิชาชีพ ระดับฝีมือ ระดับเทคนิค และระดับเทคโนโลยี และตามมาตรา 6 การจัดการอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพต้องเป็นการจัดการศึกษา ในด้านวิชาชีพที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และแผนการศึกษาแห่งชาติ

เพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนในด้านวิชาชีพระดับฝีมือ ระดับเทคนิค และระดับเทคโนโลยี รวมทั้งเป็นการยกระดับการศึกษาวิชาชีพให้สูงขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน โดยนำความรู้ในทางทฤษฎีอันเป็นสากลและภูมิปัญญาไทยมาพัฒนาผู้รับการศึกษาให้มีความรู้ความสามารถในทางปฏิบัติและมีสมรรถนะจนสามารถนำไปประกอบอาชีพในลักษณะผู้ปฏิบัติหรือประกอบอาชีพโดยอิสระได้ นั่นคือเป้าหมายของการพัฒนาอาชีวศึกษา

สำหรับเป้าหมายยุทธศาสตร์การผลิตและพัฒนากำลังคนของประเทศไทย ในช่วงการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง พ.ศ. 2552-2561 ยังพุ่งเป้าไปที่การมีกรอบมาตรฐานคุณวุฒิแห่งชาติ ควบคู่ไปกับการจัดตั้งสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพ เพื่อการรองรับสมรรถนะความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติงานตามมาตรฐานคุณวุฒิวิชาชีพ รองรับการค้าสู่ประชาคมอาเซียนในปี 2558 ตลอดจน การขยายการศึกษาระบบทวิภาคี สหกิจศึกษา และการฝึกงานให้มากขึ้น โดยมีสัดส่วนผู้เรียนในระบบทวิภาคีและสหกิจศึกษา เป็นร้อยละ 30 ของผู้เรียนอาชีวศึกษาและ

อุดมศึกษา อีกทั้งเพิ่มสัดส่วนผู้เรียนอาชีวศึกษา : สามัญศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็น 60 ต่อ 40 และกำลังแรงงานไทยมีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาขึ้นไป เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 65 และมีสมรรถนะตามวิชาชีพตามมาตรฐาน ซึ่งเป็นภาพรวมของการพัฒนาอาชีวศึกษาที่กำลังเติบโตแบบก้าวกระโดด และกำลังดำเนินการต่อไปในอนาคต

1. โอกาสรอดของผู้จบอาชีวศึกษาและอุดมศึกษาในอนาคต (ยงยุทธ แฉล้มวงษ์. 2557 : เว็บไซต์) ได้กล่าวถึง เศรษฐกิจไทยในช่วง 20 กว่าปีที่ผ่านมามีความผันผวนค่อนข้างมาก ส่งผลให้ตลาดแรงงานของไทยโดยเฉพาะด้านอุปสงค์มีความผันผวนค่อนข้างมากเช่นกัน เท่าที่ผ่านมามาภาคการผลิตและบริการของไทยในยุคต้น ๆ ใช้ผู้ที่จบการศึกษาในระดับบน คือ มัธยมศึกษาตอนปลายขึ้นไปเป็นสัดส่วนไม่ถึงร้อยละ 20 และเพิ่มเป็นร้อยละ 30 ในปี 2553 ที่จริงหลังจากปี 2533 เป็นต้นมา ภาคเศรษฐกิจไทยโดยเฉพาะภาคอุตสาหกรรมได้ปรับเปลี่ยนมาเป็นการผลิตแบบกึ่งเทคโนโลยีมากขึ้น เช่น กลุ่มอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วน อุตสาหกรรมไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น ซึ่งมีการเติบโตอย่างรวดเร็ว กอปรกับทางรัฐบาลมีนโยบายขยายโอกาสทางการศึกษาให้เรียนฟรีจาก 9 ปี เป็น 12 ปี ทำให้มีผู้เข้าเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมากขึ้นและกลายเป็นกำลังแรงงานให้ภาคการผลิตและบริการได้ขยายตัวถึงร้อยละ 8 ต่อปี

ความจริงแล้วควรจะมีผู้จบการศึกษาระดับกลางสายสามัญและสายอาชีพเข้าสู่ตลาดแรงงานมากกว่านี้ แต่ผู้เรียนทั้งสองกลุ่มกลับมุ่งเรียนต่อปริญญาตรีและ ปวส. โดยคิดว่าจะได้ค่าตอบแทนและอนาคตที่สดใสและมั่นคงกว่า แต่สภาพเป็นจริงอุปสงค์ของตลาดแรงงานภาคการผลิตและบริการยังไม่สามารถขยายตัวได้ทันกับการเพิ่มขึ้นของผู้จบทั้ง 2 กลุ่มนี้ได้ ถึงแม้ในปี 2553 การขยายตัวของภาคการผลิตและบริการสามารถจ้างงาน 2 กลุ่มนี้เพิ่มขึ้นสัดส่วนถึงร้อยละ 9.9 และ 5.7 ตามลำดับ ผลตามมาก็คือเกิดการว่างงานทั้งในระดับ ปวส. และปริญญาตรีกระจายอยู่ทั่วประเทศ ปัญหาที่สะสมจากการใช้นโยบายการขยายสถานศึกษาในระดับอุดมศึกษา ทั้งของภาคเอกชนและยกระดับวิทยาลัยครูเป็นมหาวิทยาลัยราชภัฏกระจายอยู่ทั่วประเทศ ทำให้มีผู้จบการศึกษามากกว่าจำนวนที่ว่างงานในระดับปริญญาตรีรวมกันมากกว่า 1 แสนคน ทำให้ระดับฝืนของผู้เรียน ปวส. และโดยเฉพาะปริญญาตรีไปเป็นจำนวนมาก ซึ่งทางหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาตระหนักเรื่องนี้ได้ จึงได้พยายามปรับทิศทางการศึกษาใหม่ โดยกำหนดให้แผนการปฏิรูปการศึกษารอบ 2 (2552-2561) เน้นเรื่องพัฒนาสมรรถนะหรือคุณภาพของผู้เรียนอย่างเร่งด่วน โดยเน้นในเรื่องการพัฒนาคุณภาพครู คุณภาพสถานศึกษา และแหล่งเรียนรู้ รวมทั้งการบริหารจัดการทางการศึกษาให้มีความรับผิดชอบต่อผู้จบการศึกษามากขึ้นโดย

หวังว่าทุกฝ่ายจะช่วยกันทำให้ผู้จบสายอาชีพและอุดมศึกษามีงานทำได้มากขึ้นจนลดปัญหาการว่างงานในหมู่ผู้มีการศึกษาสูงได้ในช่วงการปฏิรูปการศึกษารอบสองนี้

2. การเตรียมรับเสริมแรงงานอาเซียน ในอีก 4 ปีข้างหน้า

ทีดีอาร์ไอ เสนอโรดแมปการเตรียมความพร้อมแรงงานฝีมือสาขาที่พึกและการเดินทาง รองรับเสริมแรงงานอาเซียนในอีก 4 ปีข้างหน้า เน้นเพิ่มสมรรถนะทั้งแรงงานใหม่-เก่า ดึงสถาบันอุดมศึกษาและอาชีวศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชนร่วม พัฒนาหลักสูตร ชูจุดแข็งเสริมจุดอ่อน พัฒนาให้ถูกกลุ่ม ทำงานได้จริง ควรฝึกงานต่อเนื่องตั้งแต่ปี 1 - ปี 4 สื่อสารได้มากกว่า 3 ภาษา อย่างกังวลต่างชาติแย่งงาน เพราะเงื่อนไขเข้าเมืองไม่ง่าย อีกทั้งผลตอบแทนในกลุ่มอาเซียนด้วยกันยังไม่จูงใจ การเคลื่อนย้ายแรงงานเสรีอาเซียนจะมีผลเป็นทางการในอีก 4 ปีข้างหน้า โดยอาเซียนมีกลไกข้อตกลงยอมรับร่วมคุณสมบัตินักวิชาชีพ หรือ MRA (ASEAN Mutual Recognition Arrangement) เป็นคุณสมบัติขั้นต้นของแรงงานฝีมือในสาขาต่าง ๆ ที่ประเทศสมาชิกอาเซียนยอมรับร่วมกัน ซึ่งจะช่วยให้ นักวิชาชีพอาเซียนสามารถเข้าไปทำงานในประเทศสมาชิกได้สะดวกมากขึ้น โดยไม่ต้องผ่านขั้นตอนการตรวจสอบคุณสมบัติพื้นฐาน แต่ยังคงต้องดำเนินการขั้นตอนการเข้าเมืองอย่างถูกต้องตามข้อกำหนดของประเทศนั้น ๆ สำหรับประเทศไทยได้ลงนามข้อตกลงยอมรับร่วมคุณสมบัตินักวิชาชีพแล้ว 7 สาขา คือ แพทย์ ทันตแพทย์ พยาบาล นักบัญชี วิศวกร สถาปนิก ช่างสำรวจ ส่วนวิชาชีพท่องเที่ยวอาเซียน ซึ่งเป็นอีกหนึ่งสาขาที่อาเซียนให้ความสำคัญ และสมาชิก 9 ประเทศในอาเซียนมีการลงนามข้อตกลงยอมรับร่วมฯ เมื่อปี 2552 โดยไทยเป็นประเทศเดียวที่ยังไม่ได้ลงนาม เนื่องจากติดเงื่อนไขต้องผ่านการพิจารณาของรัฐสภาตามรัฐธรรมนูญของประเทศ แต่ในฐานะประเทศสมาชิกอาเซียน ไทยไม่อาจหลีกเลี่ยงการเปิดเสรีอาเซียนได้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงดำเนินการเตรียมพร้อมมาเป็นลำดับ และปัจจุบันได้จัดทำมาตรฐานสมรรถนะ (Competency Standard) และหลักสูตรอบรมเพื่อรองรับสมรรถนะขั้นพื้นฐานของบุคลากรที่ประกอบวิชาชีพท่องเที่ยวใน 32 ตำแหน่งเสร็จเรียบร้อยแล้ว อีกทั้งยังมีความละเอียดมากกว่ามาตรฐานที่ MRA กำหนดนางสาวสุวรรณา ตูลยวสินพงศ์ นักวิชาการ ทีดีอาร์ไอ และหัวหน้าโครงการศึกษากรอบความร่วมมือการพัฒนาศักยภาพกำลังแรงงานไทย ใน 32 ตำแหน่งงาน ภายใต้ข้อตกลงอาเซียน กล่าวว่า บุคลากรวิชาชีพท่องเที่ยวภายใต้กรอบ MRA อาเซียนประกอบด้วย 2 สาขาหลัก คือ สาขาที่พึกและสาขาการเดินทาง โดยสาขาที่พึกประกอบด้วย 23 ตำแหน่งงานในแผนกต้อนรับ แผนกแม่บ้าน แผนกอาหาร แผนกอาหารและเครื่องดื่ม ส่วนสาขาการเดินทางประกอบด้วย 9 ตำแหน่งงานในตัวแทนท่องเที่ยวและบริษัททัวร์ ข้อตกลง MRA ดังกล่าวครอบคลุมผู้มีงานทำในภาคท่องเที่ยวและโรงแรมของไทยกว่า 2.7 ล้านคน ที่จะได้รับประโยชน์จากการยกระดับฝีมือแรงงาน ให้ได้

มาตรฐาน ผ่านการรับรองและมีทางเลือกในการทำงานจากตลาดแรงงานที่ใหญ่ขึ้น และแม้ไม่
 เดินทางไปทำงานประเทศอาเซียน ก็ทำให้ประเทศไทยมีบุคลากรด้านท่องเที่ยวและโรงแรม
 คุณภาพดีที่พร้อมรับการแข่งขันเมื่อเปิดเสรีอาเซียน การศึกษาพบว่า ในภาพรวม แรงงานด้าน
 ท่องเที่ยวของไทย ใน 32 ตำแหน่งงาน ยังมีความขาดแคลนทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ แรงงาน
 ใหม่ที่จบการศึกษาสาขาโรงแรมและการท่องเที่ยวยังมีข้อจำกัดในการทำงานที่รู้แต่ทฤษฎี ซึ่งไม่
 สอดคล้องกับการปฏิบัติงานจริง อีกทั้งงานในบางตำแหน่งโดยเฉพาะพนักงานระดับปฏิบัติยังมี
 ความขาดแคลน เช่น งานแม่บ้าน พนักงานซักรีด รวมถึงความอ่อนทักษะด้านภาษาในการสื่อสาร
 กับผู้รับบริการซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวต่างชาติ เป็นต้นการเตรียมความพร้อมเพื่อประกันโอกาสให้กับ
 แรงงานไทยว่าจะได้ประโยชน์หรือไม่สูญเสียผลประโยชน์จากการปฏิบัติตามข้อตกลงการเคลื่อนย้าย
 แรงงานวิชาชีพโดยเสรีในกลุ่มประเทศอาเซียนนั้น จึงควรมีการจัดทำกรอบความร่วมมือการ
 พัฒนาศักยภาพกำลังแรงงานไทย ใน 32 ตำแหน่งงาน ภายใต้อัตกตกลงอาเซียน ซึ่งประกอบด้วย
 งานเอกสารและวิชาการ (รวมทั้งหลักสูตรและมาตรฐานสมรรถนะกำลังแรงงานไทย) บุคลากร
 ตลอดจนงบประมาณ รวมถึงการประเมินศักยภาพและความพร้อมในการพัฒนาฝีมือแรงงาน
 ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยเปรียบเทียบกับความต้องการการพัฒนาฝีมือ การเตรียมความพร้อม
 ในด้านต่าง ๆ รวมทั้งระบบฐานข้อมูลผู้ได้รับการรับรองมาตรฐานวิชาชีพแห่งอาเซียนและ
 ตำแหน่งงานในสาขาบริการท่องเที่ยว ซึ่งกำหนดไว้ใน MRA ด้วย การเตรียมความพร้อมต้องทำ
 ทั้งแรงงานในระบบการศึกษาและแรงงานที่อยู่ในตลาด โดยควรเร่งรัดการผลักดันยุทธศาสตร์ด้าน
 การพัฒนากำลังแรงงานด้านการท่องเที่ยวให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการเร่งพัฒนาสมรรถนะ
 กำลังแรงงาน ให้มีการจัดทำกรอบความร่วมมือเฉพาะกิจกับสถาบันอุดมศึกษาและอาชีวศึกษา
 ทั้งภาครัฐและเอกชนให้นำมาตรฐานสมรรถนะวิชาชีพการท่องเที่ยวอาเซียนเป็นบรรทัดฐานใน
 การจัดทำหลักสูตรและการฝึกอบรม ผลิตกำลังแรงงานในสาขานี้ให้มีศักยภาพสูงขึ้น โดยเฉพาะ
 ด้านทักษะภาษาต่างประเทศที่ยังเป็นจุดอ่อนของแรงงานไทยนั้น รัฐบาลควรถือเป็นโอกาสที่จะ
 เร่งการพัฒนากำลังแรงงานที่เกี่ยวข้องในสาขาท่องเที่ยวให้มีความสามารถในการสื่อสารด้าน
 ภาษา ต้องทำให้คนไทยมีทักษะภาษาแบบมืออาชีพ สามารถสื่อสารภาษาได้หลายภาษาโดย
 เฉพาะภาษาอาเซียน วิชาชีพท่องเที่ยวเป็นสาขาหนึ่งที่สถาบันการศึกษาจำนวนมากเปิดสอน
 เนื่องจากคนรุ่นใหม่มีความต้องการเรียน การผลิตกำลังแรงงานในด้านนี้เฉพาะระดับปริญญาตรี
 แต่ละปีมีมากกว่าหนึ่งหมื่นคน ซึ่งเพียงพอแต่ยังขาดคุณภาพ จากหลักสูตรการศึกษาที่ไม่
 สอดคล้องกับความต้องการแท้จริง สถาบันการศึกษาควรมีการทบทวนสาขาที่ผลิตแรงงานด้าน
 การท่องเที่ยวและโรงแรมเป็นสาขาที่เป็นทักษะเชิงลึกตามความต้องการของผู้ประกอบการมาก
 ขึ้น โดยเฉพาะผู้บริหารระดับหัวหน้างานและระดับกลางขึ้นไปในสาขาการท่องเที่ยว มีแนวโน้ม

ขาดแคลนเนื่องจากมีอัตราเข้า-ออก (Turn Over) ในโรงแรมระดับมาตรฐานสูงขึ้นเรื่อย ๆ จำเป็นต้องมีการพัฒนาหัวหน้างานระดับต้น กลาง สูง ที่มีสมรรถนะที่สอดคล้องกับมาตรฐานอาเซียน โดยเฉพาะทักษะการบริหาร การวางแผนอย่างเป็นระบบ และควรผลิตบุคลากรด้านแม่บ้านโรงแรม บริหารทั่วไปเพิ่มให้กับกำลังแรงงานที่อยู่ในตลาดแรงงาน เนื่องจากเป็นอาชีพที่ผู้จบการศึกษาใหม่ๆ ไม่สนใจทำ สถาบันการศึกษาควรปรับหลักสูตรด้านการโรงแรมและการท่องเที่ยวให้เป็นหลักสูตรเชิงลึกมากขึ้น การฝึกงานของนักศึกษาควรเป็นการฝึกร่วมกับสถานประกอบการ โดยให้มีระยะเวลาการฝึกงานตั้งแต่ 3 เดือนต่อเนื่องไปจนถึง 1 ปี หรือฝึกสมำเสมอตั้งแต่ปี 1- ปี 4 และจัดการฝึกงานให้อยู่ในช่วงที่มีความต้องการใช้แรงงานสูงหรือ High Season เพื่อได้เรียนรู้ประสบการณ์จริง และให้เน้นบทบาทสหสัมพันธ์วิชาชีพในการดำเนินการจะมีประสิทธิภาพมากกว่ารัฐทำเอง “การเตรียมพร้อมแรงงานวิชาชีพท่องเที่ยวอาเซียนของไทยนั้นควรเน้นจุดแข็ง เสริมจุดอ่อน และพัฒนาคนให้ถูกกลุ่ม จึงจะสร้างความสมดุลในตลาดแรงงานด้านนี้ทั้งภายในประเทศและเพิ่มโอกาสการแข่งขันในตลาดเสรีอาเซียนได้ เช่น ผู้ทำงานในสาขาโรงแรมที่พักจำเป็นต้องได้รับการเสริมความรู้ด้านภาษา นอกจากภาษาอังกฤษแล้ว ควรรู้ภาษาอื่น ๆ ที่ใช้ในอาเซียน ส่วนผู้ทำงานสาขาเดินทาง เช่น คนที่เป็นผู้แนะนำการเดินทาง หรือผู้จัดการท่องเที่ยว ควรยกระดับความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ความเชี่ยวชาญแหล่งท่องเที่ยวเป้าหมาย เป็นต้น” อย่างไรก็ตามจากความกังวลว่าหากเปิดเสรีแรงงานอาเซียนแล้วจะทำให้คนต่างชาติเข้ามา “แย่งงาน” คนไทยนั้น นักวิชาการ ทีดีอาร์ไอ กล่าวว่า ไม่ควรวิตกเพราะแม้จะผ่านการรับรองตามมาตรฐานอาเซียนแล้ว แต่ผู้ประกอบการวิชาชีพยังต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบและข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องของประเทศที่เข้าไปทำงานตามปกติ เช่น การสอบ การขึ้นทะเบียน การขอใบอนุญาตทำงานของคนต่างด้าว เป็นต้น ในปัจจุบันมีการเคลื่อนย้ายแรงงานสาขาต่าง ๆ อยู่แล้ว ทั้งคนไทยไปทำงานต่างชาติซึ่งส่วนใหญ่ไปทำงานนอกกลุ่มประเทศอาเซียน ขณะที่กลุ่มแรงงานต่างชาติที่เข้ามาทำงานในประเทศไทย โดยเฉพาะในสาขาท่องเที่ยวและที่พักนั้นพบว่ามีจำนวนไม่มากเพียงหลักพันคนเท่านั้น ส่วนใหญ่เข้ามาทำงานตำแหน่ง นักร้อง นักดนตรี เช่น แรงงานจากฟิลิปปินส์ นอกจากนี้รายได้ที่ไม่แตกต่างกันมากของประเทศในกลุ่มอาเซียนยังไม่จูงใจให้มีการย้ายไปทำงาน เพราะเทียบกับภาระค่าใช้จ่ายอาจไม่คุ้ม ส่วนใหญ่จึงนิยมไปทำงานในประเทศที่มีผลตอบแทนสูงเช่น ประเทศในยุโรป และอเมริกันนอกจากนี้ตัวอย่างการรวมตัวของประชาคมยุโรป (EU) ก็พบว่า มีการเคลื่อนย้ายแรงงานในประเทศกลุ่มยุโรปด้วยกันน้อยประเด็น การเคลื่อนย้ายแรงงานเสรีจึงไม่ใช่เรื่องที่ควรวิตกมากนัก แต่ควรตระหนักในการเตรียมความพร้อมเพิ่มศักยภาพฝีมือแรงงานภายในประเทศสมำเสมอ ซึ่งจะช่วยเพิ่มขีดความสามารถของชาติ และเป็นโอกาสให้แรงงานวิชาชีพของไทยมีโอกาสหาประสบการณ์ทำงานในตลาดต่างประเทศ

หากเมื่อใดประเทศไทยสามารถลงนาม MRA วิชาชีพท่องเที่ยวอย่างเป็นทางการ ก็จะทำให้เกิดความชัดเจนในการกำหนดหน่วยงานรับผิดชอบ และเกิดการผลักดันการพัฒนาฝีมือแรงงานวิชาชีพท่องเที่ยวของไทย ได้ตามแนวทางที่ได้เตรียมไว้พร้อมแล้ว

3. โมเดลเศรษฐกิจใหม่

(2557 : เว็บไซต์) ที่ตีอาโรระบุการศึกษาในทศวรรษที่ 21 ไม่ใช่ “เครื่องมือ” พัฒนาแรงงานเพื่อผลักดันการเติบโตทางเศรษฐกิจ แต่ควรเริ่มต้นและจบลงที่เพิ่มผลิตภาพของ “นักเรียน” โดยเสนอ 4 แนวทางสร้างพื้นฐานการเติมศักยภาพของนักเรียนระยะยาว งานสัมมนาวิชาการประจำปี 2556 ของสถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ) ในหัวข้อ “โมเดลใหม่ในการพัฒนา : สู่อุตสาหกรรมอย่างมีคุณภาพโดยการเพิ่มผลผลิต”

3.1 การศึกษาไม่ใช่ “เครื่องมือ” พัฒนาแรงงาน นายปกป้องกล่าวว่า การศึกษาเป็น “หัวใจ” ในการเปลี่ยนสังคมเศรษฐกิจไทยสู่เศรษฐกิจใหม่ ที่ให้ความสำคัญกับการเติบโตที่มีคุณภาพ ยั่งยืน มีนวัตกรรม เป็นธรรม และนำพาชีวิตที่ดีให้แก่สมาชิกทุกระดับในสังคมบนเส้นทางสู่เศรษฐกิจใหม่ การศึกษาไม่ควรถูกมองเป็นแค่ “เครื่องมือ” ของการพัฒนา “แรงงาน” ในฐานะปัจจัยการผลิต เพื่อผลักดันการเติบโตทางเศรษฐกิจเชิงปริมาณเท่านั้นแต่การศึกษามีคุณค่าความหมายในตัวเอง เป็นจุดหมายปลายทางในตัวเอง เป็นไปเพื่อพัฒนา “มนุษย์” แต่ละคน ซึ่งต่างมีคุณค่าและศักดิ์ศรีในตัวเอง ทั้งยังต่างมีความปรารถนาในการเรียนรู้ที่แตกต่างหลากหลายกันไปนายปกป้องกล่าวว่า บทความขึ้นนี้ให้ความหมายต่อ “การศึกษา” ว่าควรมีจุดหมายปลายทางเพื่อสร้างพลังความสามารถของนักเรียนให้บรรลุถึงศักยภาพสูงสุดตามเส้นทางที่แต่ละคนเลือกคล้ายกับที่อาจารย์ป่วย (อิงภรณ์) เคยกล่าวไว้ว่า “การศึกษาต้องเริ่มต้นด้วยความสำคัญของนักเรียน และจบลงด้วยความสำคัญของนักเรียน” ต้องสร้างพื้นฐานการเติมศักยภาพของนักเรียน นายปกป้องกล่าวว่า เมื่อคนแต่ละคนได้รับการเติมเต็มศักยภาพของตนให้สุดทางที่ตนได้เลือกเองแล้ว คุณภาพเหล่านั้นย่อมเป็นกำลังสำคัญในการสร้างการเติบโตทางเศรษฐกิจที่มีคุณภาพ สังคมเศรษฐกิจที่มีคุณภาพจึงเกิดขึ้นตามมาในที่สุดถ้าโจทย์ของการศึกษาอยู่ที่ “การเติมศักยภาพ ของนักเรียน” เราต้องลงมือสร้างพื้นฐานทางปัญญา 4 อย่าง

3.1.1 การสร้างทักษะแห่งอนาคตใหม่ ให้นักเรียนรู้จักอ่านเป็น คิดเป็น รู้จักโลก รู้จักตัวเอง และมีเป้าหมายในการดำเนินชีวิต รวมทั้งให้เป็นคนที่มีคุณภาพ พร้อมทั้งจะเลือก “ทาง” ของตนได้อย่างมีคุณภาพ

3.1.2 การสร้างทางเลือกคุณภาพผ่านการปฏิรูปหลักสูตร การทดสอบ การพัฒนาครู การพัฒนาโรงเรียน เพื่อให้ระบบการศึกษามีความรับผิดชอบ (Accountability) ต่อนักเรียน ในส่วนนี้เราจะพูดถึงการยกระดับอาชีวศึกษาให้เป็นทางเลือกคุณภาพสำหรับ

นักเรียนด้วย ทั้งหมดนี้เพื่อสร้างทางเลือกที่ดีมีคุณภาพให้นักเรียนได้เลือกอย่างหลากหลายตามความถนัดของตน

3.1.3 การสร้างระบบข้อมูลและระบบแนะแนวที่มีคุณภาพ เพื่อเป็นพื้นฐานให้นักเรียนตัดสินใจเลือกได้อย่างมีคุณภาพ

3.1.4 การสร้างการมีส่วนร่วม โดยเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียแต่ละภาคส่วนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาศักยภาพนักเรียนตลอดกระบวนการเรียนรู้ โดยสร้างโอกาสและช่องทางเรียนรู้ที่หลากหลายสำหรับนักเรียน

3.2 การสร้างทักษะแห่งอนาคตใหม่ นายปกป้องกล่าวว่า โลกศตวรรษใหม่สร้างความท้าทายใหม่หลายประการ หนึ่ง โลกได้เคลื่อนสู่ “สังคมความรู้” เราไม่จำเป็นต้องท่องจำกันต่อไป ทุกอย่างหาได้จากอินเทอร์เน็ต แต่ทักษะใหม่คือที่จำเป็นคือ ทักษะในการคิดวิเคราะห์ ทักษะในการเลือกสรรข้อมูลและประมวลข้อมูลข่าวสารที่มีอยู่อย่างท่วมท้น ดังที่ โทมัส คูซปรีชา เคยกล่าวไว้ว่า “Google อาจตอบคำถามเราได้ทุกคำถาม แต่ Google ไม่สามารถบอกเราว่าควรถามอะไร” สอง เทคโนโลยีที่ก้าวหน้าได้เข้ามาทำงานแทนแรงงานที่งานที่ซ้ำซากจำเจ ทักษะใหม่ที่สำคัญคือทักษะที่คอมพิวเตอร์ทำแทนไม่ได้ เช่น ทักษะการคิดขั้นสูง ทักษะในการค้นหาและวิเคราะห์ข้อมูล ทักษะการทำงานเป็นทีม และทักษะในการสื่อสารอันซับซ้อน สาม โครงสร้างองค์กรเปลี่ยนจากแนวตั้งเป็นแนวราบ มีการกระจายอำนาจตัดสินใจมากขึ้น เพราะฉะนั้น ทักษะใหม่ที่สำคัญคือทักษะที่เป็นคนที่สามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตัวเองมากขึ้น สี่ ตลาดแรงงานเปลี่ยนไป แต่ประเทศเชื่อมโยงกันในระดับโลกมากขึ้น ดังนั้น คนทำงานยุคใหม่จึงต้องสามารถทำงานภายในทีมที่ประกอบด้วยผู้คนจากหลากหลายชาติ ภาษา และวัฒนธรรม รวมถึงต้องมีทักษะสากลที่สามารถแข่งขันกับแรงงานชาติอื่น ๆ ได้ เช่น ภาษาอังกฤษ ความรู้เท่าทันเทคโนโลยี เป็นต้น เพราะฉะนั้น การเรียนรู้ต่าง ๆ ที่เราเคยเรียนกันมา ท่องจำ ยัดเยียดรายละเอียดมากกว่าเนื้อหา เรียนแต่ละวิชาแยกส่วนกัน มาถึง “ทางตัน” แล้วในโลกที่ความรู้เปลี่ยนแปลงรวดเร็ว ๆ มาก เราต้องสร้างศักยภาพให้นักเรียนแต่ละคนให้มีทักษะอนาคตใหม่ หรือที่เรียกว่า ‘ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21’ นายปกป้องย้ำว่า ความรู้อย่างเดียวทำให้เราไปไหนไม่ไกลมาก ต้องมีความรู้ควบคู่กับ “ทักษะ” “เนื้อหา” และ “คุณลักษณะ” ที่สร้างปรารถนาที่จะใช้ชีวิตอยู่ในโลกสมัยใหม่

หลักสูตรไทยพบว่า เด็กไทยเรียนเยอะ แต่รู้น้อยและทำงานไม่เป็น โดยเด็กประถมของไทยเรียน 1,000 ชั่วโมงต่อปี และเด็กมัธยมเรียน 1,200 ชั่วโมงต่อปี แต่ประเทศพัฒนาแล้วเด็กประถมเรียนประมาณ 800 ชั่วโมงต่อปี และเด็กมัธยมเรียนประมาณ 900 ชั่วโมง แต่เขามีผลการเรียนที่ดีกว่าเรามาก เราจึงจำเป็นต้องปรับปรุงด้านหลักสูตรให้ยืดหยุ่นมากขึ้น คือ สอนให้น้อยลง เรียนรู้ให้มากขึ้นการสร้างทางเลือกคุณภาพนายปกป้องกล่าวว่า เพื่อให้ระบบการศึกษา

สามารถเติมเต็มศักยภาพให้นักเรียนเติบโตได้จน “สุดความสามารถ” ของแต่ละคนตามความถนัดและความต้องการของตน ระบบการศึกษาต้องสามารถเสนอทางเลือกที่มีคุณภาพให้นักเรียนได้เลือกอย่างหลากหลาย จนนักเรียนสามารถเลือกเรียนตามความถนัดและความต้องการของตนได้อย่างแท้จริงแต่ที่ตีอาร์ไอทำงานวิจัยเรื่องระบบการศึกษาอย่างต่อเนื่องพบว่า การศึกษาไทยยังมีปัญหาเรื่องคุณภาพที่จะสร้างทางเลือกคุณภาพ แต่ปัญหาคุณภาพการศึกษาไทย “ไม่ใช่” เป็นเพราะงบประมาณไม่พอ เนื่องจากงบประมาณกระทรวงศึกษาเพิ่มขึ้น 3 เท่า ตลอดระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมา ถ้าเทียบกับประเทศอื่นในภูมิภาคประเทศไทยสามารถสู้เขาได้ แต่งบประมาณที่สูงขึ้นส่วนใหญ่เป็นงบเงินเดือนครูประมาณ 70% ของงบประมาณทั้งหมด

นอกจากนี้พบว่า เงินเดือนครูเมื่อก่อนอาจเป็นปัญหาต่อคุณภาพการศึกษา แต่ปัจจุบัน “ไม่ใช่” อีกต่อไป เพราะเงินเดือนครูถูกปรับขึ้นเป็นเท่าตัวในตลอด 10 ปีที่ผ่านมา หลังจากมีการแยกบัญชีเงินเดือนครู 2548 โดยเงินเดือนครูที่จบปริญญาตรีปัจจุบันมีรายได้ไม่น้อยกว่าอาชีพอื่นอีกต่อไปขณะที่ระบบประเมินคุณภาพการศึกษาโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ซึ่งประเมินทุก 5 ปี รอบแรกมีโรงเรียนผ่านไม่ถึง 50% แต่ 12 ปีผ่านไปมีโรงเรียนผ่านเกณฑ์ประมาณกว่า 80% ก็ต้องตั้งคำถามว่า โรงเรียนไทยมีคุณภาพจริงหรือไม่ หรือแค่ทำให้ผ่านเกณฑ์ประเมินคุณภาพแต่เมื่อมาดูคะแนนสอบมาตรฐานของไทยพบว่าจะต่ำมากกว่ามาตรฐานทั้งผลการสอบ TIMMS และการสอบ PISA ที่วัดความรู้ และการประยุกต์ใช้ไม่ใช่การใช้ท่องจำ เด็กไทยสอบ TIMMS ได้คะแนนต่ำกว่ามาตรฐาน หรือพอใช้ได้ในวิชาคณิตศาสตร์สูงถึง 70% ส่วนวิชาวิทยาศาสตร์ เด็กไทยอยู่ต่ำกว่ามาตรฐานหรือพอใช้ได้ 60% ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของโลกสำหรับคะแนน PISA เด็กไทยอยู่ต่ำกว่าระดับมาตรฐานพอใช้ได้ โดยวิชาการอ่านและวิทยาศาสตร์สูงถึง 43% และวิชาคณิตศาสตร์ 53% ส่วนประเทศพัฒนาแล้วอยู่ประมาณ 20% “นอกจากคะแนนสอบที่ชี้ว่าเด็กไทยเก่งสู้เพื่อนไม่ได้แล้ว เราไปดูยุทธจักรกิจหลาย ๆ ด้านพบว่า แม้เขาต้องการแรงงานสายวิชาชีพมาทำงาน แต่เขาก็ไม่รับ เขาบอกว่าค่าแรงแพงกว่าสายสามัญ เพราะว่าไม่ว่าจะรับเด็กที่จบที่สายสามัญหรือสายอาชีพวะ เขาก็ต้องมาฝึกใหม่อยู่ดี เพราะฉะนั้น เราจะเห็นปัญหาเชื่อมโยงของการศึกษาไทย” เพราะฉะนั้น ปัญหาการศึกษาไทย ไม่ใช่ปัญหาการขาดแคลนทรัพยากร แต่อยู่ที่ประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากร จากการศึกษาของทีดีอาร์ไอ ทีโอทีที่ว่า “ใจกลาง” ของปัญหาการศึกษาไทยอยู่ที่การขาด “ความรับผิดชอบ” ตลอดทั้งกระบวนการการศึกษาถ้ามีความรับผิดชอบ โรงเรียนต้องมีความรับผิดชอบต่อเด็กและพ่อแม่ เมื่อเด็กมีผลการเรียนตกต่ำ ครูต้องเดือดร้อนพยายามเป็นเจ้าภาพในการแก้ปัญหา ไม่เช่นนั้นจะอยู่ไม่ได้ แต่กรณีประเทศไทยเราพบว่า ความรับผิดชอบสายตรงระหว่างโรงเรียน นักเรียน

และผู้ปกครอง ไม่มีความรับผิดชอบ เนื่องจากผลการเรียนของเด็กไม่ได้ถูกนำไปใช้ประเมินครู และผู้บริหารโรงเรียน

“นี่คือระบบที่เราทำกันอยู่ เสนอว่าการขึ้นเงินเดือนครู และการเลื่อนวิทยฐานะ ควรเพิ่มผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนให้มากขึ้น โดยดูพัฒนาการของเด็กเป็นสำคัญ” การพัฒนาคุณภาพการประเมินจากปัจจุบันประเมินภายนอกให้รัฐเป็นพระเอก ควรเปลี่ยนมาเป็นการประเมินภายในให้โรงเรียนเป็นพระเอก เพราะโรงเรียนเห็นกระบวนการเรียนการสอน ก็น่าจะประเมินได้ แต่ผู้ประเมินภายนอกไม่เห็น และต้องเชิญผู้ปกครองมาร่วมประเมินด้วยประเด็นร้อนทางเลือกคุณภาพอีกเรื่องคือ “การยกระดับอาชีวะ” ปัจจุบันภาครัฐประเมินว่า ต้องการเด็กช่างมาช่วยภาคเศรษฐกิจประมาณ 4 แสนคน แต่มีคนมาเรียนจริงประมาณ 2.8 แสนคน ถ้าเทียบโครงสร้างอาชีวะระดับปวช. กับสามัญระดับ ม.6 ตอนนี้อยู่ที่ 35% กับ 65% ตามลำดับ ล่าสุดกระทรวงศึกษาได้ออกนโยบายจะเพิ่มสัดส่วนเด็กอาชีวะเป็น 51% และสายสามัญ 49% ในปี 2558 ขณะที่งบประมาณต่อหัวสายมัธยมกับสายอาชีวะ พบว่า งบประมาณสายอาชีวะได้งบประมาณต่อหัวต่ำกว่าสายสามัญ ทั้งที่การจัดการมีต้นทุนสูงกว่า เพราะต้องลงทุนเครื่องจักรเพื่อฝึกฝนเด็ก งบประมาณต่อหัวของสายอาชีวะอยู่ที่ 25,042 บาท สายสามัญอยู่ที่ 28,261 บาท

อาชีวะมีปัญหาขาดแคลนบุคลากรอย่างรุนแรง งบประมาณอุดหนุนกว่าครึ่งก็เอาไปจ้างครูให้เพียงพอ” นายปกป้องกล่าวและว่าเมื่อดูงบครุภัณฑ์ทางการศึกษาในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา งบครุภัณฑ์ของอาชีวะอยู่ระดับต่ำมาตลอด เพราะฉะนั้น ถ้าไม่มีเครื่องมือดีแล้วจะเรียนจะทันต่อความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีได้อย่างไร ที่สำคัญสายอาชีวะขาดแคลนครูมากกว่าสายสามัญ โดยการขาดแคลนครูอาชีวะศึกษาอยู่ที่ 44 : 1 สูงกว่าสายสามัญเท่าตัวซึ่งอยู่ที่ 22 : 1 โดยใน 2555 สำนักงานคณะกรรมการอาชีวะศึกษา (สอศ.) มีครูอาชีวะประมาณ 26,000 คน แต่มีข้าราชการครูแค่ 15,000 คน ที่เหลือเป็นครูสัญญาจ้าง ซึ่งเงินเดือนค่อนข้างต่ำ ไม่มีความมั่นคงในอาชีพ ทำให้จิตใจที่จะทั้งสอนและพัฒนา ก็ลดลง “จะเห็นว่า แค่ปัญหาการเพิ่มอาชีวะอย่างเดียวอาจจะผิด การตอนเด็กมาเรียนอย่างเดียวไม่ดี แต่ทำอย่างไรจะทำให้คุณภาพอาชีวะดีขึ้น ต้องมีการปรับแนวคิดใหม่ ต้องมีการปรับการแนะแนวขนาดใหญ่ ที่สำคัญต้องมีการเพิ่มงบลงทุน งบอุดหนุนเพิ่มลงทุนด้านครุภัณฑ์การศึกษา สำคัญที่สุด ยกกระดับอาชีพให้มีทางเลือกได้” การสร้างระบบข้อมูลและระบบแนะแนวที่มีคุณภาพในทศวรรษใหม่ นอกจากต้องการการสร้างคนให้มีคุณภาพ และสร้างทางเลือกให้มีคุณภาพแล้วยังต้องการระบบและระบบแนะแนวที่มีคุณภาพด้วย เพื่อให้ นักเรียนสามารถมีทางเลือกได้อย่างมีคุณภาพ จากการสัมภาษณ์พบว่าโรงเรียนสายสามัญบางแห่งยังไม่ต้องการให้ครูหรือนักศึกษาด้านอาชีวศึกษาเข้าแนะแนวนักเรียนในโรงเรียน เพราะเกรงว่า จะสูญเสียโอกาสได้รับการจัดสรรงบประมาณ อันเนื่องมาจากนักเรียนย้ายออกไปเรียนสาย

อาชีพจะทำให้จำนวนนักเรียนน้อยลง และงบต่อหัวที่ได้รับก็ลดลงด้วยนอกจากนี้ ครูและบุคลากรผู้
 เน้นอาชีพยังขาดข้อมูลด้านอาชีพสำหรับการแนะแนว เช่น ภาครัฐยังลงทุนด้านระบบข้อมูล
 ความต้องการแรงงานค่อนข้างน้อย โดยยังไม่มีมีการสำรวจความต้องการและขาดแคลนแรงงาน
 อย่างต่อเนื่องและเป็นระบบนายปวกป๋องกล่าวว่า ในสายวิชาชีพครูเราเห็นภาพครูที่เข้าสู่
 ตลาดแรงงานมากที่สุดคือครูพลและครูสุขศึกษา โดยมีการการประมาณไปข้างหน้าในช่วง 5 ปี
 ข้างหน้า เราคาดว่าจะมีครูพลและครูสุขศึกษาประมาณ 54,000 คน แต่เราขาดแคลนเพียง
 9,200 เท่านั้น หรือในช่วงปี 2557-2560 คาดว่าจะมีผู้เรียนจบ ปวช. และ ปวส. สาขาวิชาเมค
 คาทรอนิกส์ประมาณ 3,586 คน แม่พิมพ์ 7,429 คน และเชื่อมโลหะ 27,799 คน ซึ่งน้อยกว่า
 ประมาณการความต้องการแรงงานในอุตสาหกรรม ที่ต้องการแรงงานสาขาเมคคาทรอนิกส์และ
 แม่พิมพ์อย่างละ 19,939 คน และสาขาเชื่อมโลหะ 39,879 คน ยิ่งไปกว่านั้น ผู้จบการศึกษา
 ทั้งหมดจะไม่ได้เข้าสู่ตลาดแรงงาน ยิ่งทำให้เกิดความขาดแคลนในสาขาเหล่านี้เป็นอย่างมาก ส่วน
 สาขาไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์และสาขาเครื่องกลโรงงาน แม้จะมีผู้จบการศึกษามากกว่าความ
 ต้องการของอุตสาหกรรม แต่จำนวนผู้จบการศึกษาที่เข้าสู่ตลาดยังน้อยกว่าความต้องการ นี่ก็เป็น
 อีกปัญหาที่ต้องไปดูว่าเกิดอะไรขึ้น “ถ้ามีระบบข้อมูลที่ดี เราอาจช่วยแก้ปัญหาขาดแคลนครูและ
 การขาดแคลนแรงงานได้ ควรลงทุนสร้างระบบข้อมูลด้านความต้องการแรงงานและการขาด
 แคลนแรงงานในระยะกลางหรือยาว 5-10 ปี เพื่อป้อนข้อมูลสำหรับการตัดสินใจเลือกเรียนของ
 ผู้เรียน โดยการให้ข้อมูลแก่นักเรียนควรประกอบด้วย สาขาวิชาที่สอดคล้องกับอาชีพ ความ
 น่าสนใจและลักษณะของอาชีพ เงินเดือน และโอกาสการมีงานในอนาคต

3.3 การสร้างการมีส่วนร่วม นายปวกป๋องกล่าวว่า การปฏิรูปการศึกษาเป็นเรื่องที่ทำ
 ได้ ไม่ใช่เรื่องใหญ่เกินฝัน แต่เป็นเรื่องที่ต้องการเจตจำนงทางการเมืองที่แน่วแน่ แต่ประเทศไทย
 15 ปี มีรัฐมนตรีกระทรวงศึกษา 16 คน เฉลี่ยคนละ 10 เดือน รัฐมนตรีที่อยู่นานที่สุดคือ 1 ปี 8
 เดือน และอยู่น้อยที่สุดคือ 2 เดือนครึ่ง “รัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการต้องอยู่กันยาวๆ เพราะต้อง
 วางนโยบายระยะยาว และต้องมีเจตจำนงที่แน่วแน่ในการปฏิรูปการศึกษา” ทั้งนี้ พัฒนาการของ
 การจัดการศึกษาทวิภาคีเป็นตัวอย่างหนึ่งของผลอันเกิดจากนโยบายที่ไม่ต่อเนื่อง โดยการศึกษาแบบ
 ทวิภาคีเข้าสู่ประเทศไทยตั้งแต่ปี 2527 แล้ว แต่ผ่านมาเกือบ 30 ปี การศึกษาทวิภาคียังมี
 พัฒนาการไม่มาก ทั้งเชิงปริมาณและเชิงสถาบัน โดยจำนวนนักเรียนทวิภาคีในปัจจุบันเพิ่มขึ้น
 เพียงเล็กน้อยเมื่อเทียบกับปี 2551 เพราะจำนวนนักเรียนทวิภาคีลดลงอย่างมากในช่วงปี 2551-
 2552 และปัจจุบันยังมีความน่ากังวลว่า การจัดการศึกษาทวิภาคีจะลดลงคล้ายกับช่วงก่อน หาก
 นโยบายของภาครัฐไม่ได้สนับสนุนการจัดการศึกษาทวิภาคีอย่างจริงจังและต่อเนื่อง โดยเฉพาะ
 การปรับกฎระเบียบให้อำนาจต่อการร่วมมือของภาคเอกชนโดยทางกรมมีมาตรการให้สถาน

ประกอบการที่เข้าร่วมจัดการสอนทวิภาคี จะได้สิทธิประโยชน์นำค่าใช้จ่ายไปลดหย่อนภาษีได้ 200% แต่ส่วนใหญ่ไม่ได้ใช้ประโยชน์เพราะยุ่งยาก เพราะกฎระเบียบการลดหย่อนยังสร้างกระบวนการที่ยืดยาวโดยไม่จำเป็น เช่น กำหนดให้สถานประกอบการส่งรายละเอียดหลักสูตรแก่กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน ทั้งที่กรมพัฒนาฝีมือแรงงานไม่ได้ให้อำนาจอนุมัติ “การปฏิรูปการศึกษา ไม่ได้เป็นหน้าที่ของกระทรวงศึกษาธิการเท่านั้น แต่เป็นวาระใหญ่ของทั้งสังคมที่ต้องร่วมมือช่วยกัน ทั้งกระทรวงศึกษาธิการ เขตพื้นที่การศึกษา โรงเรียน ครู พ่อแม่ผู้ปกครอง ภาคประชาสังคม และภาคธุรกิจ”

โดยสรุป แนวทางการพัฒนาการศึกษา ควรตั้งเป้าอยู่ที่การสร้างทักษะแห่งอนาคตใหม่ให้มีคุณภาพ และมีการเติมเต็มศักยภาพนักเรียนให้เป็นคนที่มีคุณภาพตามเส้นทางที่เขาเลือก โดยผู้กล่าวไว้ว่า การศึกษาที่ดีต้อง A High Floor, No Ceiling คือ หมายถึงคุณภาพขั้นต่ำของการศึกษาของนักเรียนต้องสูง แต่ก็ไม่มีเพดาน คือ ไม่มีข้อจำกัดใด ๆ มากั้นขวาง เพื่อให้บรรลุศักยภาพของแต่ละคนได้ ข้อเสนอของทีดีอาร์ไอ ถ้าพูดสั้น ๆ เร็ว ๆ ก็ยินดีรับเพราะหลายเรื่องสอดคล้อง โดยเรื่องหนึ่งที่ต้องจัดการศึกษาเพื่อโดยต้องให้ความสนใจความเป็นมนุษย์ ความสนใจการเพิ่มศักยภาพ คำนึงถึงศักดิ์ความเป็นมนุษย์ หรือมีคนเป็นจุดหมาย ตรงนี้ก็เป็นที่ปรึกษาหนึ่งก็ไม่น่าจะมีอะไรถึงกับขัดกัน แต่กระทรวงศึกษาจะเน้นมากในเรื่องการพัฒนาคน เพื่อให้ไปพัฒนาขีดความสามารถของประเทศ “กระทรวงศึกษากำลังวางแผนการศึกษาเพื่อวางกำลังคนให้สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศ” การจัดการศึกษาที่ผ่านมามีการวางแผนดังกล่าว แต่มีจุดหนึ่งที่ขาดไปคือ การกำหนดตัวชี้วัด การกำหนดเป้าหมายที่ทำให้ทั้งกระบวนการรู้เป้าหมายที่จะเดินไป หรือทำอะไร เช่น ตั้งเป้าอันดับคะแนน PISA ของนักเรียนไทยต้องเพิ่มขึ้น และมหาวิทยาลัยของไทยต้องติดอันดับโลกมากขึ้น การส่งเสริมให้คนมีโอกาสในการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียม และเรื่องการเพิ่มสัดส่วนอาชีพะมากขึ้นก็เป็นเป้าหมายตรงกันแต่การตั้งตัวเลขแบบนี้หมายถึงการต้องทำอะไรอีกหลายอย่างที่ไปถึงจุดนั้น ไม่ใช่แค่การตั้งเป้า เช่น การตั้งเป้าให้ได้คะแนน PISA สูงขึ้นก็หวังว่าการผลักดันไปจุดนั้นจะทำให้ครู นักเรียน ผู้ปกครองได้ปรับตัวกัน เริ่มตั้งแต่วิธีการเรียน การสอน ทำให้นักเรียนคิด วิเคราะห์เป็นโดยกระทรวงศึกษาทำด้านนี้ไม่ได้หวังว่าจะไปให้นักเรียนแข่งขันแบบแข่งกีฬานานาชาติ แต่ต้องการเอาการเลื่อนอันดับมาทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหมดเข้าใจว่า PISA คืออะไร โดยหวังจะทำให้ครู อาจารย์ โรงเรียนรู้ว่ามีจุดอ่อนอย่างไรในแบบเรียน หรือวิธีการเรียนการสอน จะได้ปรับให้เด็กคิดวิเคราะห์เป็นได้โดยไม่ต้องไปเรียนพิเศษเพิ่ม (ตัว) “คิดว่า ถ้าทำเรื่องนี้จริงจังจะส่งผลกระทบต่อการเรียนในชั้น นี้คือตัวอย่างการกำหนดเป้าหมายขึ้นมาแล้วทำให้เกิดการปรับปรุงทั้งระบบ พอจะรู้ว่าทำอะไรอย่างไร”

นายจาตุรนต์ ฉายแสง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการกล่าวว่า ถ้าจะปฏิรูปการศึกษา ต้องปฏิรูปทั้งระบบอย่างมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน คือ หลักสูตร การเรียน การสอน ต้องปฏิรูปแบบมีความสัมพันธ์เชื่อมโยง โดยแนวความคิดการปรับหลักสูตรเหมือนกันกับที่ทีดีอาร์ไอเสนอ คือ จะต้องมีความสัมพันธ์เชื่อมโยง โดยแนวความคิดการปรับหลักสูตรเหมือนกันกับที่ทีดีอาร์ไอเสนอ คือ ปรับที่หนึ่งก็ลงแคะกระตมผู้เชี่ยวชาญมาคุย ทำให้ไม่เกิดการต่อเนื่อง เพราะไม่มีองค์กรทำเรื่องนี้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งเมื่อ 8 ปีที่แล้วตอนเป็นรัฐมนตรีเคยเสนอว่าควรตั้ง “การตั้งสถาบันวิจัยพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน” เพื่อให้มีองค์ความรู้ในการที่จะพัฒนาหลักสูตร ในรอบนี้ก็จะเสนออีกครั้งส่วนเรื่องการทดสอบวัดผล นายจาตุรนต์ยอมรับว่ามีปัญหาจริง โดยที่ผ่านมากการจัดการศึกษาได้ให้โรงเรียนและครูเป็นผู้ทดสอบวัดผลมาประมาณ 20 กว่าปีโดยไม่มีการทดสอบกลาง แต่การทดสอบวัดผลจากส่วนกลางเพิ่งมีเมื่อ 8 ปีที่แล้วตอนที่ตนเป็นรัฐมนตรีพอดีนั่น ช่วง 20 กว่าปีนี่ เป็นช่วงที่ประเทศนี้ทั้งประเทศไม่รู้ว่าการจัดระบบการเรียนการสอนเป็นอย่างไร ไม่มีองค์ความรู้ว่าผลการเรียนการสอนเป็นอย่างไร เพราะใช้ครูทดสอบวัดผลภายใต้ข้อจำกัดของสังคมของแรงกดดันต่าง ๆ จากผู้ปกครองที่ไม่อยาก让孩子สอบตก จากผู้อำนวยการโรงเรียนที่อยากให้นักเรียนมีผลการเรียนดี และผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาซึ่งไม่อยากให้โรงเรียนในเขตมีผลการเรียนอ่อนเพราะฉะนั้นทำให้เกิดปัญหาว่า เด็กเรียนมาทั้งปีอ่านหนังสือไม่ออก ถึงเวลาสอบซ่อม 2 วันผ่าน สิ่งที่เกิดขึ้นคือ เด็กผ่านกันมาโดยทั้งประเทศไม่รู้ว่าการเรียนการสอนของโรงเรียนเป็นอย่างไร “เราให้มีการสุ่มตรวจสอบนักเรียน ป.3 และ ป.6 ทั่วประเทศ พบว่า อ่านหนังสือไม่ออกเป็นหมื่นคน และอาจต้องปรับปรุงถึง 2 แสนคน คำถามคือ เด็กเหล่านี้ผ่านมาได้อย่างไร เพราะฉะนั้น การสอบวัดผลกลางต้องมีขึ้นมา แต่แน่นอน เราเน้นเฉพาะอย่างนี้ไม่ได้ ต้องเน้นเรื่องพัฒนาครู ระบบการฝึกอบรมครูด้วย” รัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการระบุว่า ตอนนีักระทรวงศึกษาเสนอให้มีการสอบวัดผลจากส่วนกลางมาใช้ให้มากขึ้น จากที่ปัจจุบันแบ่งสัดส่วนทดสอบวัดผลโดยครูกับส่วนกลางอยู่ที่ 20 : 80 จะเพิ่มเป็น 30 : 70 ในปีหน้า และปีถัดไปเป็น 50 : 50 ในปี 2558 เพื่อให้รู้ว่าประเทศเราจะจัดการเป็นอย่างไร และประเทศจะได้รู้ว่าโรงเรียนต่าง ๆ จัดการเรียนการสอนอย่างไร และครูจะรู้มากขึ้น การจัดระบบประเมินก็มีปัญหาอย่างเดียวกัน คือ ให้ประเมินภายในอย่างเดียวก็จะเหมือนการทดสอบวัดผลกันเอง ประชญาที่คิดกันมาคือ โรงเรียนควรตรวจสอบวัดผลกันเองโดยไม่มีส่วนกลาง แต่หลาย ๆ ประเทศเขาให้น้ำหนักในการทดสอบกลาง ถ้าเราให้อำนาจโรงเรียนไปเลยจะดีไหมก็จะเป็นเหมือนกรณีนักเรียน ม.1 ผ่านมาได้อย่างไรทั้งที่อ่านหนังสือไม่ออก “ประเมินผลการเรียนการสอน ตั้งแต่ผมเป็นรองนายกฯ ครั้งแรก ตัวชี้วัดตัวแรกคือ การคิดวิเคราะห์ของนักเรียน เราพบว่า นักเรียนไทยอ่อนเรื่องคิดวิเคราะห์ตลอดในการประเมินของ สอศ. แต่ไม่ได้พบการแลกเปลี่ยนสื่อสารกันว่า ครูจะสอนให้

คติวิเคราะห์ได้นั้นต้องทำอะไร เพราะฉะนั้น การประเมินไม่ได้ส่งผลให้เกิดการพัฒนาโรงเรียนเท่าที่ควร” ดังนั้น ถ้าจะมีประเด็นที่ขคิดต่างกับที่ตีอาร์ไอเสนอ คือ การให้อำนาจตัดสินใจประเมินผลจากส่วนกลางไปให้โรงเรียน ซึ่งจะต้องดูว่าตรงไหนจะเหมาะสม หรือความสมดุลจะอยู่ตรงไหน

ภาวะปัจจุบันด้านเศรษฐกิจของประเทศไทย

จากรายงานภาวะเศรษฐกิจไทยไตรมาสสามปี พ.ศ. 2547 และแนวโน้มปี พ.ศ. 2547-2548 ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2547 ก) พบว่าเศรษฐกิจไทยในไตรมาสที่สามขยายตัวร้อยละ 6.0 ชะลอตัวลงเล็กน้อยจากร้อยละ 6.6 ในครึ่งแรกของปี ภาคเกษตรมีผลผลิตน้อยกว่าไตรมาสเดียวกันของปีที่ผ่านมา ราคาสินค้าเกษตรและราคาน้ำมันที่เพิ่มสูงขึ้นส่งผลให้อัตราเงินเฟ้อเพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็วเป็นร้อยละ 3.3 ในไตรมาสที่สาม และในเดือนตุลาคม-พฤศจิกายน เนื่องจากราคาทั้งในหมวดอาหารและพาหนะขนส่งสื่อสาร เพิ่มขึ้นมาก อย่างไรก็ตาม เสถียรภาพทางเศรษฐกิจในประเทศและด้านต่างประเทศยังมีความมั่นคง ในไตรมาสสุดท้ายปีเศรษฐกิจมีแนวโน้มขยายตัวในอัตราที่ชะลอลงเล็กน้อย เนื่องจากอัตราดอกเบี้ยที่แนวโน้มสูงขึ้นและฐานเศรษฐกิจปีที่ผ่านมาซึ่งขยายตัวสูงในไตรมาสที่สี่ และคาดว่าเศรษฐกิจไทยปี พ.ศ. 2547 มีแนวโน้มขยายตัวร้อยละ 6.2 ในปี 2548 คาดว่าเศรษฐกิจไทยมีแนวโน้มขยายตัวร้อยละ 5.5-6.5 เนื่องจากมีข้อจำกัดจากเศรษฐกิจโลกที่ชะลอตัว ระดับราคาน้ำมันดิบจะยังอยู่ในระดับสูงและการยกเลิกการตรึงราคาขายปลีกน้ำมันดีเซลจะทำให้แรงกดดันต่อเงินเฟ้อเพิ่มขึ้น สำหรับผลกระทบจากภัยแล้งต่อเศรษฐกิจจะมีไม่มาก

นอกจากนั้น ผลจากการประมาณการ คาดว่า ในปี พ.ศ. 2547 การมีงานทำของประชากรยังเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2546 โดยคาดว่า จะมีผู้มีงานทำเฉลี่ยทั้งปีประมาณ 34.8 ล้านคน เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2546 ประมาณ 9.4 แสนคนหรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 2.8 โดยมีอัตราการมีงานทำ ร้อยละ 97.2 ซึ่งผลจากการสำรวจในไตรมาส 1 และไตรมาส 2 พบว่า มีผู้มีงานทำประมาณ 33.7 ล้านคนเช่นเดียวกัน เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2546 ช่วงเวลาเดียวกันประมาณ 9.3 และ 7.5 แสนคนตามลำดับ (หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 2.8 และ 2.3) ส่วนไตรมาส 3 และไตรมาส 4 ผลจากการประมาณการ คาดว่า จะมีผู้มีงานทำประมาณ 36.1 และ 35.4 ล้านคน เพิ่มขึ้นจากปี 2546 ช่วงเวลาเดียวกันประมาณ 1.2 ล้านคน และ 8.9 แสนคนตามลำดับ (หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 3.4 และ 2.6) ไตรมาส 3 คาดว่า ภาวะการมีงานทำนอกภาคเกษตร จะมีการขยายตัวสูงกว่าปี พ.ศ. 2546 และไตรมาส 4 คาดว่า ภาวะการมีงานทำทั้งภาคเกษตรและนอกภาคเกษตรมีแนวโน้มการขยายตัวสูงกว่าปี พ.ศ. 2546 การใช้จ่ายในครัวเรือนในไตรมาสที่สาม ขยายตัวร้อยละ 5.05

ชะลอลงจากร้อยละ 6.2 และ 5.7 ในไตรมาสแรกและไตรมาสที่สอง ซึ่งเป็นผลจากการใช้จ่ายเพื่อซื้อสินค้าคงทนประเภทยานยนต์ที่ชะลอลงเป็นสำคัญ ส่วนหนึ่งเนื่องจากราคาน้ำมันเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ราคาสินค้าปรับตัวสูงขึ้น กอปรกับสถานการณ์ความไม่สงบในภาคใต้และปัญหาการแพร่ระบาดของไข้หวัดนกในสัตว์ปีกรอบใหม่ที่ส่งผลให้ความเชื่อมั่นของผู้บริโภคปรับตัวลดลงอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตามนับว่าการขยายตัวยังอยู่ในเกณฑ์ดี เนื่องจากยังมีปัจจัยสนับสนุนด้านรายได้ที่ยังเพิ่มขึ้นตามภาวะการจ้างงาน รายได้จากภาคเกษตรที่ยังเพิ่มขึ้น และการปรับเงินเดือนภาครัฐรวมทั้งการปรับค่าจ้างภาคเอกชน เมื่อพิจารณาด้านการผลิตพบว่า ในด้านการผลิตสาขาอุตสาหกรรมยังขยายตัวได้ดีแต่ภาคเกษตรหดตัวต่อเนื่อง ในด้านการผลิตสาขาเกษตรหดตัวลงร้อยละ 2.7 ซึ่งเป็นการหดตัวต่อเนื่องเป็นไตรมาสที่สาม เนื่องจากหมวดปศุสัตว์ที่ยังคงประสบปัญหาการระบาดของโรคไข้หวัดนกและสาขาประมงที่ผลผลิตลดลงตามการผลิตกุ้งส่งออก สาขาอุตสาหกรรมขยายตัวร้อยละ 7.9 ใกล้เคียงกับไตรมาสที่สอง ภาวะการมีงานทำในปี พ.ศ. 2547 ดีขึ้น จำนวนผู้มีงานทำเพิ่มขึ้นร้อยละ 3.3 เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันของปีที่แล้ว โดยผู้มีงานทำสาขานอกภาคเกษตรเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งสาขาการขนส่ง ก่อสร้าง และการค้า อย่างไรก็ตามการจ้างงานในภาคเกษตรลดลงต่อเนื่องในเกือบทุกภูมิภาคยกเว้นภาคใต้ โดยรวมทั้งประเทศมีผู้ว่างงานจำนวน 0.546 ล้านคน ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 1.49 ของกำลังแรงงานรวมลดลงเมื่อเทียบกับร้อยละ 1.54 ในระยะเดียวกันของปี พ.ศ. 2546

อย่างไรก็ตามในปี พ.ศ. 2548 คาดว่า เศรษฐกิจโลกยังขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ปัจจัยที่ยังสนับสนุนให้มีการใช้จ่ายในครัวเรือนเพิ่มขึ้น ประกอบด้วย อัตราดอกเบี้ยที่ต่ำ รายได้มีเพิ่มขึ้นเร็วกว่าราคาสินค้าที่เพิ่มขึ้น การจ้างงานเพิ่มขึ้นและชั่วโมงการทำงานต่ำลง การปรับเงินเดือนภาครัฐทำให้รายได้ประชาชนเพิ่มขึ้น ขณะที่ภาคเอกชนทยอยปรับเพิ่มเงินเดือนและค่าจ้าง ทำให้ค่าจ้างเฉลี่ยเพิ่มขึ้น รัฐได้นำมาตรการภาษีเพื่อสนับสนุนสังคมและช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อยถึงปานกลาง ซึ่งเป็นมติรัฐมนตรี เมื่อ 26 ตุลาคม พ.ศ. 2547 ได้แก่ การยกเว้นภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาสำหรับเงินได้พึงประเมินหลังหักค่าใช้จ่ายและค่าลดหย่อนแล้วจากเดิมยกเว้นในวงเงิน 80,000 บาทแรกให้เพิ่มขึ้นเป็น 100,000 บาทแรง ซึ่งจะทำให้ภาระภาษีลดลงและเพิ่มกำลังซื้อของประชาชนตั้งแต่ปลายปี นอกจากนั้นรายจ่ายเพื่อรณรงค์หาเสียงในการเลือกตั้งประมาณ 6,000 ล้านบาท ตามกฎหมายจะเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการใช้จ่ายเกิดขึ้น อีกทั้งการนำเอามาตรการภาษีที่จะสร้างแรงจูงใจต่อการลงทุนในปี พ.ศ. 2548 เช่น การลดอัตราภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาสำหรับผู้ประกอบการที่มีทุนจดทะเบียนแล้วไม่เกิน 5 ล้านบาท จากเดิมที่จัดเก็บในอัตราก้าวหน้าของกำไรสุทธิในบางส่วนล้านบาทแรก อัตราร้อยละ 20 ปรับใหม่เป็นจัดเก็บในอัตราร้อยละ 15 และสำหรับกำไรสุทธิในส่วนที่เหลือให้คงอัตราเดิม

นอกจากนั้นภาครัฐออกมาตรการเพื่อสนับสนุนการฟื้นตัวทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง และยั่งยืน เช่น การสนับสนุนเศรษฐกิจรากหญ้า โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาภาคชนบท และการสร้างความเข้มแข็งให้แก่เศรษฐกิจชุมชนระดับรากหญ้าอันจะนำไปสู่การสร้างรายได้และการกระจายรายได้ที่เป็นธรรม ซึ่งโครงการดังกล่าวประกอบด้วย โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มาตรการพักชำระหนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อย มาตรการสนับสนุนสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยของผู้มีรายได้น้อย และการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน การส่งเสริมพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ให้เข้มแข็ง เชื่อมโยง รองรับ สนับสนุนกิจการขนาดใหญ่อย่างต่อเนื่อง รัฐบาลได้สร้างความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศเพิ่มขึ้น จากข้อมูลประเทศไทย ที่จัดทำโดย สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ (2547 ข : 85-102) โดยจัดทำเขตการค้าเสรี (Free Trade Area: FTA) ที่ครอบคลุมในเรื่องเศรษฐกิจ การค้า การปกครอง กฎหมาย ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ วัฒนธรรมและความมั่นคง ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ทางการค้าและการลงทุน และสร้างพันธมิตรที่จะเกื้อกูลกันทางเศรษฐกิจ ซึ่งประเทศไทยได้เปิดเสรีทางการค้ากับหลายประเทศ เช่น ประเทศจีน ประเทศอินเดีย ประเทศออสเตรเลีย เป็นต้น ตัวอย่างของการประเทศที่จัดทำเขตการค้าเสรี เช่น ประเทศจีน ประเทศไทยได้ลงนามกับประเทศจีนในการตกลงลดภาษีสินค้าผักและผลไม้ ให้เหลือร้อยละ 0 โดยเริ่มตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2546 เป็นต้น ผลของการประชุมสุดยอดผู้นำเศรษฐกิจเอเปคทำให้เกิดการเปิดเสรีและอำนวยความสะดวกด้านการค้าการลงทุน การค้าโลก และระบบการค้าพหุภาคี ได้เกิดการรับรองปฏิญญากรุงเทพฯด้วยความเป็นหุ้นส่วน เพื่ออนาคต ทั้งนี้เพื่อเสริมสร้างความเป็นหุ้นส่วนที่ไม่เพียงเพื่อเปิดเสรีทางการค้าและอำนวยความสะดวกในการค้า การลงทุนเท่านั้นแต่เพื่อการปกป้องประชาชนและสังคมจากภัยคุกคามต่อความมั่นคง ตลอดจนความร่วมมือในการกำหนดมาตรฐานสินค้าเพื่อป้องกันการกีดกันทางการค้าในอนาคต และการปฏิรูปการบริหารภายในของสมาชิกเอเปค (APEC: Asia-Pacific Economic Cooperation หรือความร่วมมือทางเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก) ซึ่งมีจุดประสงค์ เพื่อสนับสนุนการขยายตัวทางเศรษฐกิจและการค้าของภูมิภาคของโลก พัฒนาและส่งเสริมระบบการค้าพหุภาคี ขยายความร่วมมือในสาขาเศรษฐกิจที่สนใจร่วมกัน ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการไหลเวียนของสินค้า บริการ ทุน และเทคโนโลยีระหว่างกันโดยเสรี นอกจากนี้ ยังศึกษาสู่ทางในการเปิดเสรีการค้าในภูมิภาค ในลักษณะที่มีใช้การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ เพื่อกีดกันประเทศนอกกลุ่ม อีกด้วย

สรุปได้ว่า เศรษฐกิจของประเทศในช่วงไตรมาสที่ผ่านมา ประเทศไทยยังมีภาวะทางเศรษฐกิจที่มั่นคง และขยายตัวอย่างต่อเนื่อง แม้จะมีเหตุการณ์ที่ทำให้ภาวะเศรษฐกิจของ

ประเทศได้รับผลกระทบบ้างก็ตาม แต่โดยภาพรวมเศรษฐกิจยังมีแนวโน้มที่ดีในอนาคต โดยอาศัยมาตรการด้านเศรษฐกิจของรัฐบาลที่ให้การสนับสนุน ส่งเสริม ทางด้านเศรษฐกิจอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง ทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ ภาวะปัจจุบันด้านสังคมของประเทศไทย

เกื้อ วงศ์บุญสิน, สุวาทิ สุรเสียงสังข์, จินตนา เพชรานนท์, ปรียา มิตรานนท์ และกิตติ ลิ้มสกุล (2546 : ค-ช) ได้ทำการคาดประมาณประชากรของประเทศไทย (พ.ศ. 2543-2568) พบว่า เมื่อปี พ.ศ. 2543 ประเทศไทยมีประชากรประมาณ 62.24 ล้านคน การคาดการณ์จำนวนประชากรในปี พ.ศ. 2568 ประชากรจะเป็น 72.29 ล้านคน ข้อมูลที่เราพบ กล่าวคือ สัดส่วนประชากรวัยเด็กลดลงร้อยละ 24.65 ในปี พ.ศ. 2543 เป็นร้อยละ 17.95 ในปี พ.ศ. 2568 สัดส่วนของประชากรวัยแรงงานลดลงจากร้อยละ 65.92 ในปี พ.ศ. 2543 เป็นร้อยละ 62.05 ในปี พ.ศ. 2568 สำหรับสัดส่วนของประชากรวัยสูงอายุนั้นพบว่าเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 9.43 ในปี พ.ศ. 2543 เป็นร้อยละ 19.99 ในปี พ.ศ. 2568 พิจารณาอัตราส่วนการพึ่งพิงพบว่า อัตราส่วนลดลงจากร้อยละ 51.70 ในปี พ.ศ. 2543 เหลือร้อยละ 49.07 ในปี พ.ศ. 2552 หลังจากนั้นจึงเพิ่มขึ้นโดยลำดับ โดยเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 61.15 ในปี พ.ศ. 2568 กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ประชากรวัยแรงงานที่เคยมีประมาณ 1.93 คนต่อประชากรวัยพึ่งพิง 1 คน ในปี พ.ศ. 2543 จะลดลงเหลือประมาณ 1.64 คนต่อประชากรวัยพึ่งพิง 1 คน ในปี พ.ศ. 2568 หากภาวะเจริญพันธุ์ยังคงลดลงต่อไปอีก จะส่งผลให้สัดส่วนของประชากรวัยสูงอายุและอัตราส่วนการพึ่งพิงเพิ่มขึ้น ในขณะที่ประชากรวัยแรงงานมีสัดส่วนลดลง

ลักษณะดังกล่าวจะส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวม เพราะงบประมาณต้องถูกจัดสรรเพื่อการดูแลผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น การเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุจึงเป็นเรื่องที่ต้องพิจารณา รัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการเตรียมความพร้อมในเรื่องนี้โดยมีการร่างพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 เพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับการคุ้มครอง การส่งเสริมและการสนับสนุนในด้านต่าง ๆ เช่น การบริการทางการแพทย์ การจัดที่พักอาศัย การสงเคราะห์เบี้ยยังชีพ เป็นต้น ผลสืบเนื่องจากการคาดการณ์ของดังกล่าวทำให้พบว่า (เกื้อ วงศ์บุญสิน, สุวาทิ สุรเสียงสังข์, จินตนา เพชรานนท์, ปรียา มิตรานนท์ และกิตติ ลิ้มสกุล. 2546 : 52) แรงงานไทยซึ่งกว่าร้อยละ 66 จบชั้นประถมศึกษาและต่ำกว่า ซึ่งสอดคล้องกับ (คณะกรรมการการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2547 : 45) ได้สรุปข้อมูลประเทศไทย ปี พ.ศ. 2547 ซึ่งระบุว่าประชากรวัยแรงงานยังคงมีการศึกษาอยู่ในระดับประถมและต่ำกว่าถึงร้อยละ 64.4 ซึ่งเป็นจุดอ่อนสำคัญหากประเทศต้องการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในเวทีโลกอย่างยั่งยืน ประเทศไทยต้องเร่งยกระดับการศึกษาของประชากรวัยแรงงานให้สูงขึ้น หากไม่ได้รับการพัฒนาการศึกษา ทักษะ เพิ่มขึ้นก็

น่าจะส่งผลให้มีการว่างงาน หรือ ทำงานในขั้นต่ำเพิ่มขึ้น แนวโน้มดังกล่าวอาจส่งผลกระทบต่อ การประกันสังคมและการประกันสุขภาพ รวมทั้งงบประมาณที่เกี่ยวข้องกับการรักษาและการ ฟื้นฟูภายหลังการเจ็บป่วยของประชากรวัยสูงอายุ

แนวโน้มดังกล่าวทำให้ภาครัฐสามารถเน้นที่คุณภาพการศึกษาเพิ่มขึ้น การเน้นคุณภาพ การศึกษาก็สามารถเน้นในระดับอุดมศึกษาด้วยเช่นกัน เพราะประชากรวัยเรียนมีจำนวนลด น้อยลง การเน้นคุณภาพการศึกษาจึงเป็นสิ่งจำเป็น เนื่องจากปัญหาจุดอ่อนด้านทรัพยากรมนุษย์ ของประเทศไทยมีความลึกซึ้งกว่าที่จะแก้ด้วยแนวทางการยกระดับอัตราการเรียนต่อในระดับ มัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลายตามลำพัง การยกระดับคุณภาพการศึกษายังคง เป็นแนวทางที่ประเทศไทยต้องหาทางแก้ไขอย่างจริงจังต่อไปเพิ่มเติมจากการแก้ปัญหาในเชิง ปริมาณ เนื่องจากคุณภาพของแรงงานเป็นฐานพลังอำนาจที่สำคัญอย่างมากส่วนหนึ่งของประเทศ

การขยายตัวทางเศรษฐกิจ และการไหลบ่าของวัฒนธรรมข้ามชาติ ประกอบกับวัฒนธรรม ของประเทศไทยที่เปิดรับสิ่งต่าง ๆ ได้โดยง่าย ส่งผลกระทบต่อสังคมเป็นอย่างมาก จากการ รายงานสถานการณ์ทางสังคม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2547 ค : 13-14) พบว่า ผลจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีความซับซ้อนและ เป็นไปอย่างรวดเร็ว มีการอพยพแรงงานเข้าสู่เมืองใหญ่ สังคมไทยซึ่งแต่เดิมเป็นสังคมชนบท มีความเอื้ออาทรต่อกันมีแนวโน้มเป็นสังคมเมืองมากขึ้น โครงสร้างและรูปแบบของครอบครัว ซึ่งเคยเป็นครอบครัวขยายกลายเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น ขนาดของครอบครัวเริ่มเล็กลง ครอบครัวไม่สามารถทำหน้าที่ได้อย่างเหมาะสม สถาบันครอบครัวซึ่งเคยเป็นทุนทางสังคม มี ระบบเครือญาติที่มีความผูกพันอย่างใกล้ชิด มีความเกื้อกูล เอื้ออาทร และการอบรม ชัดเกล้า บุตรหลาน การปลูกฝังวัฒนธรรมและค่านิยมประเพณี กลับอ่อนแอลง ซึ่งมีผลต่อปฏิสัมพันธ์ทั้ง ภายในและภายนอกครอบครัวทั้งทางลบและทางบวก อันเนื่องมาจากปัญหาวิกฤติที่ครอบครัว เผชิญอยู่ ครอบครัวต้องเผชิญกับปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ สภาพดังกล่าวสอดคล้องกับข้อมูลการ สมรสและการหย่าร้างของประชากรทั้งประเทศ ซึ่งให้เห็นว่า อัตราการจดทะเบียนสมรสที่ถูกต้อง ตามกฎหมายลดลงในขณะที่อัตราการหย่าร้างสูงขึ้น จากอัตราผู้ขอ จดทะเบียนสมรสในปี พ.ศ. 2539 เท่ากับ 28.47 คู่ต่อหนึ่งพันครัวเรือน ลดลงเหลือ 20.41 คู่ต่อหนึ่งพันครัวเรือนในปี พ.ศ. 2541 และ 16.8 คู่ต่อหนึ่งพันครัวเรือนในปี 2545 ในขณะที่อัตราการจดทะเบียนหย่าร้างในปี พ.ศ. 2539 เท่ากับ 3.70 คู่ต่อหนึ่งพันครัวเรือน เพิ่มขึ้นเป็น 4.25 คู่หนึ่งพันครัวเรือน ในปี พ.ศ. 2541 และเพิ่มเป็น 4.49 คู่หนึ่งพันครัวเรือนในปี พ.ศ. 2545 การหย่าร้างที่เพิ่มสูงขึ้นส่วนใหญ่มี สาเหตุมาจากทั้งหญิงและชายมีความอดทนต่อกันน้อยลง ซึ่งมาจากความเครียดในชีวิตประจำวัน โดยความเครียดนั้นเกิดจากการเห็นความสำคัญของวัตถุมากกว่าจิตใจ

เมื่อพิจารณาสถานการณ์ของวัยรุ่นในปัจจุบันพบว่า พฤติกรรมไม่เหมาะสมของวัยรุ่น สถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับความเสี่ยงของวัยรุ่นมีปรากฏให้เห็นอย่างหลากหลาย เช่น พฤติกรรม ความรุนแรง จากข้อมูลกองบัญชาการตำรวจนครบาล ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม - 25 ธันวาคม 2546 ระบุว่า มีเหตุนักเรียนตีกันทั้งหมด 247 ครั้ง การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันเหมาะสม จาก การสำรวจของสวนดุสิตโพล ร้อยละ 40 ของวัยรุ่นหญิงเคยเสียตัวในช่วงวัยเรียน และการสำรวจ ของสถาบันการวิจัยไทยและการศึกษาเพื่อพัฒนาระหว่างเดือน มกราคม-กุมภาพันธ์ 2547 ระบุว่า พฤติกรรมของวัยรุ่นของกรุงเทพมหานคร อายุ 15-25 ปี พบว่าส่วนใหญ่วัยรุ่นชาย อายุ 17-18 ปี ร้อยละ 51 และหญิงร้อยละ 33 เคยมีเพศสัมพันธ์มาแล้ว ทั้งนี้ทัศนคติของวัยรุ่นในเรื่อง เพศสัมพันธ์ส่วนใหญ่เห็นเป็นเรื่องปกติ การตั้งครรภ์นอกสมรส และ การทำแท้ง จากรายงาน เครือข่ายผู้หญิงกับสุขภาพชี้ให้เห็นว่ามีการทำแท้งประมาณปีละ 300,000 ราย และทำด้วยวิธีที่ไม่ถูกต้อง เนื่องจากการทำแท้งส่วนใหญ่เป็นการทำที่ผิดกฎหมายจึงไม่มีข้อมูลที่ชัดเจน รายงาน การศึกษาในโรงพยาบาลเท่านั้นที่มีรายงานว่าแพทย์ต้องรักษาการตกเลือดจากการทำแท้งผิด กฎหมายซึ่งส่วนใหญ่เป็นหญิงกลุ่มอายุ 14-20 ปี และมีสถานภาพเป็นนักเรียนหรือนักศึกษา พฤติกรรมการเสพติด จากรายงานการศึกษาวิจัยของคณะกรรมการกิจการสตรีเยาวชน และ ผู้สูงอายุ วุฒิสภา เกี่ยวกับสถานการณ์และปัญหายาบ้าต่อเด็กและเยาวชนในประเทศไทยปี 2544 ระบุว่า ผู้เสพและผู้จำหน่ายยาเสพติดทั้งประเทศประมาณ 3 ล้านคน ในจำนวนนี้มีเด็ก และเยาวชนใช้ยาบ้า จำนวน 663,287 คน โดยเฉลี่ยเด็กไทย 5 คน มีใช้ ยาบ้า 1 คน ซึ่งเป็น เด็กชายร้อยละ 90.5 อายุระหว่าง 15-16 ปี (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ. 2547 ค : 5-8) ได้รายงานภาวะทางสังคม ด้านเด็กและเยาวชนกระทำผิดมากขึ้น หากจำแนกตามฐานความผิด พบว่ามีปริมาณคดีที่เกิดขึ้นในช่วงไตรมาส 3 ปี 2547 เปรียบเทียบกับช่วงเวลาที่ผ่านมา ปริมาณคดีความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินเพิ่มจาก 2,450 คดี เป็น 2,811 คดี และ คดีความผิดเกี่ยวกับการทำร้ายชีวิต ร่างกาย และเพศเพิ่มขึ้นจาก 1,927 คดี เป็น 2,228 คดี หรือ เพิ่มขึ้นร้อยละ 14.7 และ 15.6 ตามลำดับ ส่วนปริมาณคดีเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษเพิ่มขึ้นจาก จำนวน 1,147 คดี เป็น 1,609 คดีหรือเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 40.3 และพบว่าอายุของผู้กระทำผิดอยู่ ระหว่าง 15-18 ปี มากที่สุดร้อยละ 85 รองลงมาคือกลุ่มอายุ 13-15 ปี และเป็นนักเรียนมากที่สุด ร้อยละ 34 ปี มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นร้อยละ 41 ประถมศึกษาร้อยละ 32

จากการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนที่เกิดขึ้นมาจากปัจจัยหลายด้าน กล่าวคือ อิทธิพล ของกลุ่มเพื่อน สภาพครอบครัวที่ไม่สมบูรณ์ สื่อมีส่วนกระตุ้นให้เด็กเลียนแบบความรุนแรง และ ความขาดแคลนหรือด้อยโอกาสในทางเศรษฐกิจ ดังนั้นแนวทางในการป้องกันควรเริ่มตั้งแต่ที่บ้าน โรงเรียน ชุมชน มากกว่าการปล่อยให้ทำผิดแล้วนำไปบำบัดฟื้นฟู

ภาวะปัจจุบันด้านสังคมของประเทศไทย ทำให้เห็นแนวโน้มของปัญหาที่เกิดขึ้นในประเทศไทย ในด้านการพึ่งพิงของประชาชนผู้สูงอายุที่จะมีจำนวนมากขึ้น จำนวนเด็กและเยาวชนจะน้อยลง ในขณะที่ความต้องการแรงงานมีเพิ่มขึ้นจึงมีแนวโน้มการนำเข้าแรงงานต่างชาติ ครอบครัวไทยแตกแยกมากขึ้น และเยาวชนไทยตกอยู่ภายใต้วัฒนธรรมข้ามชาติ ปัญหาทางเพศ ยาเสพติด ความรุนแรงต่าง ๆ ซึ่งมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น

1. ภาวะปัจจุบันด้านการเมือง การปกครองของประเทศไทย

การเมือง การปกครอง ของประเทศไทยอยู่ในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข การพัฒนาทางด้านการเมือง การปกครองของประเทศไทยได้พัฒนาเป็นลำดับ การพัฒนาทางการเมืองที่ผ่านมาเป็นแรงผลักดันจากกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 โดยมุ่งเน้นให้โอกาสแก่ประชาชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการปกครอง การตรวจสอบการใช้อำนาจ รวมถึงการปรับปรุงโครงสร้างของสถาบันทางการเมืองให้มีเสถียรภาพ และประสิทธิภาพมากขึ้น กระแสความเป็นประชาธิปไตยซึ่งทำให้ประชาชนตระหนักถึงความรับผิดชอบทางการเมือง การปกครองมากขึ้น ภายใต้กฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ทำให้เกิด ส่วนราชการที่เกิดขึ้นภายใต้กฎหมายรัฐธรรมนูญ ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการเลือกตั้ง สำนักงานสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ สำนักงานสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา ทั้งนี้เพื่อเป็นการให้ข้อมูล คำปรึกษา สนับสนุน ตรวจสอบ การบริหารราชการแผ่นดินให้โปร่งใส และตรวจสอบได้ (Good Governance)

ปัจจุบันภายใต้การดำเนินงานตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม ที่เริ่มมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 3 ตุลาคม 2545 ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนโครงสร้างองค์กรใหม่มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545 และแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทย (พ.ศ. 2546-2550) รวมทั้งพระราชกฤษฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ให้เกิดประโยชน์สุขแก่ประชาชนมากขึ้น

งานวิจัยของ นวลน้อย ตรีรัตน์, สมคิด เลิศไพฑูรย์, โชติชัย เจริญงาม, ศิวรักษ์ ศิวารมย์, ภิญโญ ต้นพิทยคุปต์, ตระกูล มีชัย และนพนันท์ วรรณเทพสกุล (2544 : 23-35) พบว่า แม้ว่าจะได้มีการกำหนดกรอบกติกาและวิธีการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานของท้องถิ่นไว้ในรัฐธรรมนูญ กฎหมาย กฎระเบียบ หรือ ประกาศ ที่มีผลบังคับใช้ทางกฎหมายไว้หลายช่องทาง แต่ในความเป็นจริงระดับการมีส่วนร่วมดังกล่าวยังอยู่ในระดับที่ต่ำ โดยการมีส่วนร่วมยังคงค่อนข้าง

จำกัดอยู่ในเรื่องการรับรู้ข่าวสารข้อมูลเป็นหลัก การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเชิงนโยบาย หรือ การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลยังมีระดับค่อนข้างต่ำ ซึ่งมีสาเหตุจาก ความสัมพันธ์ระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบลและชุมชนค่อนข้างห่างเหิน โดยมีแนวโน้มว่าองค์การบริหารส่วนตำบลจำนวนหนึ่งกำลังพัฒนาตนเองเข้าสู่การเป็นระบบราชการมากขึ้น ซึ่งจะส่งผลต่อความสัมพันธ์ต่อประชาชนที่จะเลวร้ายลง ความสัมพันธ์ระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบลกับกลุ่มนักการเมืองท้องถิ่น หรือระดับชาติมีค่อนข้างสูง โดยความสัมพันธ์นี้อาศัยความเป็นเครือญาติ เพื่อนฝูง และห้วคະແນน ความสัมพันธ์ระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบลและนักธุรกิจค่อนข้างสูง อยู่ในลักษณะพึ่งพา และแบ่งปันผลประโยชน์ และ ความสัมพันธ์ระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบล และกลุ่มข้าราชการ เนื่องจากรัฐยังยึดถือบทบาทในการกำกับดูแลและการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล จึงพบว่าอิทธิพลของข้าราชการต่อองค์การบริหารส่วนตำบลยังคงอยู่ในระดับสูง ความสัมพันธ์ดังกล่าวก่อให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่โปร่งใสของการดำเนินงานของท้องถิ่น ปัญหาการทุจริต คอร์รัปชัน และระบบอุปถัมภ์ยังก่อให้เกิดการไม่กล้าเข้าไปตรวจสอบ หรือร้องเรียนแม้ว่าจะพบพฤติกรรมที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย

2. ภาวะปัจจุบันด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีสารสนเทศและสิ่งแวดล้อม การสื่อสารของประเทศไทย

กระแสโลกาภิวัตน์ทำให้โลกย่อส่วนลง ข้อมูลทางด้านธุรกิจ การศึกษา ถูกโอนถ่ายด้วยความรวดเร็ว ทำให้ผู้ที่มีข้อมูลมากกว่าเป็นผู้ได้เปรียบทางด้านธุรกิจ การค้า ฯลฯ ประเทศไทยได้รับผลของกระแสโลกาภิวัตน์ กระแสของเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ในการประชุมสุดยอดอาเซียนอย่างไม่เป็นทางการ ครั้งที่ 3 ณ ประเทศฟิลิปปินส์ ได้มีการเสนอให้จัดตั้งเขตการค้าเสรีด้านสินค้า บริการ และการลงทุนที่เกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศและสื่อสาร ภายใต้ความตกลงด้านอิเล็กทรอนิกส์ของอาเซียน (E-SEAN Agreement) โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อวางโครงสร้างพื้นฐานด้านสารสนเทศของอาเซียน รวมทั้งการสนับสนุนให้เกิดศูนย์กลางแลกเปลี่ยนข้อมูลของอาเซียน การส่งเสริมและอำนวยความสะดวกในการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ โดยภาครัฐผลักดันให้เกิดความมั่นใจในการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น มีการออกกฎหมายรองรับ การมีระบบรักษาความปลอดภัยที่เป็นมาตรฐานสากล การเปิดการค้าเสรีในส่วนที่เกี่ยวข้องกับด้านอิเล็กทรอนิกส์ ด้านสังคม เน้นให้เกิดสังคมอิเล็กทรอนิกส์ สามารถใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและทั่วถึง และการสร้างรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ โดยจะเน้นการให้บริการประชาชนโดยใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์มากขึ้น เช่น การเสียภาษีผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ การจดทะเบียนการค้า พิธีการศุลกากร เป็นต้น (ศุภรา พันธุ์ติยะ. 2543) ภาครัฐบาลโดยกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ได้เริ่มการพัฒนา e-Thailand ซึ่งเป็นผล

สืบเนื่องจากการประชุมดังกล่าว เพื่อตอบสนองและเตรียมการในเชิงรุกต่อความเคลื่อนไหวของ การพัฒนาการที่เกิดขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อลดช่องว่างความเหลื่อมล้ำในสังคมอย่างเป็น รูปธรรม พัฒนาสังคม บุคลากร สารสนเทศ อย่างมีประสิทธิภาพ ดำเนินการรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ อย่างทั่วถึงและโปร่งใส ศึกษาและกำหนดทิศทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศอย่างชัดเจน ส่งเสริม การค้า การบริการ และการลงทุน สร้างความเชื่อมั่นและอำนวยความสะดวก และสร้างโครงสร้าง พื้นฐานต่าง ๆ ให้พร้อมกันนั้น โดยจัดตั้งคณะทำงาน e-Society (การส่งเสริมการพัฒนาสังคม) เพื่อเป็นการลดช่องว่างทางสังคมโดยจัดให้มีและเข้าถึงสารสนเทศได้อย่างทั่วถึง ในทุกส่วนของ สังคม พัฒนาหลักสูตร เนื้อหา และการถ่ายทอดความรู้ ในทุกระดับการศึกษาให้เท่าทันความ เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจในการประยุกต์ใช้งานและ ความสำคัญของเทคโนโลยีสารสนเทศในทุกระดับและทุกส่วนโดยทั่วถึง ส่งเสริมและเพิ่ม ประสิทธิภาพในการพัฒนาบุคลากรด้านเทคโนโลยีสารสนเทศในทุกระดับ ให้พอเพียงที่จะรองรับ การพัฒนาประเทศ และการเจริญเติบโตของธุรกิจในระดับภูมิภาค ส่งเสริมการใช้งานเทคโนโลยี สารสนเทศ สำหรับภาคการศึกษาและถ่ายทอดเทคโนโลยีเพื่อขยายฐานการศึกษา รวมทั้งเพิ่ม คุณภาพและประสิทธิภาพ และส่งเสริมเครือข่ายความร่วมมือพัฒนาสังคม ภาครัฐและเอกชน เพื่อให้เกิดการสั่งสมความรู้ประสบการณ์ร่วมกัน ในการจัดการและใช้ทรัพยากรที่จะนำไปสู่สังคม แห่งความรู้

e-Government รัฐบาลจัดตั้ง e-Government เพื่อส่งเสริมและสร้างความเข้าใจ แนวคิดการสร้างรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์กับหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อให้เกิดแผนงาน มาตรการ และ แนวทางการดำเนินงานที่เป็นเอกภาพ เพื่อความโปร่งใสและความเข้าใจในการดำเนินภาครัฐใน กิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเป็นการประสานงานให้การพัฒนา e-Thailand ในส่วนต่าง ๆ สอดรับและ เท่าทันกับการพัฒนาในระดับภูมิภาค และนานาชาติ นอกจากนี้ยังเป็นการเพิ่มความสะดวกใน การพัฒนากิจกรรมความร่วมมือระหว่างเอกชน กับ รัฐบาล ในด้านต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง

นอกจากนั้นเพื่อเป็นการสอดรับกับระบบ e-Thailand และให้เกิดความครอบคลุมมาก ที่สุด รัฐบาลได้จัดตั้ง e-Commerce ทั้งนี้เพื่อพัฒนาการให้บริการทางการเงินอิเล็กทรอนิกส์ใน รูปแบบต่าง ๆ ที่จะเพิ่มประสิทธิภาพและรักษาความมั่นคงทางการเงินของประเทศ อำนวยความสะดวกและสร้างความเชื่อมั่นในการทำธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ โดยจัดให้มีกลไกในการกำกับดูแล การเก็บรักษาข้อมูล การปกป้องความเป็นส่วนตัว และการรักษาความปลอดภัยในระบบชำระเงิน และ เร่งพัฒนาและปรับปรุงกฎหมายด้านพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ด้านการคุ้มครองผู้บริโภคด้าน การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล และด้านการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา รวมทั้งผลักดันกฎหมาย

ใหม่ ๆ ที่มีความจำเป็นต่อการสร้างหลักประกันและความเชื่อมั่นทั้งของผู้ประกอบการและ
ผู้บริโภค

เพื่อให้การดำเนินการทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของประเทศไทยได้
ดำเนินการอย่างต่อเนื่องและสนองต่อความต้องการการพัฒนาประเทศ อีกทั้งเป็นการ
เชื่อมต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในฝ่ายต่าง ๆ เข้าด้วยกัน อีกทั้งเป็นการส่งเสริมสนับสนุนให้
มีการพัฒนาและใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในทุกท้องที่เพื่อก่อให้เกิด
ประโยชน์สูงสุดต่อประชาชนโดยทั่วไป รัฐบาลจึงได้จัดตั้งกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการ
สื่อสาร ซึ่งเป็นกระทรวงใหม่ โดยพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 โดย
มุ่งเน้นพัฒนาระบบราชการของกระทรวงสู่การบริหารราชการยุคใหม่ โดยมีกิจกรรมที่ดำเนินการ
ใน 2 ส่วน คือ การดำเนินการในภาพรวมของกระทรวง และ การดำเนินการของส่วนราชการใน
สังกัด

การดำเนินงานของกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ได้จัดตั้งสำนักงาน
ส่งเสริมเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (แห่งชาติ) (NECTEC) เพื่อส่งเสริมและสนับสนุน
การใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างทั่วถึง สำนักงานส่งเสริมอุตสาหกรรมซอฟต์แวร์
แห่งชาติ (SIPA) ได้รับการจัดตั้งเพื่อสนับสนุนอุตสาหกรรมซอฟต์แวร์ในประเทศให้มีศักยภาพใน
การแข่งขันในตลาดโลก รวมทั้งเป็นองค์กรในการทำหน้าที่ประสานการดำเนินงานระหว่าง
หน่วยงานภาครัฐและเอกชนผู้ประกอบการ ตลอดจนให้มีการสนับสนุนการลงทุนทางด้าน
อุตสาหกรรมซอฟต์แวร์และพัฒนาด้านการตลาด และมีโครงการอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการพัฒนา
ทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเกิดขึ้นภายใต้การนำของกระทรวงดังกล่าว เช่น โครงการการ
พัฒนาเด็กไทยด้วย ICT จัดตั้งขึ้นเพื่อให้เด็กไทยมีโอกาสในการเรียนรู้มากขึ้น และสร้างให้สังคม
การศึกษาไทยเป็น Knowledge Based Education โดยมีกลุ่มเป้าหมายให้การส่งเสริม
สนับสนุน แก่เด็กในโรงเรียนของกระทรวงศึกษาธิการ โครงการสถาบันพัฒนาความรู้แห่งชาติ
ซึ่งเป็นสถาบันหลักของประเทศที่จะดูแล รับผิดชอบ บริหาร และดำเนินงาน เพื่อจัดการและ
พัฒนาระบบความรู้โดยรวม จัดการและดำเนินงานระบบหนังสือสาธารณะ ศูนย์บริการหนังสือ
และห้องหนังสือ เพื่อบริการประชาชนอย่างทั่วถึงและสอดคล้องกับระบบสากล สนับสนุนและ
ประสานงานห้องสมุดและห้องหนังสือทั่วประเทศให้มีพื้นฐานที่ดีและมั่นคง เพื่อส่งเสริมการอ่าน
อย่างจริงจัง และรองรับระบบอิเล็กทรอนิกส์ (e-Library) ในอนาคต (กระทรวงเทคโนโลยี
สารสนเทศและการสื่อสาร. 2546)

สิ่งที่รัฐบาลจัดทำขึ้นเป็นสิ่งที่ยังบอกถึงความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ การนำบริการทางสารสนเทศให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง หากพิจารณาในด้านขอประชาชนที่ต้องพัฒนาตนเองให้ทันต่อยุคของข้อมูลข่าวสารในปัจจุบัน

ในแง่ของการส่งเสริมและพัฒนาเทคโนโลยี โดยสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ ได้ทำการส่งเสริมให้เกิดการวิจัยนวัตกรรมใหม่ เพื่อประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ เช่น เช่น ชุดตรวจวินิจฉัยโรคตับอักเสบซี ชุดตรวจสอบหาสารแอมเฟตามีน การวิจัยพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพ นาโนเทคโนโลยี ซึ่งหมายถึง เทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการสร้าง การสังเคราะห์วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องจักรหรือผลิตภัณฑ์ซึ่งมีขนาดเล็กมากในระดับนาโนเมตร เทียบเท่ากับระดับอนุภาคของโมเลกุลหรืออะตอม รวมถึงการออกแบบหรือการใช้เครื่องมือสร้างวัสดุที่อยู่ในระดับที่เล็กมาก หรือการเรียงอะตอมและโมเลกุลในตำแหน่งที่ต้องการ ได้อย่างแม่นยำ และถูกต้อง ทำให้โครงสร้างของวัสดุหรือสสารมีคุณสมบัติพิเศษ ไม่ว่าทางด้านฟิสิกส์ เคมี หรือชีวภาพ ส่งผลให้ผลประโยชน์ต่อผู้ใช้สอย ปัจจุบันนาโนเทคโนโลยีกำลังเป็นที่สนใจของโลกอย่างมาก มีหลายประเทศได้ผลิตสินค้าที่ใช้นาโนเทคโนโลยีออกจำหน่าย ข้อมูลด้านผลิตภัณฑ์จากศูนย์นาโนเทคโนโลยีแห่งชาติ (2548) เช่น แว่นตากันแดด ของบริษัท Nanofilm ของสหรัฐอเมริกา ที่ได้นำพอลิเมอร์ชนิดบางมากที่สังเคราะห์ขึ้นโดยนาโนเทคโนโลยีมาใช้ในการเคลือบผิวหน้าของเลนส์ของแว่นตากันแดด ซึ่งสามารถป้องกันการสะท้อนแสง ลดรอยขีดข่วน และคราบสกปรกของแว่นตาและเลนส์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับประเทศไทยยังไม่มีผลิตภัณฑ์ทางด้านดังกล่าวจำหน่ายในปัจจุบัน แต่ในอนาคตประเทศไทยจะมีสินค้าที่ใช้นาโนเทคโนโลยีจำหน่ายในท้องตลาด

ข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในชีวิตของประชาชนมากขึ้น การที่ภาครัฐ เผยแพร่ สนับสนุน ให้ประชาชนสามารถเข้าถึงเทคโนโลยีและสามารถใช้เทคโนโลยี เพื่อประโยชน์ต่อภาคธุรกิจ การค้า การศึกษา และการใช้เทคโนโลยีในชีวิตประจำวัน เช่น นาโนเทคโนโลยี แสดงให้เห็นว่าประเทศไทยสามารถเข้าสู่การแข่งขันในเวทีโลก คุณภาพชีวิตของประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยอาศัยการพัฒนาเทคโนโลยีของประเทศ

ในด้านของประชาชน จากผลสำรวจข้อมูลเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร พ.ศ. 2547 ในเขตปริมณฑล ซึ่งมีศักยภาพที่พร้อมรับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศมากที่สุด ในประเทศ ซึ่งจะเป็นสังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ (Knowledge-based Economy) โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติได้จัดเก็บข้อมูลพบว่า จำนวนสถานประกอบการที่มีการใช้ข้อมูลสารสนเทศในการประกอบการจำนวนทั้งสิ้น 79,179 แห่ง ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 83.5) ดำเนินกิจการเกี่ยวกับธุรกิจการค้าและบริการ รองลงมาประกอบการผลิต ร้อยละ 14.2 ส่วนการ

ประกอบกิจการ ก่อสร้าง และการขนส่งทางบกและตัวแทนธุรกิจท่องเที่ยว มีสัดส่วนเพียงเล็กน้อย ประมาณร้อยละ 1.3 และ 1.0 ตามลำดับ ด้านการมีและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร พบว่า สถานประกอบการร้อยละ 19.0 มีการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ การใช้อินเทอร์เน็ต (Internet) มีการใช้ร้อยละ 8.6 การมีเว็บไซต์ในการดำเนินกิจการ มีการใช้ร้อยละ 0.8 การใช้ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ มีการใช้ร้อยละ 1.3 การรับคำสั่งซื้อสินค้าทางเว็บไซต์ มีการใช้ร้อยละ 0.3 การใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ในการดำเนินกิจการ มีการใช้ร้อยละ 22.8 การใช้โทรศัพท์พื้นฐานในการดำเนินกิจการ มีการใช้ร้อยละ 53.1 การใช้โทรสารในการดำเนินกิจการ มีการใช้ร้อยละ 8.0

ข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าสถานประกอบการที่อยู่ในเขตปริมณฑลที่มีความพร้อมกำลังพัฒนากิจการของตนโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือในการพัฒนาธุรกิจของตนอย่างต่อเนื่อง การนำเอาเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้มีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของกระแสเทคโนโลยีของโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

การบริหารธุรกิจ หรือ ดำเนินกิจการทางการค้าขึ้นอยู่กับการบริหารข้อมูล สารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ การนำเอาเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยมาใช้จึงเป็นการได้เปรียบทางการดำเนินธุรกิจอย่างหนึ่งเมื่อพิจารณาการมี และใช้ เครื่องมือ อุปกรณ์เทคโนโลยีสารสนเทศในครัวเรือน พบว่า ในครัวเรือนทั้งสิ้น 16.65 ล้านครัวเรือน มีเครื่องคอมพิวเตอร์ 1.95 ล้านเครื่อง เฉลี่ย 11.7 เครื่องต่อ 100 ครัวเรือน และมีการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตในครัวเรือน 9.55 แสนครัวเรือน เฉลี่ย 5.7 ต่อ 100 ครัวเรือน จำนวนเครื่องโทรสาร 2.88 แสนเครื่อง เฉลี่ย 1.7 เครื่องต่อ 100 ครัวเรือน

จากข้อมูลดังกล่าวพบว่า จำนวนการใช้เครื่องมือ อุปกรณ์ เทคโนโลยีสารสนเทศในครัวเรือนมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นมากกว่าปี พ.ศ. 2546 ยกเว้นการลดลงของเครื่องโทรสารที่ ปี พ.ศ. 2546 มีอัตราเฉลี่ย 2.3 ต่อ 100 ครัวเรือน เหลือ 1.7 ต่อ 100 ครัวเรือนในปี พ.ศ. 2547 แนวโน้มดังกล่าวสรุปได้ว่า ครอบครัวของประชาชนไทยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในครัวเรือนเพิ่มขึ้น การสื่อสารในรูปของเอกสารอิเล็กทรอนิกส์มีการใช้เพิ่มขึ้นจึงทำให้จำนวนเครื่องโทรสารมีการใช้ที่ลดน้อยลง หากทำการเปรียบเทียบจำนวนเครื่องมือ อุปกรณ์เทคโนโลยีสารสนเทศในปี พ.ศ. 2544 พ.ศ. 2546 และ พ.ศ. 2547 พบว่าแนวโน้มการใช้เครื่องมือ อุปกรณ์เทคโนโลยีสารสนเทศเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ

เมื่อพิจารณาจากอัตราการขยายตัวของผู้ใช้โทรศัพท์มือถือ เฉพาะของเอไอเอส ประเมินว่าจากผู้ใช้โทรศัพท์มือถือในปี พ.ศ. 2547 อยู่ที่ 26.5 ล้านราย และจะเพิ่มขึ้นในปี พ.ศ. 2548 เป็น 30.5 ล้านราย โดยการเพิ่มขึ้นจะเป็นการเพิ่มในต่างจังหวัด ซึ่งเป็นลักษณะผู้ใช้ที่บัตรเติมเงิน

เป็นหลัก (กฤษณัน งามผาดิพงษ์. 2548 : 31) รองกรรมการผู้อำนวยการสายงานการตลาด บริษัทแอดวานซ์ อินโฟร์ เซอร์วิส จำกัด (มหาชน) ได้กล่าวถึงการใช้โทรศัพท์มือถือในยุคใหม่ว่า ลักษณะของการใช้งานโทรศัพท์มือถือการใช้ประโยชน์จาก Functional Innovation หรือ ประโยชน์ใช้สอยเป็นหลัก โทรศัพท์มือถือปัจจุบันมีคุณสมบัติหลากหลาย เป็นการรองรับ เทคโนโลยีรุ่นที่ 3 (3G) ซึ่งเป็นเทคโนโลยีที่ส่งผ่านข้อมูลได้หลากหลายและความรวดเร็วในการ สื่อสาร ตอบสนองการเรียนรู้ของผู้ใช้บริการ กล่าวคือ มีทั้งภาพ เสียง และอักษร พร้อมกัน จึงนำ ประโยชน์ต่อการสื่อสารสำหรับธุรกิจ การค้า รวมทั้งการศึกษาในอนาคต

อย่างไรก็ตามผลของการวิจัยของ (สมพงษ์ จิตระดับ สุอังคะวาทิน. 2546 : 11) พบว่า ช่องว่างระหว่างพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูบาอาจารย์ ในโลกสมัยเก่ากับเด็กไทยพันธุ์ใหม่ โลกยุค สารสนเทศจะมากขึ้นตามลำดับ อินเทอร์เน็ตจะเป็นห้องสมุดโลกที่เด็กเรียนรู้และรับข่าวสาร มากมายได้ตลอดเวลา อินเทอร์เน็ตจะเป็นดาบสองคม เด็กจะใช้ประโยชน์กับการศึกษาในขณะที่ มีพ่อแม่อยู่ด้วยประมาณร้อยละ 20 นอกจากนั้นเด็กจะใช้ในทางที่ไม่เหมาะสมไม่ว่าจะเป็น Sex Web Cam, Sex Chat, SexPhone การส่ง e-mail การดูภาพโป๊ลามกอนาจารที่มีกว่าหมื่นเว็บ ทั้งนี้เพราะสื่อทางอินเทอร์เน็ตสามารถเข้าถึงง่าย โดยใช้ โปรแกรมสำเร็จรูปต่าง ๆ เช่น ICQ MSN หรือใช้การส่งข้อความผ่านระบบโทรศัพท์มือถือ ซึ่งก็ทำได้โดยง่าย รวดเร็ว เด็กไทยใน ปัจจุบันใช้ชีวิตอยู่กับเทคโนโลยีสมัยใหม่ค่อนข้างมาก ผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อสังคม และ สมพงษ์ จิตระดับ สุอังคะวาทิน. 2546 : 35-37) ได้พูดถึงผลกระทบต่อสังคมและวัฒนธรรมว่า สื่อลามก เป็นสาเหตุของการก่ออาชญากรรม เป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการกระทำผิด เช่น การแอบถ่ายภาพ ตามห้องน้ำ ห้องลงเสื้อผ้า และนำภาพเหล่านั้นมาเผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ต ซึ่งเป็นการละเมิด สิทธิส่วนบุคคล ความเป็นส่วนตัวติดต่อสิทธิมนุษยชน การติดต่อภาพดาราสื่อลามกเป็นสิ่งยั่วยุ ทาง กามารมณ์ นอกจากนั้นอินเทอร์เน็ตยังเป็นช่องทางในการล่อลวงเพื่อลวงละเมิดทางเพศ ทำให้ ค่านิยมทางเพศเปลี่ยนแปลงไปด้วยการเผยแพร่เรื่องราวที่ผิดศีลธรรม เช่น การสลัดคุนอน เซ็กซ์ หมู เป็นต้น

ผลของงานวิจัยทำให้เห็นว่าความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทำให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมและในขณะเดียวกันย่อมเกิดโทษสำหรับสังคมด้วย เช่นเดียวกัน การให้การศึกษา การอบรม รวมทั้งคุณค่าของวัฒนธรรมไทยจะได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลง ดังกล่าวไม่มากนักน้อย หากสังคมไทยยังไม่ควบคุมดูแลการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างมี ประสิทธิภาพ ด้วยเหตุดังกล่าวกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารจึงได้จัดตั้ง อาสาสมัครแจ้งเว็บไซต์ที่ไม่เหมาะสม เพื่อเป็นการควบคุมการแพร่ระบาดของเว็บไซต์ดังกล่าว อย่างไรก็ตามประเทศไทยมีแนวโน้มของการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการดำเนินกิจกรรมทาง

ธุรกิจ การค้า การสื่อสารระหว่างประเทศ รวมทั้งการศึกษา ที่สูงขึ้นเป็นลำดับ ปัญหาจึงอยู่ที่การเตรียมประชาชนให้สามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเหล่านั้นอย่างถูกต้อง มีการควบคุมดูแลโดยมีกฎหมายรองรับสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

จากการวิเคราะห์สภาพทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง เทคโนโลยี ทำให้ทราบว่าประเทศไทยที่กำลังก้าวเข้าสู่การแข่งขันในเวทีโลก และอยู่ในกระแสของโลกาภิวัตน์ ภายใต้อิทธิพลของข้อมูลข่าวสาร เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ที่ก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ประเทศไทยจะต้องปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว สภาพทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง เทคโนโลยี ที่ต้องปรับตัวตามกระแสการเปลี่ยนแปลงนั้นย่อมส่งผลต่อการศึกษาของประเทศเป็นสำคัญ ด้วยเหตุที่ว่า แรงขับเคลื่อนของทุกส่วนล้วนมาจากการที่ประชาชนมีการศึกษาที่ดี การให้การศึกษาแก่ประชาชนจะเป็นเครื่องมือขจัดความไม่รู้ การเพิ่มศักยภาพด้านสติปัญญาให้กับประชาชนให้สามารถรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงไม่ว่าทางด้านใดก็ตาม จะส่งผลทำให้ประชาชนสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองให้ก้าวเข้าสู่การแข่งขันในระดับนานาชาติและเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศอยู่ที่ศักยภาพของประชาชนในชาติ สังคมปัจจุบันจะต้องก้าวเข้าสู่สังคมที่ใช้ความรู้เป็นฐาน เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ เพราะมีสิ่งใหม่ ๆ เกิดขึ้นตลอดเวลา หากประชาชนไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลความรู้ และมีค่านิยมเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ก็จะไม่เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและตกเป็นผู้ถูกเอารัดเอาเปรียบทางสังคม

การศึกษาของประเทศจะอยู่ในทิศทางใด ขึ้นอยู่กับสภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง เทคโนโลยี ที่เปลี่ยนแปลงไป การศึกษาเปรียบเสมือนหัวใจที่ขับเคลื่อนโลหิตไม่หล่อเลี้ยงระบบต่าง ๆ ของร่างกาย ทำให้มีชีวิตอยู่ได้ ในทำนองเดียวกัน การศึกษาต้องพึ่งพากระบวนเศรษฐกิจ การเงิน การคลัง เหตุว่า ระบบเศรษฐกิจของประเทศดี งบประมาณมีมากขึ้น รัฐสามารถจัดสรรงบประมาณสนับสนุนด้านการศึกษาของประชาชนได้มากขึ้น การศึกษาทั้งในระบบ นอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย จำเป็นต้องอาศัยงบประมาณแผ่นดินเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ในขณะที่นโยบายของรัฐบาลเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่เป็นแรงขับเคลื่อนทางการศึกษา การได้มาซึ่งนโยบายแห่งรัฐย่อมได้มาจากการเมือง โดยอาศัยการการเลือกตั้งที่สุจริตเที่ยงธรรม ทำให้ได้นักการเมืองที่เข้ามาทำหน้าที่แทนประชาชนในการกำหนดนโยบายต่าง ๆ เพื่อพัฒนาประเทศ รวมทั้งนโยบายด้านการศึกษาด้วยเช่นกัน การที่ได้ผู้แทนที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มองภาพอนาคตของประเทศไทยได้อย่างชัดเจนในท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงสามารถกำหนดทิศทางของประเทศ ประกอบด้วยยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศสู่สังคมโลกได้อย่างมีประสิทธิภาพ การได้นักการเมืองเช่นนี้ย่อมทำให้ประเทศพัฒนา ปัจจัยดังกล่าวจะสำเร็จได้ต้องอาศัยการให้การศึกษาแก่ประชาชนที่มีสิทธิ หน้าที่ในการเลือกตั้ง เกิดความสำนึก

รับผิดชอบต่อสังคม ทั้งนี้เพื่อให้ได้บุคคลที่จะนำพาประเทศให้พัฒนาต่อไป ทรัพยากรมนุษย์จึงเปรียบเสมือนต้นทุนของประเทศ ที่ต้องได้รับการพัฒนา และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์คือการให้การศึกษา นอกจากนั้น สิ่งที่มีอิทธิพลต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงคือเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงในระบบการศึกษา และรูปแบบการจัดการศึกษาที่กว้างไกล ออกจากห้องเรียนไปสู่สังคมในโลกของเทคโนโลยีสารสนเทศ และระบบอินเทอร์เน็ต เป็นเครือข่ายสื่อสาร และการเรียนรู้ที่กว้างขวาง เชื่อมต่อ และย่อโลกให้เล็กลง ทำให้การศึกษาของโลกเล็กลงตามลงด้วย การศึกษานำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษาได้เป็นอย่างดี การพัฒนาการเรียนการสอนโดยผ่านระบบทางไกล ทำให้เพิ่มช่องทางการเรียนรู้ของประชาชน ไม่จำกัดเฉพาะในห้องเรียนอีกต่อไป การนำเทคโนโลยีสารสนเทศ ระบบเครือข่ายมาใช้ประโยชน์ทางการศึกษาถือเป็นเครื่องมือที่มีประโยชน์ต่อการศึกษาในอนาคต ซึ่งมีแนวโน้มการใช้มากยิ่งขึ้นเป็นลำดับ

3. ภาพอนาคตบริบทด้านเศรษฐกิจ

การเปิดเสรีทางการค้าที่มากขึ้นทำให้เกิดการขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจ การรวมกลุ่มทางการค้าระหว่างประเทศที่เพิ่มข้อต่อรองทางการค้ามากยิ่งขึ้น ทำให้แต่ละประเทศต้องพยายามเข้าเป็นภาคีสมาชิกขององค์การค้ากลุ่มต่าง ๆ เพื่อทำให้เกิดอำนาจการต่อรองทางเศรษฐกิจ ทั้งนี้ผลที่ตามมาคือต้องปฏิบัติตามพันธกรณีระดับประเทศ อันเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดการแข่งขันทางด้านเศรษฐกิจ

ภาคบริการขยายตัวในระดับสูง ลักษณะนิสัยคนไทยที่เอื้อต่อการบริการ คือการเป็นคนสุภาพ อ่อนน้อม มีอัธยาศัยที่เป็นกันเองเข้ากับคนได้ง่าย บุคลิกลักษณะรักสนุก ส่งผลให้แนวโน้มแรงงานภาคธุรกิจบริการของประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็นธุรกิจท่องเที่ยว การโรงแรม ภัตตาคาร ร้านอาหาร การบันเทิง การเงิน การธนาคาร เติบโตอย่างต่อเนื่อง

ภาคอุตสาหกรรมปรับสู่การใช้เทคโนโลยีผลิตขั้นสูง เนื่องจากตลาดมีการย้ายฐานการผลิตไปสู่ตลาดแรงงานราคาถูก ในขณะที่แรงงานของไทยมีราคาสูงกว่าประเทศเพื่อนบ้าน ทำให้สูญเสียความสามารถในการแข่งขันด้านต้นทุน จึงมีแนวโน้มที่ในอนาคตประเทศไทยจะต้องใช้เทคโนโลยีขั้นสูงเข้ามาช่วยในการผลิตมากขึ้น รวมทั้งการใช้กำลังคนที่มีความรู้ความสามารถในระดับกลางหรือระดับสูง ทิศทางดังกล่าวส่งผลให้ในอนาคตต้องการแรงงานคุณภาพที่มีความรู้ความสามารถทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ช่างเทคนิคต่าง ๆ เพิ่มขึ้น

ผลสืบเนื่องจากการใช้เทคโนโลยีขั้นสูงมากขึ้น ส่งผลกระทบต่ออัตราการว่างงานในกลุ่มแรงงานไร้ฝีมือจนถึงผู้บริหาร เพราะเกิดการทดแทนแรงงานด้วยเครื่องจักรและเทคโนโลยีระดับสูงในภาคอุตสาหกรรม การใช้เครื่องมือสื่อสารและการถ่ายทอดความรู้ประสบการณ์การ

ทำงานจะถูกถ่ายทอดด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปแทน ตลาดแรงงานต้องการคนงานที่มีทักษะฝีมือที่อยู่ในระดับสูง ดังนั้นแรงงานไร้ฝีมือจะเกิดการว่างงานซึ่งประเทศไทยมีอัตราแรงงานไร้ฝีมือค่อนข้างสูง โดยแรงงานที่มีการศึกษาในระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่ามีอยู่ถึงประมาณกึ่งหนึ่งของแรงงานทั้งระบบ เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าวจึงจำเป็นต้องยกระดับแรงงานโดยการให้ความรู้และฝึกทักษะที่จำเป็นในอนาคตให้กับแรงงานที่มีพื้นฐานความรู้ระดับประถมศึกษาขึ้นมา เพื่อพัฒนาให้เป็นแรงงานที่มีฝีมือในอนาคต

ภาพอนาคตดังกล่าวส่งผลต่อความเหลื่อมล้ำระหว่างเมืองกับชนบทขยายตัวเพิ่มขึ้น เมื่อเกิดการแข่งขันทางการค้าอย่างเสรีที่รุนแรงขึ้น ประกอบกับกระแสโลกาภิวัตน์ ทำให้เกิดการฉกฉวยประโยชน์ได้มากยิ่งขึ้น เพราะมีความพร้อมทางด้านทุนมากกว่า ส่งผลทำให้ช่องว่างของความไม่เท่าเทียมกันระหว่างประเทศที่ร่ำรวยกับประเทศยากจน และระหว่างคนรวยกับคนจนจะมีช่องว่างมากขึ้น ซึ่ง (ยงยุทธ ศักดิ์ชัยพานิชกุล, 2547 : บทความ) ได้วิเคราะห์ว่าในอนาคตสังคมเมืองจะได้รับการจัดสรรทรัพยากรสูงกว่าสังคมชนบท เพื่อการแข่งขันในตลาดโลก สังคมเมือง เป็นศูนย์รวมของหน่วยงานรัฐบาลระดับกระทรวง ทบวง กรม และผู้บริหารประเทศ เป็นสังคมที่วางแผน วางกลไกในการพัฒนาประเทศเป็นเสมือนสมองของประเทศ ทำให้ความเจริญกระจุกตัวอยู่ที่เดียว ท้องถิ่นขาดการพัฒนา เนื่องจากการศึกษาและบุคลากรทางการศึกษาที่มีคุณภาพได้กระจุกตัวอยู่ในตัวเมืองหลวง ซึ่งส่งผลให้สังคมในอนาคตมีช่องว่างระหว่างคนจนและคนรวยสูง ความแตกต่างกันทางด้านเศรษฐกิจหรือด้านรายได้ ข้อมูลปัจจุบันจากคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดย (อมรินทร์ ตันติเมธ, 2548 : 31) ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับคนจนในปัจจุบันว่า คนจนร้อยละ 80 อาศัยอยู่ในชนบท ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีคนจนมากที่สุดและมีสภาพชีวิตความเป็นอยู่ต่ำกว่าคนภาคอื่น ๆ คนจนส่วนใหญ่มีภาระการเลี้ยงดูสมาชิกในครอบครัวสูง คนจนส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาน้อย คนจนร้อยละ 30 เป็นเด็กร้อยละ 10 เป็นคนชราร้อยละ 20 ของครัวเรือนที่ยากจนมีหัวหน้าครอบครัวเป็นหญิง และ เกษตรกรเป็นอาชีพที่มีความเสี่ยงต่อการกลายเป็นคนจน ข้อมูลดังกล่าวทำให้เห็นภาพในอนาคตของสังคมจะมีแนวโน้มของความแตกต่างระหว่าง คนที่อยู่ในสังคมเมืองและสังคมชนบท ไม่ว่าจะเป็นภาวะ การมีงานทำ และการได้รับการจัดสรรทรัพยากร คนรวยหรือคนมีฐานะได้รับผลประโยชน์ในเชิงกำไรสูง มีโอกาสทางการศึกษา เพราะต้องมีเงินจึงจะได้ศึกษาในระดับสูง เพราะรัฐถือว่าการศึกษาคือการลงทุนที่แต่ละบุคคลต้องรับผิดชอบเอง ซึ่งเป็นไปในทางตรงกันข้ามสำหรับคนยากจน และทำให้คนจนหรือคนด้อยโอกาส เป็นคนไร้ฝีมือ ไม่มีงานทำ ซึ่งมีความเหลื่อมล้ำระหว่างคนจนและคนรวย หากไม่มีการกระทำที่สามารถลดช่องว่างดังกล่าวให้แคบลง ก็จะเกิดความขัดแย้งอย่างมากระหว่างผู้มีโอกาสกับผู้ไม่มีโอกาสในสังคม

ข้อมูลดังกล่าวเป็นการยืนยันได้ว่าแนวโน้มในอนาคตทางด้านเศรษฐกิจของประเทศไทยในอนาคตจะมีการแข่งขันอย่างรุนแรง และประเทศไทยต้องเข้าสู่ระบบการแข่งขันเสรีที่มีกฎระเบียบที่ต้องปฏิบัติตามกรอบว่าด้วยความร่วมมือในกลุ่มต่าง ๆ แรงงานในประเทศไทยจะต้องเป็นแรงงานที่มีคุณภาพ สามารถใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการทำงานมากขึ้น หากไม่สามารถพัฒนาทักษะฝีมือได้จะเป็นผู้ด้อยโอกาส ตกงาน และเกิดความไม่เท่าเทียมกันระหว่างสังคมเมืองและชนบท ระหว่างผู้รู้ และผู้ไม่รู้ ช่องว่างดังกล่าวจะกว้างยิ่งขึ้นเป็นลำดับในอนาคต ภาพอนาคตบริบทด้านสังคม

จากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีของโลก กอปรกับกระแสแห่งยุคโลกาภิวัตน์ ทำให้สังคมไทยในอนาคตปรากฏภาพ ดังนี้

ในอนาคตสังคมมีความเป็นเมืองและเป็นสากลมากขึ้น เนื่องจากความเจริญก้าวหน้าดังกล่าว ระบบสารสนเทศและการคมนาคม รวมทั้งการโยกย้ายแรงงานจากภาคเกษตรสู่ภาคอุตสาหกรรมและการบริการเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้ประชากรในชนบทต่างมุ่งที่จะอพยพโยกย้ายเข้าสู่ในเขตเมืองมากขึ้น จากความก้าวหน้าดังกล่าวยังก่อให้เกิดเครือข่ายการติดต่อสื่อสาร การใช้ Internet เชื่อมโยงกันในด้านต่าง ๆ ทั่วโลก ส่งผลให้การเผยแพร่วัฒนธรรมและค่านิยมต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากต่างประเทศสามารถแทรกซึมเข้ามาได้โดยง่าย เช่น โครงการ Internet ตำบล เป็นต้น ภาพดังกล่าวเกิดขึ้นจริงในระยะเวลาปัจจุบัน ซึ่งลักษณะดังกล่าวหากไม่ได้รับการดูแลอย่างดีอาจส่งผลให้วัฒนธรรมในท้องถิ่นหรือเอกลักษณ์ต่าง ๆ ของความเป็นไทยถูกกลืนให้เลือนหายไป

การคอร์รัปชันกระทำได้ยากขึ้น เนื่องจากความก้าวหน้าของระบบข้อมูลข่าวสาร เทคโนโลยีสารสนเทศ ประชาชนสามารถเข้าถึงแหล่งข่าวได้ง่าย การได้รับอิทธิพลจากกลุ่มการค้าระดับประเทศ ระดับโลก ซึ่งบีบบังคับให้ประเทศในกลุ่มต้องมีนโยบายเพื่อแสดงถึงความซื่อสัตย์และโปร่งใสของประเทศ โดยใช้อำนาจต่อรองทางการค้า มีความโปร่งใสในการบริหารจัดการ ซึ่งที่เห็นได้ชัดเจนคือ กฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ทำให้เกิดการตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลได้อย่างใกล้ชิดมากขึ้น จึงเป็นปัจจัยที่ทำให้การคอร์รัปชันกระทำได้ยากขึ้น ประกอบกับมีองค์การเอกชนต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเพื่อการตรวจสอบดังกล่าว

แนวโน้มที่จะเกิดขึ้นในสังคมไทยในอนาคต อีกประการหนึ่ง คือ วิกฤตคุณธรรมจริยธรรม สังคมไทยเริ่มเข้าสู่ภาวะวิกฤต สะท้อนได้จากพฤติกรรมของคนในสังคมได้เริ่มมีสำนึกในเรื่องของความถูกต้อง ความดี ความละเอียด คุณธรรมประจำใจ กฎเกณฑ์ทางศีลธรรม และสิทธิหน้าที่ วิกฤตด้านคุณธรรมจริยธรรมที่ตกต่ำสะท้อนในหลาย ๆ ด้าน เช่น ปัญหาความรุนแรงที่เพิ่มขึ้นในสังคม ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน ปัญหายาเสพติด โสเภณี ปัญหาการคดโกงฉ้อราษฎร์

บังหลวง ปัญหาอาชญากรรม เป็นต้น จริยธรรมของคนไทยมีแนวโน้มเสื่อมถอยลง คนขาดความศรัทธาในหลักศาสนาและไม่ได้นำหลักธรรมมาใช้ในการดำรงชีวิตเท่าที่ควร ประกอบกับวัฒนธรรมต่างชาติที่มีผลต่อพฤติกรรม และวิถีชีวิตของคนในสังคมเปลี่ยนไป

การเปลี่ยนโครงสร้างประชากรของประเทศไทยในอนาคตเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่จะส่งผลกระทบต่อสังคมไทยในอนาคต ทั้งนี้เนื่องจากความสำเร็จของการวางแผนครอบครัว ทำให้ภาวะการเจริญพันธุ์ของประชากรน้อยลง สัดส่วนประชากรวัยเด็กลดลง วัยแรงงานเพิ่มขึ้นเล็กน้อย ในขณะที่ประชากรวัยสูงอายุมีอัตราเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ความก้าวหน้าทางการแพทย์ทำให้คนไทยมีอายุโดยเฉลี่ยเพิ่มมากขึ้น สังคมไทยจะมีคนที่อยู่ในวัยสูงอายุมากขึ้น โดยกระจายอยู่ทั้งเมืองและชนบท การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้ต้องกำหนดนโยบายประชากรในอนาคตให้เหมาะสม โดยมุ่งเน้นคุณภาพชีวิต การกระจายตัว เป็นต้น

อย่างไรก็ตามสังคมไทยในอนาคตจะตระหนักเรื่องสิทธิมนุษยชนมากขึ้น เนื่องจากการผลักดันจากนานาชาติ หรือองค์กรอื่น ๆ ซึ่งมีอิทธิพลต่อประเทศไทยทำให้เกิดกระแสการเรียกร้องสิทธิมนุษยชนอย่างกว้างขวาง หลายประเทศเรื่องสิทธิมนุษยชนเป็นเครื่องต่อรองทางเศรษฐกิจ การเคลื่อนไหวด้านสิทธิมนุษยชนที่รุนแรง และทำให้บทบาทด้านอำนาจเผด็จการทางการเมืองให้ลดน้อยลง กฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ในหมวดที่ 3 เรื่องสิทธิและเสรีภาพของคนไทย ได้ระบุไว้ในด้านการส่งเสริมสิทธิ หน้าที่ เสรีภาพและความเสมอภาคของประชาชน รวมทั้งจากการเกิดกลุ่มเรียกร้องสิทธิมนุษยชนกลุ่มต่าง ๆ ที่เข้ามาทำหน้าที่ในการตรวจสอบดูแล และป้องกันการละเมิดสิทธิมนุษยชนไม่ว่าจะเป็นในด้านสิทธิสตรี สิทธิเด็ก สิทธิคนพิการ และผู้ด้อยโอกาสต่าง ๆ ในสังคม นอกจากนั้นการปฏิรูปการศึกษายังเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้คนไทยตระหนักถึงสิทธิและบทบาทของตนเองเพิ่มมากขึ้น ซึ่งน่าจะเป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งที่ทำให้การละเมิดสิทธิมนุษยชนในประเทศไทยมีแนวโน้มลดลง

จากข้อมูลดังกล่าว พบว่าสภาพอนาคตบริบททางสังคมของประเทศไทยจากความก้าวหน้าของเทคโนโลยี เกิดการเคลื่อนย้ายทางแรงงานเข้าสู่เมือง การใช้เทคโนโลยีแทนกำลังคน การได้รับข้อมูลข่าวสารทำให้เข้าใจการเมือง การปกครอง ในทางตรงข้ามผลของความก้าวหน้าทำให้เกิดปัญหาทางด้านวิกฤตคุณธรรมจริยธรรม ปัญหาความรุนแรงในรูปแบบต่าง ๆ

4. สภาพอนาคตบริบทด้านการเมือง

การเมืองในอนาคตจะอยู่ภายใต้อิทธิพลการจัดระเบียบโลกใหม่ โดยเฉพาะด้านการค้า เนื่องจากการเมืองจะผูกอยู่กับการใช้สิทธิ อำนาจต่อรองทางด้านการค้า เพื่อสร้างแรงกดดันให้ประเทศสมาชิกและประชาคมโลกต้องตัดสินใจยอมปฏิบัติตาม นอกจากนั้นการเมืองยังอยู่ภายใต้กรอบที่จัดระเบียบโลกใหม่ กล่าวคือ สิทธิมนุษยชน ประชาธิปไตย การกระจายอำนาจ

การปกครองที่ดี การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน ความโปร่งใส เป็นต้น สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จะถูกเชื่อมโยงเข้ากับระบบเศรษฐกิจ เช่น การกีดกันทางการค้าโดยใช้เรื่องสิทธิมนุษยชน เป็นต้น การเมืองในอนาคตเป็นประชาธิปไตยสูงขึ้น เนื่องจากกระแสการพัฒนาประชาธิปไตยพร้อมกับกระแสของเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้ประเทศไทยถูกกดดันจากสังคมโลกให้ปรับตัวสู่ความเป็นประชาธิปไตยที่สูงขึ้น การที่ประเทศไทยมีการก่อตั้งสถาบันทางสังคมใหม่ ๆ ขึ้นตามรัฐธรรมนูญ เพื่อเข้ามาทำหน้าที่ปกป้องสิทธิเสรีภาพ และรับประกันความเสมอภาคของปัจเจกบุคคล การที่ประเทศไทยเปิดประเทศมากขึ้น ประชาชนในประเทศก็สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้มากขึ้นด้วย ปัจจัยเหล่านี้เป็นเหตุให้ประเทศไทยต้องพัฒนาประชาธิปไตยมากขึ้นเช่นกัน

การเมืองที่โปร่งใสมากขึ้น อิทธิพลของการค้าเสรี ข้อมูลข่าวสาร ที่ประชาชนสามารถเข้าถึงได้ ทำให้เกิดการตรวจสอบได้ง่ายขึ้น การคอร์รัปชันต่าง ๆ ทำได้ยากขึ้นเพราะมีการตรวจสอบจากประชาชน นอกจากนั้นด้วยข้อกฎหมายจากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ได้สนับสนุนให้ประชาชนมีสิทธิเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของทางราชการ การให้ประชาชนมีสิทธิขอคำชี้แจงจากราชการก่อนที่รัฐจะลงมือดำเนินโครงการใด ๆ อันจะส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชน การชี้แจงบัญชีทรัพย์สินของนักการเมือง เป็นต้น สิ่งเหล่านี้จะทำให้เกิดความโปร่งใสมากสำหรับ

5. การเมืองไทยในอนาคต

ภาพอนาคตบริบทด้านการเมืองของประเทศไทย โดยสรุปพบว่า การเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกส่งผลให้ประชาชนมีความเข้าใจในการเมืองมากขึ้น เกิดการตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลโดยภาคประชาชน ประชาชนตระหนักในสิทธิและหน้าที่ของตนตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

6. ภาพอนาคตด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2546) ทำการวิจัยภาพอนาคตและคุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์ โดยกล่าวถึงปัจจัยที่กำหนดภาพสังคมไทยในอนาคต โดยมองอนาคตของประเทศไทยออกเป็น 2 ด้าน กล่าวคือ ปัจจัยภายนอกที่เป็นผลกระทบจากกระแสโลกาภิวัตน์ และปัจจัยเฉพาะภายในประเทศไทย ซึ่งจำแนกโดยสรุปได้ว่า ปัจจัยภายนอก อันสืบเนื่องจากกระแสโลกาภิวัตน์ การเชื่อมโยงของข้อมูล ข่าวสาร การเชื่อมโยงทางความรู้ ที่รวดเร็ว ฯลฯ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลกระทบต่ออนาคตของสังคมไทย โดยความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีจะมีบทบาทในการกำหนดรูปแบบการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงของโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิทยาการด้านคอมพิวเตอร์ วิทยาการด้านการสื่อสารโทรคมนาคม เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต เทคโนโลยีการแพทย์ เทคโนโลยีทางการเกษตร เทคโนโลยีชีวภาพและพันธุวิศวกรรมศาสตร์

ฯลฯ การพัฒนาสู่เทคโนโลยีจะมีผลทำให้วิถีดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคมต่าง ๆ ซึ่งรวมทั้งสังคมไทยแปรเปลี่ยนไปอย่างมาก ซึ่งก็สอดคล้องกับงานวิจัยของ (ยงยุทธ คักดีชัยพานิชกุล. 2547 : บทความ) ซึ่งได้วิเคราะห์ลักษณะอนาคตสังคมไทยและทิศทางที่ควรจะเป็น โดยพิจารณาสภาพปัจจุบันและแนวโน้มในอีก 10 ปีข้างหน้า พบว่า ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่ทำให้ข้อมูลข่าวสารแพร่กระจายได้รวดเร็ว สังคมไทยรับเอาความเจริญแบบตะวันตก ไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรมการแต่งกาย การรับประทาน สิ่งบันเทิง การใช้ชีวิตประจำวัน วิธีการทำงาน การบริหาร เป็นต้น วัฒนธรรมเหล่านี้เข้ามาอย่างรวดเร็ว ด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัยในยุคของโลกาภิวัตน์ ซึ่งมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของคนไทยมาก

ความก้าวหน้าของเครือข่ายสารสนเทศทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลต่าง ๆ ได้โดยง่าย รวดเร็ว และเท่าเทียมกัน ทำให้การแข่งขันทางการค้าระหว่างประเทศมีมากขึ้น ประเทศไทยต้องเข้าสู่เวทีของการแข่งขันระดับนานาชาติ คู่แข่งขันจากภายนอกสามารถรุกเข้าสู่ตลาดภายในได้อย่างง่ายดาย ส่งผลให้การพยายามช่วงชิงความได้เปรียบในการแข่งขัน รวมทั้งยังมีแนวโน้มที่จะขยายตัวจากระดับระหว่างประเทศสู่ระดับชีวิตประจำวันของประชาชนมากขึ้น ซึ่งจะส่งผลต่อการกำหนดทิศทางการเรียนรู้ของประเทศไทยในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับที่ (ยงยุทธ คักดีชัยพานิชกุล. 2547 : บทความ) สังคมอนาคตจะเป็นสังคมที่มีความทันสมัย ด้วยเทคโนโลยีซึ่งมีบทบาททั้งในที่ทำงานและครอบครัว ในที่ทำงานจะประกอบด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัย สะดวก รวดเร็ว เช่น การบันทึกข้อมูลด้วยกระดาษ เปลี่ยนเป็นการบันทึกข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์ การทำงานไม่ต้องพบหน้ากันแต่อาศัยการสื่อสาร คุณสมบัติของผู้ปฏิบัติงานต้องเป็นผู้มีความรู้ทางเทคโนโลยี มิฉะนั้นจะล้าหลังและตกงาน สังคมจะเป็นสังคมที่เร่งรีบ เพื่อให้ได้ผลผลิตสูงและจะก่อให้เกิดความเครียดสูง ในครัวเรือนจะมีเครื่องอำนวยความสะดวก ผู้คนจะมีความเป็นอยู่สะดวกสบายขึ้น ติดต่อสื่อสารกันง่ายขึ้น สินค้าที่เคยเป็นสินค้าฟุ่มเฟือยกลายเป็นสิ่งที่ขาดเสียมิได้ในบ้านสมัยใหม่ เช่น รถยนต์ เครื่องปรับอากาศ เครื่องโทรศัพทมือถือ เครื่องเล่นวีซีดี เป็นต้น การบริโภคสิ่งบันเทิงจะสูงขึ้น ดังนั้น ค่าใช้จ่ายก็จะเพิ่มขึ้นเป็นเงาตามตัว เพราะต้องหาเงินมาซื้อสินค้าเหล่านี้เพื่อให้ทัดเทียมคนในสังคม ทำให้ระบบสินเชื่อ ระบบเงินผ่อน ซึ่งกำลังเป็นที่นิยมอยู่ในปัจจุบันเติบโตเร็วและผู้คนส่วนใหญ่จะมีหนี้สินมากขึ้น

ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศ เพิ่มบทบาทและความสำคัญของความรู้ในสังคมเป็นการเปิดระบบการเรียนรู้ใหม่ of ประชาชน ความรู้จะกลายเป็นสิ่งที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้หมด ผู้คนสามารถเรียนรู้จากการศึกษาอย่างไม่เป็นทางการได้มากมาย ในเวลาเดียวกัน ความรู้จะกลายเป็นปัจจัยสำคัญต่อการแข่งขันทางเศรษฐกิจ ซึ่งถือว่าเป็นทุนความรู้ (Knowledge Capital) อันจะมีผลต่อการกำหนดสภาพสังคมไทยในอนาคต ซึ่งนับว่าเป็นการ

ปรับเปลี่ยนสังคมไทยให้เปลี่ยนไปจากเดิม (ยงยุทธ คักดิ์ชัยพานิชกุล. 2547 : บทความ) ระบบสื่อสารที่สะดวกรวดเร็ว ได้เข้ามามีผลกระทบต่อการทำงาน ในด้านดีก็คือ การติดต่อผ่านระบบ On-Line ทำให้ไม่ต้องเดินทางมาพบปะกันด้วยตนเอง การติดต่อทางธุรกิจแม้กระทั่งการประชุม จึงทำให้สะดวกรวดเร็วด้วยระบบการประชุมทางไกล แต่ผลในอีกด้านก็คือ ทำให้ลดการรู้จักกัน เป็นส่วนตัวลง และความผูกพันจะเป็นในเชิงหน้าที่การทำงาน มากกว่าความสัมพันธ์ส่วนตัว คนส่วนใหญ่จะว่าเหว่ ขาดเพื่อน และต้องหันมาหาความบันเทิงอื่นทดแทน เป็นสังคมที่แต่ละคนเอาเพียงตัวเองเท่านั้น

ผลของเทคโนโลยียุคโลกาภิวัตน์ ทำให้เกิดการเชื่อมโยงเครือข่าย การติดต่อ แลกเปลี่ยนทางการค้า การศึกษา การเมือง และวัฒนธรรมที่มีมากขึ้น อีกทั้งระเบียบโลกใหม่ (New World Order) ที่จะเข้ามามีอิทธิพลอย่างมากในยุคอนาคต ดังนั้นเพื่อความอยู่รอดสังคม จำเป็นต้องประสานความร่วมมือกับส่วนอื่น ๆ

ตารางที่ 2 วัตถุประสงค์และนโยบายการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545-2559)

พัฒนาคนอย่างรอบด้านและ สมดุล	สร้างสังคมคุณธรรม ภูมิ ปัญญาการเรียนรู้	พัฒนาสภาพแวดล้อมและ สังคม
1. พัฒนาทุกคนให้เข้าถึง โอกาสการเรียนรู้	5. พัฒนาสังคมเพื่อการเรียนรู้ เพื่อสร้างความคิด ความ ประพฤติ และคุณธรรมของ คน	8. ส่งเสริมสร้างสรรค์ ทูทาง สังคมและวัฒนธรรม
2. ปฏิรูปการเรียนรู้สำหรับผู้เรียน	6. ส่งเสริมการวิจัยและ พัฒนา	9. จำกัด ลด ขจัดปัญหาทาง โครงสร้างเพื่อความเป็นธรรม ทางสังคม
3. ปลุกฝังและเสริมสร้าง คุณธรรมจริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะอันพึง ประสงค์	7. สร้างสรรค์ ประยุกต์ใช้ เผยแพร่ความรู้และการเรียนรู้	10. พัฒนาเทคโนโลยีเพื่อ การศึกษา
4. พัฒนากำลังคนด้าน วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อพึ่งพาตนเองและเพิ่ม สมรรถนะในการแข่งขัน		11. จัดระบบทรัพยากรและ การลงทุนการศึกษา ศาสนา และศิลปวัฒนธรรม

สรุปวัตถุประสงค์ และนโยบายการศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545-2559) กระทรวงศึกษาธิการซึ่งเป็นองค์กรหลักในการจัดการศึกษาของประเทศไทยได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์ ผู้การปฏิบัติของกระทรวงศึกษา โดยมีภารกิจ (Mission) ดังนี้

1. สร้างเสริมโอกาสในการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนทุกคน
 2. สร้างระบบการศึกษาที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ
 3. พัฒนามาตรฐานการศึกษา เพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขันของประเทศ
- จากภารกิจดังกล่าวกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดเป้าหมายดังนี้

1. ประชาชนได้รับการศึกษาทั่วถึง เท่าเทียม และต่อเนื่อง
2. ประชาชนมีคุณภาพ คุณธรรม ร่วมพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมฐานความรู้
3. ประเทศมีศักยภาพในการแข่งขันเพิ่มขึ้น

ภาพอนาคตของการศึกษาไทยที่เกิดขึ้นหลังจากการพิจารณา แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2545-2559 ยุทธศาสตร์ของกระทรวงศึกษาธิการซึ่งมีหน้าที่หลักในการจัดการศึกษาของประเทศไทย รวมทั้งนโยบายด้านการศึกษาจากพรรคการเมืองในประเทศไทย ทำให้สรุปได้ว่า ภาพอนาคตการศึกษาไทย การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนไทย เป็นการเพิ่มต้นทุนทางสังคมให้แก่ประเทศ การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคมในการจัดการศึกษา โดยเน้นให้เด็กเป็นคนดี คนเก่ง มีความสุข มีคุณธรรม อาศัยการสอนที่หลากหลายให้เหมาะสมกับศักยภาพของผู้เรียนเกิดการบูรณาการวิชาต่าง ๆ เข้าด้วยกัน เป็นสหวิทยาการ เพื่อให้การศึกษาสอดคล้องกับวิถีชีวิต ความต้องการของผู้เรียน และชุมชน ท้องถิ่นมากที่สุด และเพื่อความคล่องตัวในการบริหารจัดการ จึงต้องมีการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาไปยังท้องถิ่นอย่างเต็มรูปแบบในอนาคต นอกจากนั้นในอนาคตจะมีการปรับเปลี่ยนวิธีการเรียนการสอน เพื่อให้สอดคล้องกับการดำเนินชีวิต และเทคโนโลยีสารสนเทศจะมีบทบาทอย่างยิ่งในระบบการศึกษาในอนาคต ซึ่ง (เสน่ห์ แสงทอง. 2542 : 27) กล่าวถึงการศึกษาในอนาคตว่า การศึกษาแบบใหม่ ผู้เรียนสามารถเรียนได้ทุกแห่ง การศึกษาไม่มีขอบเขต ระยะเวลาในการศึกษาในระบบเก่าเป็นการศึกษาที่มีกำหนดระยะเวลาแน่นอน แต่การศึกษาในระบบใหม่เรียนได้ทุกเวลาที่ต้องการ สื่อในการถ่ายทอดความรู้มีความหลากหลายมากกว่าระบบการศึกษาเก่าที่มีแต่สิ่งพิมพ์ แต่ในการศึกษาระบบใหม่สื่อการเรียนการสอนจะเป็นลักษณะของสื่อประสม มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียน สามารถโต้ตอบกันได้ เป็นสื่อสองทาง ซึ่งแตกต่างระหว่างการศึกษาในระบบเดิม การศึกษาในระบบเก่า การศึกษากระจุกตัวอยู่แต่ในส่วนกลาง และส่วนภูมิภาคที่แตกต่างกัน การศึกษาในระบบใหม่จะมีการกระจายตัวอย่างทั่วถึง

ในอนาคตการจะเกิดการแข่งขันทางด้านคุณภาพการศึกษามากยิ่งขึ้น เพราะระบบ การตรวจสอบคุณภาพที่มีประสิทธิภาพ กอปรกับการเปิดเสรีทางการค้า เป็นยุคการค้าเสรี ซึ่ง การศึกษาจัดเป็นประเภทการค้าบริการประเภทหนึ่ง เป็นการเปิดตลาดการค้าบริการด้านการ ศึกษาภายใต้กรอบข้อตกลงองค์การการค้าโลก ได้แบ่งการค้าบริการด้านการศึกษาออกเป็น 5 สาขาย่อยดังนี้ 1) การบริการศึกษาระดับประถม ประกอบด้วย บริการการศึกษาระดับเตรียม ประถมแต่ไม่รวมถึงบริการรับเลี้ยงเด็กซึ่งจัดอยู่ในบริการสังคม บริการการศึกษาระดับประถม อื่น ๆ แต่ไม่รวมถึงบริหารหลักสูตรสอนอ่านหนังสือสำหรับผู้ใหญ่ซึ่งเป็นสาขาย่อยภายใต้บริการ การศึกษาผู้ใหญ่ 2) บริการการศึกษาระดับมัธยม ประกอบด้วย บริการการศึกษาระดับมัธยม ทั่วไป บริการการศึกษาระดับมัธยมระดับสูง บริการการศึกษาเทคนิคและวิชาชีพ บริการการศึกษา เทคนิคและวิชาชีพสำหรับคนพิการ 3) บริการการศึกษาระดับอุดมศึกษา ประกอบด้วย บริการ การศึกษาเทคนิคและวิชาชีพขั้นสูง ซึ่งหมายถึงการศึกษาในระดับอนุปริญญา บริการการศึกษา ระดับอุดมศึกษาอื่น ๆ ซึ่งหมายถึงการศึกษาในระดับปริญญาหรือเทียบเท่า 4) บริการการศึกษา ผู้ใหญ่ ครอบคลุมการศึกษานอกระบบสำหรับผู้ใหญ่ และ 5) บริการการศึกษาอื่น ๆ ครอบคลุม บริการด้านการศึกษาอื่น ๆ ทั้งหมด ได้แก่ โรงเรียนสอนภาษา โรงเรียนสอนศิลปะและดนตรี การ ทดสอบความสามารถทางภาษาและความรู้ แต่ไม่รวมถึงบริการการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการกีฬา ทั้งนี้มีประเทศที่ยื่นข้อเรียกร้องให้ไทยเปิดตลาดบริการด้านการศึกษาภายใต้กรอบองค์การการค้า โลก 6 ประเทศ คือ ญี่ปุ่น สาธารณรัฐเกาหลี จีน นิวซีแลนด์ สหรัฐอเมริกา และ ออสเตรเลีย ซึ่ง ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาในระดับอุดมศึกษา การศึกษาผู้ใหญ่ การสอนภาษา การศึกษาด้านอื่น ๆ รวมถึงการฝึกสอนพนักงาน การทดสอบความสามารถทางภาษาและความรู้ ไทยได้ยื่นข้อเสนอ ผูกพันของไทยในการค้าบริการด้านการศึกษา เมื่อวันที่ 29 สิงหาคม พ.ศ. 2546 ดังนี้ ระดับอุดมศึกษา เสนอผูกพันให้นักศึกษาไทยเดินทางไปศึกษาต่อต่างประเทศได้ เสนอผูกพันให้ ครูอาจารย์ต่างชาติเข้ามาสอนในไทยได้ ถ้าได้รับเชิญหรือว่าจ้างจากสถาบันการศึกษาไทย คุณวุฒิ ประสพการณ์ตลอดจนคุณสมบัติอื่น ๆ ให้เป็นไปตามกฎของกระทรวงศึกษาธิการ การศึกษาอื่น ๆ เสนอผูกพันเฉพาะโรงเรียนสอนภาษาต่างชาติ โดยให้นักเรียนไทยเดินทางไปศึกษาต่อในต่างประเทศ โดยให้ชาวต่างประเทศเข้ามาจัดตั้งโรงเรียนสอนภาษาในไทยได้โดยถือหุ้นไม่เกิน 49% ให้ครู อาจารย์ต่างชาติเข้ามาสอนในไทยได้ ในกรณีที่ได้รับเชิญหรือว่าจ้างจากสถาบัน การศึกษาในไทย คุณวุฒิ ประสพการณ์ ตลอดจนคุณสมบัติอื่น ๆ ให้เป็นไปตามกฎกระทรวงศึกษาธิการ เป็นต้น (วิศิษฐ์ ศรีวิชัยรัตน์. ม.ป.ป. ก : 7-9)

นอกจากนั้นข้อมูลจากสำนักเจรจาการค้าบริการ กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ (2547) เมื่อเดือนกันยายน 2547 พบว่า ประเทศไทยได้ทำการเจรจา ดังนี้ 1) ขอให้นักเรียน

นักศึกษาต่างชาติเดินทางมาศึกษาในประเทศไทยได้โดยไม่มีข้อจำกัดใด ๆ ในการศึกษาทุกระดับ ตั้งแต่ระดับประถมศึกษามัธยมศึกษา อาชีวศึกษา อุดมศึกษา การศึกษาผู้ใหญ่ และการศึกษาอื่น ๆ โดยเจรจากับประเทศ ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา จีน อินเดีย บาห์เรน นิวซีแลนด์ เปรู และกลุ่ม BIMST-EC (Bay of Bengal Initiative for Multi-Sectorial Technical and Economic Cooperation/ Bangladesh India Myanmar Sri Lanka Thailand Economic Cooperation)

2) ขอให้เปิดตลาดให้ภาคเอกชนไทยเข้าไปลงทุนจัดตั้งโรงเรียนสอนศิลปวัฒนธรรมไทย ประเภทที่ไม่ใช่การศึกษาภาคบังคับ ได้แก่ โรงเรียนสอนทำอาหารไทย โรงเรียนสอนรำไทย ดนตรีไทย โรงเรียนสอนมวยไทย โรงเรียนสอนภาษาไทย โรงเรียนสอนหัตถกรรมไทย โรงเรียนสอนศิลปกรรมไทย โรงเรียนสอนนวดแผนโบราณ โดยเจรจากับประเทศ ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา จีน อินเดีย บาห์เรน นิวซีแลนด์ เปรู และกลุ่ม BIMST-EC 3) ขอให้ครูไทยเข้าไปสอนในโรงเรียนสอนศิลปวัฒนธรรมไทยในประเทศที่ระบุข้างต้นได้

ทั้งนี้ด้วยเหตุผลสนับสนุนที่ว่า ไทยต้องการผลักดันให้ไทยเป็นศูนย์กลางการศึกษา ในภูมิภาคเอเชีย และการนำเสนอศักยภาพของประเทศไทยที่ไทยมีความชำนาญเป็นพิเศษหรือมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ซึ่งเป็นจุดขายโดยเฉพาะของไทย

ดังนั้นการศึกษาของประเทศไทยจะต้องแข่งขันด้วยคุณภาพ การบริการด้านการศึกษา ที่หลากหลายมากขึ้น รวมทั้งคุณสมบัติด้านภาษาที่ถูกเรียกร้องเมื่อประเทศไทยเป็นประเทศที่เปิดเสรีทางการค้าทำให้คนไทยต้องมีความรู้ด้านภาษาเพิ่มขึ้นด้วยเช่นกัน

ภาพอนาคตของการศึกษาไทยที่ต้องปรับตัวเองสู่คุณภาพที่สูงขึ้น ภายใต้การเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกาภิวัตน์ การแข่งขันของตลาดการค้าเสรี แรงผลักดันจากภายนอก รวมทั้งแรงผลักดันภายในภายใต้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ทำให้การปฏิรูปการศึกษามีความจริงจังมากขึ้น

ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการศึกษาเอกชน

1. ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการศึกษาเอกชน

1.1 นโยบายการรับนักเรียนภาครัฐ เนื่องจากรัฐไม่มีการกำหนดสัดส่วนการรับนักเรียนระหว่างภาครัฐและเอกชนไว้อย่างชัดเจน แม้ว่าจะมีการเรียกร้องจากสภาการศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย ซึ่งได้เรียกร้องให้กระทรวงศึกษาธิการ วางแผนการรับนักเรียนในปีการศึกษา 2548 ล่วงหน้าร่วมกับภาคเอกชน เพื่อไม่ให้โรงเรียนเอกชนเดือนร้อนโดยเฉพาะโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน ซึ่งกำลังได้รับผลกระทบจากนโยบายการรับนักศึกษาจากนโยบายรับนักศึกษาไม่มีจำกัดของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา รวมทั้งมีการประกาศนโยบาย

การรับนักเรียนเป็นรายปี ซึ่งอาจมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ จากรายงานการติดตามการดำเนินงานตามนโยบายการศึกษาของรัฐบาลครบรอบปีที่ 3 (พ.ศ. 2547) พบว่า สัดส่วนจำนวนสถานศึกษาและจำนวนนักเรียนของภาครัฐต่อเอกชนปีการศึกษา 2545 ปรากฏดังนี้

ตารางที่ 3 สัดส่วนจำนวนสถานศึกษาและจำนวนนักเรียนของภาครัฐต่อเอกชนปีการศึกษา 2545

ระดับการศึกษา	จำนวนสถานศึกษา		จำนวนนักเรียน	
	รวม	สัดส่วนรัฐ : เอกชน	รวม	สัดส่วนรัฐ : เอกชน
รวมทั้งหมด			14,831,700	85 : 15
การศึกษาขั้นพื้นฐาน			12,855,466	86 : 14
- ก่อนประถมศึกษา	44,760	94 : 6	2,682,835	80 : 20
- ประถมศึกษา	33,048	95 : 5	6,096,715	85 : 15
มัธยมศึกษา	14,216	92 : 8	4,075,916	90 : 10
- มัธยมต้น	10,490	94 : 6	2,368,457	93 : 7
- มัธยมปลาย	3,726	86 : 14	1,707,459	86 : 14
- สายสามัญ	2,837	94 : 6	1,101,384	95 : 5
- สายอาชีพ	889	61 : 39	606,075	70 : 30
อุดมศึกษา	920	65 : 35	1,978,234	79 : 21

จากตารางสัดส่วนดังกล่าวพบว่า สถานศึกษาของภาครัฐมีอัตราส่วนแตกต่างกับโรงเรียนเอกชนทุกระดับอย่างมาก เมื่อภาครัฐไม่กำหนดสัดส่วนการรับนักเรียนจึงทำให้เกิดปัญหาการรับนักเรียนในโรงเรียนเอกชนทุกระดับ เช่น สายอาชีพ นโยบายรัฐบาลรับไม่จำกัดจำนวน นักเรียนต้องการเรียนสาขาใดต้องได้เรียน ซึ่งเป็นจุดเน้นของสำนักงานอาชีวศึกษา ส่งผลให้นักเรียนในสายอาชีพเข้าศึกษาในสถานศึกษาภาครัฐเป็นจำนวนมาก นอกจากนั้นจากรายงานการติดตามการดำเนินงานตามนโยบายด้านการศึกษาของรัฐบาล (กระทรวงศึกษาธิการ. 2547 : 78) พบว่า

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษามีนโยบายในการรับนักเรียน นักศึกษาในระดับ ปวช. และ ปวส. ในปีการศึกษา 2548 โดยไม่มีการสอบคัดเลือก แต่จะใช้การทดสอบความถนัดของเด็ก แทน นอกจากนั้นจากนโยบายการขยายโอกาส เปิดการศึกษาในระดับสูงขึ้น อัตราการศึกษาต่อ ในโรงเรียนเอกชนจึงลดลง ประกอบกับการที่รัฐบาลโดยกระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายโรงเรียน รูปแบบใหม่เกิดขึ้น เช่น โรงเรียนสองภาษา โรงเรียนต้นแบบ โรงเรียนวิถึพุทธ การเปิดวิทยาลัย การอาชีพ การเปิดสอนหลักสูตรอาชีวศึกษาที่หลากหลาย ฯลฯ อีกทั้งมีงบประมาณสนับสนุน โรงเรียนในลักษณะดังกล่าว การพัฒนา ICT ในโรงเรียนระดับต่าง ๆ ซึ่งต้องใช้งบประมาณที่สูง ในการพัฒนาโรงเรียนดังกล่าว โรงเรียนเอกชนที่ไม่มีทุนในการพัฒนาจึงมีจำนวนลดน้อยลง ตามลำดับ ซึ่งโรงเรียนเอกชนขนาดเล็กหลายแห่งต้องปิดกิจการ ทั้งนี้เพราะความไม่เท่าเทียมกัน ทางโอกาสการจัดการศึกษา ซึ่งโรงเรียนรัฐบาลได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐอย่างเต็มที่ ในทาง ตรงกันข้ามโรงเรียนเอกชนต้องลงทุนจัดการศึกษาด้วยตนเองทั้งหมด แม้รัฐจะช่วยเหลือด้านเงินอุดหนุนก็ตาม

1.2 กฎระเบียบต่าง ๆ มีจำนวนมาก จึงเป็นข้อจำกัดที่ทำให้โรงเรียนไม่สามารถพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพและไม่สามารถปรับตัวได้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงตามกระแสโลกาภิวัตน์ ปัจจุบันการศึกษาการศึกษาเอกชนอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2525 ซึ่งยังมีได้มีการปรับปรุงให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง อีกทั้งเนื่องจากการปฏิรูปการศึกษาทำให้สำนักบริหารงานส่งเสริมการศึกษาเอกชนยังมีได้มีบทบาทชัดเจนต่อการส่งเสริมการศึกษาเอกชน รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารระดับสูง ทำให้ขาดการผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลง แก้ไขกฎระเบียบต่าง ๆ ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในสังคมปัจจุบัน เช่น ข้อจำกัดของการจัดตั้งโรงเรียนสองภาษา และกฎระเบียบเกี่ยวกับผู้สอนชาวต่างชาติ เป็นต้น ซึ่งมีข้อกำหนดจากกฎระเบียบของทางราชการหลายประการนอกจากนั้นตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ส่วนที่ 3 การบริหารและการจัดการศึกษาเอกชน มาตรา 44 ระบุให้การศึกษาเอกชนเป็นนิติบุคคล และมีคณะกรรมการบริหารประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน ผู้รับใบอนุญาต ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนครู ผู้แทนศิษย์เก่า และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวนกรรมการ คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการสรรหา การเลือกประธานกรรมการและกรรมการ วาระการดำรงตำแหน่ง และการพ้นจากตำแหน่ง ให้เป็นไปตามกำหนดในกฎกระทรวง มาตรา 45 ให้สถานศึกษาเอกชนจัดการศึกษาได้ทุกระดับ และทุกประเภทการศึกษาตามที่กฎหมายกำหนด โดยรัฐต้องกำหนดนโยบายและมาตรการที่ชัดเจนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของเอกชนในด้านการศึกษา ถึงเวลาปัจจุบันการดำเนินการตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ดังกล่าวก็ยังมีได้มีความคืบหน้าในส่วน

ของการศึกษาเอกชน การดำเนินงานดังกล่าวซึ่งต้องอยู่ภายใต้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งเขตพื้นที่ขาดความเข้าใจ ความรู้ในการศึกษาเอกชน อีกทั้งสำนักบริหารงานส่งเสริมการศึกษาเอกชนซึ่งสังกัดสำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการยังขาดบทบาทที่ชัดเจน จึงทำให้เกิดปัญหาเชิงนโยบาย และความสับสนต่อการปฏิบัติของโรงเรียนเอกชน

1.3 โรงเรียนเอกชนส่วนหนึ่ง ต้องรับเด็กที่มาจากครอบครัวยากจนหรือมีรายได้น้อย ทำให้ไม่สามารถเก็บค่าธรรมเนียมการเรียนได้และ หรือ เก็บได้ไม่เพียงพอต่อการจัดการศึกษา ที่มีคุณภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ รายงานการวิจัยที่กองนโยบายและแผน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ได้ทำการวิจัยเรื่องแนวโน้มของการศึกษาเอกชนประเภทสามัญในอนาคต (2538 : 3) พบว่า โรงเรียนเอกชนโดยทั่วไปมีฐานะการเงินทรุดลง โดยเฉพาะโรงเรียนขนาดกลาง และขนาดเล็ก เนื่องจากรายได้จากค่าธรรมเนียมลดลง อันเป็นผลมาจากการลดลงของจำนวนนักเรียน ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลกระทบจากนโยบายการขยายการจัดการศึกษาของภาครัฐ และอีกส่วนหนึ่งมาจากคุณภาพการเรียนการสอนของโรงเรียนเอกชนเอง จึงส่งผลกระทบต่อคุณภาพของโรงเรียนเอกชนในภาพรวม และจากรายงานผลการวิจัยการศึกษาสถานภาพทางด้านเศรษฐกิจ และสังคมของผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนเอกชน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2543) พบว่า สถานภาพทางเศรษฐกิจของผู้ปกครองนักเรียนในโรงเรียนเอกชนมีรายได้ประจำของผู้ปกครองนักเรียนในโรงเรียนเอกชนส่วนมากน้อยกว่า 5,000 บาทต่อเดือน ผู้ปกครองนักเรียนไม่มีรายได้พิเศษ และรายได้ของคู่สมรสของผู้ปกครองนักเรียนน้อยกว่า 5,000 บาทต่อเดือนเช่นกัน เมื่อเปรียบเทียบรายได้รายจ่ายของครอบครัวนักเรียน พบว่า ส่วนมากมีรายจ่ายสูงกว่ารายได้ โดยมีค่าใช้จ่ายในการศึกษาบุตร ผู้อยู่ในอุปการะ เป็นค่าใช้จ่ายส่วนตัว 1,550 บาทต่อเดือน เป็นค่าเล่าเรียน 4,860 บาทต่อภาคเรียน สำหรับภาวะหนี้สินของผู้ปกครองนักเรียนเอกชนพบว่า กลุ่มที่ไม่มีหนี้สินมากกว่ากลุ่มที่มีหนี้สิน ส่วนสาเหตุของการมีหนี้สินของผู้ปกครองนักเรียนเกิดขึ้นในรายการอื่น ๆ ที่มีได้มีสาเหตุจากค่าใช้จ่ายการศึกษาของบุตรหลาน เช่น ประสบความล้มเหลวในการดำเนินธุรกิจ เป็นต้น และแหล่งหนี้สินของผู้ปกครองนักเรียน ส่วนมากเป็นหนี้สินกับญาติ หรือเพื่อนส่วนในเรื่องการเก็บออมเพื่อการศึกษาบุตร หรือผู้อยู่ในอุปการะ พบว่า ส่วนมากผู้ปกครองไม่มีการเก็บออม ผู้ปกครองมีความต้องการความช่วยเหลือจากรัฐบาลในด้านค่าเล่าเรียน ด้านหนังสือแบบเรียนและแบบฝึกหัด ด้านเครื่องแบบนักเรียน ด้านอาหารกลางวัน และด้านบริการรถรับส่งนักเรียน

แม้ว่าในปัจจุบันรัฐได้จัดสรรเงินอุดหนุนให้แก่โรงเรียนเอกชนก็ตามแต่การวิจัย เรื่องการศึกษาสภาพปัญหาค่าใช้จ่ายของสถานศึกษาและผู้ปกครองภายหลังมีการจัดสรรเงินอุดหนุน รายหัวจากรัฐบาลของ (อมรวิชัย นาคทรพรพ. 2547 : 9) พบว่า สถานศึกษาส่วนใหญ่ประสบ

ปัญหาภายหลังมีการจัดสรรเงินอุดหนุนรายหัว ความไม่พอเพียงของงบประมาณ โดยสถานศึกษาส่วนใหญ่รวมทั้งกรรมการสถานศึกษาเห็นตรงกันว่า ค่าใช้จ่ายต่อหัวที่รับน้อยกว่างบประมาณ ดำเนินการที่เคยรับหรือที่เคยใช้อยู่ โดยไม่มีความแตกต่างระหว่างโรงเรียนรัฐและเอกชน โดยโรงเรียนขนาดใหญ่จะประสบปัญหามากกว่า

1.4 การสนับสนุนด้านวิชาการโรงเรียนเอกชนได้รับการสนับสนุนด้านวิชาการจากหน่วยงานภาครัฐค่อนข้างน้อย เนื่องจากรัฐมีงบประมาณจำกัด จึงไม่สามารถพัฒนาครูและบุคลากรในโรงเรียนเอกชนได้อย่างทั่วถึง และทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางวิชาการและเทคโนโลยี ซึ่งพัฒนาไปอย่างรวดเร็วได้ โรงเรียนจึงจำเป็นต้องช่วยตนเองมากขึ้น โรงเรียนขนาดเล็กและหรือ โรงเรียนที่เก็บค่าธรรมเนียมการเรียนไม่สูงนัก จึงประสบปัญหาในเรื่องนี้ นอกจากนี้ในการจัดการศึกษาบางประเภท เช่น การอาชีวศึกษาจำเป็นต้องมีอุปกรณ์ที่ทันสมัยเพื่อให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติ ซึ่งต้องลงทุนสูง โรงเรียนจึงไม่สามารถจัดหาให้เพียงพอต่อจำนวนนักเรียน

1.5 ด้านบุคลากร ครูโรงเรียนเอกชนส่วนหนึ่งได้รับเงินเดือนไม่เต็มตามวุฒิ และหรือ ไม่มีบัญชีเงินเดือนที่แสดงให้เห็นถึงความก้าวหน้าในอาชีพ จึงเป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้ครูเข้าออก บ่อย และมีการลาออกระหว่างปีการศึกษา ประกอบกับนโยบายภาครัฐที่มีการสอบรรจุเพื่อคัดเลือกบุคลากรครูเข้าสู่ระบบราชการ ซึ่งส่งผลให้ครูโรงเรียนเอกชนสมัครเข้าสอบแข่งขันเพื่อบรรจุเข้ารับราชการ ทำให้เกิดการขาดครู โรงเรียนเอกชนต้องรับสมัครบุคลากรครูเพื่อดำเนินการสอนต่อไปได้ เพื่อกิจการของโรงเรียนที่มีบุคลากรครูเป็นส่วนสำคัญสามารถดำเนินกิจการไปได้โดยไม่ส่งผลกระทบต่อผู้เรียน กอปรกับครูเห็นว่าการเข้ารับราชการมีความมั่นคงมากกว่าการเป็นครูโรงเรียนเอกชน อันแสดงให้เห็นถึงความไม่เสมอภาคในการจัดการศึกษาระหว่างภาครัฐและเอกชนอย่างชัดเจน อีกทั้งการขึ้นอัตราเงินเดือนของข้าราชการ ซึ่งส่งผลต่อการขึ้นอัตราเงินเดือนของครูโรงเรียนเอกชนตามหนังสือด่วนที่สุด ที่ ศธ. 0211.1/ 11697 ถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เรื่องการกำหนดอัตราเงินเดือนของครูใหญ่และครูโรงเรียนเอกชน ซึ่งกำหนดอัตราเงินเดือนตามประกาศกำหนดอัตราเงินเดือนของผู้ได้รับปริญญาหรือประกาศนียบัตรวิชาชีพ มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน 2547 เป็นต้นไป การประกาศใช้อัตราเงินเดือนใหม่พ้นกำหนดเวลาที่โรงเรียนจะยื่นคำร้องขอเปลี่ยนแปลงค่าธรรมเนียมการเรียน จึงทำให้โรงเรียนบางแห่งไม่สามารถปรับอัตราเงินเดือนให้แก่ครูตามอัตราใหม่ได้ เนื่องจากโรงเรียนยังเก็บค่าธรรมเนียมการเรียนในอัตราเดิม ซึ่งได้มีการร้องเรียนต่อหน่วยราชการ เป็นต้น นอกจากนี้ยังประสบปัญหาการขาดแคลนครูในบางสาขาวิชา เช่น วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และภาษาอังกฤษ

1.6 หน่วยงานอื่นและองค์กรเอกชนต่างประเทศสามารถเข้ามาจัดการศึกษาหรือเปิดธุรกิจการศึกษา และวิชาชีพต่าง ๆ โดยเฉพาะศึกษานอกระบบได้มากขึ้นตามแนวทางของ WTO ซึ่งประเทศไทยเป็นสมาชิก WTO ทำให้ประเทศไทยต้องเปิดการค้าเสรี ทำให้โรงเรียนมีคู่แข่งมากขึ้น การที่รัฐบาลเปิดการค้าเสรีภายใต้กรอบการค้าของ WTO ซึ่งประเทศไทยเป็นสมาชิก การเปิดเขตการค้าเสรี (Free Trade Area: FTA) ซึ่งเป็นการตกลงเพื่อจะลดอุปสรรคทางการค้าระหว่างประเทศให้เหลือน้อยที่สุดเพื่อให้เกิดการค้าเสรีระหว่างกันและกัน การศึกษาอยู่ในส่วนของสินค้าประเภทบริการที่อยู่ในข่าย FTA ด้วยเช่นกัน เมื่อประเทศไทยเปิดเสรีด้านการค้าดังกล่าว ทำให้ต่างชาติสามารถเข้ามาดำเนินการจัดการศึกษาในประเทศไทยได้ เมื่อเปิดโอกาสเช่นนี้ ทำให้การศึกษาในประเทศไทยเกิดการแข่งขันมิใช่เฉพาะแข่งขันกันเองเท่านั้น แต่เป็นการแข่งขันในระดับสากลมากขึ้น กล่าวคือ เกิดการแข่งขันทางด้านการจัดการศึกษาระหว่างเอกชนด้วยกัน การแข่งขันกับภาครัฐและต่างประเทศที่มาลงทุนจัดการศึกษาในประเทศไทย แบบการแข่งขันโดยเสรีภายใต้ระบบคุณภาพ

2. ปัญหาและอุปสรรคของหน่วยงานที่ดูแลการศึกษาเอกชน

2.1 บุคลากรในหน่วยงาน ทั้งส่วนกลางและภูมิภาคมีน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนโรงเรียนที่ต้องดูแล ทำให้ไม่สามารถออกนิเทศโรงเรียนได้อย่างทั่วถึง และยังขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ความชำนาญเฉพาะทาง เช่น ด้านอาชีวศึกษา หรือวิชาชีพต่าง ๆ จึงไม่สามารถแนะนำเชิงวิชาการให้โรงเรียนได้ ทำให้โรงเรียนขาดที่ปรึกษา นอกจากนี้ยังเกิดความสับสนในแง่ของการปฏิบัติ ทั้งนี้เนื่องจากสภาพปัจจุบันมีการเปลี่ยนระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ กอปรกับความไม่ชัดเจนของสำนักบริหารงานส่งเสริมการศึกษาเอกชน ทำให้โรงเรียนเอกชนอยู่ภายใต้การดูแลของเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งบุคลากรในเขตพื้นที่การศึกษาขาดความรู้ ความเข้าใจในการศึกษาเอกชน

2.2 ระบบข้อมูลสารสนเทศ ยังไม่มีประสิทธิภาพทำให้ไม่สามารถใช้ข้อมูลเพื่อพัฒนาการศึกษาเอกชนได้อย่างเต็มที่ ทั้งนี้เนื่องจากการขาดการประสานงานระหว่างกระทรวงศึกษาธิการ สำนักบริหารงานส่งเสริมการศึกษาเอกชน และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ที่ทำหน้าที่ดูแลโรงเรียนเอกชน

2.3 ผู้บริหารระดับสูงเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ทำให้ขาดความต่อเนื่องในนโยบาย การเปลี่ยนแปลงผู้บริหารระดับสูงบ่อยครั้งทำให้เกิดความไม่แน่นอนทางด้านนโยบาย สับสนต่อการปฏิบัติ และทำให้เกิดความล่าช้าต่อการพัฒนาการศึกษาเอกชน ซึ่งคาบเกี่ยวกับนโยบายการจัดการศึกษาของรัฐ

3. สภาพสังคมที่มีผลกระทบต่อการศึกษาเอกชน สังคมไทยในปัจจุบันและอนาคตมีการเปลี่ยนแปลงในหลายด้าน จากการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอก

3.1 ด้านกฎหมายและนโยบายรัฐบาล รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ให้ความสำคัญกับการศึกษา โดยมีเจตนาที่จะให้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนในชาติ และต้องการให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยจะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย นอกจากนั้นยังได้กำหนดสิทธิของชนชาวไทยในมาตรา 43 ว่า บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย การจัดการศึกษาอบรมของรัฐต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชน ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ การจัดการศึกษาอบรมขององค์กรวิชาชีพและเอกชนภายใต้การกำกับดูแลของรัฐ ย่อมได้รับความคุ้มครอง ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติให้บุคคลมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษา นอกจากนั้นใน มาตรา 81 รัฐต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษา อบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม จัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ ปรับปรุงการศึกษา ให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม สร้างเสริมความรู้และปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สนับสนุนการค้นคว้าวิจัยในศิลปวิทยาการต่าง ๆ เร่งรัดพัฒนาวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาประเทศ พัฒนาวิชาชีพครู และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ

3.2 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 เป็นกฎหมายการศึกษาฉบับแรก ที่ได้กำหนดบทบาทบัญญัติเกี่ยวกับความมุ่งหมายและหลักการจัดการศึกษา สิทธิหน้าที่ทางการศึกษา ระบบการศึกษา แนวทางการจัดการศึกษา การบริหารและการจัดการศึกษา มาตรฐานและการประกันคุณภาพ ครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ทรัพยากรและการลงทุน และ เทคโนโลยีทางการศึกษา ทั้งนี้ในการจัดการศึกษาให้ยึดหลักให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัด ซึ่งนอกเหนือจากรัฐ เอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และส่วนอื่น ๆ ทั้งนี้จะต้องมีเอกภาพเชิงนโยบายและหลากหลายการปฏิบัติ สำหรับการศึกษาเอกชนได้กำหนดว่าการบริหารและการจัดการศึกษาเอกชน ซึ่งสามารถเปิดสอนได้หลากหลายรูปแบบ ให้มีความเป็นอิสระ มีการกำกับ ติดตามประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของรัฐ สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานต้องเป็นนิติบุคคล มีคณะกรรมการบริหาร โดยรัฐต้องให้การสนับสนุนด้านเงินอุดหนุน การลดหย่อนหรือการยกเว้นภาษีและสิทธิประโยชน์อื่นที่เป็น

ประโยชน์ต่อการศึกษา (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ส่วนที่ 3 การบริหารและการจัดการศึกษาของเอกชน มาตรา 43-46 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545 ก : 21-22)

3.3 นโยบายรัฐบาล

3.3.1 นโยบายของรัฐบาลทุกรัฐบาล ได้กำหนดให้เอกชนเข้ามามีส่วนร่วมจัดการศึกษา โดยมีการให้การอุดหนุนส่งเสริมและช่วยเหลือด้านต่าง ๆ ตามความเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพการณ์ของประเทศในช่วงนั้น ๆ เพื่อเป็นการจูงใจและพัฒนาคุณภาพ การจัดการศึกษาให้ดีขึ้น ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้กับเอกชนได้ร่วมรับผิดชอบในการจัดการศึกษา

3.3.2 การวางแผนจัดตั้งโรงเรียน บางครั้งมีผลกระทบจากผู้มีอำนาจที่ต้องการให้สร้างโรงเรียนในเขตพื้นที่ เพื่อสร้างความเจริญในท้องถิ่นทำให้แผนการจัดตั้งโรงเรียนของรัฐไม่แน่นอน ส่งผลให้เอกชนไม่กล้าลงทุนจัดตั้งสถานศึกษา รวมทั้งการจัดเขตการสร้างโรงงานอุตสาหกรรม หรือ เขตก่อสร้างต่าง ๆ ซึ่งส่งผลกระทบต่อการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน เช่น บริเวณใกล้กับโรงเรียนมีการก่อสร้างร้านเกมส์ แหล่งบันเทิง โรงงานที่ก่อให้เกิดมลภาวะทางเสียง กลิ่น ขยะมูลฝอย เป็นต้น

3.3.3 นโยบายการรับนักเรียน นักศึกษาในสถานศึกษาของรัฐไม่แน่นอนมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ทำให้เอกชนไม่มั่นใจในการเข้ามาลงทุนจัดการศึกษา

3.3.4 นโยบายการขยายโอกาสทางการศึกษาของรัฐ ที่มุ่งให้นักเรียนทุกคนได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี ทำให้โรงเรียนของรัฐในทุกสังกัดขยายตัวเพื่อรองรับนโยบาย ทำให้นักเรียนในโรงเรียนเอกชนลดลงโดยเฉพาะในโรงเรียนขนาดเล็ก และโรงเรียนอาชีวศึกษา

3.3.5 นโยบายที่กำหนดให้โรงเรียนมัธยมเป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาดังนั้นโรงเรียนมัธยมภาครัฐส่วนใหญ่ที่เป็นโรงเรียนขยายโอกาสจึงรับนักเรียนที่จบมัธยมศึกษาปีที่ 3 เข้าเรียนต่อมัธยมศึกษาปีที่ 4 ทั้งหมด ทำให้นักเรียนหันไปเรียนสายสามัญมากขึ้น เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้นักเรียนอาชีวศึกษาเข้าใหม่ทั้งภาครัฐและเอกชนลดลง

3.4 ด้านสังคม

3.4.1 ลักษณะวัฒนธรรมไทยที่ค่อนข้างเปิดกว้าง ทำให้คนไทยรับเอาวัฒนธรรมต่างชาติโดยง่าย เกิดความเคลื่อนไหวทางสังคม มีการปรับเปลี่ยนถิ่นที่อยู่ อาชีพ รวมทั้งสถานะทางสังคม ทำให้เกิดการย้ายถิ่นเข้าเป็นแรงงานในต่างเมือง ต่างประเทศ รวมทั้งการประกอบธุรกิจขนาดย่อม จึงมีความต้องการความรู้และการศึกษาเฉพาะทางในการประกอบอาชีพมากขึ้น

3.4.2 ลักษณะที่ตั้งของประเทศไทยที่เป็นศูนย์กลางของภูมิภาค เปิดโอกาสให้ไทยเป็นศูนย์กลางของการบริการ การท่องเที่ยว การค้า และการผลิตเครื่องอุปโภคบริโภคเพื่อส่งออกให้กับภูมิภาคนี้ จึงเป็นแนวโน้มที่จะเป็นศูนย์กลางทางด้านการศึกษาในอนาคต

3.4.3 ประชาชนต้องการให้มีโรงเรียนในท้องถิ่นที่มีคุณภาพและเสียค่าเล่าเรียนถูก โดยคาดหวังว่ารัฐจะต้องจัดบริการทางการศึกษา แต่เมื่อรัฐไม่มีงบประมาณเพียงพอที่จะทำให้ทั่วถึงและเอกชนเข้าไปดำเนินการจึงไม่สามารถจัดการศึกษาได้ตามที่ประชาชนต้องการได้

3.4.4 ในการจัดตั้งโรงเรียนต้องคำนึงถึงสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก โรงเรียนให้เหมาะสมต่อการจัดการศึกษา และโรงเรียนไม่สามารถควบคุมสภาพแวดล้อมดังกล่าวได้ ทำให้มีกิจการบางอย่างที่ไม่เหมาะสมไปตั้งอยู่ใกล้โรงเรียน

3.4.5 โรงเรียนเอกชนต้องแข่งขันทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพกับโรงเรียนของรัฐและโรงเรียนเอกชนด้วยกัน ทำให้โรงเรียนเอกชนขนาดเล็กหรือที่ด้อยคุณภาพต้องประสบปัญหาขาดทุนและล้มเลิกไป

3.4.6 ไม่มีการกำหนดจำนวนโรงเรียนแต่ละประเภทในเขตพื้นที่ที่ชัดเจน ทำให้บางพื้นที่มีโรงเรียนไม่เพียงพอกับจำนวนประชากร และบางพื้นที่มีโรงเรียนมากเกินไป

3.5 ด้านเศรษฐกิจ

3.5.1 จากวิกฤตทางเศรษฐกิจทำให้ธุรกิจและอุตสาหกรรมหลายประเภทต้องล้มเลิกกิจการ ลดขนาดลง หรือ เปลี่ยนรูปแบบการบริหารจัดการ ก่อให้เกิดปัญหาการว่างงาน การนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในกระบวนการผลิต ทำให้แรงงานบางประเภทขาดแคลน นอกจากนี้ยังขาดการวางแผนและประสานงานระหว่างหน่วยงาน ทำให้เกิดความซับซ้อนและขาดแคลนในบางเรื่อง ภายใต้ข้อผูกพันขององค์การการค้าโลก (WTO) และ APEC รวมทั้ง การเปิดเขตการค้าเสรี (FTA) การบริการทางการศึกษาเป็นธุรกิจบริการประเภทหนึ่งที่เปิดโอกาสให้ต่างชาติเข้ามาลงทุนในประเทศไทย โรงเรียนเอกชนจึงต้องปรับตัวจัดการศึกษาให้มีคุณภาพสูงขึ้นและเป็นสากลมากขึ้นเพื่อแข่งขันกับต่างชาติ

จากการวิเคราะห์สภาพดังกล่าวทำให้เห็นว่าโรงเรียนเอกชนโดยทั่วไปได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านนโยบายของภาครัฐ สภาพเศรษฐกิจ สังคม ฯลฯ ทำให้โรงเรียนเอกชนต้องปรับตัวเองให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว การที่รัฐเท่าทันอนาคต หรือ การเปลี่ยนแปลง ทำให้โรงเรียนเอกชนสามารถอยู่รอด และดำเนินกิจการการเรียนการสอนได้ต่อไปในอนาคต

ความเชื่อมโยงระหว่างสถานศึกษากับตลาดแรงงาน กับคุณภาพผู้สำเร็จการศึกษา และการขาดแคลนแรงงาน

1. ความสำคัญของคุณภาพแรงงาน

เศรษฐกิจโลกกำลังก้าวสู่ยุคเศรษฐกิจฐานความรู้ ที่อาศัยความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม ขณะเดียวกันกระแสโลกาภิวัตน์ทำให้การแข่งขันทางเศรษฐกิจทวีความรุนแรงขึ้น โลกต้องเผชิญกับวิกฤตทั้งทางเศรษฐกิจและภัยธรรมชาติมากขึ้น ประเทศที่สามารถปรับตัวและรับมือกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้จะต้องมีฐานความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และที่สำคัญกว่าคือมีคนที่มีความรู้สูง การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ของประชาชนในอนาคตขึ้นอยู่กับปัจจัยที่สำคัญ 2 ประการ ปัจจัยแรก คือ คุณภาพของแรงงานซึ่งเป็นตัวกำหนดความสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างมีคุณภาพ ยั่งยืน และสามารถสร้างการกินดีอยู่ดีให้ประชาชนได้อย่างทั่วถึง ปัจจัยที่สอง คือการพัฒนาของเทคโนโลยีและนวัตกรรม ซึ่งขึ้นอยู่กับการศึกษาและพัฒนา การมีแรงงานที่มีการศึกษาสูงและนักวิชาการที่มีคุณภาพเป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะช่วยให้ประเทศมีขีดความสามารถในการวิจัย สามารถพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมได้สำเร็จปัจจุบันไทยยังเป็นประเทศกำลังพัฒนาที่มีรายได้ต่อหัวห่างจากประเทศอุตสาหกรรมใหม่ การที่จะยกระดับรายได้ต่อหัวและการกินดีอยู่ดีของประชากรส่วนใหญ่ได้จะต้องอาศัยแรงงานที่มีความรู้และคุณภาพสูง แม้ว่าในอดีตไทยจะประสบความสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจมีอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจที่สูงอย่างต่อเนื่อง ทำให้คนไทยมีการกินดีอยู่ดีขึ้น จำนวนคนจนลดลงมาก แต่การเจริญเติบโตที่มาจากส่งออกยังคงอาศัยแรงงานราคาถูกและการลดหย่อนภาษารายงานวิจัยของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (Pranee and Chalongphob 1994) และ NESDB and World Bank (2008) รายงานว่าเทคโนโลยีและคุณภาพของทรัพยากรมนุษย์ ยังมีบทบาทค่อนข้างน้อยในการสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ร้อยละ 16-20 ของอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจมาจากการใช้ความรู้ทางเทคโนโลยี (วัดด้วยผลผลิตภาพการผลิตรวม หรือ Total Factor Productivity) คุณภาพของทุนมนุษย์ยังมีบทบาทค่อนข้างน้อย เพียงร้อยละ 7.5-10 ของการเติบโตทางเศรษฐกิจในช่วงปี 2524-2548 แต่ข่าวร้ายคือ แทนที่การขยายโอกาสด้านอุดมศึกษาจะช่วยให้คนไทยมีการศึกษาสูงและมีคุณภาพ กลับกลายเป็นว่าแรงงานไทยมีคุณภาพต่ำลงเมื่อเทียบกับต่างประเทศ ในรายงานการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันระดับโลก(The Global Competitiveness Index Report) ของ World Economic Forum ฉบับล่าสุดในปี 2011/2012 รายงานว่าประเทศไทยมีดัชนีความสามารถในการแข่งขันเป็นลำดับที่ 39 ตกจากลำดับที่ 38 ในปี 2010/2011 เมื่อ

พิจารณาถึงคุณภาพระบบการศึกษาไทยตกจากลำดับที่ 66 ไปเป็น 77 คุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานตกจากลำดับที่ 73 ไปเป็น 85 คุณภาพการศึกษาวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ตกจากลำดับที่ 57 ไป เป็น 60 และคุณภาพการจัดการสถานศึกษาตกจากลำดับที่ 58 ไปเป็น 73

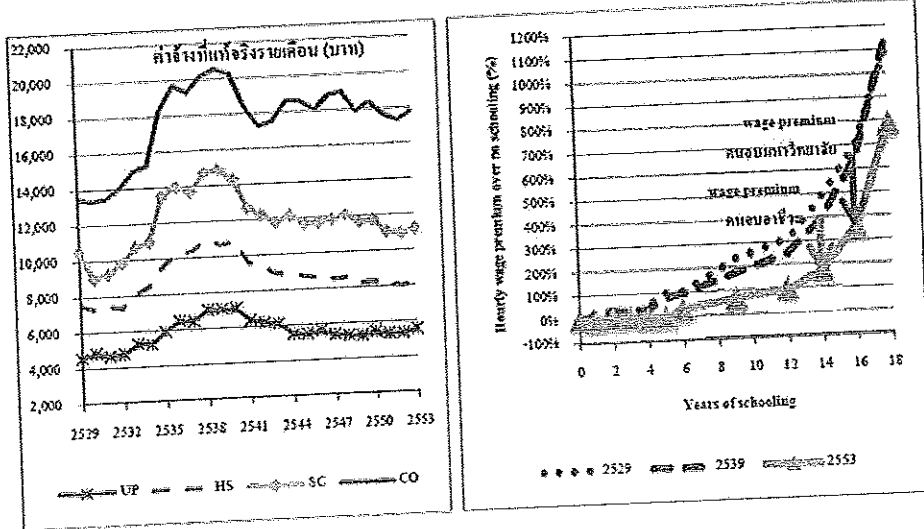
2. ผลกระทบของนโยบายขยายโอกาสการศึกษาต่อค่าจ้าง การว่างงานและคุณภาพของแรงงานอุดมศึกษา

แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2552-2559) ในส่วนที่เกี่ยวกับนโยบายการพัฒนากำลังคนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อการพึ่งพาตนเอง และเพิ่มสมรรถนะการแข่งขันในระดับนานาชาติระบุว่าโครงสร้างการจ้างงานในของสถานประกอบการโดยรวม มีอัตราส่วนกำลังคนที่มีการศึกษาในระดับสูง ระดับกลาง (หรือปฏิบัติการ) และระดับต่ำเท่ากับ 10 : 70 : 20 (ยกเว้นบางกลุ่มอุตสาหกรรม) โครงสร้างนี้ทำให้เกิดความต้องการกำลังคนระดับกลาง (ปวช.และปวส.) เป็นส่วนใหญ่ รวมทั้งมีความต้องการกำลังคนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี นักวิจัย และอาจารย์ใหม่ แต่เนื่องจากระบบการศึกษาในปัจจุบันยังผลิตกำลังคนด้านอุดมศึกษามากกว่าอาชีวศึกษา เพราะผู้เรียนมัธยมศึกษานิยมเรียนสายสามัญมากกว่าสายวิชาชีพ (สัดส่วนนักเรียนมัธยมศึกษาสายอาชีวศึกษา : สายสามัญศึกษาในปี 2553 คือ 36.5 : 63.5) ยิ่งกว่านั้นผู้สำเร็จอาชีวศึกษาส่วนใหญ่ (ร้อยละ 75) จะเรียนต่อปริญญาตรี และเรียนในสาขาที่ไม่ตรงกับที่จบอาชีวศึกษา คงเหลือผู้สำเร็จอาชีวศึกษาที่เข้าสู่ตลาดแรงงานเพียงร้อยละ 25 ส่วนในระดับมหาวิทยาลัยมีการผลิตกำลังคนในสายสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์เกินความต้องการ สัดส่วนนักศึกษาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ต่อนักศึกษาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในปีการศึกษา 2550 มีค่าเท่ากับ 73:271 ดังนั้นแผนการศึกษาแห่งชาติ จึงกำหนดเป้าหมายให้เพิ่มสัดส่วนผู้เรียนอาชีวศึกษาต่อสามัญศึกษาเป็น 60:40 ในปี 2559 และลดสัดส่วนของนักศึกษาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ นอกจากนั้นแผนการศึกษาแห่งชาติยังกำหนดนโยบายการผลิตและพัฒนากำลังคนให้สอดคล้องกับความต้องการของประเทศ และเสริมสร้างศักยภาพจากการแข่งขันเป้าหมายเหล่านี้เป็นเรื่องท้าทาย ยิ่งบทความฉบับนี้ต้องการให้ข้อมูลและข้อคิดเห็นบางประการต่อนโยบายดังกล่าว วัตถุประสงค์ของตอนนี้ต้องการตอบคำถามสำคัญว่าภายใต้ภาวะการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างเศรษฐกิจและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี อุดมศึกษาสามารถผลิตและพัฒนากำลังคนที่มีคุณภาพสนองความต้องการของประเทศได้หรือไม่ คำถามรองมี ข้อดังนี้ 1) การขยายโอกาสการศึกษามีผลต่อค่าจ้างของผู้สำเร็จการศึกษาระดับสูงเทียบกับผู้ไม่ได้เรียนหนังสืออย่างไร และมีผลต่ออัตราผลตอบแทนจากการศึกษาอย่างไร 2) การขยายโอกาสการศึกษามีผลต่อความสมดุลของตลาดแรงงานอย่างไร อัตราว่างงานของผู้สำเร็จ

การศึกษาแต่ละระดับ แต่ละสาขาต่างกันอย่างไร และ 3) การขยายโอกาสการศึกษาระดับมหาวิทยาลัย มีผลอย่างไรต่อคุณภาพของแรงงานที่สำเร็จมหาวิทยาลัยอย่างไร

2.1 การขยายโอกาสการศึกษาขั้นสูงและผลต่ออัตราผลตอบแทนจากการศึกษา

การเพิ่มจำนวนนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาตั้งแต่ต้นทศวรรษ 2540 เป็นต้นมา ทำให้ปัจจุบันมีผู้สำเร็จมหาวิทยาลัยระดับปริญญาตรีเพิ่มขึ้นจาก 81,500 คน ในปี 2535 เป็น 274,473 คนในปี 2552 ส่วนจำนวนผู้สำเร็จการศึกษาระดับอาชีวศึกษามีแนวโน้มทรงตัว การเพิ่มขึ้นของ จำนวนผู้สำเร็จการศึกษาระดับสูงย่อมมีผลกระทบต่อตลาดแรงงาน โดยเฉพาะผลต่อภาวะการมีงานทำ และโครงสร้างค่าจ้างของผู้มีการศึกษาสูง คำถามสำคัญ คือ อัตราผลตอบแทนต่อการลงทุนด้านการศึกษาเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร การขยายโอกาสศึกษามีผลอย่างไรต่อคุณภาพของนักศึกษาในระบบอุดมศึกษา ในตอนนี้จะตอบคำถามเฉพาะสองข้อแรกก่อน ส่วนคำถามที่สามจะนำไปอธิบายในตอนต่อไป การตอบคำถามดังกล่าวจะช่วยให้เราเข้าใจว่า ทำไมคนส่วนใหญ่ยังมุ่งที่จะเรียนต่อมหาวิทยาลัย และการขยายโอกาสการศึกษาจะช่วยลดความเหลื่อมล้ำด้านค่าจ้างได้หรือไม่ รูปที่ 11 เปรียบเทียบผลตอบแทนจากค่าจ้างต่อชั่วโมง (ซึ่งรวมโบนัส เงินล่วงเวลา และผลประโยชน์อื่นๆ) ของลูกจ้างที่มีการศึกษาระดับต่าง ๆ เทียบกับค่าจ้างต่อชั่วโมงของผู้ไม่มีการศึกษา ข้อมูลมี 3 ปี คือ พ.ศ. 2529, 2539 และ 2553 ผลปรากฏว่า 1) ผู้จบการศึกษามหาวิทยาลัย (เรียนมากกว่า 16 ปี) จะมีอัตราผลตอบแทนสูงกว่าผู้จบประถม และมัธยม เพราะ Wage Premium สำหรับผู้จบมหาวิทยาลัย (มากกว่า 16 ปี) ในปี 2529 และ 39 เฉลี่ย 700% ของค่าจ้างของผู้ไม่ได้เรียน ส่วนค่าจ้างของผู้จบ ปวช. สูงเกือบ 500% ของค่าจ้างไม่ได้เรียน 2) ระหว่างปี 2529-2553 อัตราผลตอบแทนจากการเรียนมัธยม และมหาวิทยาลัย ลดลงมาก เพราะเส้น wage premium ในปี 2553 ต่ำกว่าปี 2529 และ 2539 คนจบมหาวิทยาลัยมีค่าจ้างสูงกว่าคนไม่ได้เรียน เพียง 370% เทียบกับ 700% ในปี 2529 wage premium ของคนจบ ปวช. และมัธยมปลายในปี 2553 ก็ต่ำกว่าปี 2529 และ 2539 เช่นกัน wage premium ของการศึกษาที่ลดลงนี้เกิดขึ้นหลังปี 2539 ซึ่งเป็นช่วงที่มีการขยายโอกาสการศึกษา

ที่มา: ปรับปรุงจาก Dilaka, 2011.

แผนภาพที่ 2 ค่าจ้างแรงงานที่มีการศึกษาระดับต่าง ๆ เทียบกับผู้ที่ไม่ได้เรียน

ถ้า Wage Premium ของการศึกษาลดลง ทำไมคนจำนวนมากจึงเรียนต่อมหาวิทยาลัย ผู้วิจัยจึงคำนวณหาอัตราผลตอบแทนต่อการศึกษาจากเส้นรายได้จากค่าจ้างตลาดอายุทำงาน (Age Earning Profile) แต่เนื่องจากเราไม่มีตัวเลขต้นทุนทางตรงของการเรียนหนังสือ (ได้แก่ ค่าเล่าเรียน ค่าตำรา ฯลฯ) เราจึงคำนวณเพียง Gross Rate Of Return ซึ่งเท่ากับ มูลค่าปัจจุบันของค่าจ้าง จากการทำงานต่อชั่วโมง (รวมค่าล่วงเวลา โบนัส ค่าอาหารจากนายจ้าง ฯลฯ) หักด้วยมูลค่า ปัจจุบันของค่าเสียโอกาสในการเรียนหนังสือ ในการคำนวณผู้วิจัยแยกแรงงานออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มแรก คือ ผู้จบมัธยมต้น ซึ่งมีทางเลือกกว่าจะเรียนต่อมัธยมปลายสายสามัญ ปวช.หรือทำงาน กลุ่มที่สอง คือ ผู้จบมัธยมปลาย ซึ่งมีทางเลือกกว่าจะเรียนมหาวิทยาลัย ปวส. หรือทำงาน ผลการคำนวณ Gross Return (ค่าจ้างตลอดอายุ ลบ ต้นทุนเสียโอกาสในการเรียน แต่ไม่หักต้นทุนทางตรงของการศึกษา) ปรากฏว่าในกลุ่มแรก การตัดสินใจทำงานหรือเรียนมัธยมปลายให้ผลตอบแทนใกล้เคียงกัน และสูงกว่าการเรียนปวช. ส่วนในกลุ่มที่สอง การเรียนมหาวิทยาลัยให้ผลตอบแทนสูงสุด รองลงมา ปวส. ดังนั้น ผู้จบมัธยมปลายจึงมีแรงจูงใจเรียนต่อมหาวิทยาลัย (ตารางที่ 4)

ตารางที่ 4 อัตราทดแทนของค่าจ้างเทียบระหว่างชั้นการศึกษาที่จบ

	จบมัธยมต้น.. เรียนอะไร	อัตราทดแทน
(ก)	(ทำงาน) ด้วยวุฒิมัธยมต้น	29.9
	มัธยมปลาย	29.6
	ปวช.	28.1
(ข)	จบมัธยมปลาย.. เรียนอะไร	
	ทำงานด้วยวุฒิมัธยมปลาย	29.6
	ปวส.	49.5
	มหาวิทยาลัย	57.4

หมายเหตุ * เก็บอัตราทดแทนที่ใกล้กับทุนค่าเสียโอกาสซึ่งไม่ได้หักค่าใช้จ่ายทางการศึกษา

ที่มา: คำนวณจากการสำรวจแรงงาน

ผลการคำนวณนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของดิเรก (Direk 2011) ที่พบว่า อัตราผลตอบแทนจากการเรียนมัธยมปลาย เท่ากับ 10% การเรียนอาชีวศึกษาให้ผลตอบแทน 8.5% ขณะที่การจบปริญญาตรีจะได้ผลตอบแทนถึง 14% ฉะนั้นจึงไม่น่าประหลาดใจว่า คนจบมัธยมปลายส่วนใหญ่จะมุ่งหน้าเข้าสู่รั้วมหาวิทยาลัย ถ้าเข้าไม่ได้จึงไปเรียนอาชีวศึกษา แต่คนส่วนใหญ่ที่เข้าอาชีวศึกษา ก็หวังจะสามารถไปต่อมหาวิทยาลัยได้ในภายหลัง เพราะสำนักงานสถิติแห่งชาติได้สำรวจภาวะการมีงานทำเป็นเวลาดูติดต่อกันมากกว่า 40 ปี

2.2 ทำไมค่าจ้างของคนจบมหาวิทยาลัยเพิ่มเร็วกว่าค่าจ้างคนจบมัธยมปลายทั้ง ๆ ที่จำนวนคนจบมหาวิทยาลัยเพิ่มเร็วกว่าคนจบมัธยมปลาย ปรากฏการณ์ที่น่าสนใจยิ่ง คือ ทั้ง ๆ ที่จำนวนแรงงานที่จบมหาวิทยาลัยเพิ่มขึ้นเร็วกว่า แรงงานที่จบมัธยมปลาย (รูปที่ 2.2-ก) แต่ทำไมค่าจ้างของคนจบมหาวิทยาลัยกลับเพิ่มเร็วกว่า ค่าจ้างคนจบมัธยม (รูปที่ 2.2-ข) นอกจากนี้ยังปรากฏว่าระหว่างปี 2539-2553 ค่าจ้างคนจบ ประถมปลายเพิ่มขึ้นเร็วกว่าคนที่จบมัธยมปลายและอาชีวศึกษา (ติลกะ 2553 และ 2009) ตั้งข้อสังเกตว่าปรากฏการณ์นี้ คล้ายคลึงกับสภาพความเหลื่อมล้ำ ของค่าจ้างที่เกิดขึ้นใน สหรัฐอเมริกา (Autor, Katz and Kearney 2006) กล่าวคือ ค่าจ้างของคนจบมัธยมปลายจะถูกคนจบประถมไล่ทัน แต่ขณะเดียวกันกลับถูกทิ้งห่างจากค่าจ้างของคนจบมหาวิทยาลัย กลายเป็นว่าแรงงานกลุ่มที่มีการศึกษาปานกลางตกชั้นทางเศรษฐกิจ ไปมีค่าจ้างใกล้เคียงกับผู้ที่มีการศึกษา เพียง ประถมศึกษา (หรือเกิดกลุ่มแรงงาน 2 ชั้น ชั้นแรกมีค่าจ้างสูง อีกชั้นมีค่าจ้างต่ำ หรือชั้นค่าจ้างสองชั้น (Wage Polarization)

2.3 ภาพการณ์ว่างงานของผู้มีการศึกษาสูง

วัตถุประสงค์สำคัญประการหนึ่งของการศึกษา คือ ผู้สำเร็จการศึกษามีงานทำ แต่ถ้าผู้สำเร็จการศึกษาต้องเสียเวลาหางานทำนาน ก็จะเกิดผลเสียทั้งต่อตนเองและต่อสังคม การว่างงานเป็นเวลานานมิได้ทำให้ขาดรายได้เท่านั้น แต่อาจมีผลกระทบต่ออนาคตการทำงาน หากการศึกษาไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดทำให้มีคนว่างงานจำนวนมาก การลงทุนการศึกษา ก็เป็นการสูญเปล่า และยังอาจเกิดปัญหาสังคมตามมาอีกด้วย ดังนั้นอัตราการว่างงานของผู้สำเร็จการศึกษาโดยเฉพาะผู้ที่เพิ่งสำเร็จการศึกษาช่วงระยะเวลาหนึ่ง (เช่น 6-12 เดือน) จะเป็นเครื่องวัดคุณภาพของการจัดการศึกษาว่าสามารถสร้างทักษะที่จำเป็นและสอดคล้องต่อความต้องการของตลาดแรงงานหรือไม่ อัตราการว่างงานเป็นเครื่องวัดสภาพความผิดของตลาดจัดหางานว่ามีข้อมูลไหลเวียนสมบูรณ์เพียงใด นอกจากนั้นจะสามารถวัดความไม่สมดุลระหว่างอุปสงค์ต่อแรงงานและอุปทานแรงงาน (Mismatch) รวมทั้งอาจจะสะท้อนว่าในบางกรณีแม้จะมีอุปทานแรงงานไม่มาก เทียบกับอุปสงค์ แต่ถ้าว่าในบางกรณีแม้จะมีอุปทานแรงงานไม่มากเทียบกับอุปสงค์ แต่ถ้าอุปทานแรงงานส่วนใหญ่มีคุณภาพไม่ดี ไม่ตรงกับความต้องการของนายจ้าง ก็อาจมีปัญหาว่างงานได้ก่อนอื่นผู้วิจัยขอกล่าวถึงข้อจำกัดของตัวเลขอัตราว่างงานก่อน ประการแรกในประเทศไทยที่มีเศรษฐกิจตามอศยาศัยขนาดใหญ่ (ประมาณร้อยละ 57 ของการจ้างงาน) และแรงงานที่เป็นลูกจ้างมีเพียงร้อยละ 42 การหางานทำ (ตามนิยามการว่างงาน) จึงเป็นกิจกรรมเฉพาะของกลุ่มลูกจ้าง ส่วนกลุ่มประกอบอาชีพอิสระอาจไม่มีการหางานทำประการที่สอง ตัวเลขที่จะสะท้อนภาวะการว่างงานอีกชนิดหนึ่ง คือ ระยะเวลาหางานทำ สำนักงานสถิติมีการสอบถามระยะเวลาการหางานของผู้กำลังหางานทำ แต่มิได้สอบถามระยะเวลาหางานทำของผู้ที่มีงานทำ ผลคือ ผู้วิจัยไม่สามารถคำนวณหาระยะเวลาการหางานที่ครบช่วง (ตั้งแต่เริ่มหางานจนได้งานทำ หรือ Complete Spell) ประการที่สาม สถาบันการศึกษามีการสำรวจผู้จบการศึกษาในวันซ้อมใหญ่รับปริญญา แต่ตัวเลขนี้ไม่มีประโยชน์การเปรียบเทียบ เพราะระยะเวลาในการหางานทำของบัณฑิตแต่ละมหาวิทยาลัยต่างกัน 1-7 เดือน เนื่องจากวันปริญญาเริ่มจากสิงหาคมของแต่ละปี ถึงเดือน กุมภาพันธ์ของปีถัดไป เป็น “ความพยายาม” วัดอัตราการว่างงานของผู้สำเร็จการศึกษาใหม่เนื่องจากการสำรวจภาวะการมีงานทำสำนักงานสถิติมิได้ถามว่าใครเพิ่งจบการศึกษา ผู้วิจัยจึงต้องใช้วิธีทางอ้อมโดยนับภาวะว่างงานของผู้จบการศึกษาใหม่จากการกำหนดอายุที่ใกล้เคียงอายุเฉลี่ยของการจบการศึกษาในแต่ละระดับการศึกษา เช่น คนจบมัธยมปลายและปวช. ผู้วิจัยจะนับเฉพาะผู้มีอายุ 17-19 ปี ผู้จบปวส.จะนับผู้มีอายุ 19-20 ปี และผู้จบมหาวิทยาลัยจะนับผู้ว่างงานที่มีอายุ 20-25 ปี วิธีนี้หยابมาก และมีโอกาสผิดพลาดพอสมควร โดยเฉพาะในระดับมหาวิทยาลัย บางคนอาจเริ่มเรียนตอนอายุมาก บางคนใช้เวลา 5-6 ปี จึงจะ

จบปริญญาตรี แต่วิธีนี้น่าจะดีที่สุด เพราะข้อมูลอื่นก็ยังมีปัญหามากกว่า เช่น การสำรวจภาวะมีงานทำของผู้สำเร็จ การศึกษาในวันซ่อมรับปริญญา มีปัญหาว่าวันซ่อมรับปริญญาของแต่ละสถาบันการศึกษาแตกต่างกันมากตั้งแต่เดือนสิงหาคมของทุกปี จนถึงเดือนกุมภาพันธ์ของปีต่อไป อัตราว่างงานของผู้รับปริญญาในเดือนกุมภาพันธ์ (หรือจบการการศึกษามา 9 เดือน) ย่อมต่ำกว่าผู้ที่จบการศึกษาและรับปริญญาหลังจบการศึกษาเพียง 3 เดือนผลการนับปรากฏว่า

2.3.1 ก่อนปี 2545 อัตราว่างงานของผู้จบอาชีวศึกษา สูงกว่ามหาวิทยาลัยแต่หลังจากนั้นก็อยู่ในระดับใกล้เคียงกัน เพราะจำนวนผู้จบอาชีวศึกษาค่อนข้างคงที่ ขณะที่คนจบมหาวิทยาลัยเพิ่มขึ้นมาก ขณะเดียวกันอุปสงค์ต่อแรงงานอาชีวศึกษาและมหาวิทยาลัยก็เพิ่มขึ้นมาก (ดูในส่วนของ การเปลี่ยนแปลงความต้องการกำลังคน ดร.ยงยุทธ แฉล้มวงษ์)

2.3.2 อัตราการว่างงานของบัณฑิตสายวิทยาศาสตร์สูงกว่าสายสังคมศาสตร์-มนุษยศาสตร์ไม่ว่าจะเป็นอัตราว่างงานของคนทุกกลุ่มอายุ หรือเฉพาะคนที่เพิ่งจบการศึกษา

2.3.3 หากแยกอัตราว่างงานของ ปวส.สายพาณิชย์ออกจากสายอุตสาหกรรม เราพบว่าใน 4 ปีที่มีข้อมูล อัตราว่างงานสายอุตสาหกรรมสูงกว่าสายพาณิชย์ ถึง 3 ปี (คือปี 2551 2552 และ 2553 ข้อมูลนี้ขัดกับความเห็นที่ว่าวิทยาลัยอาชีวศึกษามีนักศึกษาสายพาณิชย์มากเกินไป

2.3.4 ในระดับมหาวิทยาลัย ตารางที่ 2.2 แสดงว่าอัตราว่างงานของผู้จบวิทยาศาสตร์ทุกกลุ่มอายุสูงกว่าอัตราว่างงานสายสังคม-มนุษยศาสตร์ นั่นอาจแปลว่า ตลาดมีความต้องการนักวิทยาศาสตร์ค่อนข้างจำกัดเมื่อเทียบกับจำนวนผู้จบ หรือบัณฑิตวิทยาศาสตร์มีความรู้ไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดเพื่อแก้ไขปัญหาผู้วิจัยจึงแยกผู้สำเร็จการศึกษาสายสังคม-มนุษยศาสตร์-กฎหมาย-บัญชี หรือสายทั่วไป (Non-Sciences) ออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มการศึกษาทั่วไปในสายสังคม-มนุษยศาสตร์ ประวัติศาสตร์ เป็นต้น และกลุ่มการศึกษาสายวิชาชีพที่ไม่ใช่วิทยาศาสตร์ เช่น กฎหมาย บัญชี ส่วนสายวิทยาศาสตร์ แยกเป็น 3 กลุ่ม คือ วิทยาศาสตร์ทั่วไป (ฟิสิกส์ เคมี ชีวะ) วิทยาศาสตร์สายวิชาชีพ (แพทย์ เทคนิคการแพทย์ พยาบาล อุตสาหกรรมอาหาร และวิศวกรรม) ผลในตารางที่ 2.2 แสดงว่าสำหรับบัณฑิตสายทั่วไป (Non-sciences) ทางด้านวิชาการมีอัตราว่างงานสูงกว่าสายวิชาชีพ 2 ปี คือ พ.ศ. 2551 และ 2552 ซึ่งเป็นปีที่เกิดวิกฤตการเงินโลก ส่วนในปี 2550 และ 2553 บัณฑิตใหม่สายวิชาชีพทั่วไปมีอัตราว่างงานสูงกว่าสายวิชาการ แสดงว่าบัณฑิตสายวิชาชีพบางคนอาจมีคุณภาพและทักษะไม่ตรงกับความต้องการของตลาด

2.3.5 ในสายวิทยาศาสตร์ปรากฏข้อมูลที่น่าประหลาดใจ คือ บัณฑิตสายวิศวกรรมมีอัตราว่างงานสูงกว่าบัณฑิตสายวิทยาศาสตร์สาขาอื่น ๆ ยกเว้นปี 2550 เพียงปีเดียว

สาเหตุอาจเกิดจากผู้จบการศึกษาด้านครุศาสตร์อุตสาหกรรมที่มีจำนวนมาก แต่มีคุณภาพไม่สอดคล้องกับความต้องการของภาคเอกชน ส่วนบัณฑิตสายวิทยาศาสตร์วิชาการก็มีอัตราว่างงานสูงกว่าสายวิทยาศาสตร์วิชาชีพ แสดงว่าตลาดสำหรับบัณฑิตวิทยาศาสตร์มีจำกัด แต่ก็เป็นไปได้ว่าบัณฑิตบางส่วนอาจมีคุณภาพต่ำทำให้หางานยาก

2.4 ข้อสังเกตเรื่องคุณภาพของนักศึกษาที่เข้ามหาวิทยาลัยและวิทยาลัยอาชีวศึกษา แต่ก่อนที่จะเสนอหลักฐานเกี่ยวกับความรู้และทักษะของผู้สำเร็จการศึกษาระดับสูง ผู้วิจัยขอให้ข้อสังเกตเกี่ยวกับคุณภาพของการศึกษาขั้นสูงบางประการดังนี้ ประการแรก การขยายจำนวนนักศึกษาระดับมหาวิทยาลัยอย่างรวดเร็ว ตั้งแต่ พ.ศ. 2547 เมื่อมีการยกระดับวิทยาลัยราชภัฏเป็นมหาวิทยาลัยได้ก่อให้เกิดผลกระทบด้านคุณภาพทั้งต่อ คุณภาพของนักศึกษามหาวิทยาลัย และนักศึกษาในวิทยาลัยอาชีวศึกษาระหว่างปี 2540-2553 อัตราส่วนนักเรียนต่อประชากรวัยเรียนตั้งแต่ระดับมัธยมต้นถึงอุดมศึกษาเติบโตสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้ประเทศไทยมีอัตราส่วนนักศึกษาระดับอุดมศึกษาสูง กว่าประเทศอาเซียน และใกล้เคียงประเทศยุโรปที่เป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ (ดู Edstats และ World Bank 2009) การขยายโอกาสการศึกษาระดับอุดมศึกษาอย่างรวดเร็วในขณะการที่ ผู้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมปลายยังมีเส้นการกระจายของผลการเรียน (Distribution of Test Scores) เหมือนเดิม หมายความว่าจะมีนักศึกษาที่มีความสามารถด้านผลการเรียนด้อยลง เข้าสู่ระบบมหาวิทยาลัยได้มากขึ้น แสดงเส้นการกระจายของคะแนนสอบนักเรียนมัธยมปลายระหว่าง พ.ศ 2543 และ พ.ศ 2552 เนื่องจากสัดส่วนของผู้สำเร็จมัธยมปลายที่สามารถจะเข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัย เพิ่มขึ้นจาก 13% เป็น 23% ดังนั้น นักศึกษาที่มีผลการเรียนต่ำกว่าอดีต จึงสามารถเข้าเรียนมหาวิทยาลัยได้มากขึ้น ต่างกว่าในอดีตที่มหาวิทยาลัยมีที่นั่งสามารถรับนักศึกษาได้จำนวนจำกัด อัตราแข่งขันสูงมาก นักศึกษาที่เข้ามหาวิทยาลัยจึงต้องมีคะแนนสอบสูง การขยายโอกาสการศึกษาในมหาวิทยาลัยยังมีผลกระทบต่อคุณภาพของนักศึกษาใน ระบบอาชีวศึกษา การสัมภาษณ์กรรมการของสมาคมเทคโนโลยีและอาชีวศึกษาเอกชน และรายงานของวุฒิสภา (พ.ศ. 2551) ระบุว่านักศึกษาที่เข้าเรียนอาชีวศึกษาเอกชนมีคุณภาพต่ำลง ผลการวิจัยของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2549) พบว่า คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาชีพของนักเรียนปวช. และปวส. ทั้งในสถานศึกษาเอกชนและรัฐเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 50 ยกเว้นสาขาคอมพิวเตอร์และช่างยนต์ เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยรายสาขาวิชาของผู้เรียนใน สถานศึกษาเอกชนกับรัฐ พบว่า ได้นักเรียนในสถานศึกษาเอกชนได้คะแนนต่ำกว่า ยกเว้นเพียงสาขาการติดตั้งไฟฟ้าในปี 2553 มีการทดสอบมาตรฐานอาชีวศึกษา (V-net) ปรากฏกว่าโรงเรียนเอกชนส่งนักเรียนเข้าสอบ ส่วนโรงเรียนในสังกัด สอศ. มิได้เข้าสอบทั้งหมด ผลการทดสอบปรากฏว่านักเรียนอาชีวศึกษาได้คะแนน เฉลี่ยเกือบทุกสาขาวิชาต่ำกว่า

50% ยกเว้นสาขาการท่องเที่ยว (57%) สาขาที่นักเรียนได้คะแนนต่ำสุด คือ สาขาศิลปกรรม
เกษตรกรรม และสมรรถนะวิชาชีพ

2.6 ผลตอบแทนทางสังคม

การศึกษามีได้เกิดผลตอบแทนแก่ผู้เรียนเพียงฝ่ายเดียว แต่ยังคงให้เกิด
ผลตอบแทนต่อสังคมด้วย นักเศรษฐศาสตร์เชื่อว่ามีสาเหตุอย่างน้อย 4 ประการ ที่การศึกษา
ก่อให้เกิดผลกระทบทางบวก (External Effect) ต่อสังคม

สาเหตุแรก เกิดจากปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างลูกจ้างที่อยู่ในที่ทำงานเดียวกัน
ในอุตสาหกรรมเดียวกัน หรือในเมืองเดียวกัน แรงงานที่มีการศึกษาต่ำซึ่งทำงานในอุตสาหกรรมที่
มีแรงงานที่มีการศึกษาสูงเป็นจำนวนมาก จะมีผลิตภาพสูงกว่าแรงงานที่เรียนน้อย และทำงานใน
อุตสาหกรรมที่จ้างแรงงานมีการศึกษาสูงจำนวนน้อย

สาเหตุที่สอง เกิดขึ้นในอุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีสูงประเทศหรือเมืองที่มีการ
เติบโตของอุตสาหกรรมด้านเทคโนโลยีชีวภาพมักจะเป็นประเทศหรือเมืองที่มีนักวิทยาศาสตร์
ผลิตผลงานวิชาการเป็นจำนวนมาก (Zucker, Darby and Brewer. 1998) เมืองที่มีคนมี
การศึกษาสูงจำนวนมาก จะมีอัตราเติบโตทางเศรษฐกิจกว่าเมืองอื่น ๆ เพราะผลของปฏิสัมพันธ์
ทางสังคมแลกเปลี่ยนความรู้และแนวคิดต่างๆระหว่างผู้มีความรู้สูง ลูคาส (Lucas. 1988)

สาเหตุที่สาม เรียกว่า Search Externalities เกิดจากการที่ในเมืองบางเมือง
มีแรงงานจำนวนเรียนหนังสือสูงขึ้น เพราะคาดว่าจะได้ทำงานในอุตสาหกรรมที่ใช้เครื่องจักรและ
เทคโนโลยีสมัยใหม่ ผลคือ จะมีบริษัทที่ใช้เครื่องจักรและเทคโนโลยีสมัยใหม่เกิดขึ้นในเมือง
ดังกล่าวจำนวนมาก ขณะเดียวกันแรงงานที่ เรียนหนังสือน้อยอาจจะโชคดีได้งานในเมืองดังกล่าว
ทำให้ได้เงินเดือนสูงกว่าการทำงานในเมืองอื่น ทั้งนี้เพราะแรงงานที่ทำงานทำมีปัญหาขาดสารสนเทศ
ที่สมบูรณ์ อซิโมงลู (Acemoglu. 1996)

สาเหตุที่สี่ เป็นผลประโยชน์ที่ไม่ใช่ตัวเงิน เช่น ถ้าแม่มีการศึกษาสูงสมาชิก
ครอบครัวมีสุขภาพดีขึ้น หรือสตรีมีการศึกษาสูงทำให้อัตราเข้าสู่กำลังแรงงานสูงขึ้น ผลคือ อัตรา
เจริญพันธุ์ลดลงช่วย ให้ความยากจนลดลง นอกจากนั้นสังคมที่มีการศึกษาสูง อาจมีอาชญากรรม
ลดลง ผู้ที่เรียน หนังสือน้อยก็พลอยได้รับประโยชน์ทางอ้อมด้วย สังคมน่าอยู่ขึ้นจากการที่
ประชาชนมีการศึกษา มากขึ้น ทุกฝ่ายใช้สติปัญญาในการแก้ปัญหาด้วยสันติวิธี ฯลฯ ในระยะหลัง
เริ่มมีงานวิจัยเชิงประจักษ์ที่พิสูจน์ว่าการศึกษาก่อให้เกิดผลตอบแทนทาง สังคมจริง เช่น งานของ
Borjas (1997), Kalla, Scheinkman and Shleifer (1992), Glaeser and Mare (1994),
Moretti (1998), Ciccone and Peri (2005) อย่างไรก็ตามมีนักวิชาการบางคนในฝ่ายเสียงข้าง
น้อยที่เชื่อว่าการศึกษาอาจไม่ก่อให้เกิดผลตอบแทนทางสังคมเลย หรือถ้ามีก็มีมูลค่าน้อย และ

บางคนยังเชื่อว่าในบางกรณีการศึกษาอาจก่อให้เกิดผลกระทบทางลบต่อสังคมได้ (Frey and Eichenberger 2008 ; อ้างถึงใน วิโรจน์. 2550 : 78-80) เช่น การศึกษาทำให้คนกลายเป็นคนเลว ฉลาดในการคดโกงเอาเปรียบผู้อื่น หรือการศึกษาเป็นเพียงเครื่องล่อส่งสัญญาณให้นายจ้าง(signaling) โดยมิได้ให้ความรู้หรือทักษะใดๆ แก่คนเรียน คนที่ได้ปริญญามีค่าจ้างสูง แต่ไม่ได้มีผลิตภาพสูงขึ้น (sheep skin effect) ทำให้เกิดการลงทุนการศึกษาที่สูงเปล่า เป็นต้น

สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย

การพัฒนาประเทศสู่ความสมดุลและยั่งยืน จะต้องให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างทุนของประเทศที่มีอยู่ให้เข้มแข็งและมีพลังเพียงพอในการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะการพัฒนาคนหรือทุนมนุษย์ให้เข้มแข็ง พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 และการเสริมสร้างปัจจัยแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพของคน ทั้งในเชิงสถาบัน ระบบ โครงสร้างของสังคมให้เข้มแข็ง สามารถเป็นภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต อย่างไรก็ตามสถานการณ์การพัฒนา ที่ผ่านมามีผลกระทบต่อคนและสังคมไทยหลายประการ ดังนี้

1. โครงสร้างประชากรมีแนวโน้มประชากรวัยสูงอายุเพิ่มขึ้น ประชากรวัยเด็กและวัยแรงงานลดลง ขณะที่การย้ายถิ่นของประชากรส่งผลให้ความเป็นเมืองสูงขึ้น

ประเทศไทยได้เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ และจะเป็นสังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ในปี 2568 สำหรับโครงสร้างประชากรวัยเด็กและวัยแรงงานมีสัดส่วนลดลงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นผลมาจากภาวะเจริญพันธุ์ของสตรีไทยที่ลดต่ำลง ขณะเดียวกันคนไทยส่วนใหญ่ขาดความรู้ความเข้าใจด้านอนามัยการเจริญพันธุ์ที่ถูกต้องและเหมาะสม ส่งผลต่อความไม่สมดุลระหว่างปริมาณและคุณภาพของประชากรของประเทศ นอกจากนี้ การย้ายถิ่นของประชากรจากชนบทเข้าสู่เมืองอย่างต่อเนื่อง ทำให้มีการขยายตัวของความเป็นเมืองมากขึ้น

2. คนไทยได้รับการพัฒนาศักยภาพทุกช่วงวัย แต่ยังมีปัญหาด้านสติปัญญา คุณภาพการศึกษาและมีพฤติกรรมเสี่ยงทางสุขภาพ

ผลการพัฒนาตามช่วงวัย พบว่า กลุ่มวัยเด็ก ระดับเขาวัวปัญญา มีค่าเฉลี่ยลดลง ขณะเดียวกันยังมีภาวะโภชนาการเกินและโรคอ้วนจากพฤติกรรมการบริโภคที่ไม่เหมาะสม ส่วนเด็กวัยเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าร้อยละ 50 และมาตรฐานความสามารถของผู้เรียนในเรื่องการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ มีวิจารณญาณ และคิดสร้างสรรค์ค่อนข้างต่ำ นอกจากนี้ จากพฤติกรรมเสี่ยงทางสุขภาพทำให้เกิดปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นเพิ่มสูงขึ้น ขณะที่กลุ่มวัยทำงานภาพรวมกำลังแรงงานมีการศึกษาสูงขึ้น การเรียนต่อในสายอาชีพศึกษายังไม่สอดคล้องกับความต้องการ

ต้องการกำลังคนระดับกลางของประเทศ อีกทั้งแรงงานที่เป็นวัยใช้กำลังแรงงานยังขาดการออกกำลังกาย กลุ่มวัยสูงอายุแม้จะมีอายุยืนยาวขึ้น แต่ประสบปัญหาการเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรังเพิ่มขึ้น เช่น โรคความดันโลหิตสูง เบาหวาน ส่งผลต่อภาระค่าใช้จ่ายด้านการรักษาพยาบาลของภาครัฐในอนาคต

3. ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การแพร่ระบาดของยาเสพติด และการเพิ่มขึ้นของการพนันเป็นปัญหาสำคัญต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน

การก่ออาชญากรรมที่มีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง คดีอาญาที่สำคัญทั้งการก่อคดีต่อชีวิต ร่างกายและเพศ คดีประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน และคดียาเสพติด จำนวนคดีอาญาดังกล่าวเป็นคดียาเสพติดมากที่สุด ปัจจุบันปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดเป็นภัยร้ายแรงที่ส่งผลกระทบต่อกลุ่มเด็กและเยาวชนอย่างกว้างขวาง ทั้งนี้จากการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนพบว่า ปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดในสถานศึกษาเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 19.2 ในปี 2552 เป็นร้อยละ 51.3 ในปี 2553 นอกจากนี้ผลกระทบจากปัญหาทางเศรษฐกิจ ส่งผลให้ คนไทยเข้าสู่วงจรการเสี่ยงโชคมากขึ้น เช่น เล่นพนันบอล หวยใต้ดิน หวยหุ้น เป็นต้น ขณะเดียวกันกลุ่มเด็กและเยาวชนมีแนวโน้มเล่นการพนันมากขึ้น

4. สังคมไทยเผชิญวิกฤตความเสื่อมถอยด้านคุณธรรม จริยธรรม มีการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย และมีแนวโน้มเป็นสังคมปัจเจกมากขึ้น

การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วผ่านกระแสโลกาภิวัตน์และโลกไซเบอร์ ทำให้คนไทยมุ่งแสวงหาความสุขและสร้างอัตลักษณ์ส่วนตัวผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ เกิดเป็นวัฒนธรรมย่อยร่วมสมัยที่หลากหลายในรูปแบบการรวมกลุ่มของบุคคลที่สนใจเรื่องเดียวกัน มีการคำนึงถึงประโยชน์ส่วนตนและพวกพ้องมากกว่าส่วนรวม ขณะที่ภาคส่วนต่างๆ ได้มีการส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มทำกิจกรรมต่างๆ แต่การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมเพื่อประโยชน์ส่วนรวมยังอยู่ในระดับต่ำ นอกจากนี้ความสัมพันธ์แบบเครือญาติที่มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือเกื้อกูลกันเริ่มหมดไป พฤติกรรมการอยู่ร่วมกันของสมาชิกในครอบครัวเป็นแบบต่างคนต่างอยู่ สัมพันธภาพระหว่างสมาชิกในครอบครัวมีความเปราะบางจนนำไปสู่ปัญหาทางสังคมเพิ่มขึ้น

5. สื่อมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของประชาชน แต่ยังมีบทบาทในการส่งเสริม การพัฒนาคุณภาพคนค่อนข้างน้อย

สื่อทางสังคมในปัจจุบันมีอิทธิพลอย่างมากต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของประชาชน แต่การเผยแพร่สื่อต่าง ๆ ยังไม่มีบทบาทต่อการส่งเสริมการเรียนรู้และคุณธรรม จริยธรรม สะท้อนได้จากรายการโทรทัศน์มีภาพของความรุนแรง ภาพที่ตอกย้ำการสร้างอคติ

เชิงลบต่อผู้อื่น ภาษาก้าวร้าว ความไม่เหมาะสมทางเพศ ขณะที่การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านทางเว็บไซต์ต่าง ๆ ส่วนใหญ่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องเพศที่เข้าข่ายลามกอนาจารและการใช้ภาษาที่ไม่เหมาะสม ขณะที่เกมคอมพิวเตอร์ซึ่งเป็นสื่อออนไลน์ที่มีอิทธิพลต่อเด็กและเยาวชน อย่างมาก ซึ่งเกมส่วนใหญ่ที่นิยมเล่นเน้นการต่อสู้ใช้ความรุนแรง ไม่เหมาะสมต่อการเรียนรู้และเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม

6. บริบทการเปลี่ยนแปลงในกระแสโลกก่อให้เกิดความร่วมมือทางเศรษฐกิจทั้งในระดับภูมิภาคและระดับพหุภาคี รวมทั้งความร่วมมือในประชาคมอาเซียน

ความร่วมมือกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านมีอิทธิพลต่อการเคลื่อนย้ายแรงงานเข้าสู่ประเทศไทย ทั้งแรงงานข้ามชาติที่เข้ามาในประเทศไทยอย่างถูกกฎหมายและผิดกฎหมาย ทั้งนี้ในปี 2558 จะมีการเคลื่อนย้ายแรงงานที่มีทักษะฝีมืออย่างเสรีตามกรอบความร่วมมือประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยมีข้อตกลงร่วมกันถึงคุณสมบัติในสาขาวิชาชีพเพื่อให้มีการเคลื่อนย้ายแรงงานใน 7 สาขา ได้แก่ วิศวกรรม พยาบาล สถาปัตยกรรม วิชาชีพสำรวจ แพทย์ ทันตแพทย์ และนักบัญชี และในระยะต่อไปจะเปิดในสาขาอื่น ๆ รวมทั้งแรงงานกึ่งทักษะฝีมือด้วย ซึ่งจะมีผลทำให้ประเทศต้องมีเกณฑ์ เพื่อเป็นมาตรฐานในการประเมินความสามารถของแรงงานที่จะมีการเคลื่อนย้ายแรงงานในภูมิภาคอาเซียน

กฎหมายและเอกสารสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

1. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 49 ได้บัญญัติถึงสิทธิของบุคคลในการรับการศึกษาไม่น้อยกว่าสิบสองปี ที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย โดยรวมถึงผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ หรือผู้อยู่ในสภาวะยากลำบาก ต้องได้รับการสนับสนุนจากรัฐเพื่อให้ได้รับการศึกษาโดยทัดเทียมกับบุคคลอื่นด้วย การจัดการศึกษาอบรมขององค์กรวิชาชีพหรือเอกชน การศึกษาทางเลือกของประชาชน การเรียนรู้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้ตลอดชีวิต ย่อมได้รับความคุ้มครองและส่งเสริมที่เหมาะสมจากรัฐ มาตรา 80(3) ได้บัญญัติให้มีการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาในทุกระดับและทุกรูปแบบให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม โดยจัดให้มีแผนการศึกษาแห่งชาติ กฎหมายเพื่อพัฒนาการศึกษาของชาติ จัดให้มีการพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ก้าวหน้าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก รวมทั้งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีจิตสำนึก

ของ ความเป็นไทย มีระเบียบวินัย คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม และยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2550)

2. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดบทบาทหน้าที่ที่ถือเป็นกรอบและแนวทางในการปฏิรูปการศึกษา ทั้งระบบ ทั้งในเรื่องสิทธิและหน้าที่ทางการศึกษา ระบบการศึกษา แนวทางการจัดการศึกษา การบริหารและการจัดการศึกษา มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา ครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา โดยเฉพาะในหมวดที่ 2 ว่าด้วยสิทธิและหน้าที่ทางการศึกษาที่กำหนดให้การศึกษาต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกัน ในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้ หรือ มีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพ หรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้ หรือไม่มีผู้ดูแลหรือด้อยโอกาส ต้องจัดให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ การศึกษาสำหรับคนพิการ ให้จัดตั้งแต่แรกเกิด หรือพบความพิการ โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความสามารถพิเศษ ต้องจัดด้วยรูปแบบที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงความสามารถของบุคคลนั้น (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. 2545)

3. แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2552 - 2559)

เป็นแผนระยะยาวภายใต้บทบัญญัติของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ เน้นนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ยึดทางสายกลางบนพื้นฐานของความสมดุลพอดี รู้จักประมาณอย่างมีเหตุผล มีความรอบรู้เท่าทันโลกเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต เพื่อมุ่งให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน และความอยู่ดีมีสุขของคนไทย โดยยึด “คน” เป็นศูนย์กลางการพัฒนา มีวัตถุประสงค์และแนวนโยบาย ดังนี้

3.1 พัฒนาคอนอย่างรอบด้านและสมดุลเพื่อเป็นฐานหลักของการพัฒนา มี

แนวนโยบาย 1) พัฒนาคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ในทุกระดับและประเภทการศึกษา
2) ปลูกฝังและเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม มีจิตสำนึกและมีความภูมิใจในความเป็นไทย มีระเบียบวินัย มีจิตสาธารณะ คำนึงถึงประโยชน์ ส่วนรวมและยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และรังเกียจการทุจริต

ต่อต้านการซื้อสิทธิ์ขายเสียง 3) เพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้ประชาชนทุกคน ตั้งแต่แรกเกิดจนตลอดชีวิตได้มีโอกาสเข้าถึงบริการการศึกษาและการเรียนรู้ โดยเฉพาะผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการหรือทุพพลภาพ ยากจน อยู่ในท้องถิ่นห่างไกล ทุรกันดาร 4) ผลิตและพัฒนากำลังคนให้สอดคล้องกับความต้องการของประเทศ และเสริมสร้างศักยภาพการแข่งขัน และร่วมมือกับนานาชาติประเทศ 5) พัฒนามาตรฐานและระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ทั้งระบบประกันคุณภาพภายในและระบบการประกันคุณภาพภายนอก และ 6) ผลิตและพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐาน มีคุณธรรมและคุณภาพชีวิตที่ดี

3.2 สร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมคุณธรรม ภูมิปัญญาและการเรียนรู้ มีแนวนโยบาย

1) ส่งเสริมการจัดการศึกษา อบรม และเรียนรู้ของสถาบันศาสนา และสถาบันทางสังคม ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย 2) ส่งเสริมสนับสนุนเครือข่ายภูมิปัญญา และการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ศิลปะ วัฒนธรรม พลศึกษา กีฬา เป็นวิถีชีวิตอย่างมีคุณภาพและตลอดชีวิต และ 3) ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างองค์ความรู้ นวัตกรรม และทรัพย์สินทางปัญญา พัฒนาระบบบริหารจัดการความรู้และสร้างกลไกการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

3.3 พัฒนาสภาพแวดล้อมของสังคมเพื่อเป็นฐานในการพัฒนาคน และสร้างสังคม

คุณธรรม ภูมิปัญญาและการเรียนรู้ มีแนวนโยบาย 1) พัฒนาและนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เพื่อการพัฒนาคุณภาพ เพิ่มโอกาสทางการศึกษา และการเรียนรู้ตลอดชีวิต 2) เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการโดยเร่งรัดกระจายอำนาจการบริหารและจัดการศึกษาไปสู่สถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 3) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคเอกชน ประชาชน ประชาสังคม และทุกภาคส่วนของสังคมในการบริหารจัดการศึกษา และสนับสนุนส่งเสริมการศึกษา 4) ระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ และการลงทุนเพื่อการศึกษา ตลอดจนบริหารจัดการ และใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ 5) ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศ ด้านการศึกษา พัฒนาความเป็นสากลของการศึกษาเพื่อรองรับการเป็นประชาคมอาเซียน และเพิ่มศักยภาพการแข่งขันของประเทศภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ ขณะเดียวกันสามารถอยู่ร่วมกับพลโลกอย่างสันติสุข มีการพึ่งพาอาศัยและเกื้อกูลกัน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2553)

ผลการจัดการศึกษาที่ผ่านมา คุณภาพการจัดการศึกษา

ที่ผ่านมาคุณภาพการศึกษายังไม่เป็นที่พอใจของสังคม เด็กวัยเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาหลักของระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (O-Net) ได้แก่ ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์

วิทยาศาสตร์ และสังคมศาสตร์ ยังมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 50 ซึ่งจากผลการสอบในปีการศึกษา 2553 พบว่าคะแนนเฉลี่ย ในทุกระดับชั้นของวิชาภาษาอังกฤษและคณิตศาสตร์ลดลงจากปีการศึกษา 2552 และมาตรฐานความสามารถยังได้คะแนนต่ำในเรื่องของการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ มีวิจารณ์ญาณและความคิดสร้างสรรค์ สำหรับการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา ของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในวิชาคณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ (Trends in International Mathematics and Science Study : TIMSS) ในปี 2550 พบว่าประเทศไทย มีคะแนนเฉลี่ยวิชาคณิตศาสตร์ 441 คะแนนและวิชาวิทยาศาสตร์ 471 คะแนน ตามลำดับซึ่ง ยังต่ำกว่าค่าเฉลี่ยนานาชาติ ซึ่งเป็นการประเมินทุก 4 ปี รวมทั้งผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาด้านคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ ของ The Programme for International Student Assessment (PISA) ที่ประเมินจากผู้ที่จบการศึกษาภาคบังคับหรือกลุ่มอายุ 15 ปี ก็พบว่าคะแนนเฉลี่ยยังต่ำกว่าค่าเฉลี่ย OECD ผู้สำเร็จอาชีวศึกษาและอุดมศึกษามีความสามารถ และสมรรถนะไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้ ในด้านการผลิตครู คณะจารย์ให้มีความรู้ ความสามารถและมีปริมาณที่เพียงพอ เนื่องจากนโยบายการจำกัดอัตรากำลังคนภาครัฐ รวมทั้ง การใช้มาตรการจูงใจให้ข้าราชการเกษียณอายุราชการก่อนกำหนด ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2543 ทำให้ สูญเสียอัตราครูไปจำนวนหนึ่ง อีกทั้งบัณฑิตครูศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ บางส่วนที่จบการศึกษาแล้ว ไม่เป็นครู ครูสอนไม่ตรงวุฒิ และการขาดแคลนครูในบางพื้นที่ ทำให้เกิดความขาดแคลนครูใน ภาพรวม ในขณะที่ครูสายวิชาชีพส่วนมากขาดประสบการณ์ในสถานประกอบการ อีกทั้งครูยังมี ภาระงานอื่นนอกเหนือจากภาระงานสอน ประกอบกับในด้านการคัดเลือกบุคคลเข้าสู่วิชาชีพครู พบว่าผู้เลือกคณะครูศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ เป็นอันดับท้าย ๆ ส่วนการพัฒนาครูก็ยังคงขาดการดูแล เอาใจใส่อย่างจริงจัง และด้านสถานศึกษาพบว่า มีสถานศึกษาชั้นพื้นฐานที่ยังไม่ได้เกณฑ์ มาตรฐานตามเกณฑ์การประเมินของสำนัก รับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นสถานศึกษาขนาดเล็ก จากสภาพดังกล่าวส่งผลกระทบต่อคุณภาพ การศึกษา

1. ความทั่วถึงในการให้บริการการศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการได้ขยายโอกาสทางการศึกษาให้กับประชาชนทั้งในระบบ โรงเรียนและนอกระบบโรงเรียน เพื่อให้ประชาชนทุกคน ทุกวัยมีโอกาสเข้าถึงการศึกษาและการ เรียนรู้อย่างต่อเนื่องทำให้มีผู้ได้รับการศึกษาเพิ่มจำนวนมากขึ้นในแต่ละระดับการศึกษา ดังนี้

1.1 ระดับการศึกษาปฐมวัย เป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งเตรียมความพร้อมด้าน ร่างกาย จิตใจอารมณ์ สังคม และสติปัญญา ให้กับเด็กก่อนเข้าเรียนระดับประถมศึกษา ซึ่งที่ผ่านมากระทรวงศึกษาธิการสามารถจัดการศึกษาในระดับนี้ในระบบโรงเรียน ปีการศึกษา 2552

จำนวน 1,780,074 คน คิดเป็นร้อยละ 74.33 ของประชากรกลุ่มอายุ 3-5 ปี (จำนวน 2,394,796 คน) เนื่องจากรัฐบาลได้มีนโยบายเรียนฟรี 15 ปี ที่ครอบคลุมถึงระดับการศึกษาปฐมวัย

1.2 ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการจัดการศึกษาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 49 ที่มุ่งหวังให้ผู้เรียนได้พัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทั้งในด้านคุณธรรม จริยธรรมความรู้ และความสามารถขั้นพื้นฐานโดยเน้นการอ่านออก เขียนได้ คิดเลขเป็น มีทักษะชีวิตและสามารถแก้ปัญหาได้ ในปีการศึกษา 2552 สามารถจัดการศึกษาได้จำนวน 9,934,295 คน คิดเป็นร้อยละ 92.29 ของประชากรกลุ่มอายุ 6 - 17 ปี (จำนวน 10,764,131 คน) จำแนกเป็นระดับประถมศึกษา จำนวน 5,138,475 คน คิดเป็นร้อยละ 104 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 2,792,286 คน คิดเป็นร้อยละ 94.87 และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 2,003,534 คน คิดเป็นร้อยละ 69.57 ตามลำดับ ทั้งนี้พบว่า การจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษาสามารถจัดได้มากกว่าจำนวนประชากรกลุ่มอายุ 6- 12 ปีที่มีอยู่ เนื่องจากรัฐบาลได้เปิดโอกาสให้กับประชาชนทุกคนที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยสามารถเข้ารับการศึกษได้ และแนวโน้มในการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญ จะเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากเด็กไม่นิยมเรียนสายอาชีพศึกษา รวมทั้งค่านิยมของผู้ปกครอง ที่ปรารถนาให้ลูกเรียนต่อในสายสามัญจนจบปริญญาตรีเพื่อใหทำงานในสายอื่นและการที่ผู้ปกครองไม่ทราบความก้าวหน้าในเส้นทางอาชีพของผู้เรียนอาชีพศึกษาเท่าที่ควร

1.3 ระดับอาชีวศึกษาและอุดมศึกษา การจัดการศึกษาระดับอาชีวศึกษามีแนวโน้มลดลงเรื่อย ๆ จากปีการศึกษา 2551 มีผู้เรียนอาชีวศึกษา จำนวน 776,718 คน และในปีการศึกษา 2552 มีจำนวน 750,750 คน ซึ่งจะมีจำนวนลดลงเมื่อเทียบกับจำนวนผู้เรียนสายสามัญที่มีจำนวนเพิ่มขึ้นและการผลิตกำลังแรงงานระดับอาชีวศึกษาไม่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีในสถานประกอบการ รวมทั้งไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้ทักษะพื้นฐานที่จำเป็นยังไม่เพียงพอ ในขณะที่ระดับอุดมศึกษาคุณภาพของบัณฑิตอยู่ในระดับดี แต่ในภาพรวมยังไม่เป็นที่พึงพอใจของผู้ใช้ นอกจากนี้การจัดอันดับสถาบันอุดมศึกษาของ QS Asian Universities Ranking เป็นการจัดอันดับมหาวิทยาลัยที่ดีที่สุดในภูมิภาคเอเชียในปี 2011 มีมหาวิทยาลัยของไทยติดอันดับใน 100 อันดับแรก ได้แก่ อันดับที่ 34 มหาวิทยาลัยมหิดล อันดับที่ 47 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อันดับที่ 67 มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ อันดับที่ 88 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และอันดับที่ 95 มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ในขณะที่เดียวกันจากการจัดอันดับสถาบันอุดมศึกษาในระดับนานาชาติของ The Time Higher Education World University Rankings 2010 - 2011 ไม่มีสถาบันอุดมศึกษาของไทยติดอันดับใน 200 อันดับแรก นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาปีการศึกษาเฉลี่ยของคนไทย อายุ 15 - 59 ปี พบว่า มีค่าเฉลี่ย

เพิ่มขึ้นทุกปี โดยในปี 2552 มีปีการศึกษาเฉลี่ย เท่ากับ 8.9 ปีและในปี 2553 เท่ากับ 9.0 ปี แต่กียังต่ำกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ ในปี 2553 เท่ากับ 10.0 ปี เนื่องจากเด็กที่เข้าเรียนการศึกษาภาคบังคับมีการออกกลางคันมาก รวมถึงการให้บริการการศึกษาแก่ผู้ด้อยโอกาส ยังไม่ทั่วถึง

2. การใช้สื่อ เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการได้มีการจัดตั้งกองทุนเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการผลิต วิจัย และพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา โดยกองทุนมีหน้าที่ 3 เรื่อง คือ 1) การส่งเสริมพัฒนาเครือข่ายการศึกษาแห่งชาติ (National Education Network) เพื่อพัฒนาให้เป็นศูนย์กลางในการเข้าถึงข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษาไปยังสถานศึกษาทั่วประเทศ และนานาชาติ 2) ศูนย์สารสนเทศเพื่อการศึกษา (National Education Information system) เป็นศูนย์กลางจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษา และ 3) ส่งเสริมศูนย์การเรียนรู้แห่งชาติ (National Learning center) เพื่อเป็นศูนย์กลางจัดเก็บเชื่อมโยงข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษา ซึ่งในขณะนี้กระทรวงศึกษาธิการได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารกองทุนพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา รวมทั้งจัดทำร่างกฎหมายว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการจัดสรรเงินกองทุนพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา อยู่ระหว่างขั้นตอนการตรวจพิจารณาของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา และได้จัดทำแผนแม่บทกองทุนพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ภายใต้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ทั้งนี้ ต้องการให้พัฒนาสถานีวิทยุโทรทัศน์เพื่อการศึกษา หรือ ETV มาเป็นสถานีโทรทัศน์ทางการศึกษา ยกยระดับรายการ Student Channel และ Teacher Channel ซึ่งในอนาคตอาจจะจัดห้องเรียนเชื่อมโยงกันทั่วโลก รวมถึงโครงการ Student Channel เปิดโอกาสให้นักเรียน ได้เรียนรู้จากครูที่มีความรู้ความสามารถ เป็นการสร้างความเท่าเทียมกันระหว่างเด็กนักเรียน ในเมืองและชนบท และ โครงการ Thai Teacher TV เป็นรายการโทรทัศน์สำหรับครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อนำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการจัดการเรียน การสอน แนวคิดในการบริหารจัดการและแก้ไขปัญหาการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ มีการพัฒนาเครือข่ายสารสนเทศเพื่อพัฒนาการศึกษา (Inter University Network : Uni-Net) โดยเชื่อมโยงเครือข่ายความเร็วสูงระหว่างมหาวิทยาลัย และสถาบันการศึกษาในต่างประเทศ เป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ทางการศึกษา สนับสนุนการดำเนินกิจกรรมด้านการเรียนการสอนผ่านเครือข่าย การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน Uni-Net เพื่อรองรับการศึกษาทั้งระบบ โดยสร้างโครงข่ายเคเบิลใยแก้วนำแสงพร้อมติดตั้งอุปกรณ์ทั่วประเทศเพื่อเชื่อมโยงทั้ง 4 ภูมิภาค และการขยายโครงสร้างพื้นฐานเครือข่ายสารสนเทศเพื่อพัฒนาการศึกษา ปัญหาการดำเนินงานที่ผ่านมา พบว่า ส่วนใหญ่ให้ความสนใจในการพัฒนาวัสดุอุปกรณ์มากกว่าการนำเนื้อหาสาระในสื่อเทคโนโลยีและสารสนเทศไปใช้ในการ

เรียน การสอน และการพัฒนาผู้สอนให้มีความรู้ความสามารถเพียงพอในการนำเทคโนโลยีมาใช้ ในการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนและจัดกระบวนการเรียนรู้ ครูและนักเรียนนำความรู้ด้าน เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาไปใช้ในกระบวนการเรียนการสอนและการเรียนรู้ด้วยตนเองน้อย ประกอบกับสถานศึกษามีจำนวนคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์สำหรับสื่อไม่เพียงพอ ล้าสมัย รวมทั้ง ครูยังไม่สามารถใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนการสอนได้อย่างแท้จริงและ ผู้เรียนไม่ได้ใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง ประกอบกับสถานศึกษา บางแห่งยังขาดสื่อที่ ทันสมัยและมีคุณภาพ ทำให้ไม่เพียงพอต่อการใช้เพื่อศึกษาค้นคว้า หากความรู้ด้วยตนเองของครู และผู้เรียน

3. ประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษา

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดอำนาจหน้าที่การบริหารและจัดการการศึกษาของรัฐ การบริหารและจัดการการศึกษาขององค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น รวมถึงการบริหารและจัดการศึกษาของเอกชน และในการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษ ที่สอง (พ.ศ. 2552 - 2561) มีกรอบแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการใหม่ ได้แก่

- 1) การกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาให้สถานศึกษาและเขตพื้นที่การศึกษา
- 2) พัฒนาระบบบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลให้มีความโปร่งใสเป็นธรรมและมีระบบการ ตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพ
- 3) พัฒนาการบริหารจัดการ เพื่อเพิ่มโอกาสทางการศึกษาอย่างมี คุณภาพ
- 4) พัฒนาระบบบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน ภาคเอกชนและทุกภาคส่วนในการจัดการศึกษาและสนับสนุนการศึกษาและเรียนรู้ให้มากขึ้น
- 5) พัฒนาระบบบริหารจัดการทรัพยากรเพื่อการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ จากผลการพัฒนา การศึกษาที่ผ่านมา ในด้านเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารและการจัดการศึกษา การส่งเสริมการมี ส่วนร่วมและการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาจากส่วนกลางสู่เขตพื้นที่ การศึกษาและสถานศึกษา แม้จะได้มีการออกกฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจาย อำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาแล้ว แต่หน่วยปฏิบัติยังไม่มีอิสระและความคล่องตัวใน การบริหารงานและจัดการศึกษาเท่าที่ควร ส่วนการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา พบว่า มีการ ถ่ายโอนสถานศึกษาไปองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแล้ว 381 แห่ง การจัดการศึกษาของเอกชนยัง ไม่มีการขยายตัวเท่าที่ควร เนื่องจากนโยบายขยายโอกาสทางการศึกษาของรัฐมีผลกระทบต่อ การรับนักเรียน/นักศึกษาของสถานศึกษาเอกชน ส่วนสถานประกอบการและสถาบันต่าง ๆ มีส่วน ร่วมจัดการศึกษาเพิ่มขึ้น แต่ยังมีสัดส่วนน้อยมาก อีกทั้งขาดแรงจูงใจให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหาร จัดการศึกษาและระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

การจัดการศึกษาตามเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเอกชน

1. การบริหารโรงเรียนเอกชน

จากคู่มือการดำเนินงานเกี่ยวกับโรงเรียนเอกชน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน. 2541 : 1-7) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานโรงเรียนเอกชนไว้ 6 ประการ คือ

1.1 ความหมายของการบริหารโรงเรียนคือการใช้วิธีการต่าง ๆ จัดสรรทรัพยากรซึ่งได้แก่คน เงิน วัสดุ อุปกรณ์ และการจัดการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่หลักสูตรกำหนด ผลผลิตที่ได้จากการบริหารงานโรงเรียนคือประสิทธิภาพของนักเรียนมีคุณสมบัติพึงประสงค์ของสังคม

1.2 การบริหารโรงเรียนให้บรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตรนั้นผู้บริหารจะต้องจัดการโรงเรียนให้ครอบคลุมงาน 6 งาน คือ งานวิชาการ งานบุคคล งานกิจการนักเรียน งานธุรการ และการเงินงานอาคารสถานที่ และงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนซึ่งจะต้องดำเนินงานทั้ง 6 งานให้สอดคล้องสัมพันธ์กัน

1.3 การบริหารโรงเรียนทั้ง 6 งานสามารถแบ่งได้เป็นงานหลักและงานสนับสนุนงานวิชาการนับว่าเป็นงานหลักส่วนงานอื่น ๆ เป็นงานสนับสนุนงานวิชาการ

1.4 ผู้บริหารควรจัดสัดส่วนเกี่ยวกับเวลาในการบริหารงานโรงเรียนแต่ละงานให้เหมาะสม

1.5 ผู้บริหารโรงเรียนมีหน้าที่รับผิดชอบในการปฏิบัติการสอน การวางแผนการควบคุมกำกับติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานและดำเนินงานทุกอย่างตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน กฎกระทรวง และระเบียบที่เกี่ยวข้อง

1.6 ภารกิจที่ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนจะต้องปฏิบัตินั้นจะต้องอาศัยทักษะที่จำเป็น เช่น ทักษะเกี่ยวกับความรู้ ทักษะในด้านเทคนิคต่าง ๆ และทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์

2. แนวทางในการปฏิบัติงานในการบริหารโรงเรียนนั้นคณะกรรมการการศึกษาเอกชนได้วางหลักการเพื่อให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพไว้ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน. 2541 : 8-17)

2.1 การบริหารโรงเรียนทุกงานจะต้องเป็นไปตามขั้นตอนกระบวนการบริหารอย่างน้อย 4 ขั้นตอนได้แก่

2.1.1 การศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการ

2.1.2 การวางแผน

2.1.3 การดำเนินการตามแผน

2.1.4 การประเมินผล

2.2 ต้องยึดเป้าหมายหลักของการบริหารโรงเรียนซึ่งมีผู้บริหารกำหนดไว้นั้นคือการปฏิบัติงานโรงเรียนทุกงานให้บรรลุจุดหมายของหลักสูตรและคุณภาพอันพึงประสงค์ของนักเรียน

2.3 ใช้บุคลากรในโรงเรียนให้เป็นประโยชน์มากที่สุดและควรให้บุคลากรในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ ให้มากที่สุดควรให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นและรับผิดชอบในการปฏิบัติงานร่วมกัน

2.4 ทำการควบคุมดูแลติดตามการปฏิบัติงานของบุคลากรในโรงเรียนให้ปฏิบัติงานทุกงานอย่างสม่ำเสมอแนวคิดและหลักการที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าการบริหารงานโรงเรียนเอกชนมีภารกิจที่จะต้องทำมากมายต้องร่วมมือจากบุคลากรทุกฝ่ายการดำเนินงานจึงจะประสบความสำเร็จสามารถบรรลุเป้าหมายการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพโรงเรียนเอกชนมีภารกิจที่จะต้องทำมากมายต้องร่วมมือจากบุคลากรทุกฝ่ายการดำเนินงานจึงจะประสบความสำเร็จสามารถบรรลุเป้าหมายการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ

3. การบริหารโรงเรียนอาชีวศึกษา

ฮาริส (Hariss. 1981 : 155 : อ้างถึงใน เมธี ปิลันธนานนท์. 2543 : 47) ให้ความหมายของการอาชีวศึกษาว่าเป็นการศึกษาเพื่อการทำงานทุกชนิดซึ่งบุคคลถูกใจในงานนั้นและเป็นความต้องการของสังคมการอาชีวศึกษาเป็นพิเศษเฉพาะซึ่งแตกต่างกับการศึกษาทั่วไปที่จัดเพื่อพัฒนาทักษะความสามารถความเข้าใจเจตคติอุปนิสัยที่ดีในการทำงานและความทราบซึ่งอันเป็นความต้องการจำเป็นที่คนทำงานอาชีพต้องมีเพื่อจะได้เจริญก้าวหน้าและสร้างผลผลิตได้ดีเมื่อรับการบรรจุเข้าทำงานหรือประกอบอาชีพแล้ว

เมธี ปิลันธนานนท์ (2543 : 48) ได้กล่าวถึงการอาชีวศึกษาว่าเป็นการศึกษา เพื่อเตรียมบุคลากรด้านฝีมือระดับคุณวุฒิที่ต่ำกว่าปริญญาสำหรับอาชีพหนึ่งหรือกลุ่มอาชีพต่าง ๆ การอาชีวศึกษาตามปกติจัดขึ้นในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจะต้องจัดให้มีการศึกษาพื้นฐานทั่วไปวิชาทฤษฎีสัมพันธ์และฝึกภาคปฏิบัติเพื่อพัฒนาฝีมือที่ต้องการสำหรับอาชีพหนึ่ง ๆ สัดส่วนของวิชาต่าง ๆ จะแตกต่างกันแต่ตามปกติแล้วจะต้องเน้นการฝึกภาคปฏิบัติจากความหมายข้างต้นพอจะสรุปได้ว่าการบริหารงานโรงเรียนอาชีวศึกษามีลักษณะพิเศษเฉพาะดังนี้

1. เป็นการศึกษาในระดับต่ำกว่าปริญญาตรี (อนาคตอาจจะขยายถึงระดับปริญญาตรี)
2. เป็นการศึกษาสำหรับอาชีพใดอาชีพหนึ่งหรือกลุ่มอาชีพใดโดยเฉพาะ
3. มุ่งศึกษาเพื่อนำความรู้ไปประกอบอาชีพ
4. มีทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ

4. การบริหารงานตามเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเอกชน

มาตรฐานคุณภาพของโรงเรียนหมายถึงขอบข่ายความสำเร็จในการดำเนินงานแต่ละเรื่องเพื่อให้บรรลุเป้าหมายหลักของการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพในโรงเรียน (จรัส นองมาก. 2540 : 18)

คณะกรรมการการศึกษาเอกชนได้นิยามมาตรฐานคุณภาพการศึกษาเอกชนให้ครอบคลุมการจัดการศึกษาเป็นระบบคือทั้งสภาพแวดล้อมปัจจัยป้อนกระบวนการและผลผลิตทางการศึกษาโดยกำหนดว่าโรงเรียนเอกชนที่ดีมีคุณภาพได้แก่โรงเรียนที่มีจุดมุ่งหมายวัตถุประสงค์เป้าหมายและทิศทางการดำเนินงานที่ชัดเจนสามารถจัดการเรียนการสอนกิจการนักเรียนและการบริหารด้านอื่น ๆ ในโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพมีผลการดำเนินงานที่สอดคล้องกับความต้องการและวัตถุประสงค์ที่กำหนดเป็นอย่างดี (กรรณิการ์ ภิญญาคง. 2541 : 12) จากนิยามดังกล่าวสรุปได้ว่ามาตรฐานคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเอกชนคือข้อกำหนดลักษณะของโรงเรียนที่ดีซึ่งมองเห็นได้จากปัจจัยป้อนกระบวนการและผลผลิตของโรงเรียนตามเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเอกชนที่คณะกรรมการการศึกษาเอกชนกำหนดไว้

5. ขอบข่ายของมาตรฐานคุณภาพการศึกษาโรงเรียนเอกชน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2543) ได้จัดทำเอกสารประกอบอบรมหลักสูตรการพัฒนาบุคลากรเพื่อประกันคุณภาพและการรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเอกชน (ปมศ.) และเป็นคู่มือการปฏิบัติงานของโรงเรียนเอกชนได้อธิบายถึงขอบข่ายของคุณภาพโรงเรียนไว้ว่าการกำหนดคุณลักษณะของคุณภาพของโรงเรียนเอกชนที่พึงประสงค์ตั้งอยู่บนพื้นฐานแนวความคิดดังต่อไปนี้

5.1 โรงเรียนเอกชนเป็นองค์กรทางสังคมองค์กรหนึ่งที่มีภาระหน้าที่ให้บริการทางการศึกษาซึ่งควรจะต้องรับผิดชอบทั้งด้านคุณภาพและประสิทธิภาพของบริการดังกล่าวที่ตนจัดเพราะการศึกษาถือว่าเป็นบริการ/สินค้าสาธารณะ (Public Goods) ที่มีผลทั้งโดยตรงและโดยอ้อมต่อผู้บริการและสังคมโดยรวมดังนั้นโรงเรียนเอกชนที่ดีควรจะเป็นโรงเรียนที่สามารถให้บริการทางการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างมีประสิทธิภาพ

5.2 การศึกษาที่มีคุณภาพหรือคุณภาพการศึกษาหมายถึงการบรรลุผลสำเร็จในการสร้างหรือพัฒนาพฤติกรรมความเป็นคนที่สมบูรณ์ทุกด้านให้แก่บุคคลทั้งนี้สืบเนื่องมาจากความเชื่อว่าการศึกษาคือการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์คุณภาพของโรงเรียนจึงควรครอบคลุมภารกิจของโรงเรียนทุกด้านที่สามารถทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพลักษณะหรือคุณสมบัติตามที่หลักสูตรนั้น ๆ กำหนดไว้รวมทั้งมีความสอดคล้องกับความต้องการของสังคม (โดยข้อแม้คือหลักสูตรของ

การศึกษานั้น ๆ และความต้องการของสังคมต้องเป็นสิ่งที่ดีที่สามารถสะท้อนให้เห็นพฤติกรรม
ความเป็นคนที่สมบูรณ์ทุกด้าน)

5.3 การทำภารกิจจัดการศึกษาของโรงเรียนเป็นการทำงานเชิงระบบคือมีตัวบ่อน
เช่นผู้เรียนบุคลากรและวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ มีกระบวนการที่เป็นการประสานสัมพันธ์ระหว่างตัว
บ่อนต่าง ๆ ให้เกิดการทำงานที่เรียกว่าการจัดการเรียนการสอนและการบริหารงานอื่น ๆ ใน
โรงเรียนเพื่อไปสู่เป้าหมายขององค์กรและมีผลผลิตเช่นการเรียนรู้หรือพัฒนาการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น
แก่ผู้เรียนเป็นต้น ฉะนั้นคุณภาพของโรงเรียนจึงน่าจะตั้งขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหรือปัจจัยต่าง ๆ
ที่เกี่ยวข้องดังกล่าวข้างต้นซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนได้คัดสรรมาให้เป็นกรอบ
หรือแนวทางพัฒนาสำหรับโรงเรียนเอกชน 7 เรื่อง ดังนี้

5.3.1 ปรัชญาและเป้าหมายของโรงเรียน

5.3.2 หลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน

5.3.3 บุคลากร

5.3.4 ทรัพยากรเพื่อการเรียนการสอน

5.3.5 การจัดการ/การบริหาร

5.3.6 กิจกรรมนักเรียน/นักศึกษา

5.3.7 สัมฤทธิ์ผลของผู้เรียน

โดยแต่ละเรื่องมีความหมายและขอบข่ายความสำเร็จที่ต้องการและจะบ่งบอก
ความสำเร็จได้อย่างไรเพียงใดจึงได้นำมากำหนดรายละเอียดเป็นเกณฑ์คุณภาพและตัวชี้คุณภาพ
การศึกษาของโรงเรียนเอกชนรวมทั้งหมด 18 เกณฑ์ 57 ตัวชี้คุณภาพในระดับก่อนประถมศึกษา
20 เกณฑ์ 62 ตัวชี้คุณภาพในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา 20 เกณฑ์ 61 ตัวชี้คุณภาพใน
ระดับอาชีวศึกษาและการศึกษานอกระบบโดยเกณฑ์คุณภาพหมายถึงขอบข่ายความสำเร็จของ
ข้อกำหนดของลักษณะคุณภาพที่พึงประสงค์ส่วนตัวชี้คุณภาพหมายถึงตัวแปรหรือปรากฏการณ์ที่
บ่งบอกถึงสิ่งที่จะทำการวัดในแต่ละเกณฑ์คุณภาพกำหนดเกณฑ์และตัวชี้คุณภาพของโรงเรียน
เอกชนจึงอาศัยหลักการดังนี้

1. โรงเรียนซึ่งแม้จะแตกต่างกันหลากหลายแต่ละโรงเรียนต่างก็สามารถดีได้เท่า ๆ กัน
ฉะนั้นในการตัดสินใจจะต้องดูว่าโรงเรียนพยายามจะให้สำเร็จอะไร (Striving Achieve) และ
ขอบเขตที่สนองความต้องการของผู้เรียนและชุมชนสังคมซึ่งนั่นคือขอบข่าย (Extent) และความ
พอเพียง (Adequacy) ของการทำหน้าที่และประโยชน์ของเรื่องนั้น ๆ

2. คุณภาพเป็นสิ่งที่สร้างและพัฒนาได้ ฉะนั้นเกณฑ์และตัวชี้คุณภาพต้องมีลักษณะ
เป็นพลวัตรและมีความเป็นกลางที่ทุกโรงเรียนสามารถนำไปใช้ได้ สำนักงานคณะกรรมการ

การศึกษาเอกชนได้กำหนดรายละเอียดของปัจจัยเกณฑ์และตัวชี้คุณภาพพร้อมคำอธิบายเพื่อพัฒนาโรงเรียนเอกชนเข้าสู่กระบวนการรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษาผู้วิจัยได้ศึกษา รายละเอียดเฉพาะส่วนที่โรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชนพึงประสงค์ดังนี้

2.1 ปัจจัยที่ 1 ปรัชญาและเป้าหมายของโรงเรียนปรัชญาของโรงเรียนหมายถึงแนวคิดหรือเจตจำนงของโรงเรียนที่จะจัดการศึกษาของโรงเรียนมุ่งไปในทิศทางใดหรือต้องการให้เกิดผลสุดท้ายในรูปแบบใดเป้าหมายของโรงเรียนหมายถึงสิ่งที่จะทำให้สำเร็จหรือผลสุดท้ายที่โรงเรียนจะเกิดขึ้นจากการจัดการศึกษาของโรงเรียนเกณฑ์ปรัชญาและเป้าหมายของโรงเรียนเหมาะสมและใช้เป็นเครื่องชี้้นำการดำเนินงานของโรงเรียนได้

ตัวชี้คุณภาพ

1. ปรัชญามีสาระสำคัญที่สอดคล้องกับปรัชญาและจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาของชาติสนองความต้องการของชุมชนและสังคมอย่างต่อเนื่องและมุ่งเน้นการสร้างค่านิยมที่ถูกต้องให้เกิดแก่ผู้เรียน
2. เป้าหมายมุ่งเน้นผลถาวรที่แท้จริงที่จะให้เกิดแก่ผู้เรียนอย่างรอบด้าน สมดุลรวมทั้งเน้นประสิทธิภาพและความคุ้มค่าของการจัดการศึกษาแต่ละระดับหลักสูตรประเภทวิชาและสาขาวิชา
3. มีแนวดำเนินงานหรือแผนที่รับรองรับปรัชญาและเป้าหมายของโรงเรียน
4. บุคลากรในโรงเรียนและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้เข้าใจปรัชญาและเป้าหมายของโรงเรียนตรงกันโรงเรียนที่มีปรัชญาที่ปรากฏเป็นสายลักษณะอักษรและปรัชญาที่ดีจะต้องมีสาระสำคัญสอดคล้องกับปรัชญาและจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาของชาติ/สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนสังคมแวดล้อมมีการสื่อสารให้บุคคลเกี่ยวข้องรับทราบบุคลากรในโรงเรียนนำไปใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานและวางแผนพัฒนางานเพื่อให้ปรัชญานั้นบรรลุผล ดังนั้นปรัชญาจึงเป็นภาพรวมที่จะสะท้อนภาพของโรงเรียนในแง่ของแสดงจุดเน้นและแนวทางของโรงเรียนในการจัดการศึกษาเสมือนหนึ่งคำมั่นสัญญาที่ให้ต่อผู้ปกครองนักเรียนและชุมชนเป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาโรงเรียนและการปฏิบัติงานของโรงเรียนคณะกรรมการโรงเรียน (ผู้บริหารครูและผู้ปกครอง) ร่วมกันกำหนดเป้าหมายของโรงเรียนที่มีลักษณะของการมุ่งเน้นผลถาวรที่แท้จริงที่จะให้เกิดแก่ผู้เรียนอย่างรอบด้านสมบูรณ์เน้นประสิทธิภาพและความคุ้มค่าของการจัดการศึกษาทั้งนี้โรงเรียนอาจจะวางเป้าหมายไว้ในแต่ละระดับการศึกษาแต่ละหลักสูตรวิชา ซึ่งเป้าหมายย่อยที่เหมาะสมควรสอดคล้องกับเป้าหมายใหญ่ของโรงเรียนบุคลากรฝ่ายต่าง ๆ ช่วยกันวิเคราะห์ปรัชญาและเป้าหมายของโรงเรียนสู่การปฏิบัติโดยจัดทำแผนพัฒนารองรับปรัชญาและเป้าหมายของโรงเรียนบุคลากรในโรงเรียนและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายสามารถอธิบาย

ความหมายของปรัชญาและเป้าหมายของโรงเรียนได้ตรงกันและนำไปเป็นแนวทางปฏิบัติจนประสบความสำเร็จและเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

สรุปได้ว่าปรัชญาและเป้าหมายของโรงเรียนนั้นเป็นการกำหนดเป้าหมายของโรงเรียนโดยร่างเป็นสายลักษณะอักษรให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนสังคมแวดล้อมและสอดคล้องกับปรัชญาและจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาของชาติโดยมีการวางแผนพัฒนาและปฏิบัติงานตามแผนงานจะประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายนั้น ๆ

2.2 ปัจจัยที่ 2 บุคลากร

บุคลากร หมายถึง ผู้บริหารครูผู้สอนและบุคลากรสนับสนุนหรือผู้ปฏิบัติงานหน้าที่ต่าง ๆ ในโรงเรียนปัจจัยนี้ถือว่าสำคัญที่สุดขององค์กรองค์กรใดถ้ามีบุคลากรที่มีคุณภาพและทำงานอย่างมีประสิทธิภาพองค์กรนั้นสามารถพัฒนาได้เจริญรุ่งเรืองประสบผลสำเร็จบรรลุตามปรัชญาและเป้าหมายขององค์กร

เกณฑ์ที่ 1 ผู้บริหารเป็นผู้นำระดับมืออาชีพ

ตัวชี้คุณภาพ

1. มีความรู้ความสามารถมีวิสัยทัศน์และมีความมุ่งมั่นต่อความสำเร็จในการทำงาน
2. ปฏิบัติตนและปฏิบัติงานเป็นแบบอย่างที่ดีผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้มีความรู้ความสามารถรอบด้านมีวิสัยทัศน์กว้างไกลมีความมุ่งมั่นต่อความสำเร็จในการทำงานปฏิบัติตนปฏิบัติงานในหน้าที่เป็นแบบอย่างที่ดีต่อครูนักเรียนผู้ปกครองและชุมชนในทุกด้านตามเกณฑ์มาตรฐานผู้บริหารการศึกษาของคุรุสภา พ.ศ. 2540

เกณฑ์ที่ 2 ครูผู้สอนทุกคนมีความรู้ความสามารถและคุณธรรมเหมาะสมกับอาชีพครู

ตัวชี้คุณภาพ

1. มีวุฒิและความรู้ความสามารถสอดคล้องและเพียงพอกับสาขาวิชาที่สอน
 2. ปฏิบัติงานสอดคล้องกับจรรยาบรรณวิชาชีพครู
 3. มีความมุ่งมั่นต่อการพัฒนาตนเองสู่เกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูโรงเรียน
- ดำเนินการบรรจุครูเข้าปฏิบัติงานตามวุฒิความรู้ความสามารถความถนัดความสนใจสอดคล้องและเพียงพอกับสาขาที่สอนมีการจัดทำทะเบียนประวัติไว้เป็นปัจจุบันเก็บรักษาไว้สะดวกต่อการค้นหาข้อมูลครูผู้สอนทุกคนมีความประพฤติและปฏิบัติที่เป็นแบบอย่างที่ดีของนักเรียนชุมชนและท้องถิ่นในทุกด้านเป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรมตามจรรยาบรรณวิชาชีพครูของคุรุสภาและต้องเป็นผู้ที่มีความมุ่งมั่นในการปฏิบัติตนปฏิบัติงานเพื่อพัฒนาตนเองตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูของคุรุสภา พ.ศ. 2537

เกณฑ์ที่ 3 บุคลากรสนับสนุนทุกคนมีความรู้ความสามารถและปฏิบัติงานเต็มตาม

ศักยภาพ

ตัวชี้คุณภาพ

1. มีความรู้ความสามารถสอดคล้องกับงานที่ได้รับมอบหมาย
2. มีความมุ่งมั่นต่อความสำเร็จในการทำงานเพื่อองค์กร (โรงเรียน)

โรงเรียนดำเนินการบรรจุบุคลากรสนับสนุนทุกฝ่ายเข้าปฏิบัติงานตามความรู้ความสามารถความถนัดความสนใจสอดคล้องและเพียงพอกับตำแหน่งหน้าที่/งานมีการจัดทำทะเบียนประวัติไว้เป็นปัจจุบันเก็บรักษาไว้สะดวกต่อการค้นหาข้อมูลบุคลากรสนับสนุนทุกคนมีความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มความสามารถเพื่อความสำเร็จของโรงเรียนและประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในทุกด้าน

สรุปได้ว่าบุคลากรของโรงเรียนประกอบด้วยผู้บริหารครูผู้สอนและบุคลากรสนับสนุนหรือผู้ปฏิบัติงานหน้าที่ต่าง ๆ ของโรงเรียนบุคลากรเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดขององค์กรในการที่จะพัฒนาองค์กรให้เจริญรุ่งเรืองประสบผลสำเร็จตามปรัชญาและเป้าหมายขององค์กรโดยผู้บริหารต้องเป็นผู้นำระดับมืออาชีพมีความรู้ความสามารถรอบด้านมีวิสัยทัศน์กว้างไกลปฏิบัติตนและงานในหน้าที่ด้วยความมุ่งมั่นในผลสำเร็จเป็นแบบอย่างที่ดีต่อครูและนักเรียนส่วนครูผู้สอนก็เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถและคุณธรรมเหมาะสมกับอาชีพครูอีกทั้งบุคลากรสนับสนุนทุกคนมีความรู้ความสามารถมีความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มความสามารถเพื่อความสำเร็จของโรงเรียน

2.3 ปัจจัยที่ 3 ทรัพยากรเพื่อการเรียนการสอน

ทรัพยากรเพื่อการเรียนการสอนหมายถึงมวลทรัพยากรที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้แก่อาคารสถานที่สภาพแวดล้อมสื่อ นวัตกรรมวัสดุอุปกรณ์และการเงินของโรงเรียนรวมทั้งระบบข้อมูลและเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างโรงเรียนกับองค์กรภายนอก

เกณฑ์ที่ 1 จัดอาคารเรียนอาคารประกอบห้องเรียนห้องประกอบสถานที่ฝึกปฏิบัติและสภาพแวดล้อมเหมาะสมกับสภาพการใช้งาน

ตัวชี้คุณภาพ

1. มีความมั่นคงแข็งแรงปลอดภัยและมีการดูแลบำรุงรักษาอย่างเหมาะสม
2. มีห้องสมุดมุมหนังสือศูนย์วิชาการพร้อมเอกสารและตำราเหมาะสมและเอื้อ

ต่อการเรียนรู้

3. มีอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกเพียงพอเหมาะสม

4. จัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนการสอนและให้เป็นแหล่งการเรียนรู้การดูแลซ่อมแซมปรับปรุงอาคารเรียนห้องต่าง ๆ ให้อยู่ในสภาพที่ดีมีความปลอดภัยสะอาดห้องต่าง ๆ มีความเหมาะสมทั้งบรรยากาศสภาพแวดล้อมวัสดุอุปกรณ์ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ อยู่ในสภาพพร้อมที่จะใช้งานได้มีประสิทธิภาพ

เกณฑ์ที่ 2 จัดสื่อวัสดุอุปกรณ์และนวัตกรรมที่มีคุณภาพเพียงพอต่อการเรียนการสอน
ตัวชี้คุณภาพ

1. มีระบบการจัดการและบำรุงรักษาที่มีประสิทธิภาพ
2. มีการบริการและส่งเสริมการใช้อย่างทั่วถึงและเป็นระบบมีการจัดซื้อจัดหาและบริการสื่อวัสดุอุปกรณ์ที่ทันสมัยมีประสิทธิภาพเหมาะสมกับผู้เรียนมีการจัดระบบการดูแลรักษาซ่อมแซมและการให้บริการอย่างรวดเร็วและอย่างทั่วถึง

เกณฑ์ที่ 3 จัดระบบการเงินที่ก่อประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน
ตัวชี้คุณภาพ

1. มีแผนการใช้จ่ายเงินที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน
2. มีการใช้จ่ายเงินตามแผนอย่างมีประสิทธิภาพ
3. มีการตรวจสอบและรายงานด้านการเงินอย่างเป็นระบบมีการวางแผนโครงการในการใช้จ่ายเงินเพื่อการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพโดยมีผู้รับผิดชอบในแต่ละงานในรูปแบบของคณะทำงานมีการประชุมวางแผนตรวจสอบรายงานและการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายอย่างถูกต้อง

เกณฑ์ที่ 4 จัดระบบข้อมูล/เครือข่ายการเรียนรู้ของโรงเรียนให้เอื้อต่อการเรียนการสอน
ตัวชี้คุณภาพ

1. การจัดทำและพัฒนาฐานข้อมูลเพื่อใช้ในการวางแผนและพัฒนารับรู้
2. มีการให้บริการข้อมูลและสารสนเทศอย่างทั่วถึงและทันต่อความต้องการ
3. มีการสร้างความสัมพันธ์และได้รับความร่วมมือจากองค์กรภายนอก เช่น บ้าน

สมาคมชุมชนสถานประกอบการหน่วยงานของรัฐ เป็นต้น

สรุปได้ว่าทรัพยากรที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้แก่อาคารสถานที่สภาพแวดล้อมสื่อ นวัตกรรมวัสดุอุปกรณ์และการเงินของโรงเรียนรวมทั้งระบบข้อมูลและเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างโรงเรียนกับองค์กรภายนอกโดยต้องมีการดูแลซ่อมแซมปรับปรุงอาคารเรียนห้องต่าง ๆ ให้อยู่ในสภาพที่ดีมีความปลอดภัยสะอาดมีความเหมาะสมทั้งบรรยากาศสภาพแวดล้อมวัสดุอุปกรณ์ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ อยู่ในสภาพพร้อมที่จะใช้งานได้มีประสิทธิภาพ มีการจัดซื้อจัดหาและบริการสื่อวัสดุอุปกรณ์ที่ทันสมัยมีประสิทธิภาพเหมาะสมกับผู้เรียนมีการ

จัดระบบการดูแลรักษาซ่อมแซมและการให้บริการอย่างรวดเร็วและอย่างทั่วถึงมีการวางแผนโครงการในการใช้เงินเพื่อการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนและจัดระบบข้อมูล/เครือข่ายการเรียนรู้ของโรงเรียนให้เอื้อต่อการเรียนการสอน

2.4 ปัจจัยที่ 4 การจัดการและการบริหาร

การจัดการและการบริหารหมายถึงการปฏิบัติตามหน้าที่บริหารโรงเรียนเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ (คำนึงถึงการใช้ทรัพยากรให้เกิดการประหยัดหรือสิ้นเปลืองน้อยที่สุดและหรือได้ผลมากที่สุด) และมีประสิทธิผล (คำนึงถึงความสามารถบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้) สามารถตรวจสอบและพัฒนายกระดับมาตรฐานการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง

เกณฑ์ที่ 1 มีระบบการบริหารจัดการที่ทันสมัย

ตัวชี้คุณภาพ

1. มีโครงสร้างการบริหารชัดเจนเหมาะสมกับขนาดและระดับการศึกษาของโรงเรียน
2. มีคู่มือ/แนวปฏิบัติงานสำหรับบุคลากรครบถ้วนทุกฝ่าย
3. มีธรรมเนียมของโรงเรียนและแผนปรับปรุงโรงเรียนอย่างเหมาะสม
4. มีนวัตกรรมเทคโนโลยีและระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการที่เหมาะสม
5. มีการพัฒนาบุคลากรอย่างทั่วถึงและต่อเนื่องมีการจัดทำแผนพัฒนาและธรรมเนียมโรงเรียนอย่างเหมาะสมโดยจัดโครงสร้างการบริหารงานแต่ละฝ่ายอย่างชัดเจนมีผู้รับผิดชอบในแต่ละฝ่ายมุ่งเน้นการนำไปปฏิบัติเพื่อพัฒนาบุคลากรอย่างทั่วถึงนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพ

เกณฑ์ที่ 2 สร้างบรรยากาศการทำงานที่เป็นประชาธิปไตย

ตัวชี้คุณภาพ

1. มีการทำงานเป็นทีมเปิดโอกาสให้ทุกคนแสดงความคิดเห็นและปฏิบัติอย่างเต็มศักยภาพ
2. เปิดโอกาสให้ผู้มีความสามารถเป็นผู้นำโดยสามารถผลัดเปลี่ยนกันเป็นผู้นำผู้ตามที่ดีได้การบริหารงานในแต่ละฝ่ายมีการแต่งตั้งคณะทำงานมีการประชุมปรึกษาวางแผนในการพัฒนางานเปิดโอกาสให้สมาชิกแสดงความคิดเห็นเสนอแนะอย่างทั่วถึง

เกณฑ์ที่ 3 มีระบบการกำกับตรวจสอบและรายงานคุณภาพภายในที่เหมาะสม

ตัวชี้คุณภาพ

1. มีการกำหนดขอบข่ายสาระการกำกับตรวจสอบและรายงานที่ครอบคลุม เป้าหมายและจุดเน้นการพัฒนาของโรงเรียนชัดเจนเน้นการประเมินประสิทธิภาพประสิทธิผล และความคุ้มค่า (ความคุ้มค่าหมายถึงกลุ่มเป้าหมายได้รับประโยชน์และตรงกลุ่มเป้าหมาย ทุกระดับ)
 2. บุคลากรและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเข้าใจและดำเนินการตามระบบได้
 3. มีการเสนอรายงานการตรวจสอบคุณภาพภายในอย่างต่อเนื่องมีการประชุม กำหนดขอบข่ายผู้รับผิดชอบและมีการตรวจสอบประเมินรายงานผลเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง
- สรุปได้ว่าการจัดการ/การบริหารนั้นต้องมีระบบการบริหารจัดการที่ทันสมัยการ จัดทำแผนพัฒนาและธรรมนูญโรงเรียนอย่างเหมาะสมโดยจัดโครงสร้างการบริหารงานแต่ละฝ่าย อย่างชัดเจนมีผู้รับผิดชอบในแต่ละฝ่ายมุ่งเน้นการนำไปปฏิบัติเพื่อพัฒนาบุคลากรอย่างทั่วถึงนำ นวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพการบริหารงานในแต่ละฝ่ายมีการแต่งตั้ง คณะทำงานมีการประชุมปรึกษาวางแผนในการพัฒนางานเปิดโอกาสให้สมาชิกแสดงความคิดเห็น เสนอแนะอย่างทั่วถึงมีการประชุมกำหนดขอบข่ายผู้รับผิดชอบและมีการตรวจสอบประเมิน รายงานผลเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง

2.5 ปัจจัยที่ 5 กิจกรรมนักเรียน/นักศึกษา

กิจกรรมนักเรียน/นักศึกษาหมายถึงการดำเนินงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหาร สวัสดิการการปกครองและกิจกรรมนักเรียนนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความรู้ทักษะคุณธรรม จริยธรรมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์

เกณฑ์ที่ 1 จัดบริการและสวัสดิการต่าง ๆ แก่ผู้เรียนเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทั้ง ร่างกายและจิตใจให้เหมาะสมกับวัย

ตัวชี้คุณภาพ

1. มีการจัดบริการโภชนาการและสุขภาพที่ถูกลักษณะและเพียงพอ
2. มีการดูแลติดตามความประพฤตินักเรียนอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง
3. มีการใช้ข้อมูลด้านความประพฤตินักเรียนมาพัฒนางานปกครองมีการกำหนด กฎระเบียบแนวปฏิบัติสำหรับนักเรียนนักศึกษาอย่างชัดเจนและมีผู้รับผิดชอบโดยตรงมีการดูแล ติดตามความประพฤตินักเรียนอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่องและมีการใช้ข้อมูลด้านความประพฤติ นักเรียนมาพัฒนางานปกครอง

เกณฑ์ที่ 3 จัดกิจกรรมนักเรียนมุ่งเน้นส่งเสริมด้านทักษะคุณธรรมจริยธรรมและ คุณลักษณะที่พึงประสงค์อย่างหลากหลายสอดคล้องกับความสนใจและเหมาะสมกับวัย

ตัวชี้คุณภาพ

1. มีการเปิดโอกาสให้นักเรียนทุกคนเข้าร่วมกิจกรรมตามความสมัครใจ
 2. มีการติดตามและประเมินผลการจัดกิจกรรมนักเรียนอย่างต่อเนื่องมีแผนงาน/โครงการการจัดกิจกรรมที่มุ่งเน้นส่งเสริมด้านทักษะคุณธรรมจริยธรรมและความสนใจของนักเรียน/นักศึกษาการจัดกิจกรรมสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายผลสำเร็จของงานบรรลุตามเป้าหมาย มีการติดตามและประเมินผลการจัดกิจกรรมนักเรียนเพื่อนำมาปรับปรุงและพัฒนาอย่างสม่ำเสมอ
- สรุปได้ว่ากิจการนักเรียน/นักศึกษาเป็นการดำเนินงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับบริการสวัสดิการการปกครองและกิจกรรมนักเรียนนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างความรู้ทักษะคุณธรรมจริยธรรมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์มีการจัดโภชนาการและสุขภาพที่ถูกต้องลักษณะและเพียงพอตลอดจนมีแผนงานโครงการการจัดกิจกรรมที่มุ่งเน้นส่งเสริมด้านทักษะคุณธรรมจริยธรรมอย่างสม่ำเสมอ

2.6 ปัจจัยที่ 6 สัมฤทธิ์ผลของผู้เรียน

สัมฤทธิ์ผลของผู้เรียนหมายถึงผลการเรียนรู้หรือพัฒนาการโดยรวมของผู้เรียนที่เกิดขึ้นจริงตามที่กำหนดไว้ในจุดมุ่งหมายของหลักสูตรแต่ละระดับการศึกษาของผู้เรียนซึ่งผลการเรียนรู้หรือพัฒนาการดังกล่าวต้องครอบคลุมทั้งด้านสติปัญญาเจตคติรวมทั้งคุณธรรมจริยธรรมและทักษะต่าง ๆ ที่ใช้ในการทำงาน

เกณฑ์ที่ 1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในชั้นสุดท้ายของผู้เรียนที่จบหลักสูตรอยู่ในระดับสูง

ตัวชี้คุณภาพจำนวนไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ของผู้จบหลักสูตรแต่ละระดับได้คะแนนเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 2.5 และหรือจำนวนผู้เรียนชั้นสุดท้ายไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ของแต่ละหลักสูตรสาขาวิชาชีพมีสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่ต่ำกว่าชั้นดีพอใช้หรือชั้นระดับคะแนนเฉลี่ย 2.5 เมื่อทดสอบด้วยเครื่องมือวัดที่เป็นกลาง

เกณฑ์ที่ 2 ความก้าวหน้าทางการเรียนรู้ของผู้เรียนเต็มตามศักยภาพของตน

ตัวชี้คุณภาพ

1. ผู้เรียนแต่ละคนมีความสามารถทางการเรียนที่แสดงออกโดยเฉลี่ยสูงขึ้นเป็นไปตามเกณฑ์ที่โรงเรียนกำหนด
2. มีผลงานที่แสดงความก้าวหน้าของผู้เรียนแต่ละคนแต่ละกลุ่มผู้เรียนแต่ละคนมีความสามารถทางการเรียนโดยเฉลี่ยสูงขึ้นและมีผลงานที่แสดงความก้าวหน้าของผู้เรียนแต่ละคนแต่ละกลุ่มแสดงให้เห็นการทำงานอย่างเป็นระบบการทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะการใช้

ทรัพย์สินอย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุดผลงานมีคุณภาพและแสดงถึงความคิดริเริ่มสร้างสรรค์หรือได้รับรางวัลจากการประกวดแข่งขันทางวิชาการในโอกาสต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง

เกณฑ์ที่ 3 ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนและมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร

ตัวชี้คุณภาพ

1. ผู้เรียนมีความสนใจอุตสาหกรรมและกระตือรือร้นต่อการเรียนและพัฒนาผลการเรียนของตนเองสามารถแสวงหาและพัฒนาความรู้ได้ด้วยตนเอง
2. ผู้เรียนมีทักษะพื้นฐานในการทำงาน/มีทักษะและจรรยาบรรณในสาขาวิชาชีพที่เรียน
3. ผู้เรียนมีความประพฤติมีวินัยสุภาพอ่อนน้อมเห็นความสำคัญของการรักษาสภาพแวดล้อม
4. ผู้เรียนมีสัมพันธภาพที่ดีต่อเพื่อน ๆ ครูและบุคลากรอื่นในโรงเรียน
5. ผู้เรียนมีความรับผิดชอบและปฏิบัติหน้าที่ได้เหมาะสมกับวัย

นักเรียนนักศึกษาเมื่อสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรสามารถประกอบวิชาชีพได้ตามวิชาที่ศึกษามาหรือศึกษาต่อในระดับสูงขึ้นได้สามารถแสวงหาและพัฒนาความรู้ได้ด้วยตนเองได้รับการยอมรับจากชุมชนและเป็นที่ต้องการของสังคมหรือสถานประกอบการต่างๆ

สำหรับตัวชี้คุณภาพของเกณฑ์ที่ 1 และ 2 ในปัจจัยที่ 7 นี้ให้โรงเรียนสามารถกำหนดระดับสภาพความสำเร็จที่โรงเรียนต้องการตามศักยภาพหรือขั้นพื้นฐานความสามารถของผู้เรียนได้ตามความเหมาะสมในการตรวจของคณะกรรมการตรวจสอบให้พิจารณาข้อค้นพบเปรียบเทียบกับระดับสภาพความสำเร็จที่โรงเรียนกำหนด

สรุปได้ว่าสัมฤทธิ์ผลของผู้เรียนเป็นผลการเรียนรู้หรือพัฒนาการโดยรวมของผู้เรียนที่เกิดขึ้นจริงตามที่กำหนดไว้ในจุดมุ่งหมายของหลักสูตรแต่ละระดับการศึกษาของผู้เรียนโดยร้อยละ 50 ของผู้จบหลักสูตรแต่ละระดับได้คะแนนเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 2.5 ความก้าวหน้าทางการเรียนรู้ของผู้เรียนเต็มตามศักยภาพของตนผู้เรียนแต่ละคนมีความสามารถทางการเรียนโดยเฉลี่ยสูงขึ้น ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนและมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรนักเรียนนักศึกษาสามารถประกอบอาชีพได้ตามสาขาวิชาที่ศึกษามาหรือศึกษาต่อในระดับสูงขึ้นได้สามารถแสวงหาและพัฒนาความรู้ได้ด้วยตนเองได้รับการยอมรับจากชุมชนและเป็นที่ต้องการของสังคมหรือสถานประกอบการต่าง ๆ

นโยบายและยุทธศาสตร์ของการจัดการอาชีวศึกษาและเทคโนโลยีศึกษา

จากการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 จะมีผลให้เกิดการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระบบบริหารราชการ ตั้งแต่ปี งบประมาณ 2546 เป็นต้นไป ดังนั้นจึงจำเป็นต้องทราบถึงบทบาทของหน่วยงานผลิต วิทยาลัยฯ และพันธกิจเพื่อใช้กำหนดยุทธศาสตร์ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการอาชีวศึกษาและเทคโนโลยีศึกษา ซึ่งมีรายละเอียดพอสังเขป ดังนี้

1. บทบาทของหน่วยผลิตที่ปรับเปลี่ยนตามทิศทางการปฏิรูปการศึกษา

1.1 พระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พระราชบัญญัติการอาชีวศึกษามีประวัติความเป็นมายาวนาน โดยเริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2536 เมื่อประธานคณะกรรมการร่วมภาคีรัฐบาลและเอกชนเพื่อพัฒนาการศึกษาเพื่ออาชีพ (กรอ.พอ.) ซึ่งรองนายกรัฐมนตรีในขณะนั้นเป็นประธาน กรอ.พอ. ได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการเฉพาะกิจเพื่อยกร่างพระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา คณะอนุกรรมการได้มีการประชุมกันหลายครั้งเพื่อพิจารณายกร่างพระราชบัญญัติดังกล่าว รวม 15 มาตรา ต่อมาได้มีการสัมมนารับฟังความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้อง และได้มีการเปลี่ยนชื่อร่างพระราชบัญญัติการอาชีวศึกษาแห่งชาติ เป็นร่างพระราชบัญญัติคณะอนุกรรมการร่วมภาคีรัฐบาลและเอกชนเพื่อพัฒนาการศึกษาเพื่ออาชีพ ต่อมาได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 โดยจัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) และประกอบกับได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการร่างพระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา เพื่อยกร่างพระราชบัญญัติดังกล่าว ซึ่งขณะนี้อยู่ในขั้นตอนของกระบวนการรัฐสภา การอาชีวศึกษาจึงได้เสนอรัฐบาลเพื่อขออนุมัติคณะอนุกรรมการร่วมภาคีรัฐบาลและเอกชนเพื่อพัฒนาการศึกษาเพื่ออาชีพ ทำให้ร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวถูกระงับไป คงเหลือแต่เพียงร่างพระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา ซึ่งจะนำไปตามเจตนารมณ์ของมาตรา 20 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ดังนั้นร่างพระราชบัญญัติการอาชีวศึกษาจึงอยู่ในระหว่างการดำเนินการทางรัฐสภา และมีการประกาศเป็นกฎหมายได้ในระยะเวลาไม่นานนัก ต่อมาในวันที่ 6 กรกฎาคม 2546 ได้มีพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา โอนบรรดาอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับราชการของกรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (ยกเว้นสถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน) และบรรดาอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่กรมอาชีวศึกษาไปเป็นสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จึงเท่ากับว่า กรมอาชีวศึกษาได้เปลี่ยนสถานะไปเป็นสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ดังนั้น ร่างพระราชบัญญัติการอาชีวศึกษาที่กรมอาชีวศึกษา (เดิม) ได้เสนอไว้จึงยังคงดำเนินการต่อไปตามกระบวนการทางรัฐสภาและได้

ประกาศเป็นกฎหมายตามที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ มาตราที่ 20 ซึ่งให้สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษามีบทบาทชัดเจนมากขึ้น (บรรเลง ศรีนิล และคณะ. 2548 : 112-113)

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) ได้ดำเนินการผลิตและพัฒนากำลังคน เพื่อสนองต่อความต้องการกำลังคนในการพัฒนาประเทศ ซึ่งในปี พ.ศ. 2551 ได้สร้างภาพลักษณ์ ที่ดีให้การอาชีวศึกษา เพื่อสร้างความนิยมในการเรียนวิชาชีพให้กับสังคม มีเป้าหมาย เพื่อเพิ่มปริมาณผู้เรียน ในขณะที่เดียวกันได้ใช้กิจกรรมการบริการสังคมในโครงการและวาระพิเศษต่าง ๆ เพื่อให้สังคมได้รับรู้ถึงศักยภาพของผู้เรียนอาชีวศึกษา และเป็นการสร้างประสบการณ์ให้กับผู้เรียน ทั้งในด้านการฝึกงานวิชาชีพและปลูกฝังสำนึกการบริการสังคม นอกจากนี้ได้เน้นเครือข่ายความร่วมมือกับทุกภาคส่วนให้เข้ามาร่วมกันรับผิดชอบ และมีบทบาทในการจัดการอาชีวศึกษาร่วมกัน มากขึ้น

ดังนั้น สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ได้จัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อพัฒนา ด้าน คุณภาพให้เพิ่มขึ้นควบคู่ไปกับปริมาณผู้เรียน และขยายบทบาทการจัดการอาชีวศึกษา สำหรับผู้เรียน ที่เป็นผู้มีงานทำแล้ว ผู้ที่ต้องการพัฒนาศักยภาพ และผู้ที่กำลังหางานทำให้มากขึ้น อีกทั้ง ยังให้ความสำคัญกับการค้นหา พัฒนา เผยแพร่ นวัตกรรม เทคโนโลยี เพื่อสร้างและพัฒนา อาชีพให้เกิดประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ จึงได้กำหนดแผนปฏิบัติการในปีงบประมาณ พ.ศ. 2552 ไว้ดังนี้

1. วิสัยทัศน์ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เป็นองค์กรหลักที่มุ่งมั่นผลิต และพัฒนากำลังคนอาชีวศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐาน สอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ส่งผลต่อการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

2. พันธกิจ จัดการอาชีวศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพให้มีคุณภาพมาตรฐาน ขยายโอกาสทางการศึกษาวิชาชีพ อย่างทั่วถึงและเสมอภาค วิจัย สร้างนวัตกรรม พัฒนาองค์ความรู้ เพื่อการพัฒนาอาชีพ

1.2 ยุทธศาสตร์การปฏิรูปอาชีวศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

ในการผลักดันให้วิสัยทัศน์และพันธกิจบรรลุตามเป้าหมายนั้น สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ได้กำหนดยุทธศาสตร์ไว้ 6 ยุทธศาสตร์ 35 กลยุทธ์ ดังนี้

1.2.1 ยุทธศาสตร์ที่ 1 : การพัฒนาการจัดการอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพให้มีคุณภาพมาตรฐาน สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา มีภารกิจเกี่ยวกับการจัดการอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพโดยคำนึงถึงคุณธรรมและความเป็นเลิศทางวิชาชีพ

การพัฒนาการจัดการอาชีวศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพ โดยจะเน้นการผลิตกำลังคนให้มีคุณภาพมาตรฐาน มีเส้นทางอาชีพที่ชัดเจน เพื่อจะสนับสนุนขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ตลอดจนให้มีการรับรองสมรรถนะของบุคคลในการประกอบอาชีพ เสริมสร้างทักษะการเป็นผู้ประกอบการ และสร้างค่านิยมที่ดีต่อการอาชีวศึกษา โดยมีเป้าประสงค์ให้ผู้สำเร็จอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพมีคุณภาพ มาตรฐาน มีงานทำและดำรงชีวิตอย่างมีความสุขในสังคม ซึ่งมีกลยุทธ์หลักคือ

- 1) พัฒนาครูและบุคลากรอาชีวศึกษา
- 2) เร่งรัดพัฒนาคุณภาพและสมรรถนะผู้เรียน
- 3) สร้างมาตรฐานและพัฒนาหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผล
- 4) ส่งเสริมการประกันคุณภาพสถานศึกษา
- 5) ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ
- 6) พัฒนาสถานศึกษาและสถาบันการอาชีวศึกษาให้ได้มาตรฐาน มีความเป็นเลิศทางวิชาชีพ
- 7) สร้างเสริมประสบการณ์วิชาชีพ ปฏิบัติอาสา ด้วยการบริการสังคม
- 8) ส่งเสริมให้นำเทคโนโลยีสารสนเทศ สื่อ นวัตกรรม มาใช้ในการเรียนการสอนเสริมสร้างทักษะการเป็นผู้ประกอบการ
- 9) สร้างภาพลักษณ์ที่ดีต่อการอาชีวศึกษา

1.2.2 ยุทธศาสตร์ที่ 2 : สร้างเครือข่ายและส่งเสริมความร่วมมือ การผลิตและพัฒนากำลังคนให้ตรงตามความต้องการของประเทศ จะต้องได้รับร่วมมือกับองค์กรที่ต้องการใช้กำลังคน ตั้งแต่ภาคการผลิต เอกชน รัฐวิสาหกิจ และชุมชน เพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการอาชีวศึกษา ทั้งในและต่างประเทศ อันจะนำไปสู่การกำหนดหลักสูตรกระบวนการจัดการเรียนการสอนในการผลิตกำลังคน ได้ตรงกับความต้องการของภาคการผลิตและความต้องการของผู้ใช้ โดยมีเป้าประสงค์ เพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและท้องถิ่น ซึ่งจะมีกลยุทธ์ คือ

- 1) ส่งเสริมและสนับสนุนความร่วมมือในการจัดอาชีวศึกษา และการฝึกอบรมวิชาชีพทั้งในและต่างประเทศ

2) สร้างความเข้มแข็งในการสร้างเครือข่ายและความร่วมมือในการจัด
อาชีวศึกษา และการฝึกอบรมวิชาชีพ

3) พัฒนารฐานข้อมูลความร่วมมือ

4) พัฒนาศูนย์กำลังคนอาชีวศึกษา

5) ประสาน ส่งเสริมและสนับสนุน การจัดการอาชีวศึกษา และการฝึกอบรม
วิชาชีพของสถานศึกษาเอกชน สถานประกอบการและเครือข่าย

1.2.3 ยุทธศาสตร์ที่ 3 : พัฒนาระบบบริหารจัดการอาชีวศึกษา คุณภาพของ
การอาชีวศึกษา มีระบบการบริหารจัดการอาชีวศึกษา องค์ประกอบที่สำคัญที่อาจจะส่งผลต่อ
คุณภาพ การปฏิรูประบบราชการ พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการ
บ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 และนำแนวทางการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ
(Public Sector Management Quality Award : PMQA) ซึ่งเป็นเครื่องมือในการพัฒนา
องค์กรไปสู่ความเป็นเลิศ ในขณะที่กฎหมายการอาชีวศึกษาได้ระบุถึงการจัดตั้งสถาบันการ
อาชีวศึกษาซึ่งต้องมีการพัฒนาระบบการบริหารและจัดการในรูปแบบสถาบันการอาชีวศึกษา
ควบคู่ไปด้วย อีกทั้งจากการประกาศใช้กฎหมายการอาชีวศึกษาดังกล่าว มีผลให้ต้องสร้าง
กฎหมาย กฎระเบียบ ต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ ดังนั้นเพื่อให้การพัฒนาระบบบริหารและ
จัดการอาชีวศึกษา เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จึงได้กำหนดกลยุทธ์ไว้ดังนี้

1) จัดและพัฒนาโครงสร้างการบริหารงานให้เป็นไปตาม กฎหมาย, การ
อาชีวศึกษาและกฎหมาย อื่นที่เกี่ยวข้อง

2) พัฒนาระบบบริหารจัดการตามหลักเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการ
ภาครัฐและธรรมาภิบาล

3) พัฒนากฎหมาย กฎระเบียบ ข้อบังคับ

4) กระจายอำนาจการบริหารจัดการสู่ สถานศึกษาและสถาบัน

5) ผลักดันการจัดตั้งสถาบันการอาชีวศึกษา

6) พัฒนาระบบติดตามและประเมินผลให้มีประสิทธิภาพ

7) พัฒนาระบบการตรวจสอบภายในให้มีประสิทธิภาพ

8) ส่งเสริมการนำเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการและการ

ให้บริการ

9) เสริมสร้างสวัสดิการและขวัญกำลังใจ

1.2.4 ยุทธศาสตร์ที่ 4 : ขยายโอกาสทางการศึกษาวิชาชีพและส่งเสริมการ
เรียนรู้ตลอดชีวิต มุ่งเน้นการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาวิชาชีพให้ประชาชนทุกคน มีโอกาสเข้าถึง

การศึกษาด้านวิชาชีพที่มีคุณภาพมาตรฐานอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย โดยมีจุดมุ่งหมายให้ครอบคลุมประชาชนทุก เพศ ทุกวัย และกลุ่มเป้าหมายทั้งเด็ก เยาวชน วัยแรงงาน สตรี ผู้สูงอายุ โดยเฉพาะผู้ยากไร้ ด้อยโอกาส คนพิการผู้ห่างไกลทุรกันดารและชนกลุ่มน้อย ซึ่งมีกลยุทธ์ดังนี้

1) ส่งเสริมและพัฒนาการจัดอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพ ด้วย รูปแบบที่หลากหลายทั้งในระบบ นอกระบบ และทวิภาคี

2) ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพให้ประชาชนในการสร้างงานสร้างรายได้

3) จัดการศึกษาวิชาชีพแก่ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ ผู้สูงอายุ

4) ส่งเสริมให้มีการสร้างรายได้ระหว่างเรียน

1.2.5 ยุทธศาสตร์ที่ 5 : จัดอาชีวศึกษาเพื่อสร้างเสริมความมั่นคงของรัฐ

ส่งเสริมการจัดการศึกษาในจังหวัดชายแดน ให้เป็นกลไกเสริมสร้างความสมานฉันท์ สันติวิธี วิถี ประชาธิปไตยบนพื้นฐานความหลากหลายทางวัฒนธรรมและความเป็นอัตลักษณ์ของแต่ละ พื้นที่ มีความร่วมมือระหว่างประเทศด้านการศึกษา แลกเปลี่ยนความรู้ พัฒนาวិชาการ/วิชาชีพ เตรียมความพร้อมรองรับการเปิดเสรีการค้าในอนาคต โดยหวังผลให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลาง การศึกษาวิชาชีพในภูมิภาค โดยเฉพาะสาขาที่มีศักยภาพและความพร้อม ซึ่งประกอบด้วยกล ยุทธ์ดังนี้

1) ส่งเสริมและพัฒนาการจัดอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพในเขต ชายแดนภาคใต้

2) ส่งเสริมและพัฒนาการจัดอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพในพื้นที่ ชายแดน และเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจ

3) ส่งเสริมและพัฒนาการจัดอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพ ตาม โครงการพระราชดำริ

4) ส่งเสริมและพัฒนาการจัดอาชีวศึกษาร่วมกับประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อสร้าง ความเข้าใจอันดีต่อกัน

1.2.6 ยุทธศาสตร์ที่ 6 : สนับสนุนการวิจัยและพัฒนาถ่ายทอดองค์ความรู้และ เทคโนโลยี เพื่อให้การอาชีวศึกษาเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ตั้งแต่การพัฒนาระบบการบริหาร จัดการให้เอื้อต่อการเรียนรู้ การสร้างองค์ความรู้ และนวัตกรรมทางวิชาชีพ การเชื่อมโยงการวิจัย กับกระบวนการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพ มีกลไกนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ได้จริง ซึ่งจะมี กลยุทธ์ ดังนี้

1) ส่งเสริมพัฒนาการวิจัย สร้างนวัตกรรม สิ่งประดิษฐ์ และการวิจัยเชิงนโยบาย การวิจัยเพื่อตอบสนองความต้องการของสถานประกอบการ

2) ส่งเสริมการนำองค์ความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรม ไปใช้พัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการและการเรียนการสอน

3) ส่งเสริมให้นำความรู้ เทคโนโลยี สิ่งประดิษฐ์ และนวัตกรรม ไปใช้พัฒนาอาชีพ จดสิทธิบัตร และพัฒนาสู่เชิงพาณิชย์

4) พัฒนาระบบบริหารจัดการ เครือข่ายงานวิจัย และการจัดการความรู้ อาชีวศึกษาทั้งในประเทศและระดับนานาชาติ

สรุปนโยบายการศึกษาและการจัดการอาชีวศึกษาในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดแนวการจัดการศึกษาของชาติไว้ในหมวดที่ 4 ตั้งแต่มาตรา 22 ถึง มาตรา 30 ซึ่งสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

1. การจัดการศึกษาต้องเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
2. มุ่งปลูกฝังและสร้างลักษณะที่พึงประสงค์ให้กับผู้เรียน
3. กระบวนการเรียนรู้
4. การส่งเสริมการจัดการกระบวนการเรียนรู้
5. การประเมินผลการเรียนรู้

นอกจากนี้ ยังได้กำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการประเด็นการปฏิรูปการเรียนรู้และ สาระของแนวการจัดการศึกษาที่ปรากฏในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติดังกล่าว ซึ่ง สามารถวิเคราะห์เป็นประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนรู้ได้ 10 ประเด็น โดย สาระสำคัญทั้ง 10 ประเด็นนี้ สามารถเชื่อมโยงกันในการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับ ผู้เรียน ซึ่ง ครู อาจารย์ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการกระบวนการเรียนรู้ให้เหมาะสม สอดคล้องกับสภาพของผู้เรียน และชุมชนท้องถิ่นได้ ซึ่งจะเป็นไปตามหลักการในแนวการจัดการ การศึกษาของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่เน้นการบูรณาการความรู้ คุณธรรม และกระบวนการเรียนรู้ ตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา จากการปฏิรูป การศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งจะมีผลให้ เกิดการให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงระบบบริหารราชการ ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2546 เป็นต้นมา ดังนั้นจึงจำเป็นต้อง ทราบถึงบทบาทของหน่วยงานผลิต วิทยุทัศน์และพันธกิจ เพื่อใช้กำหนดยุทธศาสตร์ของ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการอาชีวและเทคนิคศึกษาให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้นต่อไป

มาตรฐานการอาชีวศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. ม.ป.ป. : 1-19)

กระทรวงศึกษาธิการเป็นองค์กรหลักในการจัดการศึกษาของชาติได้จัดทำมาตรฐานการศึกษาชาติ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาพลเมืองของประเทศให้มีคุณภาพและเพื่อเป็นการผลักดันมาตรฐานการศึกษาชาติให้เข้าสู่การปฏิบัติ กระทรวงศึกษาโดยสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จึงได้จัดทำมาตรฐานการอาชีวศึกษาเพื่อไว้เป็นเป้าหมายในการจัดอาชีวศึกษา ให้สถานศึกษาไว้เป็นหลักในการจัดอาชีวศึกษา รวมทั้งเป็นหลักในการเทียบเคียงสำหรับการส่งเสริม กำกับดูแล ตรวจสอบและประเมินผล และการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนเข้าสู่ตลาดแรงงาน และเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันขั้นของประเทศสู่เวทีสากลได้

1. อุดมการณ์และหลักการในการจัดการอาชีวศึกษา

อุดมการณ์ที่สำคัญในการจัดการอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพ คือ การพัฒนา กำลังคนระดับกึ่งฝีมือ ระดับฝีมือ ระดับเทคนิค และระดับเทคโนโลยี เพื่อให้เกิดคุณภาพตาม สมรรถนะอาชีพที่กำหนดไว้ โดยจัดในสถานศึกษาของรัฐ สถานศึกษาของเอกชน สถานประกอบการ หรือโดยความร่วมมือระหว่างสถาน ศึกษา กับสถานประกอบการ อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ ตามมาตรฐานสากล ทั้งนี้จะต้องสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนการศึกษา ชาติ ปรัชญาการอาชีวศึกษาภายใต้การสนับสนุนทรัพยากรตามหลักเศรษฐกิจ พอเพียง เพื่อผลิตกำลังคนที่มีคุณภาพให้มีศักยภาพในการพัฒนาประเทศ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 พระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ นโยบายด้านการศึกษาของรัฐบาลให้ยึดหลักการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมไทย ให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ และเพื่อให้คนไทยทั้งปวงได้รับโอกาสเท่าเทียมกัน ทางการศึกษา พัฒนาได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตอันเป็นเงื่อนไขไปสู่ระบบเศรษฐกิจ ฐานความรู้ สามารถพึ่งตนเองได้ และสามารถแข่งขันได้ในระดับนานาชาติ

เพื่อให้เป็นไปตามอุดมการณ์และหลักการในการจัดการอาชีวศึกษา ดังกล่าวจึง ได้กำหนดมาตรฐานและตัวบ่งชี้เพื่อใช้เป็นเกณฑ์มาตรฐานในการกำกับ ดูแล ตรวจสอบ และ ประเมินผล จำนวน 6 มาตรฐาน 34 ตัวบ่งชี้ ดังนี้ มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนและผู้สำเร็จการศึกษา วิชาชีพ มาตรฐานที่ 2 หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน มาตรฐานที่ 3 กิจกรรมพัฒนา ผู้เรียน มาตรฐานที่ 4 การบริการวิชาชีพสู่สังคม มาตรฐานที่ 5 นวัตกรรมและการวิจัย มาตรฐานที่ 6 ภาวะผู้นำและการจัดการ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ 5 ตารางมาตรฐานอาชีพศึกษา

มาตรฐาน	ข้อกำหนด	ตัวบ่งชี้
<p>มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนและผู้สำเร็จการศึกษาวิชาชีพ</p>	<p>ข้อกำหนด</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. สถานศึกษาควรจัดการพัฒนาผู้เรียนและผู้สำเร็จการศึกษาในเรื่องต่อไปนี้ 2. ความรู้ความเข้าใจในหลักการด้านคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ที่สามารถนำมาประยุกต์ ใช้ในงานอาชีพได้ 3. ทักษะในการใช้ภาษาสื่อสารได้อย่างถูกต้องเหมาะสม 4. ความรู้และทักษะการใช้เทคโนโลยีที่จำเป็นในการศึกษาค้นคว้าและปฏิบัติงานวิชาชีพได้อย่างเหมาะสม 5. คุณธรรมจริยธรรม ค่านิยมที่ดีงามในวิชาชีพ การมีบุคลิกภาพที่เหมาะสมและมนุษยสัมพันธ์ที่ดี 6. ความรู้และทักษะตามมาตรฐานวิชาชีพ และหลักสูตรสำหรับผู้สำเร็จการศึกษา 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ความรู้และทักษะวิชาชีพตามหลักสูตรที่เหมาะสมกับเศรษฐกิจ สังคมและเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไป 2. ร้อยละของผู้เรียนที่สามารถประยุกต์หลักการทางวิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์มาใช้แก้ปัญหาในการปฏิบัติงานอาชีพอย่างเป็นระบบ 3. ร้อยละของผู้เรียนที่มีทักษะการใช้ภาษาสื่อสารด้านการฟัง การอ่าน การเขียน และการสนทนาทั้งภาษาไทย และภาษาต่างประเทศ 4. ร้อยละของผู้เรียนที่มีความสามารถรู้ใช้ความรู้และเทคโนโลยีที่จำเป็นในการศึกษาค้นคว้าและปฏิบัติงานวิชาชีพได้อย่าง เหมาะสม 5. ร้อยละของผู้เรียนที่มีคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม ที่ดีงามในวิชาชีพ มีบุคลิกภาพที่เหมาะสมและมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี 6. ร้อยละของผู้สำเร็จการศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามเกณฑ์การสำเร็จการศึกษา

มาตรฐาน	ข้อกำหนด	ตัวบ่งชี้
<p>มาตรฐานที่ 2 พัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน</p>	<p>7. ความรู้และทักษะในการการทำงานทำ การศึกษาต่อและการประกอบอาชีพอิสระ</p> <p>8. คุณลักษณะของผู้สำเร็จการศึกษาที่สถานประกอบการหรือหน่วยงานพึงพอใจ</p> <p>2.1 ร่วมมือกับสถานประกอบการในการพัฒนาหลักสูตร ฐานสมรรถนะที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน</p> <p>2.2 จัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองตามธรรมชาติ และเต็มตามศักยภาพ</p>	<p>7. ร้อยละของผู้สำเร็จการศึกษาที่ผ่านการประเมินมาตรฐานวิชาชีพ</p> <p>8. ร้อยละของผู้สำเร็จการศึกษาที่ได้งานทำในสถานประกอบการ/ประกอบอาชีพอิสระ และศึกษาต่อภายใน 1 ปี</p> <p>9. ระดับความพอใจของสถานประกอบการที่มีต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณในวิชาชีพของผู้สำเร็จการศึกษา</p> <p>10. ระดับคุณภาพของหลักสูตรฐานสมรรถนะของสถานศึกษาที่มีการพัฒนาความต้องการของตลาดแรงงาน</p> <p>11. ระดับคุณภาพของการจัดการเรียนรู้อย่างหลากหลาย โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในการฝึกทักษะวิชาชีพ มีการปฏิบัติจริงเพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาตามธรรมชาติ เต็มตามศักยภาพและพึงพอใจต่อคุณภาพการสอน</p>

มาตรฐาน	ข้อกำหนด	ตัวบ่งชี้
มาตรฐานที่ 2 พัฒนาการจัดการเรียนการสอน	<p>2.3 จัดระบบคอมพิวเตอร์ที่เหมาะสมและเพียงพอในแต่ละสาขาวิชา</p> <p>2.4 จัดสถานที่เรียน สถานที่ฝึกปฏิบัติงาน สถานที่ศึกษาค้นคว้าให้เหมาะสมกับสาขาวิชา ทั้งในสถานศึกษา หน่วยงาน องค์กร และแหล่งการเรียนรู้อื่น ๆ</p>	<p>12. ร้อยละของงบประมาณที่สถานศึกษาจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์สำหรับการจัดการเรียนการสอนอย่างเหมาะสม</p> <p>13. ระดับความเหมาะสมและเพียงพอของระบบคอมพิวเตอร์ในแต่ละสาขาวิชา</p> <p>14. ระดับความเหมาะสมในการจัดการเรียน อาคารประกอบ ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ ศูนย์วิทยบริการโรงฝึกงาน พื้นที่ ฝึกปฏิบัติงานเหมาะสมกับวิชาที่เรียน มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และเกิดประโยชน์สูงสุด</p>
มาตรฐานที่ 2 พัฒนาการจัดการเรียนการสอน	<p>2.5 จัดระบบความปลอดภัยของสภาพแวดล้อม และสิ่งอำนวยความสะดวก ที่เอื้อต่อการเรียนรู้</p>	<p>15. ระดับคุณภาพการจัดการระบบความปลอดภัยของสภาพแวดล้อมสิ่งอำนวยความสะดวกที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ในสถานศึกษา</p>
มาตรฐานที่ 2 พัฒนาการจัดการเรียนการสอน	<p>2.6 พัฒนาบุคลากรทุกคนของสถานศึกษา ในงานที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง</p>	<p>16. ร้อยละของบุคลากรภายในสถานศึกษาที่ได้รับความรู้ ในสถานศึกษา</p>
มาตรฐานที่ 2 พัฒนาการจัดการเรียนการสอน	<p>2.7 ระดมทรัพยากรจากทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ร่วมกันจัดการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบ และมีประสิทธิภาพ</p>	<p>17. จำนวนครั้งหรือปริมาณในการระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา เพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษา อย่างมีประสิทธิภาพ</p>

มาตรฐาน	ข้อกำหนด	ตัวบ่งชี้
<p>มาตรฐานที่ 2 พัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน</p> <p>มาตรฐานที่ 3 กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน</p>	<p>2.7 ระดมทรัพยากรจากทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาร่วมกันจัดการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบศึกษามีประสิทธิภาพ</p> <p>3.1 จัดทำระบบการดูแลให้คำปรึกษาผู้เรียนอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ</p> <p>3.2 จัดกิจกรรมส่งเสริมด้านวิชาการ คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่ตรงกันในวิชาชีพ รวมทั้งด้านบุคลิกภาพและมนุษยสัมพันธ์</p>	<p>18. จำนวนสถานประกอบการที่มีการจัดการศึกษา ร่วมกับสถานศึกษาจัดการศึกษาระบบทวิภาคีและระบบปกติ</p> <p>19. จำนวนคน-ชั่วโมงของผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิ หรือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาผู้เรียน</p> <p>20. อัตราส่วนของผู้สอนประจำที่มีคุณวุฒิด้านวิชาชีพต่อ ผู้เรียนในแต่ละสาขาวิชา</p> <p>21. อัตราส่วนของผู้สอนประจำต่อ</p> <p>22. จำนวนครั้งของการจัดให้ผู้เรียนพบอาจารย์ที่ปรึกษา</p> <p>23. จำนวนครั้งของการจัดการบริการ ตรวจสอบ สารสนเทศให้กับผู้เรียน</p> <p>24. ร้อยละของผู้เรียนที่ออกกลางคันเมื่อเทียบกับแรกเข้า</p> <p>25. จำนวนครั้งและประเภทของกิจกรรมที่ส่งเสริมด้านวิชาการ คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ตรงกันในวิชาชีพ รวมทั้งด้าน บุคลิกภาพ และมนุษยสัมพันธ์</p>

มาตรฐาน	ข้อกำหนด	ตัวบ่งชี้
<p>มาตรฐานที่ 4 การบริการวิชาชีพผู้ สังคม</p> <p>มาตรฐานที่ 5 นวัตกรรมและการวิจัย</p>	<p>3.3 จัดกิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ประเพณี และทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม</p> <p>4.1 บริการวิชาชีพที่เหมาะสมตามความต้องการของ ชุมชน สังคม องค์กร ทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อการ พัฒนาประเทศอย่างต่อเนื่อง</p> <p>4.2 จัดสร้างงบประมาณเพื่อการบริหารวิชาชีพอย่าง เป็น ระบบและสอดคล้องกับแผนการบริหารวิชาชีพที่ กำหนด</p> <p>5.1 ส่งเสริม สนับสนุนให้มีการสร้างและพัฒนา นวัตกรรม สิ่งประดิษฐ์งานวิจัย และโครงการที่นำไปใช้ ในการพัฒนาการเรียน การสอน ชุมชน สังคม และ ประเทศชาติ</p>	<p>26. จำนวนครั้งและประเภทของกิจกรรมที่ส่งเสริมการ อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรม ประเพณี และทำนุบำรุง ศิลปวัฒนธรรม</p> <p>27. จำนวนและประสิทธิผลของกิจกรรม/โครงการที่เ้า บริการวิชาชีพและส่งเสริมความรู้ในการพัฒนาชุมชนและ ท้องถิ่นและกิจกรรม/ โครงการฝึกทักษะวิชาชีพเพื่อการ ประกอบอาชีพของประชาชน</p> <p>28. ร้อยละของงบประมาณในการจัดกิจกรรม/โครงการ ที่ให้บริการวิชาชีพ และส่งเสริมความรู้ในการพัฒนา ชุมชนและท้องถิ่น และกิจกรรม/ โครงการฝึกทักษะ วิชาชีพเพื่อการประกอบอาชีพของประชาชนต่อ งบประมาณทั้งหมด</p> <p>29. จำนวนนวัตกรรม สิ่งประดิษฐ์งานวิจัย และ โครงการที่นำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการเรียนการ สอน การประกอบอาชีพและ/หรือการพัฒนาชุมชน ท้องถิ่น และประเทศซึ่งนำไปสู่การแข่งขันในระดับ ชาติ</p>

มาตรฐาน	ข้อกำหนด	ตัวบ่งชี้
<p>มาตรฐานที่ 6 ภาวะผู้นำและการจัดการ</p>	<p>5.2 จัดสรรงบประมาณในการสร้าง พัฒนา และเผยแพร่ นวัตกรรม สิ่งประดิษฐ์ งานวิจัย และโครงการที่นำไปใช้ในการพัฒนา การเรียนการสอน ชุมชน สังคม และประเทศชาติ</p> <p>5.3 จัดการเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับการสร้าง และพัฒนา นวัตกรรม สิ่งประดิษฐ์ งานวิจัย และโครงการที่นำไปใช้ในการพัฒนาการเรียน การสอน ชุมชน สังคม และประเทศชาติ</p> <p>6.1 ใช้ภาวะผู้นำและการมีวิสัยทัศน์ของผู้บริหารในการ ผสมผสานความร่วมมือของบุคลากรในสถานศึกษา และหน่วยงานหรือบุคคลภายนอกให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา</p> <p>6.2 จัดระบบการดูแลบุคลากรของสถานศึกษาด้านคุณธรรม จริยธรรมตามจรรยาบรรณมาตรฐานวิชาชีพ</p> <p>6.3 จัดระบบสารสนเทศและการจัดการความรู้เพื่อการพัฒนาสถานศึกษาอย่างเหมาะสม</p>	<p>30. ร้อยละของงบประมาณที่ใช้ในการสร้าง พัฒนา และเผยแพร่ นวัตกรรม สิ่งประดิษฐ์ งานวิจัย และโครงการต่องบประมาณทั้งหมด</p> <p>31. จำนวนครั้งและช่องทางของการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับนวัตกรรม สิ่งประดิษฐ์ งานวิจัย และโครงการที่นำไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอน ชุมชน สังคม และประเทศชาติ</p> <p>32. ระดับคุณภาพการบริหารของผู้บริหารที่สอดคล้องกับ แผนพัฒนาหรือแผนยุทธศาสตร์ และการมีส่วนร่วมของประชาคมอาเซียนศึกษา</p> <p>ด้วยความเป็นไปตรงไปตรงมา</p> <p>33. ร้อยละของบุคลากรในสถานศึกษาที่สามารถปฏิบัติตามจรรยาบรรณมาตรฐานวิชาชีพได้อย่างถูกต้องเหมาะสม</p> <p>34. ระดับคุณภาพของการจัดระบบสารสนเทศ และการจัดการความรู้ของสถานศึกษา</p>

การวิจัยเชิงอนาคต

เนื่องจากปัจจุบันนี้โลกได้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งทางด้านเศรษฐกิจด้านข้อมูลข่าวสาร ด้านความรู้ ด้านการคมนาคม ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านสังคมและวัฒนธรรม ทำให้คนในสังคมต้องปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้สามารถอยู่ได้อย่างมีคุณภาพการเตรียมพร้อมที่จะรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคตเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้คนในสังคมดำรงอยู่ได้อย่างสงบสุข การเตรียมพร้อมในเรื่องอนาคตหรือที่เรารู้จักกันดีก็คือ การใช้แผนรุก ดังที่ (สิปปนนท์ เกตุทัต. 2535 : 303) ได้กล่าวว่า “วิธีที่ดีที่สุดในการสร้างอนาคตอันสดใสให้แก่ประเทศไทย คือ การหลีกเลี่ยงการใช้แผนรับซึ่งเน้นการสนองตอบต่อสิ่งที่เกิดขึ้นและการแก้ปัญหาหลังจากปัญหานั้นได้เกิดขึ้นแล้ว” และยังกล่าวเพิ่มเติมว่า (2538 : 3) “การมองอนาคตเป็นการสร้างกลไกเชิงรุกสามารถปลุกเร้าใจให้มีผู้ร่วมผนึกกำลังด้วยความหวังอันจะนำไปสู่ความสำเร็จ ส่วนปัญหาที่จะคลี่คลายไปถ้าเลือกแนวทางรุกที่ขวากหนามน้อยที่สุด” ดังนั้นวิธีการหนึ่งของการใช้แผนรุกก็คือ การศึกษาในเรื่องของอนาคตโดยใช้การวิจัยเข้ามาช่วย

การวิจัยอนาคตเป็นเทคนิคการวิจัยที่นิยมใช้กันแพร่หลายสำหรับการศึกษาวิจัยเพื่อวางแผนเชิงรุกหรือการกำหนดนโยบายต่างๆ ในอนาคตเช่นเดียวกับการศึกษาอนาคตภาพของสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน จังหวัดมหาสารคามในทศวรรษหน้าในครั้งนี้ ผู้วิจัยนำเสนอวิธีวิทยาการวิจัยอนาคตเกี่ยวกับ ความหมาย จุดมุ่งหมาย ลักษณะสำคัญ หน้าที่ของเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาอนาคต วิธีการทำนายอนาคต วิธีการวิจัยอนาคต ซึ่งได้นำเสนอตามลำดับ ดังนี้

1. ความหมายของการวิจัยอนาคต

การวิจัยอนาคตนั้นมีชื่อเรียกเป็นภาษาอังกฤษว่า Futures Research หรือ Future Studies หรือใช้ตัวย่อว่า FR แต่มีผู้นำมาใช้ในภาษาไทยที่แตกต่างกันไป เช่น การวิจัยเพื่ออนาคต การวิจัยเชิงอนาคต แต่ในการวิจัยครั้งนี้ใช้คำว่า การวิจัยอนาคต เพราะจะได้เข้าใจความหมายได้ตรงกัน นักวิจัยหลายท่านได้ให้ความหมายว่า การวิจัยอนาคตเป็นเทคนิคการวิจัยที่ใช้ระเบียบวิธีการค้นคว้า หาความรู้เกี่ยวกับอนาคตด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ (Scientific Approach) เพื่อที่มองถึงเหตุการณ์หรือพฤติกรรมต่าง ๆ ที่น่าจะเป็นไปในอนาคตทั้งระยะยาวหรือระยะสั้น รวมทั้งปฏิสัมพันธ์และผลกระทบในระหว่างเหตุการณ์หรือพฤติกรรมต่าง ๆ ที่น่าจะพึงเกิดขึ้นด้วย (ภฤชดา กรุดทอง. 2530 : 75 อ้างถึงใน เทียนฉาย กิระนันท์. 2525 : 2) และเท็กซ์เตอร์ (Textor. 1990 : 139) ได้นิยามการวิจัยอนาคตว่า เป็นวิธีการแสวงหาคำตอบอย่างเป็นระบบเกี่ยวกับทางเลือกในอนาคต โดยพิจารณาความเป็นไปได้ที่เหมาะสมสำหรับตนเอง

นอกจากนี้แล้วอลเลน (Allen. 1978 : 75) ยังได้กล่าวว่า การวิจัยอนาคตเป็นกิจกรรมหนึ่ง que เพิ่มความเข้าใจเกี่ยวกับผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นในอนาคต อันเนื่องมาจากการตัดสินใจและนโยบายในปัจจุบันหรือบางคนอาจจะกล่าวว่า การวิจัยอนาคตเป็นการวางแผนระยะยาว ซึ่งประกอบไปด้วยกิจกรรม 3 อย่าง คือ การวางแผน (Planning) การพยากรณ์ (Forecasting) และการตัดสินใจ (Decision Making)

สรุปได้ว่า การวิจัยอนาคตเป็นระเบียบวิธีการค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับอนาคตโดยใช้วิธีการวิทยาศาสตร์เพื่อศึกษากระบวนการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตอันเนื่องมาจากการตัดสินใจหรือนโยบายในปัจจุบันเพื่อที่จะนำผลที่ได้มาวางแผนทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

2. จุดมุ่งหมายของการวิจัยอนาคต

อลเลน (Allen. 1978 : 79 : อ้างถึงใน กฤติน พันธ์เสนา. 2556 : 55) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการวิจัยอนาคต ไว้ดังนี้

1. การวิจัยอนาคตมุ่งที่จะเปลี่ยนทัศนคติเดิมว่าอนาคตไม่ใช่สิ่งที่แปลกประหลาดหรือเพ้อฝันแต่เป็นสิ่งที่สามารถทำนายได้และมีความเป็นไปได้

2. หัวใจของการวิจัยอนาคตนั้น เพื่อที่จะขยายความคิดจากการพยากรณ์ง่ายๆ ไปสู่การอธิบายผลของการกระทำที่หลากหลาย เพื่อกำหนดเป็นนโยบายและนำไปสู่อนาคตที่ต้องการ

เกลนน (Glenn. 1994 : 2: อ้างถึงใน กฤติน พันธ์เสนา. 2556 : 55) ได้กล่าวว่าวัตถุประสงค์ของการศึกษาหรือวิจัยอนาคตเพื่อที่สำรวจ สร้าง หรือทดสอบอนาคตที่เป็นไปได้และอนาคตที่ต้องการ ซึ่งภาพอนาคตที่ได้จะช่วยกำหนดนโยบายระยะยาว ยุทธวิธีและวางแผนที่ช่วยไปสู่สิ่งที่เราต้องการและต้องการให้เกิดขึ้นวัตถุประสงค์ของการศึกษาอนาคตไม่ใช่ เพื่อต้องการรู้อนาคตแต่ต้องการให้มีการตัดสินใจที่ดีกว่าปัจจุบัน

เท็กซ์เตอร์ (Textor. 1990 : 139 : อ้างถึงใน กฤติน พันธ์เสนา. 2556 : 55) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการวิจัยอนาคตไว้ ดังนี้

1. บรรยายทางเลือกในอนาคตที่เป็นไปได้หรือเกิดขึ้นได้สำหรับประชาชนกลุ่มหนึ่ง

2. กำหนดระดับความรู้เกี่ยวกับอนาคตที่เป็นไปได้

3. จำแนกผลลัพธ์ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

4. เป็นสัญญาณเตือนว่าอนาคตที่ไม่พึงปรารถนาที่อาจเกิดขึ้น

5. เข้าใจถึงกระบวนการเปลี่ยนแปลง

กล่าวโดยสรุป จุดมุ่งหมายของการวิจัยอนาคตเพื่อที่จะศึกษาและทำให้เข้าใจถึงกระบวนการเปลี่ยนแปลงต่างๆที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งด้านบวกและลบ เพื่อที่จะได้เตรียมตัวหรือกำหนดเป็นนโยบายเพื่อนำไปสู่อนาคตที่ต้องการ

3. ลักษณะสำคัญของการวิจัยอนาคต

กฤษดา กรุดทอง (2530 : 14-15) ได้กล่าวถึง ลักษณะสำคัญของการวิจัยอนาคตสรุปได้ ดังนี้

1. การวิจัยอนาคตมุ่งเพื่อการตัดสินใจ กำหนดนโยบายและการวางแผน
2. การวิจัยอนาคตมุ่งชี้ถึงทางเลือกที่เป็นไปได้หลายวิธีมิใช่วิธีใดวิธีหนึ่ง
3. การวิจัยอนาคตมุ่งมองอนาคตทั้งในด้านดี (Utopia) และในด้านเลว

(Dytstopia)

4. การวิจัยอนาคตมุ่งพัฒนา “อนาคตที่ควรจะเป็น” (Probabilistic Future) ขึ้น

4. หน้าที่ของเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาอนาคต

ในการศึกษาอนาคตเราใช้เครื่องมือเพื่อทำหน้าที่ ต่อไปนี้ (การ์เรต. 2540 : 122)

- 4.1 หาความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ (Soliciting expert opinion) เพื่อให้ได้แนวคิดหรือการตัดสินใจจากคนนอกกลุ่มแกนกลาง
- 4.2 สร้างแนวคิด (Generating Ideas) จินตนาการมีความหลากหลาย
- 4.3 หาข้อสรุป (Developing Consensus) หรือความเห็นร่วมของกลุ่ม
- 4.4 วิเคราะห์ (Analyzing) อธิบายโครงสร้าง หน้าที่ และความสัมพันธ์ในระบบ
- 4.5 ตรวจสอบ (Scanning) ค้นหาแนวโน้มและการพัฒนาใหม่ๆ ที่มีผลกระทบต่ออนาคตของระบบ

- 4.6 ฉายภาพข้างหน้า (Projection) คาดการณ์จากปัจจุบันไปสู่อนาคต
- 4.7 ตัดสินใจ (Making judgment) และให้นำผลที่ตามเพิ่มศักยภาพ (Empowering) ให้ กำลังใจ ช่วยประชาชนวาดภาพของเขา

5. วิธีการทำนายอนาคต

เกลนน (Glenn. 1994 : 1-13) ได้ กล่าวว่า นักวิจัยอนาคตได้แบ่งวิธีการทำนายอนาคตโดยใช้เกณฑ์ดังนี้

1. ใช้เทคนิคแบ่ง จะแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ปริมาณกับคุณภาพ

2. ใช้วัตถุประสงค์ จะแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) การอาศัยบรรทัดฐานทางสังคม (Normative Forecasting) และ 2) การสำรวจ (Exploratory Forecasting) ซึ่งวิธีการทำนายแบบ Normative forecasting นั้นจะยึดบรรทัดฐานและค่านิยมของสังคม คือมีการเปิดโอกาสให้สังคมมีส่วนร่วม และยังใช้เพื่อตอบคำถามว่า “อะไรคืออนาคตที่ต้องการ” “เราต้องการให้เป็นอย่างไร” ส่วนวิธีการทำนายโดยอาศัยการสำรวจ (Exploratory Forecasting) นั้นจะใช้เพื่อตอบคำถามที่ว่า “อะไรคืออนาคตที่เป็นไปได้ ใ้ที่เราต้องการหรือไม่”

ตารางที่ 6 วิธีการจำแนกวิธีการศึกษาอนาคต

วิธีการ	เทคนิควิธี		จุดประสงค์	
	ปริมาณ	คุณภาพ	เน้นบรรทัดฐานทางสังคม	การสำรวจ
การวิเคราะห์สิ่งแวดล้อม(Environmental scanning)	x	x	x	x
โมเดลเชิงสถิติ(Statistical Modeling)	x			x
การวิเคราะห์การตัดสินใจ(Decision Analysis)	x		x	
การใช้โมเดลการตัดสินใจ(Decision Models)	x			x
เดลฟาย(Delphi)		x	x	x
อนาคตภาพ(Scenarios)	x	x	x	x
การพยากรณ์โดยผู้เชี่ยวชาญ(Genius Forecasting)		x	x	x
วิธีการมีส่วนร่วม(Participatory Methods)		x	x	
การพยากรณ์โดยใช้นุกรมเวลา(Time Series Forecasts)	x			x
การวิเคราะห์โครงสร้าง (Structural analysis)		x		x
การวิเคราะห์เชิงวิทยาศาสตร์(Morphological Analysis)		x	x	
การวิจัยชาติพันธุ์วรรณา (Ethnographi Futures Research)		x	x	x
EDFR (Ethnographic Delphi Futures Research)	x	x	x	x

ดังนั้นในการเลือกวิธีการศึกษานาคควรจะคำนึงถึงคำถามของการวิจัยหรือสิ่งที่ต้องการค้นหาคำตอบแล้วจึงเลือกวิธีการศึกษานาค

6. วิธีการวิจัยอนาคต

วิธีการวิจัยอนาคตนั้นมีหลายวิธี ซึ่งผู้วิจัยจะขอกว่าถึงเฉพาะวิธีการวิจัยที่เกี่ยวข้องในงานวิจัย ดังนี้

6.1 เทคนิคการวิจัยแบบอี เอฟอาร์ (Ethnographic Futures Research : EFR)

จุมพล พูลภัทรชีวิน (2532 : 261-263) กล่าวว่า เทคนิคการวิจัยแบบ EFR เป็นเทคนิคการวิจัยอนาคตที่ ศาสตราจารย์ ดร.โรเบิร์ต บี เท็กซ์เตอร์ (Robert B. Textor) แห่งมหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด สหรัฐอเมริกา เป็นผู้พัฒนาขึ้น เทคนิคการวิจัยแบบ EFR เป็นเทคนิคที่พัฒนามาจากระเบียบวิธีวิจัยทางมนุษยวิทยาที่เรียกว่า การวิจัยชาติพันธุ์วรรณา (Ethnographic Research หรือ Ethnography) และเท็กซ์เตอร์ (สลิปบนท์ เกตุทัต. 2534 : 147-150) ได้กล่าวว่า การวิจัยแบบ EFR เน้นมุ่งที่จะจำแนก บรรยาย วิเคราะห์ ตีความ และวินิจฉัยภาพลักษณ์และความปรารถนาอยากให้เป็นจริงตามความต้องการของบุคคลในลักษณะที่สอดคล้องกับภาพรวมของชาติพันธุ์วรรณาโดยการสัมภาษณ์ซึ่งหลักการสัมภาษณ์แบบ EFR เป็นไปตามหลักวิชาชาติพันธุ์วรรณา คือการพยายามลดอคติข้างต้นด้วยการให้สัมภาษณ์เป็นไปอย่างหลวมๆ และให้ผู้ให้สัมภาษณ์มีส่วน ที่จะเปลี่ยนแปลงเค้าโครงการสัมภาษณ์โดยอาจจะเพิ่มหัวข้อบางอย่างเข้ามาหรือตัดหัวข้อบางหัวข้อที่ตั้งไว้เดิมออกไปให้ผู้สัมภาษณ์ต้องให้คำถามที่ตั้งขึ้นนั้นครอบคลุมเนื้อหาที่กว้างพอโดยเปิดโอกาสให้ “ผู้ให้สัมภาษณ์มีบทบาท” ในการสัมภาษณ์ผู้สัมภาษณ์ต้องเป็นผู้ฟังที่เข้าใจความคิด ความรู้สึกของผู้ให้สัมภาษณ์ คอยกระตุ้นทางอ้อมและจดบันทึกคำให้สัมภาษณ์อย่างพิถีพิถัน ขณะเดียวกันผู้สัมภาษณ์ต้องให้ความสนใจ ให้กำลังใจ ถามคำถามตามความจำเป็นและเหมาะสม เพื่อความชัดเจนครอบคลุม ได้บริบทต่อเนื่องและสอดคล้องและที่สำคัญที่สุดคือ ผู้สัมภาษณ์ต้องระมัดระวังในการถามคำถาม โดยหลีกเลี่ยงคำถามที่มีลักษณะถามนำหรือหว่านล้อมทั้งในเรื่องของเนื้อหาและรูปแบบ และในการสัมภาษณ์โดยใช้เทคนิค EFR นั้น พันธุ์สุรีย์ ลดาวัลย์ (2524 : 150-152) ได้กล่าวถึง วิธีการของการใช้เทคนิค EFR ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1.1 เป้าหมายการสัมภาษณ์เป้าหมายของการสัมภาษณ์ตามแนว EFR คือ การให้ผู้ถูกสัมภาษณ์สร้างภาพในอนาคตซึ่งจะสนับสนุนข้อสรุปจากแนวการมองที่บุคคลเหล่านี้มีส่วนร่วมเกี่ยวกับวัฒนธรรมที่น่าจะเป็นไปได้ในอนาคตหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งเป็นการสร้างหรือยกระดับจิตสำนึกของผู้ให้สัมภาษณ์ เกี่ยวกับสังคมในอนาคตของเขา

1.2 หลักและแนวทางในการสัมภาษณ์หลักของการสัมภาษณ์ตามแนว EFR มีอยู่ 6 ประการ ดังนี้

1.2.1 การพยายามสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและความไว้วางใจระหว่างผู้สัมภาษณ์กับผู้ให้สัมภาษณ์ หน้าที่ของผู้สัมภาษณ์ คือ การทำให้ผู้สัมภาษณ์วางใจได้ว่าข้อมูลหรือคำตอบของเขาที่ให้ไปนั้น จะมีการนำไปใช้ในทางวิชาการเพียงอย่างเดียวและการให้สัมภาษณ์นั้น จะไม่เป็นอันตรายต่อผู้ให้สัมภาษณ์

1.2.2 การกระตุ้นให้ผู้ให้สัมภาษณ์เป็นอิสระจากสภาพที่ถูกปิดกั้น หรือจำกัดจากการพิจารณาตัดสินเรื่องใดๆ โดยการมุ่งเฉพาะในช่วงระยะเวลาอันสั้น ซึ่งอาจทำให้ขาดความรอบคอบ รัดกุม และการตระหนักถึงความสำคัญของปัญหานั้นๆ ซึ่งโดยแท้จริงแล้ว จำเป็นจะต้องพิจารณาหรือคาดการณ์ล่วงหน้าให้ไกลมากกว่าเดิม นอกจากนี้แล้วหน้าที่ของผู้สัมภาษณ์ตามแนว EFR คือ พยายามกระตุ้นให้ผู้สัมภาษณ์ตระหนักถึงปัญหานั้นและมุ่งมองหรือพิจารณาวางแผนเรื่องต่างๆ ในระยะที่ยาวมากยิ่งขึ้น

1.2.3 ผู้สัมภาษณ์ตามแนวนี้ควรพยายามให้ผู้ให้สัมภาษณ์ได้แสดงความคิดเห็นออกมาอย่างเสรีโดยไม่มีความกลัวหรือความลำบากใจใดๆ ผู้สัมภาษณ์จะต้องพยายามชักจูงให้ผู้ให้สัมภาษณ์สร้างภาพอนาคตโดยย้ำในสิ่งที่ตัวผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่ามีมีความสำคัญ

1.2.4 การไม่ทำให้ผู้ให้สัมภาษณ์สร้างมโนภาพในทางเพื่อฝันแต่ต้องพยายามพูดหรือพยากรณ์ภาพอนาคตในแง่ที่น่าจะเป็นจริงหรือเป็นไปได้

1.2.5 ผู้สัมภาษณ์จะต้องมีศิลปะในการซักถามที่ทำให้ผู้ให้สัมภาษณ์พิจารณากลับกรอง นำเอาการเรียนรู้ การรับรู้ การสังเคราะห์วัฒนธรรมและการสัมผัสกับปรากฏการณ์ที่ตัวเขาประสบอยู่ออกมาเป็นฐานในการวิเคราะห์และสร้างภาพในอนาคตให้เป็นระบบในขอบเขตของความเป็นไปได้ แต่การซักถามตามลักษณะนี้จะต้องทำให้เหมาะสมเพื่อหลีกเลี่ยงการถามนำ

1.2.6 ผู้สัมภาษณ์จะต้องมีการสร้างปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันระหว่างผู้สัมภาษณ์กับผู้ให้สัมภาษณ์ อันเป็นข้อหนึ่งซึ่งชี้ให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างการสัมภาษณ์ตามแบบนี้กับการสัมภาษณ์แบบอื่นๆ และจะเปิดโอกาสให้ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ตรวจสอบแก้ไขคำให้สัมภาษณ์ของตนได้ตลอดเวลาไม่ว่าจะเป็นในระหว่างการบันทึกการสัมภาษณ์โดยเครื่องอัดเสียงหรือโดยการส่งบันทึกการสัมภาษณ์ (Protocol) ไปให้ตรวจแก้ไขภายหลังการสัมภาษณ์แล้ว

1.2.7 การสร้างบรรยากาศที่เหมาะสมให้เกิดขึ้นกับการสัมภาษณ์ ตามแบบนี้ บรรยากาศหรือพฤติกรรมเช่นนี้จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อผู้สัมภาษณ์ทำให้ผู้ให้สัมภาษณ์ตระหนักว่าตัวผู้ให้สัมภาษณ์เองนั้นเป็นผู้รับผิดชอบในการสัมภาษณ์ ความรับผิดชอบนี้จะเกิดขึ้น

ได้จากการติดต่อปฏิสัมพันธ์กันระหว่างบุคคลทั้งสอง ซึ่งถ้าหากเป็นไปได้ด้วยดีแล้วก็จะทำให้ได้รับความร่วมมืออย่างจริงจังอันจะส่งผลให้การสัมภาษณ์นั้นมีคุณค่ามากยิ่งขึ้น จุมพล พูลภัทรชีวิน (2532 : 263) กล่าวถึง การสัมภาษณ์แบบ EFR ว่าประกอบไปด้วยอนาคตภาพที่เป็นทางเลือก (Alternative) 3 ภาพ และเรียงลำดับกันไปคือ อนาคตทางดี (Optimistic-realistic scenario) อนาคตทางร้าย (Pessimistic-realistic scenario) และอนาคตภาพที่น่าจะเป็นไปได้มากที่สุด (Most-probable scenario) อนาคตทั้ง 3 ภาพนี้ จะประกอบไปด้วยแนวโน้มในอนาคตที่ผู้ให้สัมภาษณ์คาดว่าจะมีโอกาสเกิดขึ้นจริง (Possible, Probable) มิใช่แนวโน้มในอนาคตที่ไม่มีโอกาสเกิดขึ้น ด้วยเหตุนี้จึงมีการใช้คำว่า Realistic กำกับไว้ทั้งในอนาคตทางดีและอนาคตทางร้าย (Optimistic-Realistic scenario, Pessimistic-Realistic Scenario) เมื่อสัมภาษณ์ครบทั้ง 3 ภาพ ตามขั้นตอนเสร็จแล้ว ผู้สัมภาษณ์อาจจะสรุปการสัมภาษณ์ให้ผู้ให้สัมภาษณ์ฟังทั้งหมดอีกครั้งและขอให้ผู้ให้สัมภาษณ์ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงแก้ไขและ/หรือเพิ่มเติมคำสัมภาษณ์อีก หรืออาจจะนำผลการสัมภาษณ์ที่จัดบันทึกไว้หรืออัดเทปไว้ กลับไปเรียบเรียงใหม่ แล้วส่งผลการสัมภาษณ์ที่เรียบเรียงแล้ว (Protocol) ไปให้ผู้ให้สัมภาษณ์อ่านและตรวจแก้ไขเป็นการส่วนตัวก็ได้ หลังจากนั้นจึงนำผลการสัมภาษณ์อ่านและตรวจแก้ไขเป็นการส่วนตัวได้ หลังจากนั้นจึงนำผลการสัมภาษณ์มาทำการวิเคราะห์เพื่อจะหาฉันทามติ (Consensus) ระหว่างกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ แล้วนำแนวโน้มที่มีฉันทามติมาเขียนเป็นอนาคตภาพ ซึ่งเป็นผลการวิจัยโดยขั้นตอนใหญ่ๆ ของการวิจัยแบบ EFR ประกอบด้วย กำหนดกลุ่มตัวอย่าง สัมภาษณ์ วิเคราะห์/ สังเคราะห์หาฉันทามติ เขียนอนาคตภาพ (Scenario Write-up)

6.2 เทคนิควิธีวิจัยแบบเดลฟาย (The Delphi Technique)

เทคนิคเดลฟายเป็นเทคนิควิธีการวิจัยเชิงคุณภาพที่ใช้การศึกษาปัญหาร่วมสมัยและปัญหาในอนาคตที่เน้นความคิดเห็นและการตัดสินใจของผู้เชี่ยวชาญเป็นหลัก แม้ว่าจะมีการนำการวิเคราะห์เชิงปริมาณแบบง่าย ๆ มาใช้สรุปในแต่ละขั้นตอน โดยเดลฟายเป็นชื่อเมืองในเทพนิยายของกรีก ซึ่งมีพอลโล่เป็นเจ้าผู้ครองนคร การสื่อสารระหว่างเจ้าผู้ครองนครและข้าราชการบริการและราษฎรในเรื่องการพยากรณ์อนาคต ผ่านสื่อที่ควบคุมโดยพวกพระที่สถานที่ศักดิ์สิทธิ์ในเมืองเดลฟาย ดังนั้นชื่อ เดลฟายจึงสัมพันธ์ใกล้ชิดกับอนาคตกาล และการพยากรณ์

เทคนิคเดลฟายตั้งอยู่บนพื้นฐานว่า ความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเป็นปัจจัยนำเข้าที่ถูกต้องในการพยากรณ์ ที่สำคัญคือเทคนิคดังกล่าวนี้หลีกเลี่ยงอคติของแต่ละผู้เชี่ยวชาญและปัญหาการประชุมกลุ่มที่มีแนวโน้มตามผู้นำและการไม่ยอมละทิ้งความเห็นที่ได้กล่าวไปแล้ว เทคนิคเดลฟายแก้ไขข้อบกพร่องเหล่านี้โดยให้ผู้เชี่ยวชาญบรรลุความคิดเห็นเป็นเอกฉันท์ได้โดยไม่ต้องพบปะกัน จึงมีประโยชน์ในการได้มาซึ่งการตอบปัญหาในเรื่องเดียวกัน

เทคนิคเดลฟายได้รับการพัฒนาเป็นวิธีวิทยาการวิจัยปัญหาพร้อมสมัยและปัญหาอนาคตกาลโดย Helmer, Darkdy และ Reseher ซึ่งเป็นนักวิจัยของ Rand Corporation และเป็นที่ยอมรับเป็นอย่างมากในปัจจุบันในเกือบทุกวงการ อาทิ ด้านธุรกิจ การทหาร เศรษฐกิจ การสาธารณสุข การศึกษาและด้านอื่นๆ โดยมีนักวิชาการได้ให้ความหมายของเทคนิคเดลฟายไว้ดังนี้

เจนเซน (Jensen. 1996 : 857) ได้ให้คำนิยามของเทคนิคเดลฟายว่า เป็นโครงการจัดทำรายละเอียดรอบคอบ ในการที่จะสอบถามบุคคลด้วยแบบสอบถามในเรื่องต่างๆ เพื่อจะได้ให้ข้อมูลและความคิดเห็นกลับมา โดยมุ่งที่จะรวบรวมการพิจารณาการตัดสินใจและสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในเรื่องที่เกี่ยวกับความเป็นไปได้ในอนาคต

จอห์นสัน (Johnson. 1993 : 982) ได้ให้ความหมายของเทคนิคเดลฟายว่า เป็นเทคนิคของการรวบรวมการพิจารณาการตัดสินใจที่มุ่งเพื่อเอาชนะจุดอ่อนของการตัดสินใจแต่เดิมที่จำเป็นต้องขึ้นอยู่กับความเห็นของผู้เชี่ยวชาญคนใดคนหนึ่งโดยเฉพาะหรือความคิดเห็นของกลุ่มหรือมติของที่ประชุม

จากความหมายสรุปได้ว่า เทคนิคเดลฟาย คือ กระบวนการหรือเครื่องมือที่ใช้ในการหาข้อสรุปที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตเพื่อใช้ในการตัดสินใจเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยอาศัยสารสนเทศจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ

การกำหนดขั้นตอนของการใช้เทคนิคเดลฟายนั้นขึ้นอยู่กับรายละเอียดของการดำเนินการว่าจะแบ่งมากหรือน้อย ดังที่ได้มีนักวิชาการกำหนดไว้ ดังนี้

ลินสโตน, เทอโรบและเฮลเมอ (Linstone, Turoff and Helmer 2001: 3-12) ได้กำหนดขั้นตอนการวิจัยด้วยเทคนิคเดลฟายออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. การสำรวจเนื้อหาหรือประเด็นของเรื่องที่ศึกษาซึ่งผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนจะให้ข้อมูลข้อสนเทศที่ตนคิดว่าตรงประเด็น
2. (ผู้ประสานงาน/ผู้วิจัย) ทำการประมวลความคิดเห็นของกลุ่มเกี่ยวกับประเด็นนั้นว่า สมาชิกของกลุ่มเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยและประเมิน (ก) ความสำคัญ (ข) ความน่าพึงปรารถนาหรือ (ค) ความเป็นไปได้ ถ้ามีความแตกต่างกัน ก็จะสรุปผลการประเมินให้ผู้เกี่ยวข้องพิจารณาต่อไปในขั้นตอน/รอบที่สาม
3. ผู้เชี่ยวชาญทำการตรวจสอบและการประเมินเหตุผลของความแตกต่างในด้านความคิดเห็นแล้วส่งกลับมาให้ผู้ประสานงาน/ผู้วิจัย ทำการประมวลผล
4. การประเมินผลในรอบสุดท้าย เมื่อข้อมูลที่ได้มาจากขั้นตอนต่างๆ ได้ผ่านการวิเคราะห์และการประเมินผลย้อนกลับเพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาใหม่จนไม่มีความ

แตกต่างกันในด้านความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ดำเนินการเห็นว่าในรอบต่อไปไม่ได้อะไรที่เปลี่ยนแปลงไปจากกว่าเดิม

สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธ์ (2551: 45-46) ได้ระบุขั้นตอน กระบวนการวิจัยด้วยเทคนิคเดลฟายไว้ 7 ขั้นตอน ดังนี้

1. ระบุปัญหาและขอความคิดเห็น

ตัวอย่าง “ปัญหาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในอนาคต” โดยผู้ประสานงานต้องเตรียมและส่งแบบสอบถามแรกให้ผู้เชี่ยวชาญที่เข้าร่วมในการระดมสมอง เพื่อให้ได้มาซึ่งความคิดเห็นต่างๆมากที่สุดเกี่ยวกับปัญหานั้น

2. คำตอบแบบสอบถามแรก ผู้เชี่ยวชาญที่เข้าร่วมเสนอข้อชี้ความคิดเห็น โดยย่อประโยคสั้นๆ และส่งแบบสอบถามความคิดเห็นให้ผู้ประสานงาน ความคิดเห็นเหล่านี้ไม่จำเป็นต้องผ่านการกลั่นกรองและพัฒนาที่สมบูรณ์แล้ว แต่ควรเป็นข้อคิดเห็นที่ใช้ประโยคหรือวลีสั้นๆ ยังไม่ต้องมีการประเมินหรือให้เหตุผลในขั้นตอนนี้

3. สร้างและส่งแบบสอบถามฉบับที่สอง ผู้ประสานงานเตรียมและส่งแบบสอบถามผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งแบบสอบถามประกอบด้วยความคิดเห็นทั้งหมดที่ได้จากคำตอบแบบสอบถามแรกและมีที่ว่างให้ผู้เชี่ยวชาญปรับปรุงแก้ไขแต่ละความคิด วิจาร์ณจุดแข็ง จุดอ่อน ที่เกี่ยวกับประเด็นที่ศึกษา และเสนอความคิดใหม่ๆ

4. คำตอบแบบสอบถามฉบับที่สอง ผู้เชี่ยวชาญบันทึกความคิดเห็นของตนต่อแบบสอบถามสองแล้วส่งคืนให้ผู้ประสานงาน

5. การสร้างและส่งแบบสอบถามฉบับที่สาม ผู้ประสานงานสร้างและส่งแบบสอบถามฉบับที่สามที่สรุปความคิดเห็นที่ได้รับจากผู้เชี่ยวชาญจากการตอบแบบสอบถามครั้งที่สอง โดยมีการถามความชัดเจน จุดแข็ง จุดอ่อน และเปิดโอกาสให้ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ความคิดเห็นใหม่ได้

6. การดำเนินการกระบวนการต่อไป ถ้าต้องการผู้ประสานงานอาจดำเนินการขั้นตอนซ้ำ จนกว่าจะเป็นที่ชัดเจนว่าไม่มีความคิดใหม่ที่จะเกิดขึ้น และจุดแข็งจุดอ่อน และความคิดเห็นได้รับการระบุไว้ครบถ้วนแล้ว

7. การสรุปจะเกิดขึ้นในสองกรณี

7.1 ผู้ประสานงานทำการประเมินความคิดเห็นของข้อดีของแต่ละความคิด ซึ่งทำได้หลายวิธี วิธีการหนึ่งคือ ทำแบบสอบถามที่มีบัญชีความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญและขอให้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนให้คะแนนตามมาตรวัดที่ใช้ เช่น อาจจะเป็นอันดับความคิดเห็น 1 ถึง 5 หรือคะแนน 0 ถึง 10 ถ้าใช้วิธีการนี้ ผู้เชี่ยวชาญส่งคะแนนความคิดเห็น

กลับมายังผู้ประสานงานที่ทำหน้าที่ประมวลผล และจัดคะแนน/ อันดับความคิดต่างๆที่ได้จากการประเมิน

7.2 การลงคะแนนเสียงโดยให้ผู้เชี่ยวชาญระบุ และจัดอันดับ 5 ความคิดเห็น และให้คะแนนความคิดเห็นที่มีแววดี 5 ความคิดเห็น ผู้ประสานงานทำหน้าที่จัดคะแนนเสียง และเตรียมการรายงานผลการประเมินว่า แต่ละความคิดเห็นได้คะแนนเป็นอย่างไร

ทศพร ศิริสัมพันธ์ (2546 : 76-86) ได้สรุปขั้นตอนการวิจัยด้วยเทคนิคเดลฟายไว้ ดังนี้

1. กำหนดและเตรียมกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ เป็นขั้นตอนที่สำคัญและจำเป็นมาก โดยทั่วไปเชื่อว่ายิ่งได้กลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่เชี่ยวชาญจริงๆ ยิ่งทำให้ผลการวิจัยที่น่าเชื่อถือมากขึ้นเท่านั้น ส่วนการเตรียมตัวของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญก็ยิ่งมีความจำเป็น เพราะผู้เชี่ยวชาญอาจมองไม่เห็นความสำคัญของการวิจัยในลักษณะนี้หรืออาจไม่มีเวลาให้ผู้วิจัยได้เต็มที่ ผู้วิจัยจำเป็นต้องติดตามผู้เชี่ยวชาญเป็นการส่วนตัว อธิบายถึงจุดมุ่งหมาย ขั้นตอนถึงการวิจัย เวลาที่ใช้ โดยประมาณและประโยชน์ของการวิจัยย้ำถึงความจำเป็นและความสำคัญของผู้เชี่ยวชาญ แล้วจึงขอความร่วมมือ ถ้าไม่ได้รับความร่วมมือก็ต้องไปหาความร่วมมือท่านอื่นๆ การเตรียมผู้เชี่ยวชาญดังกล่าวนอกจากจะทำให้มั่นใจได้ว่าจะได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีแล้ว ยังเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เชี่ยวชาญได้มีเวลาเตรียมตัว เตรียมข้อมูล จัดระบบข้อมูลและความคิดล่วงหน้า ซึ่งจะช่วยให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือมากขึ้น

2. กำหนดประเด็นแนวโน้มนำและสร้างเครื่องมือสำหรับการวิจัย โดยทั่วไปมักจะอยู่ในรูปแบบของแบบสอบถามหรือการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

3. ทำเดลฟายรอบที่หนึ่ง โดยส่งแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญหรือสัมภาษณ์ตัวต่อตัวทางโทรศัพท์หรือการสื่อสารทางเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ เช่นระบบคอมพิวเตอร์

4. รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลรอบที่หนึ่ง

5. ทำเดลฟายรอบที่สอง ในการตอบแบบสอบถามในรอบนี้จะเน้นการจัดอันดับความสำคัญหรือความเป็นไปได้ของเหตุการณ์ โดยรอบนี้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านจะได้รับข้อมูลป้อนกลับเชิงสถิติ (Statistical Feedback) ที่เป็นของกลุ่มโดยรวม เช่นค่าร้อยละ ค่ามัธยฐาน ค่าความถี่ และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ ผนวกด้วยคำตอบเดิมของตนแล้วขอให้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนพิจารณาใหม่

6. ทำซ้ำกระบวนการเดลฟาย เมื่อผู้วิจัยเห็นว่าข้อมูล/ ความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญที่ได้ยังมีความแตกต่างกันอยู่มาก

7. สรุปและอภิปรายผล

6.3 การวิจัยแบบเทคนิค อี ดี เอฟอาร์(Ethnographic Delphi Futures Research : EDFR)

การวิจัยแบบ EDFR นี้ จุมพล พูลภัทรชีวิน (2530: 461-468) เป็นผู้พัฒนาขึ้น ในปี พ.ศ. 2522 โดยเป็นเทคนิคการวิจัยที่ผสมผสานระหว่างการวิจัยแบบเทคนิค อี เอฟอาร์ (Ethnographic Futures Research : EFR) และเทคนิคเดลฟาย (Delphi) เข้าด้วยกัน ขั้นตอนของ EDFR ก็คล้ายกันกับ Delphi แต่ปรับปรุงวิธีให้ยืดหยุ่นและเหมาะสมมากขึ้น ซึ่งมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. กำหนดและเตรียมตัวกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ การเตรียมตัวกลุ่มผู้เชี่ยวชาญก็ยิ่งมีความจำเป็น เพราะผู้เชี่ยวชาญอาจมองไม่เห็นความสำคัญของการวิจัยหรืออาจไม่มีเวลาให้ผู้วิจัยได้เต็มที่ ผู้วิจัยจึงจำเป็นต้องติดตามกับผู้เชี่ยวชาญเป็นการส่วนตัว อธิบายถึงจุดมุ่งหมายขั้นตอนต่างๆของการวิจัย เวลาที่ต้องใช้โดยประมาณ และประโยชน์ของการวิจัย ย้ำถึงความจำเป็นและความสำคัญของการใช้ผู้เชี่ยวชาญ เปิดโอกาสให้ผู้เชี่ยวชาญได้มีเวลาเตรียมตัวเตรียมข้อมูล จัดระบบข้อมูล และความคิดล่วงหน้า ช่วยให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือเพิ่มขึ้น
2. สัมภาษณ์ การสัมภาษณ์มีลักษณะและขั้นตอนคล้ายกับ EFR แต่ EDFR จะมีความยืดหยุ่นมากกว่า คือ ผู้วิจัยสามารถเลือกรูปแบบการสัมภาษณ์ที่จะสนองตอบต่อจุดมุ่งหมาย เวลา งบประมาณ และสถานการณ์ของการวิจัยได้ คือ อาจยึดตามรูปแบบของ EFR หรืออาจจะเลือกสัมภาษณ์เฉพาะแนวโน้มที่ผู้เชี่ยวชาญคาดว่าจะเป็นไปได้และน่าจะเป็น โดยไม่คำนึงถึงว่า แนวโน้มเหล่านี้จะเป็นไปในทางดีหรือร้าย เพราะในการทำ EDFR รอบที่สองและสาม ถ้าหากผู้วิจัยสนใจที่จะแยกศึกษาอนาคตภาพทั้ง 3 ตามแบบ EFR ผู้วิจัยก็สามารถทำได้โดยการออกแบบแบบสอบถามที่จะช่วยให้ได้อนาคตภาพทั้ง 3 ภาพ อย่างเป็นระบบได้
3. วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ มาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อสร้างเป็นเครื่องมือสำหรับทำเดลฟาย
4. สร้างเครื่องมือ
5. ทำการวิจัยด้วยเทคนิคเดลฟาย โดยอาจมีการทำซ้ำในขั้นตอนนี้
6. เขียนอนาคตภาพ

ข้อพิจารณาและเปรียบเทียบระหว่าง EDFR กับ Delphi

1. EDFR ต่างจาก Delphi ตรงที่ ในรอบแรกของการวิจัยนั้น EDFR ใช้การสัมภาษณ์แบบ EFR ซึ่งโดยวิธีการนี้จะช่วยให้ผู้วิจัยได้แนวโน้มที่มีความเป็นไปได้มากที่สุด และ

ทุกแนวโน้มจะนำไปศึกษาต่อในรอบที่สองและสาม เป็นการเคารพความเชี่ยวชาญของผู้เชี่ยวชาญอย่างแท้จริง

2. การทำวิจัยแบบ Delphiตามรูปแบบเดิมนั้นมักจะเริ่มด้วยแบบสอบถาม หรือแบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้างที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองโดยการเก็บข้อมูลรอบที่หนึ่ง วิธีนี้กล่าวได้ว่าเป็นการดูถูกความเชี่ยวชาญของผู้เชี่ยวชาญเพราะไปจำกัดข้อมูลที่ควรจะได้จากผู้เชี่ยวชาญ โดยการกำหนดกรอบแนวความคิดของผู้เชี่ยวชาญโดยผู้วิจัย แต่ถ้าหากมีการสัมภาษณ์ในรอบแรก ผู้วิจัยก็จะได้แนวโน้มและประเด็นที่สอดคล้องมากที่สุด ซึ่งตอบสนองจุดมุ่งหมายของการวิจัยอนาคตได้ดีกว่า และยังไปกว่านั้นแนวโน้มทุกแนวโน้มยังได้รับการพิจารณาจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญอีกใน EDFR รอบที่สอง สาม วิธี EDFR จึงน่าจะเป็นวิธีวิจัยที่ได้แนวโน้มอย่างครอบคลุม เป็นระบบและน่าเชื่อถือมากกว่าเดลฟาย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. การวิจัยในประเทศ

ผู้วิจัยได้ศึกษาและค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานบุคคลโรงเรียนเอกชนทั้งในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ดวงนภา มกรานุรักษ์ (2554 : 211-212) ได้ศึกษาเรื่องอนาคตภาพการอาชีวศึกษาไทยในทศวรรษหน้า (พ.ศ.2554-2564) ด้วยกระบวนการวิจัยแบบ EDFR ผลการวิจัยสรุปว่าการอาชีวศึกษาไทยภายในอีก 10 ปี ข้างหน้าจะต้องเผชิญกับแนวโน้มสำคัญมากมายไม่ว่าจะเป็นกระแสโลกาภิวัตน์ การแข่งขันทางการค้าระหว่างประเทศ และการค้าเสรี (Free Trade Area) ที่สำคัญอย่างยิ่ง ประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) ที่จะเกิดขึ้นในปี ค.ศ. 2015 นี้ โดยจะมีการเคลื่อนย้ายแรงงานอย่างเสรีในประเทศสมาชิก ดังนั้นประเทศไทยจึงต้องมีการเตรียมคนให้พร้อมด้วยการอาชีวศึกษา ซึ่งค่านิยมในการเรียนอาชีวศึกษาในทศวรรษหน้าจะสูงขึ้นได้จะต้องได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นสื่อมวลชน รัฐบาล สถานประกอบการที่ต้องร่วมมือกัน สร้างและผลักดันให้เกิดค่านิยมการเรียนสายอาชีพ มีการนำเสนอภาพลักษณ์ที่ดีของการอาชีวศึกษา รัฐบาลยกระดับและให้เงินเดือน แก่ปราชญ์ชาวบ้าน เพื่อสร้างความภาคภูมิใจในการอาชีพ สังคมต้องให้เกียรติในทุกอาชีพที่สุจริต ประชาสัมพันธ์ภาพลักษณ์เด็กเรียนอาชีวศึกษา คือ เด็กเก่งการทำงาน เก่งการปฏิบัติ เก่งฝีมืออาชีพ เด็กเรียนอาชีวศึกษาคือ มีรายได้ระหว่างเรียน เด็กเรียนอาชีวศึกษาต้องรู้จริง ทำจริง ทำได้ และเข้าใจจริง

จำเนียร พลหาญ (2553 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง อนาคตภาพมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มที่เน้นการผลิตบัณฑิตและพัฒนาสังคม พ.ศ. 2565 พบว่า การศึกษาระดับอุดมศึกษา เป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรบุคคลของชาติให้มีศักยภาพสูงเพื่อให้สามารถแข่งขันกับนานาชาติประเทศได้ มหาวิทยาลัยราชภัฏเป็นสถาบันอุดมศึกษา เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างพลังปัญญาของแผ่นดินให้สอดคล้องกับ ทิศทางการเปลี่ยนแปลงในอนาคตของประเทศ การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและเสนอภาพอนาคตการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มที่เน้นการผลิตบัณฑิตและพัฒนาสังคม พ.ศ. 2565 ตามกรอบแนวคิดการวิจัย 10 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านการจัดโครงสร้างการบริหาร 2) ด้านการจัดการด้านบุคลากร 3) ด้านการจัดการด้านเทคโนโลยี 4) ด้านการวิจัย และงานสร้างสรรค์ 5) ด้านการผลิตบัณฑิต 6) ด้านการผลิตและการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา 7) ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมและการอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติ 8) ด้านการบริการทางวิชาการแก่สังคม 9) ด้านการส่งเสริมและสืบสานโครงการอันเนื่องมาจากแนวพระราชดำริ และ 10) ด้านการสร้างเครือข่ายในการพัฒนาเพื่อความเข้มแข็งของท้องถิ่น วิธีการศึกษาสภาพปัจจุบันใช้การวิเคราะห์เอกสารและสอบถามกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 201 คน การศึกษาอนาคตภาพใช้เทคนิคการวิจัยแบบ EDFR (Ethnographic Delphi Future Research) โดยการศึกษาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ 22 คน จำนวน 3 รอบ และการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 14 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง แบบบันทึกและแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน มัธยฐาน ฐานนิยมและพิสัยระหว่างควอร์ไทล์

ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานของมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มที่เน้นการผลิตบัณฑิตและพัฒนาสังคมทั้ง 10 ด้านโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและด้านการบริการทางวิชาการแก่สังคม มีระดับการปฏิบัติในระดับมากนอกนั้น มีระดับการปฏิบัติในระดับปานกลาง ผลการพัฒนาอนาคตภาพมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มที่เน้นการผลิตบัณฑิตและพัฒนาสังคม พ.ศ. 2565 ได้ภาพอนาคต 4 ภาพ โดยภาพอนาคตที่ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่ามีความเป็นไปได้มากที่สุดคือภาพอนาคตที่ 1 ที่คาดว่า มหาวิทยาลัยราชภัฏในกลุ่มนี้จะเพิ่มมากขึ้นเพราะในอนาคตจะเป็นมหาวิทยาลัยที่มีความพร้อม ในทุกด้านตามพันธกิจของมหาวิทยาลัยราชภัฏที่สามารถพัฒนาตนเองให้เป็นมหาวิทยาลัยสมบูรณ์แบบภายใต้อัตลักษณ์ที่โดดเด่น ส่งผลให้มหาวิทยาลัยราชภัฏในอนาคตจะมีการร่วมมือเป็นเครือข่ายการทำงานกับทุกภาคส่วนทั้งภายในและ

ต่างประเทศแบบพหุภาคีเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการผลิตบัณฑิตและพัฒนาสังคม จะมีการคัดสรรคณาจารย์ที่มีคุณภาพเข้ามาทำงาน เพื่อรองรับหลักสูตรที่เปิดสอนและรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่มีความหลากหลายในอนาคต

สุพจน์ จันทร์ราช (2541) ได้ศึกษาเรื่องการปฏิบัติงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนประกอบอาชีพศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาในเขตการศึกษา 3 โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารโรงเรียนเอกชน 186 คนผลการวิจัยพบว่าระดับการปฏิบัติงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลางส่วนผู้บริหารโรงเรียนที่มีคุณวุฒิต่างกันปฏิบัติงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนโดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

สมศรี หวังดี (2541) ได้ศึกษาปัญหาการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพการศึกษาของครูโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษาจังหวัดกาญจนบุรีโดยกลุ่มตัวอย่างเป็นครูโรงเรียนเอกชนจำนวน 234 คนผลการวิจัยพบว่าปัญหาการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพการศึกษาของครูโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษาจังหวัดกาญจนบุรีโดยภาพรวมและแต่ละองค์ประกอบอยู่ในระดับปานกลางครูที่มีวุฒิต่างกันมีปัญหาการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพการศึกษาโดยภาพรวมและแต่ละองค์ประกอบไม่แตกต่างกันและครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกันมีปัญหาการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพการศึกษาโดยภาพรวมและแต่ละองค์ประกอบไม่แตกต่างกัน

บรรเลง ศรีนิล และคณะ (2548 : 150-151) ได้ศึกษาเส้นทางการศึกษาด้านอาชีวศึกษาและเทคโนโลยี สรุปเป็นภาพรวมไว้ว่า

1. ความพร้อมในการสนับสนุนด้านกฎหมายยังมีข้อจำกัด
2. ทิศทางและเป้าหมายการพัฒนากำลังคนโดยรวมไม่ชัดเจน
3. มีการขยายสถานศึกษาเร็วเกินไปทำให้ได้รับการสนับสนุนด้าน

งบประมาณจากรัฐไม่เพียงพอ

4. ครู-อาจารย์บางสาขามีจำนวนน้อยต้องรับภาระงานสอนมากแต่บางสาขามีจำนวนมากเกินความต้องการ

5. คุณภาพครูไม่สอดคล้องกับภารกิจ
6. อัตราการเข้าออกของครู-อาจารย์ค่อนข้างสูงโดยเฉพาะสถานศึกษาเอกชน
7. การพัฒนาครู-อาจารย์ยังขาดการสนับสนุนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง
8. อัตราค่าจ้างบุคลากรสายสนับสนุนการสอนยังขาดแคลน
9. ไม่สามารถเปิดหลักสูตรใหม่ที่เป็นความต้องการได้อย่างทันท่วงที

10. ผู้เรียนส่วนหนึ่งมีพื้นฐานความรู้ต่ำ
 11. ผู้สมัครเข้าศึกษาต่อมีแนวโน้มลดลง
 12. เครื่องมือเครื่องจักรอุปกรณ์เก่าล้าสมัยเสื่อมคุณภาพ
 13. อุปกรณ์สื่อการเรียนการสอนขาดแคลน
 14. มีงบประมาณวัสดุฝึกไม่เพียงพอส่งผลต่อการเรียนการฝึกทักษะ
 15. ความร่วมมือกับสถานประกอบการในการจัดการเรียนการสอนยังมีจำกัด
 16. การระดมทรัพยากรการศึกษาจากภาคส่วนต่างๆไม่จริงจังและต่อเนื่อง
 17. การใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับการอาชีวศึกษา
ยังมีจำกัดและไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร
 18. ผู้จบอาชีวศึกษามีความรู้และทักษะรวมทั้งคุณลักษณะที่จำเป็นต่อการ-
ปฏิบัติงานยังไม่สอดคล้องกับความต้องการของสถานประกอบการ
 19. อัตราผู้จบอาชีวศึกษาที่ออกไปทำงานยังไม่สอดคล้องกับเป้าหมายในการ
ผลิตและการมีงานทำเท่าที่ควร
 20. หน่วยงานที่รับบุคลากรเข้าทำงานจะเน้นวุฒิบัตรมากกว่าที่จะคำนึงถึง-
สมรรถนะในการปฏิบัติงานจริง
 21. ผลการวิจัยด้านการสนับสนุนการพัฒนาระบบการอาชีวศึกษายังมีน้อย
 22. สถานศึกษาบางแห่งยังไม่ตระหนักในด้านการประกันคุณภาพการศึกษา
 23. ระบบรองรับการกำหนดมาตรฐานของชาติเกี่ยวกับอาชีพและวิชาชีพยังไม่
ชัดเจน
- ว่าที่ร้อยตรีสุรศักดิ์ สุทธิศรี (2550 : บทความย่อ) ได้ทำการศึกษา การบริหารตามเกณฑ์
มาตรฐานคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชนในจังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า
1. การบริหารงานตามเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนอาชีวศึกษา
เอกชนในจังหวัดฉะเชิงเทราโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากยกเว้นด้านหลักสูตรและ
กระบวนการเรียนการสอนอยู่ในระดับปานกลาง
 2. การเปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างการบริหารงานตามเกณฑ์มาตรฐาน
คุณภาพการศึกษาของโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชนในจังหวัดฉะเชิงเทราโดยรวมและรายด้าน
จำแนกตามระดับการศึกษาไม่แตกต่างกัน
 3. การเปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างการบริหารงานตามเกณฑ์มาตรฐาน
คุณภาพการศึกษาของโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชนในจังหวัดฉะเชิงเทราโดยรวมและรายด้านไม่
แตกต่างกัน

2. งานวิจัยต่างประเทศ

สำหรับงานวิจัยในต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานบุคคลมีผู้ทำวิจัยไว้ดังนี้

ชูสเตอร์ (Schuster. 1997 : 277-A) ได้ทำการศึกษากระบวนการวางแผนระยะยาวในโรงเรียนประจำท้องถิ่นของอาร์ดิโอซีเซซิคาโกเป็นการศึกษาว่ามีปัญหาอะไรในการวางแผน ผลการวิจัยพบว่า การวางแผนจะได้ผลก็ต่อเมื่อเวลาได้ถูกใช้ไปตามแผนจริงคณะผู้วางแผนเลือกแผนอย่างระมัดระวังมีที่ปรึกษาดำเนินการตามขั้นตอนตามกระบวนการวางแผนและเมื่อภาวะผู้นำใช้อย่างถูกต้องผู้วิจัยเสนอแนะว่าควรมีสำนักงานการบริหารบุคคลเกี่ยวกับการวางแผนในโรงเรียน ฮอร์เลย์ (Hawley. 1989) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการปรับปรุงหรือพัฒนาโรงเรียนได้พบว่าตัวบ่งชี้ที่สำคัญและคนส่วนใหญ่จะต้องนึกถึงก็คือผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนในโรงเรียนนั้นและแนวทางที่จะเสริมสร้างให้ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนในโรงเรียนดีขึ้นนั้นน่าจะเป็นเพราะองค์ประกอบ 4 ประการคือ 1) ครูดีนักเรียนได้รับการจัดการเรียนการสอนที่ดีและเสริมโอกาสให้ได้เรียนรู้อย่างเต็มที่ 2) สื่อดีนักเรียนมีสื่อที่ใช้ประกอบการเรียนและครูมีสื่อที่ใช้ประกอบการสอนที่ดี 3) ผู้ปกครองช่วยนักเรียนได้รับความช่วยเหลือแนะนำจากพ่อแม่ผู้ปกครองที่มีความสามารถและมีความตั้งใจที่จะแนะนำสั่งสอนเด็กในปกครองของตน 4) บรรยากาศในห้องเรียนดีนักเรียนอยู่ในสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่เหมาะสม

แมคเคอร์เทน (McCurtain. 1995) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความสามารถของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาและประสิทธิผลของงานตามการรับรู้ของครูในโรงเรียนในอลาเมตา รัฐแคลิฟอร์เนีย การวิจัยได้ให้ความสำคัญต่อความสามารถในวิชาชีพของผู้บริหารโรงเรียนโดยศึกษาความสัมพันธ์ของโรงเรียนที่มีประสิทธิผลกับความสามารถของผู้บริหารโรงเรียน 8 รายการพบว่าผู้บริหารโรงเรียนที่มีความสามารถมากเท่าไรก็จะส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมากเท่านั้นและผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จสูงสุดจะต้องมีทักษะในการสื่อสารเพื่อสามารถทำให้ครูในโรงเรียนตลอดจนนักเรียนและชุมชนรู้ถึงระดับความสามารถของตนเอง

จากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศที่ศึกษาเกี่ยวกับการจัดการศึกษาโรงเรียนเอกชนระดับอาชีวศึกษาข้างต้นได้ชี้ให้เห็นว่าการจัดการศึกษาเป็นงานที่มีความสำคัญต่อการบริหารงานในโรงเรียนเอกชนการศึกษาอนาคตภาพการจัดการศึกษาโรงเรียนเอกชนระดับอาชีวศึกษา เพื่อให้มีการพัฒนา ใน ด้านหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน